Sidorna 1-33 är inbundna
mellan sidorna 51 och 52

Anteckningar afskrefne ifrån Kemi Prosteriets Tabeller.

För år 1750.

Åhrsväxten lidit mycken skada af mycken torka och hetta. Laxfånget medelmåttigt. Fogelfånget ganska slätt. Willa och tamda Renar stört mycket i skogar för mycken torka och heta. Uti Kemi Sockn om natten emellan den 22 och 25 Julii röntes jordbäfning klockan 11 wid pass, så at husen rördes och brännevins flaskorna wippade på några ställen, dock Gudi lof! gjorde ingen skada. Skatter försgårdet i lappmarken alldeles svagt. Pris på hästar otroligt. Pris på hornboskap dyrt. Något Ekorrar Vinga Hermeliner. Af Björnar nog. Af Räfwar alsintet. I Sarvola Koppor i Januario och Februario. I Sodankylä likaledes. I Kuolajärvi håll och styng mäst hela året. I Kemi rödmasslingen om hösten.

1751.

Boskaps pesten eller så kalladt Skott begynte i Julii månad och warade til December, utödde en stor del af hästar, får och fä, skadde och folk, och somlige måste fatta lifwet til. Sommaren mycket het och torr. Rågen utbrändes bort under sina. Komet af hetan på många ställen til ansenlig del bortbrändes. Så wäl Lax som annat smått fiske mycket svagt. Ifrån lappmarken hwar försvunnen aldeles fogel, willrenar, fisk och bäfwar. Tamda Renar med willar, så wäl som en boskap stört grufweligen i lappmarken. Rödmasslingen grasserat uti Januario och Februario.

1752.

I Kemi Sockn har den 29 Martii åter en jordbäfning låtit

samteliga håll och styng om hösten, som warit hämneliger dödande.

1761.

Åhrsväxten har dels genom torka, dels genom en olyckelig frostnatt på slutet i Julii månad til största delen blifwit förderfwadt. Fogel och fiske fången lyckeliga. Laxfånget medelmåttigt. Ekorrar funnits i synnerlig ymnighet. Hermeliner ganska litet. Skottsjukan, som i Sarvola Capell tog sin början i medio Maji och warat til årets slut, har dödat en ansenlig myckenhet af hästar, fä och får. Björnen och Järf på flere ställen stor skada på fä-boskap. En Tunna Råg kostat i detta år 36 a 39 daler. En Tunna korn 27 a 30 Daler. 1 L℔. Smör 16 a 17 D:r. 1 L℔. Talg 17 a 18 D:r. 1 L℔. torra gäddor 8 a 9 D:r. 1 Tunna salt 40 a 45 D:r. En Tunna salt Lax 84 a 90 D:r. 1 Tunna Sik 80 a 84 D:r. Kopparmynt. Inga besynnerliga dödande sjukdomar hafwa Gudi lof grasserat, men i Sarvola Capellet somliga egenom har fullslaget på finska wanhamiges plagat många.

1762.

Åhrsväxten af Råg och korn har härstädes blifwit något ringare än förledit år, förmedelst den långwariga torkan, som war i sommar. Laxfånget ofwer något ringare än förledit år. Hwarken fogel sjöfiske eller träsk fången hafwa i detta år welat särdeles lyckas.

sig märkta, dock utan någon skada. Åhrsväxten ganska
väl i detta år något svag för myckna hetan och torka
tiden. Laxfånget ringa. Boskaps storkning svår nog,
förmedelst frost, som och skadade något folk. Hans
Kongl. Maj:t Konung Adolph Fredric reste denna sommar
genom Kemi til Stockholm, således at Hans Maj:t först
reste således ifrån Stockholm til Helsingfors, denifrån
til Åbo; Tavastehus, sedan ifrån Åbo, derifrån genom Tavastehus til Österbotten, sedan
genom til Kemi til Torneå, vidare genom Västerbotten,
Ångermanland och Helsingland til Uppsala och så til
Drottningeholm.

1753.

I December månad kändes jordbäfning i Kemi socken,
doch utan någon skada. Åhrsväxten härlig, på
synnerligen korn. Rågen tog skada på et och annat
ställe. Ganska regnaktig sommar. Höbärgning öfvermåttan
slätt. Boskaps storkning lindrigare än
förra åren. En Tunna Korn 18 Daler Kopparmynt.
Tunna Råg 20 Daler D:o mynt. Inga särdeles sjukdomar
grasserat.

1754.

Åhrsväxten god, dock skaddes något af öfverflödigt
regn, som och förhindrade mycket höbärgning. Boskaps
storkning visste sig och hos en och annan. Laxfånget
medelmåttigt. Inga särdeles svåra sjukdomar. 1 Tunna
korn 18 D:r Kopp:mt. 1 Tunna Råg 20 a 22 D:r D:o m:t

1756.

Åhrsväxten har blifwit dels skadd, dels aldeles fördärfvad
af köld och honungsdagg, i synnerhet på Svedjeland, af hwilka en stor del har blifvit ofmogit. Hela Lappmarken
har warit tom af foglar och skinnvahror utom
Elfver, som blifwit nästan efter vanligheten fångad. Så
wäl laxfiske som annat fiske warit i år svagare än förr. I
Kemi socken en Tunna Råg och korn, som altid är där
för liten pris, har kostat 16 a 19 D:r Kopp:mt. I Kemi en
Tunna Råg 27 a 30 D:r. men korn 1 Tunna 24 a 27
D:r D:o mynt. Förledne vår var så brist på boskaps foder
i Kemi för den emot vanligheten långa kalla våhren,
af mången derigenom led mycket på sit uppehälle.
Den starka hitsiga febern som förledet år började, har
continuerat i alla socknar hela året igenom, äfvenledes
koppor.

1757.

Härlig åhrsväxt i synnerhet för mull och lerblandade
åkrar; dock gjorde vår torkan på höglända och torra
ställen temmeligen tunner skjört. Laxfånget medelmåttigt,
men annat fiske ganska svagt. I Lappmarken
ganska tomt af foglar och allehanda skinnvahror. Boskaps
pesten visst sig för skadeliga wårkar på somlige ställen.
Owanlig djup snö fallit i Lappmarken. Spannmåhlen
lika dyr, som förledit år. Hitzig sjukdom grasserat i
Kemi socken. Hitzig feber i Tervola socken och mäslingen
i Södankylä.

1758.

Åhrsväxten förderfwad af köld och rost. Förleden vår
en allmänelig och besynnerlig kreatur foderbrist. Gögelsånge
verhördt svagt. Harar sällsynte och äfven få ekorrar.
Wargar hafwa lupit häruppe i socknerna skadan
och äfven visst sig i Lappmarken, besynnerligen och
i samma socken, dock har man icke förspord någon färsamling
kråka och stygg om hökren, som varit tämeligen
lodande.

1761.

Åhrsväxten har dels genom torka, dels genom en olyckelig
frostnatt på slutet i Julii månad, til största delen
blifwit förderfwadt. Fogel och fiske fången lyckelige.
Laxfånget medelmåttigt. Ekornar funnits i synnerlig
ymnighet. Hermeliner ganska litet. Skottsjukan, som i
Tervola Capell tog sin början i medio Maji och warat til
årets slut, har dödat en ansenlig myckenhet af hästar, så
och får. Björnen och ulfwen på flere ställen stor skada
på boskap. En Tunna Råg kostat i detta år 36 a
39 daler. En Tunna korn 27 a 30 Daler. 1 Lisp:d Smör
16 a 17 D:r. 1 Lisp:d Talg 17 a 18 D:r. 1 Lisp:d torra gäddor 8 a
9 D:r. 1 Tunna salt 40 a 45 D:r. En Tunna salt Lax
84 a 90 D:r. 1 Tunna Sik 66 a 84 D:r alt Kopp:mt.
Inga besynnerliga dödande sjukdomar hafwa med lof
grasserat, men i Tervola Capellet sonnarbe egenom
har fullstaget på friska vanhamnies plagat många.

1762.

Åhrsväxten af Råg och korn har härstädes blifwit
något ringare än förledit år, förmedelst den långwariga
torkan, som war i sommar. Laxfånget äfven wärit
ringare än förledit år. Hwarken fogel, sjöfiske eller
kråk fången hafwa i detta år velat särdeles lyckas.

deles skada. Uti October månad hafva lohattor eller
meliner til någon i desa tider ovanlig myckenhet visat
sig här i orten, men sedan försvunnit. Fisket så uti sal
hafvet, som uti elfvar och sjöar har varit medelmåttigt,
Spanneval emellan 30 och 40 D:r Tunnan. Koppor
uti Sodankylä församling uti Julio. Hetzig sjukdom
genom hela åhret vid Kemi Moderkyrka; men uti
vola Capell församling börjat med October må-
nad.

1759

Åhrsväxten härlig och välsignad, undantagande
några höglända ställen, hvilka af ovanlig torka
hela togo ansenlig skada. Höbergningen mycket för
Fogelfånget tämeligen magert. Boskaps pesten gjort
stor skada i Tervola Capell. Laxfånget i Kemi
delmåttigt, men annat småtte fiske så uti salta
vet, som uti elfvar och sjöar ganska ringa. Spann
len emellan 24 och 30 D:r Tunnan. Inga besynnerl
smittosamma sjukdomar hafva detta år graserat i
detta Sochnen

1760.

Åhrsväxten har merendels öfverallt varit vacke
ther ej en långvarig torka uti Junio och Julio, sar
sedan ständig regnaktighet til skördetiden gjort, at
Landtmannen ej fick inbärga en rik, dock af Guds n
ansenlig skjörd. Fogel och Träsk-fånget något b
re än the förre åhren. Laxfånget medelmåttigt, m
Djurfånget allestädes ganska magert. Boskaps pest
som af urålder graserat Tervola Capell län, har
nervarande år utom Får och Svin dödat hästar of

7

och ansenligen bättre än förledit år, ehuru några oro, som
visat sig helter i detta år sjelfva tilräckeligen dugligt utsäde ifrån
sina åkrar. Men Lägdkarne voro på flesta ställen glesa
och beväxte med Säfvel, hvilket förorsakades af stadiga
vatten i Maji månad, sedan Lägbrodden blef för fram fros-
En Tunna Korn kostade 3 Riksd:r à 3 R:r 16 s:r och 1 Tunna
Råg 4 Riksd:r 16 s:r. Ängarne växte ovanligen litet, or-
saken dertil var kall sommar och i synnerhet mycket lång-
varig torka i Junii och Julii månader.
I Utsjoki Enare och Sodankylä Tabell. I Sodankylä blef
årsväxten i anseende til en kall och regnaktig sommar
samt tidigt infallen nattfrost svag. 1 Tunna Råg
kostade der 4 R:r och 1 Tunna Korn 3 R:r 16 s:r. I Utsjo-
ki och Enare brukas aldeles ingen åker. Hetsig feber
kall och styng gångse.

1795.

Årsväxten blef i anseende til tidigt infallne nattfroster
allmänhet svag, så at en stor del ej fick sjelfva
utsäde ifrån sina åkrar. 1 Tunna Råg kostade 5 R:r och
något derföre och 1 Tunna Korn 4 R:r. Ängarne
växte försvarligen. Mäslingen gick i Kemi.
I Utsjoki, Enare och Sodankylä Tabell. I Sodankylä
blef årsväxten ganska svag och misslyckades på många
ställen så aldeles, at ingen säd erhölls, hvartil orsa

3

30 styckem. En Tunna Råg kostat i detta år 30 à 33 da-
ler ~~Tunnan~~. En Tunna Korn 24 à 27 Daler. En Tunna
Lax 84 à 90 D:r. En Tunna Sik 70 à 75 D:r. 1 L:℔ Smör
14 à 15 D:r. 1 L:℔ Talg 13 à 14 D:r. 1 L:℔ Torra Gäddor 6 à 6½
D:r. En Tunna Salt 30 à 36 D:r, alt Kopp:mt. Men uti Kemi
Lapmarks församling en Tunna Råg kostat 18 à 20 D:r, och
en Tunna Korn 15 à 17 D:r Kopp:mt. Inga synnerliga sjuk-
domar hafva graserat i år förutan i Kusamo för-
samling kall och styng om våhren, som varit tämeli-
gen dödande.

1761.

Åhrsväxten har dels genom torka, dels genom en o-
lyckelig frostnatt på slutet i Julii månad til största de-
len blifvit förderfvadt. Fogel och Fiske fången lyckeli-
ge. Laxfånget medelmåttigt. Ekorrar funnits i synnerlig
myckenhet. Hermeliner ganska litet. Skottsjukan, som i
Tervola Capell tog sin början i medio Maji och varat til
årets slut, har dödat en ansenlig myckenhet af hästar, få
och får. Björnen och Gorf på flere ställen stor skada
på boskap. En Tunna Råg kostat i detta år 36 à
39 daler. En Tunna Korn 27 à 30 Daler. 1 L:℔ Smör
16 à 17 D:r. 1 L:℔ Talg 17 à 18 D:r. 1 L:℔ torra gäddor 8 à
9 D:r. 1 Tunna Salt 40 à 45 D:r. En Tunna Salt Lax
84 à 90 D:r. 1 Tunna Sik 80 à 84 D:r alt Kopp:mt.
Inga besynnerliga dödande sjukdomar hafva Gud lof
graserat, men i Tervola Capellet sommaren igenom
har sulslaget på svinska vanhånnes plagat många.

1762.

Åhrsväxten af Råg och Korn har härstädes blifvit
något ringare än förledit år, förmedelst den långvari-
ga torkan, som var i sommar. Laxfånget äfven nå-
got ringare än förledit år. Hvarken fogel, sjö fiske el-
ler träsk fången hafva i detta år velat särdeles lyckas.

52

deles skada. Uti October månad hafva Lekatter eller ...
meliner til någon i desa tider ovanlig myckenhet vi[sat] ...
sig här i orten, men sedan försvunnit. Fisket så uti Sal[tvatten] ...
hafvet, som uti elfvar och sjöar har warit medelmåttigt ...
Spanmålen emellan 30 och 40 D:r Tunnan. Kopporne ...
uti Sodankylä församling uti Julio. Hetzig sjukdom ...
genom hela åhret vid Kemi Moderkyrka; men uti Ke[mi]-
vola Capell församling började med October må-
nad.

1759.

Åhrswäxten härlig och välsignad, undantagandes
några höglänta ställen, hwilka af owanlig torka ...
heta togo ansenlig skada. Hobärgningen mycket för[delaktig] ...
Fogelfånget tämeligen magert. Boskaps pesten gjort ...
stor skada i Kemiala Capell. Laxfånget i Kemi ...
delmåttigt, men annat smått fiske så uti salta ...
wet, som uti elfvar och sjöar ganska ringa. Spanm[å]-
len emellan 24 och 30 D:r Tunnan. Inga besynnerliga ...
smittosama sjukdomar hafva detta år grasserat i ...
detta Prosteri.

1760.

Åhrswäxten har merendels öfweralt warit wacker ...
ther ej en långvarig torka uti Junio och Julio, sam[t] ...
sedan ständig regnaktighet til skördetiden gjort, at ...

7.

... och ansenligen bättre än förledit år, ehuru några oro, som
... heller i detta år fingo tilräckeligen dugligt utsäde ifrån
... sina åkrar. Men Lappmarkerne voro på flesta ställen glesa
... besåde med såtel, hwilket förorsakades af kalla
... Maji månad, sedan Rågbrodden blef för mera frost-
... Tunna korn kostade 3 Riksd:r a 3 R:d 16 s:r och 1 Tunna
... Råg 4 Riksd:r 16 s:r. Ängarne wäxte owanligen litet; or-
... saken dertil war kalla somrar och i synnerhet mycket lång-
... warig torka i Junii och Julii månader.

I Utsjoki, Enare och Sodankylä Capell. I Sodankylä blef
... årswäxten i anseende til en kall och regnaktig sommar
... och tidigt infallen nattfrost swag. 1 Tunna Råg
... kostade der 4 R:d och 1 Tunna korn 3 R:d 16 s:r. I Ut[sjo]-
[ki] och Enare brukas aldeles ingen åker. Hetsig feber
... kall och styng gångse.

1795.

[Års]wäxten blef i anseende til tidigt infallne nattfroster
... allmänhet swag, så at en stor del ej fick spiruande
... ifrån sina åkrar. 1 Tunna Råg kostade 5 R:d och
... något derofwer och 1 Tunna korn 4 R:d. Ängarne
[w]äxte försvarligen. Mässlingen gick i Kemi ...
I Utsjoki, Enare och Sodankylä Capell. I Sodankylä
blef årswäxten ganska swag och misslyckades på många
ställen så aldeles, at ingen säd erhölls, hwartil orsa-

4.

Deremot hafva Hermeliner wankats tämeligen ymnigt. ... kyrkan har rödmässlingen med kikhostan ifrån Maji
skaps pesten grasserat och warat til årets slut; i synnerhet ... månads början til årets slut grasserat och dödat en del af
har den i Kemiala Capell och Kemi moderkyrka warit ... barn.
swår och allmän, at man derigenom ej lidit så stor skada ...

1764.

på 29 år. En Tunna Råg har kostat 42 och 48 Daler ... Åhrswäxten har blifwit skadd dels af köld, dels och af mycken
En Tunna korn 36 a 42 D:r En Tunna salt 48 a 60 ... [re]gn under bärgningstiden, så at allmogen ej har af egen åker
En Tunna lax 100 D:r. En Tunna sik 96 D:r. 1 L:d Smör ... något utsäde, utan måste förskaffa sig det ifrån andre or-
D:r. 1 L:d Talg 22 D:r. 1 L:d Gäddor 12 D:r alt kopp:mt. ... [o]rter och betala för en tunna ... D:r kopp:mt. Lappallmogen
Uti Kemiala och moderkyrko länet hafva kopporne ... lider en ganska stor hunger, enkanneligen uti Sombio och
rit nog swåra och dödande, hwilka togo sin början ... Kemi-Kylä, hwarest de mist så godt, som alla sina Ren-
Maji månad och continuerade til åhrets slut. I Ro[wa]- ... [dj]ur. Vill eller Skogs Renar finnas ej, och säges, at de dels
waniemi Capell har rödsoten grasserat uti Maji och Juni ... [bor]tdöt, dels och flytt til andre orter. Ståfwerfånget den
månader.

1763.

Årswäxten af Råg och korn har härstädes blifwit ... [Ka]tt[u]ndes är och nog swagt. Så wäl lax som annat smått
ganska ringa förmedelst den långwariga torkan, som ... fiska fånge var i år något swagare än förra åren. Stå
i sommars. Laxfånget war medelmåttigt. Hwarken Fogel- ... boskaps foder war en ganska stor brist, så at allmogen
sjöfisket eller Låtsk fången hafwa i detta år welat ... nödgades framskaffa sina kreatur med uphålla och
lyckas. Deremot hafwa Ekornar funnits i synnerlig ymnig- ... [s]tötade björkqwistar och renmåsa. Boskapspesten
het, men Hermeliner ganska litet. Den 20 Maji som ... grasserade här uti Junii, Julii och Augusti månader.
dagen kändes en jordbäfning i Kemiala, som dock ... Ekornar funnos til någon qvantitet, men Hermelinen
lindrig och ingen skada tilfogade. I början af Julii ... aldeles litet. Hetsig feber grasserade uti Sodankylä
nad började hästar kor och får at stupa och dö i sym- ... Martii, April, Maji och Junii månader, men war ej
het uti Kemiala Capell och fortfor beklageligen til åhrets ... dödande. Wid Kemiala Capell började rödmässlingen
slut. Uti Augusti och September månad gjorde björn ... grassera i Maji månad, med en besynnerlig ögonsjuk-
skada på korn boskap derstädes. En Tunna Råg ... dom, som dock uphörde i slutet af Augusti. Wid samma
har kostat i detta år 50 a 60 D:r. En Tunna korn 48 a 5... ... tid gick kall och styng derstädes i swang.

1765.

D:r. En Tunna salt 48 a 60 D:r. En Tunna lax 120 D:r. ... Årswäxten har lidit mycken skada af kulen sommar,
Tunna sik 100 D:r. 1 L:d Smör 22 a 24 D:r. 1 L:d Talg ... frostnätter och mycken rägn i Augusti, så at Sodan-
20 a 22 och 1 L:d Gäddor 12 D:r alt kopp:mt. Kopporne ... kylä och Kemiala församlingar ikke fått utsäde, des
gått i swang i Kemiala om wåhr och höst. Skottsjuka ... mindre brödföda. Annars har och Kemi församling
med kikhostan grasserat i Rowaniemi ifrån September ... lidit af en stor Kärning. Spanmålen kostar i Sodankylä
til årets slut. I Kemiala Capell och wid moder[kyrkan] ... D:r Kopp:mt. Fiskfånget har warit medelmåttigt. Ekornar och

34.

... medlen till deras
... fattarne; genom ...
...]eremad ...
...] menniskorna,
...]inebande för-
... fullkomligare
...]indras bestånd
...]rtet, bildat sig
... förbund om att
...]wattningens
... Karlskaps
...]d ...den
...]enskallslif
... widomfat-
...]rspend ...
... fallets ...
... hwilken
... afseende
...]rande, utgö-
... afskrivan
... eller mindre
...]nga ...
... men
...]rande ...
... skulle
... man wid
... wederbo-
... af ...
... upprättat
...]r ...
...]ala, ...
... kemliga ...

deles skada. Uti October månad hafwa Lekatter eller Lemlar til någon i dessa tider owanlig myckenhet wisat sig här i orten, men sedan försvunnit. Fisket så uti saltsjö hafwet, som uti elfwar och sjöar har warit medelmåttigt. Spannemål emellan 30 och 40 D. Tunnan. Kopporne uti Sodankylä församling uti Julio. Hetzig sjukdom genom hela året wid Kemi Moderkyrka, men uti Rovaniemi Capell församling begynt med October månad.

1759

Årswäxten härlig och wälsignad, undantagande några höglänta ställen, hwilka af owanlig torka hela tiden ansenlig skada. Höbergningen mycket god. Fogelfånget tämmeligen magert. Boskaps pesten gjort stor skada i Rovaniemi Capell. Laxfånget i Kemi medelmåttigt, men annat småtts fiske så uti salta hafwet, som uti elfwar och sjöar ganska ringa. Spannemålen emellan 24 och 30 D. Tunnan. Inga besynnerliga smittosamma sjukdomar hafwa detta år grasserat i detta Prosteri.

1760.

Årswäxten har merendels öfweralt warit wacker, ther ej en långwarig torka uti Junio och Julio, samt sedan ständig regnaktighet til skördetiden gjort, at

Skogsfoglar berättas hafwa försvunnit. I Sodankylä har hetsig feber om sommar och höste tiden starkt grasserat, dock ej mycket dödat.

1767.

Boskaps pesten eller så kallade skott grasserade något uti Julii månad och fälde både hästar och kor. Årswäxten warit öfweralt felslag. Laxfånget swagt. Bäfwer och annat fänge i Lappmarken ganska felaktigt. Kopporne grasserade om wåren, Flussfeber både wår och höst, i synnerhet uti Kuusamo.

1768.

Årswäxten skadad af frost och mycket regn, så at ganska få hafwa fått utsäde. I synnerhet har i Lappmarken i detta år almänt årswäxt blifwit. Laxfånget ganska swagt. Foglet har ej heller stort wankats. Annat skogsfånge äfwen mycket aftagit. Flussfeber grasserat hela året igenom uti Kuusamo församling. Från Augusti månads början til årets slut hafwa kopporne jemte flussfebern warit gängse i Kemi församling, dock ej synnerligen dödande.

1770.

Årswäxten skadad dels af en stark hetta och torka, dels och på frostlänta ställen af köld. Laxfånget något bättre i år än nästförflutna året. Skogsfoglet har aldeles aftagit, hwilket i synnerhet i Lappmarken förorsakat en ganska stor fattigdom. Hetsig feber wahit hela året grasserande, men icke mycket dödande.

1771.

Sädes och höbärgningen misslyckades dels för stark warm torka, dels mycket regn sommaren och hösten igenom.

och ansenligen bättre än förledit år, ehuru några öro, som heller i detta år fingo tilräckeligen dugligt utsäde ifrån Tuna åkrar. Men Lägdkrarne woro på flesta ställen glesa och bewäxte med fäbel, hwilket förorsakades af kalla wäder i Maji månad, sedan Lägbrodden blef för fram fräs. 1 Tunna korn kostade 3 Riksd. a 3 Rd 16 ß och 1 Tunna Råg 4 Riksd. 16 ß. Ängarne wäxte owanligen litet; orsaken dertil war kall sommar och i synnerhet mycket långwarig torka i Junii och Julii månader.

I Utsjoki, Enare och Sodankylä Capell. I Sodankylä blef årswäxten i anseende til en kall och regnaktig sommar samt tidigt infallen nattfrost swag. 1 Tunna Råg kostade der 4 Rd och 1 Tunna korn 3 Rd 16 ß. I Utsjoki och Enare brukas aldeles ingen åker. Hetsig feber kall och styng gängse.

1795.

Årswäxten blef i anseende til tidigt infallne nattfroster allmänhet swag, så at en stor del ej fick spiteande säd ifrån sine åkrar. 1 Tuna Råg kostade 5 Rd och något deröfwer och 1 Tunna korn 4 Rd. Ängarne wäxte försvarligen. Mässlingen gick i Kemi.

I Utsjoki, Enare och Sodankylä Capell. I Sodankylä blef årswäxten ganska swag och misslyckades på många ställen så aldeles, at ingen säd erhölls, hwartil orsa

Alla slags fiske och Djur fången aftagit, undantagandes bäfwer fånget, som försports wara något fördelaktigt i Lappmarken. Spannemålen lika dyr, som förledit år. Rödmässlingen i Rovaniemi och Kuusamo wist sig i Martii April och Maji månader samt flussfeber och rötfeber igenom hela året wid Kemi Moderkyrka och Simo Capell.

1772.

I Rovaniemi har Rötfebern förleden höst warit dödande. Mässlingen har warit i år gångbar i Kuusamo och Sodankylä.

1773

I början af året war härstädes gångbar en smittosam rötfeber, som war nog dödande, men försvant aldeles om wåren

1774

För den owanliga torkan i Kemi har årswäxten til större delen medgått. Rågen har kostat fyrettijo Daler och kornet Trettijo Tre D. alt kopparmynt. Skottsjukan grasserat i Kemi, så at til en 60 hästar och 150 hor utom små boskap stupat.

1775.

Skottsjukan grasserat i Kemi, äfwen en swår hosta.

1776.

Årswäxten i detta Prosteri har i förleden sommar formedelst långwarig torka näst öfweralt blifwit nedtagen, så at sädes inbärgningen warit nog knapp och liten, hwarföre Inbyggarene warit föranlåtne äfwen i detta år at förse sig med brödföda ifrån fjermare orter jemte korn utsäde. Rågen har kostat 48 D. k:mt och kornet 42 a 45 D. D. mynt ~~och kornet 42 a 45 D. k:mynt~~. Emot wanligheten

deles skada. Uti October månad hafva Lekatter eller
nelmer til någon i dessa tider ovanlig myckenhet visat
sig här i orten, men sedan försvunnit. Fisket så uti sjöar
hafvet, som uti elfvar och sjöar har varit medelmåttigt
Spannemål emellan 30 och 40 D:r Tunnan. Kopporne
uti Sodankylä församling uti Julio. Hetzig sjukdom
genom hela året vid Kiemi Moderkyrka; men uti
vola Capell församling började med October må-
nad

1759

Åhrswäxten härlig och välsignad, undantagande
några höglänta ställen, hwilka af ovanlig torka
hela tiden ansenlig skada. Kobergningen mycket
Fogelfånget temmeligen magert. Boskaps pesten gjort
stor skada i Tervola Capell. Laxfånget i Kiemi
Medelmåttigt, men annat sorts fiske så uti saltsjön
wel, som uti elfvar och sjöar ganska ringa. Spannemå-
len emellan 24 och 30 D:r Tunnan. Inga besynnerliga
smittosamma sjukdomar hafva detta år grasserat i
detta Sochnen

1760.

Årswäxten har merendels öfwerallt warit walken
ther ej en långwarig torka uti Junio och Julio, samt
sedan ständig regnaktighet til skördetiden gjort, at

har i vinter fallit ganska litet snö, både här och i Lappmar-
ken. I Utsjoki har kopporna grasserat och äfven mässlingen

1777.

Boskapspest eller Skottsjuka och koppor gångse i Kiemi

1778.

Inga märkwärdigheter i naturen hafwa i detta år ereig-
nat. Årswäxten har warit medelmåttig. Rågen har kostat
2 Rd:r 32 s:r. Kornet 2 ⅓ Riksd:r. Inga farsoter.

1779

Årswäxten war härlig i Kiemi socken så til Råg som
Korn. Priset på rågen i allmänhet emellan 42 och 46
D:r Kopp:mt. På korn emellan 36 och 42 D:r D:o mynt. Fläck-
febern gångse.

1782.

Rötfebern och kopporne gått i Kiemi

1783.

Sommar frosten war i år mycket swår och har på de fä-
ste ställen skadat årswäxten, samt förorsakat spannemåls
brist så til utsäde som föda. En Tunna Råg kostade [illegible]
så Tre och ⅔ Rd:r och En Tunna Korn 2 och ⅔ Riksd:r

1784.

Årswäxten war i detta år swag, ty säden förderfwades af [illegible]
ningsdagg och köld, som väl ej tidigt infölle, men i anseende
til den våta och kalla sommaren hann säden ej fullt mogna
war. Härpå orten är således swag spannemål och på ganska
stora få ställen tjenlig til utsäde, som derföre ifrån andra
orter måste anskaffas. Dyrheten på Spannemål kostar 3⅔ Rd:r
tunnan af Råg och af Korn 3¼ Rd:r Det

7.

och ansenligen bättre än förledit år, ehuru några äro, som
[illegible] hellre i detta år fingo tilräckeligen dugligt utsäde ifrån
sina åkrar. Men Lågländerna woro på flere ställen glesse
[illegible] bewäxte med Säfwel, hwilket förorsakades af kalla
[illegible] Maji månad, sedan Lågbrodden blef för fram fros-
[illegible] 1 Tunna Korn kostade 3 Riksd:r a 3 Rd:r 16 s:r och 1 Tunna
Råg 4 Riksd:r 16 s:r. Ängarne wäxte owanligen litet, or-
saken dertil war kall sommar och i synnerhet mycket lång-
warig torka i Junii och Julii månader.
I Utsjoki, Enare och Sodankylä Capell. I Sodankylä blef
årswäxten i anseende til en kall och regnaktig sommar,
samt tidigt infallen nattfrost swag. 1 Tunna Råg
kostade der 4 Rd:r och 1 Tunna Korn 3 Rd:r 16 s:r. I Utsjo-
ki och Enare brukas aldeles ingen åker. Hetsig feber
[illegible] allt och styng gångse.

1795.

Årswäxten blef i anseende til tidigt infallne nattfroster
i allmänhet swag, så at en stor del ej fick spirande
[illegible] ifrån sine åkrar. 1 Tunna Råg kostade 5 Rd:r och
något derofwer och 1 Tunna Korn 4 Rd:r Ängarne
wäxte försvarligen. Mässlingen gick i Kiemi
I Utsjoki, Enare och Sodankylä Capell. I Sodankylä
blef årswäxten ganska swag och misslyckades på många
ställen så aldeles, at ingen säd erhölls, hwartil orsa-

6.

1785.

Mässlingen och Rötfebern war i gang.

1786

Årswäxten war god, dock betaltes för en Tunna Råg
[illegible] Riksd:r och för en Tunna Korn Tre Riksd:r I Kiemi
[illegible] fläckfeber hela året; kikhosta och mässling om wåren
och sommaren.

1787.

Årswäxten blef i detta år ganska swag, som förorsa-
kades af et långwarigt regn. En Tunna Råg har ko-
stat Tre Riksd:r 16 s:r, och En Tuna Korn Tre Riksd:r

1788

Kopporne om sommaren

1789

Koppor, fläckfeber och hetsig feber woro i gang.

1790

Den owanligt kalla och regnaktiga sommaren,
samt frostnätterne, som infollo i början af September
månad förorsakade här i orten en så allmän och swår
misswäxt, at ej de äldre en gång kunna påminna sig
så swag årswäxt. Säden är således mycket otjenlig
til föda och aldeles icke spirande, hwarföre här är
stor brist ej mindre på brödföda än utsäde, at fattiga
[illegible] på flere ställen ingen säd erhållit utan blotta hal-
men. Förra årens säd betalas med 5 Riksd:r 16 s:r för
en Tunna Korn, och 1 Tunna Råg kostar 5 Rd:r 16 s:r
[illegible] 6 Riksd:r

1791.

En owanligt hög wårflod, som förorsakades af den myc-
kna snön och hastiga blidan, gjorde på sina ställen någon

52.

medlen till deras
sattens [illegible]
[illegible] republic
menniskorne,
[illegible] bande för
fullkomligare
[illegible] bistånd [illegible]
[illegible] bildat sig
förband om ett

dels skada. Uti October månad hafwa lekatter eller ... melimer til någon i dessa tider owanlig myckenhet ... sig här i orten, men sedan förswunnit. Fisket så uti sal... hafwet, som uti elfwar och sjöar har warit medelmåttigt ... Spannemål emellan 30 och 40 D:r Tunnan. Koppor... uti Sodankylä församling uti Julio. Hetsig sjukdom ... genom hela året uti Kemi Moderkyrka; men uti R... wola Capell församling började med October må... nad.

1759

Årswäxten härlig och wälsignad, undantagande ... några höglänta ställen, hwilka af owanlig torka ... hela taga ansenlig skada. Höbärgningen mycket för... Fogelfänget tämeligen magert. Boskaps pesten gjort stor skada i Rowala Capell. Laxfänget i Kiemi ... delwättigt, men annat småtts fiske så uti salta ... wet, som uti elfwar och sjöar ganska ringa. Spann... len emellan 24 och 30 D:r Tunnan. Inga besynnerlige ... smittosamma sjukdomar hafwa detta år grasserat i ... detta Pastorat.

1760.

Årswäxten har merendels öfweralt warit wacker ... tter ej en långwarig torka uti Junio och Julio sam... sedan ständig regnaktighet til skördetiden gjort, at

skada. Sommaren war wacker och warm med lagom reg... hwarföre och årswäxten i anseende til korn blef ganska ... härlig; men på Råg blef en allmän missväxt af orsak ... at snön hösten förut föll på ofrusen jord och förtärde ... skada roten. En Tunna Råg kostade 5 Riksd:r och En Tunna korn 3 Riksd:r förleden winter, men sista höst sål... des dock säden redan för billigare pris. Ängarne hafwa ... gansk bättre wäxt än förleden sommar, ty så godt som ingen tiäla war i jorden och sommaren war warm.

1792.

I anseende dertil, at det regnade mycket sånings tide om wåren, hwarföre de som hade sånte åkran, ej fingo i tid, skadade köldens de sednare sådde kornåkrarne på många ställen, så at årswäxten i anseende til kornet ej war särdeles god, men Rågen slog bättre ut. Ängarn... wäxte likaså ej så som sommaren förut, sommaren war warm, hwarföre och rödsoten grasserade åfwen, som sk... sjukan i Rowola.

1793

Det långwariga regnwet, som inföll den tiden säden ... holt på at mogna samt frostnätterne den 9 och 10 Au... gusti förorsakade på flesta ställen missväxt, så at alle... lingo smickande säd. En Tunna korn kostar 3 R:dr ... 1 Tunna Råg 3 R:dr 40 ß. Ängarne wäxte ej särdeles ... kraf förleden sommar. Slåttängarne woro för mycket w... te, at hwarken noga bärgas. Den 31 Aug: blåste upp en sydwäst wäder en så hiskelig storm och uppsjö wid haf... kanten i Kemi, at det icke ej warit innom 50 års tid, ... förstörde skoltenier och lador m. m. Hall och styng... samt kopporna woro i gång.

1794.

Årswäxten war detta år i anseende til korn nagotlun...

7.

... och ansenligen bättre än förledit år, ehuru några orter, som ... hwarken detta år fingo tilräckeligen dugligt utsäde ifrån ... sina åkrar. Twå lagåkrarne woro på flesta ställen glesa ... och bewäxte med säfwel, hwilket förorsakades af kallt wäder i Maji månad, sedan lagbrodden blef för fram för ... En Tunna korn kostade 3 Riksd:r à 3 R:dr 16 ß och 1 Tunna Råg 4 Riksd:r 16 ß. Ängarne wäxte owanligen litet; orsaken dertil war kall sommar och i synnerhet mycket långwarig torka i Junii och Julii månader.

... Utsjoki, Enare och Sodankylä Capell. I Sodankylä blef årswäxten i anseende til en kall och regnaktig sommar ... tidigt infallen nattfrost swag. 1 Tunna Råg kostade der 4 R:dr och 1 Tunna korn 3 R:dr 16 ß. I Utsjoki och Enare brukas aldeles ingen åker. Hetsig feber ... och styng gångse.

1795.

Årswäxten blef i anseende til tidigt infallne nattfroster ... allmänhet swag, så at en stor del ej fick smickande ... ifrån sina åkrar. 1 Tunna Råg kostade 5 R:dr och något derföre och 1 Tunna korn 4 R:dr. Ängarne ... wäxte försvarligen. Mässlingen gick i Kemi ...

Utsjoki, Enare och Sodankylä Capell. I Sodankylä blef årswäxten ganska swag och misslyckades på många ställen så aldeles, at ingen säd erhölls, hwartil orsaken bör sökas i de tidigt infallne nattfrosterne. Fogelfänget har och warit uselt och fiskefänget likaledes, hwarföre stor brist är på lifs uppehälle. Spannemåls pris har der warit obekant, emedan ej någon spannemål fans ... derstädes at aflåta. Hetsig feber har warit i Sodankylä hela året gångse, men ej warit mycket dödande.

Om Spannemåls ...
hwarigenom missväxters swåra följder
möjeligen kunde förekommas.

1796

Årsväxten blef görleden sommar allestädes härlig o[...]
fecks spricknande säd öfwerallt. Det myckna rägnet i b[...]
san af sommaren gjorde dock kornåkrarne något gles[...]
En Tunna Råg kostade förledit år 5 a 6 R:dr, och En
Tunna korn 3 R:dr 32 s:r a 4 R:dr 32 s:r. Ängarne [...]
wäxte försvarligen och bärgnings wädret war [...]
lunda godt. Hall och styng samt koppor voro i gå[...]

I Utsjoki Enare och Sodankylä Gebelt. I Sodankyl[ä] [...]
blef årswäxten skäligen god, emedan sommaren, ehu[...]
mycket rägnaktig, dock var varm. I förledne wa[...]
kostade derstädes utsädes korn 32 s:r tunna. Sistl[idne] höst [...]
stade rågen 4 R:dr tunnan och 1 Tunna korn 3 [...]
16 s:r. I Utsjoki och Enare, hwarest intet jordbru[k] [...]
är, hafwa Lapparnes Renhjordar mycket lidit gen[om]
wargar, af hwilka warit en stor myckenhet. Sist[...]
get i träsk och sjöar har warit mycket swagt; men [...]
som haft tilfälle at idka fiske i hafsviknarne, h[...]
en deraf trätt ansenlig winst.

1797

Årswäxten blef i allmänhet swag, som förorsakades af [...]
frosten och för mycket rägn och väta. Rågåkrarne lade [...]
tidigt, hwarföre fecks ganska litet råg och den mycket [...]
och skadad, aldeles icke tjenlig til utsäde. Större delen [...]
fick så mycket spricknande korn, at åkrarne blifwa [...]
sta sommar besåde, men många äro nödsakade at skaff[a]
sig sädeskorn ifrån andra socknar. Kuusamo Lappm[arks]
församling och en del af Kemi träsk ledo i synnerhet [...]
swår misswäxt. Ängarne wäxte försvarligen. En Tun-
na Råg kostar 6 R:dr och En Tunna korn 5 R:dr [...]
kopporne woro i gång.

I Utsjoki och Enare samt Sodankylä Gebelt. I Soda[nkylä] [...]

[...]kylä Lappmark har blifwit total misswäxt, hwarföre inwånare
[...]re derstädes lida mycken nöd. Utsjoki och Enare församlingar,
[...]ilka aldeles icke äga något åkerbruk, lida mycket genom
[...]gar, hwilka förstöra deras Renhjordar.

1798.

Årswäxten war detta år så härlig, at man i mannaminne
[...] näppeligen haft bättre. Sommaren war owanligt warm. En lång-
[...] torka hela Junii månad igenom förorsakade dock, at
[...]åkrarne blefwo på fire ställen glesa. Inga kalla frost-
[...]etter skadade säden til det ringaste. Hwarjehanda ängarne
[...]wäxte litet, hwilket torkan wållade. Wårfloden gjorde
[...] skada på ängar och hölador. Laxfånget i Kemi elf
[...] mycket godt. En Tunna Råg kostade förledit år
[...] R:dr 16 s:r och En Tunna korn 4 R:dr 32 s:r. En
[...] Tunna Sädeskorn kostade 6 R:dr. Skarlakans feber,
[...]elsjuka och koppor gingo.

Utsjoki, Enare och Sodankylä Gebelter. Årswäx-
[...]ten har uti Sodankylä Lappmark warit förträffelig;
[...]en förre årens misswäxt gjorde, at fleste hade brist
[...]på utsäde. Uti Utsjoki och Enare Lappmarker finns
[...] något åkerbruk. En Tunna Råg kostade i Sodan-
[kylä] 5 R:dr 32 s:r och en Tunna korn 5 R:dr. Kop-
[por] [...]rne gingo.

1799

Den owanliga torkan och rägnbristen förleden
[...]mmar wållade, at årswäxten i allmänhet blef swag.
[...]hågen stod sig dock skäligen emot torkan och flög
[...]ameligen wäl in, men nyttjas ganska litet häri
[...]andet. Nästan allmänt blef säden, ehuru skadad af
[...] torkan mera och mindre sot. Ängarne wäxte mycket

[...]kala war i jorden och sommaren war warm.

1792.

I anseende dertil, at det rägnade mycket sådnings tide[n]
om våren, hwarföre de som hade sått re åkrarn, ej fingo [...]
i tid, skadade köldén, de sednare sådde kornåkrarne [...]
många ställen, så at årswäxten i anseende til kornet
ej war särdeles god, men Rågen slog bättre in. Ängarn[e]
wäxte bra, ehuru ej så som sommaren förut, sommaren war
warm, hwarföre och rödsoten grasserade äfwen, som skar[...]
spetan i Tervola.

1793.

Det långvariga rägnet, som infölt den tiden säden
holt på at mogna samt frostnätterne den 9 och 10 Au-
gusti förorsakade på flesta ställen misswäxt, så at alle[...]
fingo spricknande säd. En Tunna korn kostar 3 R:dr o[ch]
1 Tunna Råg 3 R:dr 40 s:r. Ängarne wäxte ej särdeles
bra förleden sommar. Laxfångarne woro för mycket w[...]
te, at karnen nog bärgas. Den 31 Aug: blåste uppe en
sydwäst wäder en så kiselig storm och uppsjö vid haf[s]
kanten derinne, at det icke ej warit innom 50 års tid; [...]
forsporde höstacker och lador m. m. Hall och styng
samt hosta woro i gång.

1794.

Årswäxten war detta år i anseende til korn nagorlun[da] [...]

Om Spannemåls Magasiner [...]
hwarigenom misswäxters swåra följder
möjligen kunde förekommas.

litet. Sommaren var ganska varm. Boskaps pesten begynte i kerni socken at härja i slutet af Junii månad, och dödade til Februarii månads början 160 kreatur och 340 får, utom får och kalfvar, hwilken sjukdom ännu fortfar at angripa både menniskjor och boskap. En Tunna Råg kostade 6 Rdr och en Tunna korn 5 Rdr 16 sk. Kopporne gingo i Utsjoki, Enare och Sodankylä Tabell. Årsväxten i Sodankylä blef på många ställen skadad af torkan och åfrost... hösten. Koppor och Flusshosta voro i gång.

1800

En kall förvår och frostnätterne emot d. 6 Aug. och 1 Sept förorsakade öfverallt ovanligen stor missväxt, så at til utsäde tjenlig och spirande säd aldeles icke erhölls. I Tuna Säd kostade korn ... och 11 Rdr, och före årets Råg 10 Rdr tunnan. Detta årets säd betaltes med 6 och 7 Rdr korn tunnan och med 6 Rdr Råg tunnan. Sommaren var regnaktig, så växte likwäl ängarne ej särdeles bra, medan våren och sommaren var kulen och ovanligen djup tjäle var i jorden, som på sina ställen qvarblef öfver hela sommaren. Laxfånget i Kemi var ansenligen frigare än de 2ne föregående, ehuru det gingades i gemenighet. Små fiske fånget uppe i landet kallades litet, hwarföre där i synnerhet är stor brist på lifs uppehälle. Boskaps pesten som 1799 så hårdt rasade i Kemi socken, är ännu aldeles afstadnat, utan dödade efwän Febr. månads början til ... sjuk 17 kreatur, 51 får och ett stort antal får. Den 5 Octob. kl. 6 midt har i kunsterna förspordes jordskalfning, som på sitt ... ... varit ... starkt samt förorsakat dallring i fenstren och skrälle samt rädhoga hos folket. Flussfeber, kikhosta och ... pest voro i gång. I Utsjoki, Enare och Sodankylä Tabell: Sodankylä blef allmän missväxt, som förorsakades af den myckel kalla frostnätter emot den 1 September. Spirande säd erhölls aldeles icke. Vargarne hafva gjort ganska stor skada på Renhjordarne i Lappmarken. Fiskefånget har varit svagt. Flussfeber, ögonflus och flusshostan gingo.

Enligheten med Original Anteckningarne betygar Kemi den 17 Julii 1801.

Ahlborn[?]

hala var i jorden och sommaren var varm.

1792

Oansedde dertil, at det regnade myckel sånings tiden om våren, hwarföre de som hade sankre åkrar, ej fingo i tid, skadade hösten de sednare sådde kornåkrarne på många ställen, så at årsväxten i ansende til kornet ej var särdeles god, men Rågen slog bättre ut. Ängarne växte braf ehuru ej så som sommaren förut, sommaren var varm, hwarföre och rödsoten grasserade äfven, som ... ... i Tervola.

1793

Det långvariga rägnet, som infölt den tiden säden höll på at mogna samt frostnätterne den 9 och 10 Augusti förorsakade på flesta ställen missväxt, så at aldeles ringa spirande säd. En Tunna korn kostar 3 Rdr och 1 Tunna Råg 3 Rdr 40 sk. Ängarne växte ej särdeles braf förleden sommar. Slåttängarne voro för myckel vattnade, at hwarid noga bärgas. Den 31 Aug. blåste uppe ... sydwäst wäder en så hiskelig storm och upsjö vid hafskanten i Kemi, at dess like ej varit innom 50 års tid, ... förstörde höstackar och lador m. m. Hall och skygg samt hosta voro i gång.

1794

Årsväxten var detta år i ansende til korn nagorlunda

9

Några tankar rörande til industrie anstalter och fattigvård för Fredrikshamns församlingar, i anledning af H:s Kejserliga Majestäts nådiga förordning om tiggeriets hemmande i Finland, af d. 9 September 1817.

Wore wår nordliga del af verden ej bestämd til boningsplats för menniskjor så wore den förmodeligen öfverswämmad af vatten. Under et hårt klimat, har dock den Högste ofelbart ej velat lemna menniskjor utan medel, at tilfredsställa de behof hwarmed Han skapat dem.

Tassende derpå måste, genom omtanka och flit, naturens lagar här och i sydligare länder olikas optecknas och följas, så at lefnads- och närings-sätten måtte blifva, ju längre desto mera, nationella. At deraf än myckel återstår för vårt Finland at läras, vitna vår böjelse mera för utländskt än inhemskt, och de ständiga klagomål vid landtmanna

Om Spannemåls ... ...,
hwarigenom missväxters swåra följder
möjeligen kunde förekommas.

näringsfätten öfver hårda år.

Af Landtmanna näringsfättens välstånd eller obestånd beror äfven Stadsmanna rörelsens. I det tilstånd de förra nu äro kunde dock det sednare vara mycket bättre än det är hos oss. Många våra behof, som kunde af oss sjelfva afhjelpas, blifva det icke. Utan vi bero ganska mycket af främmande Nationer.

Finland kan icke kämpa emot et hårt klimat, utan måste foga sig derefter, har at kämpa emot, ej at foga sig efter, utländsk industri, som sätter oss i contribution genom sina varor, och förorsakar hos oss lediga händer; industrie som gynnas af naturen, politik, vetenskaper, och konster, på utmärktaste sätt. (Vi behöfde ungefär på lika sätt gynnas. I inhemsk industrie blir väl inhemska emellan täflan en nödig sak; men lika nödigt blir ock det at ej genom öfverlägsenhet några få starkare måtte förstöra många svagare.

Alla både Stads- och Landtmanna-näringsfätten behöfva oplysning. De lägre

i anseende dertil, at det ... myckel ... om våren, hvarföre de som hade fantse åtran, ej fingo i tid, skadade köldem de sednare sådde kornåkrarne på många ställen, så at årsväxten i anseende til kornet ej var särdeles god, men Rågen slog bättre in. Ängarne växte braf ehuru ej så som förra som förra sommaren somit, sommaren var varm, hvarföre och rödsoten grasserade äfven, som skar sjukan i Perroba.

1793.

Det långvariga regnet, som infölt den tiden säden höll på at mogna samt frostnätterne den 9 och 10 Augusti förorsakade på flere ställen missväxt, så at allmänt fingo skickande säd. En Tunna korn kostar 3 Rdr och 1 Tunna Råg 3 Rdr 40 ß. Ängarne växte ej särdeles braf föledne somar. Ängarne voro för mycket våte, at kunna noga bärgas. Den 31 Aug. blåste uppe en sydvest väder en så hiskelig storm och uppsjö vid hafskanten ..., at det icke ej varit innom 50 års tid; ... förstörde Kojstäcken och lador m. m. Hall och Frysing samt hosta voro i gång.

1794.

Årsväxten var detta år i anseende til korn ...

skolorne äro de första förberedelse ställen dertil, medelst undervisning i läsande skrifvande, räknande, och språk. Men här besväras ungdomen med 6 språk som måste läras, nemligen: finska- svenska ryska- tyska- latinska- och fransyska språken. I våra skolor behöfs visst det tyska språket, men i våra publika skolor förmodeligen icke det franska språket, at läras. Åtminstone vida nyttigare vore tilfället til Dubla bokhålleriets lärande för dem som det behöfde. Kejserl. Finska Hushållningssällskapet vill ju ock nu befordra bokhålleri för Landtmanna hushållning.

Det dubla bokhålleriet kan nu genom det lätta rätta Tyska sättet, blifva ganska snart fattat, och blir nu nödigt i anseende til stora och föränderliga skillnaden mellan vårt representativa- och hufvudmynt, och i anseende til mångfaldiga och olika slags sättan desto mindre lönande näringssätt under en hand; nödigt i anseende til icke liten befordran af en lycklig- och förekommande af en olycklig handel

Men et mindre och enkelt bokhålleri för*

*Banco ass: blir jemte det större dubla för Banco ass: och silfvermynt

Om Spannemåls ... ,
hvarigenom missväxters svåra följder
möjligen kunde förekommas.

Wår tid är rik på nya opfinningar, optäckter och förbättringar, i Stads och Landtmanna näringsfätten, som man ser af periodiska skrifter derom. De torde förmodeligen med föga kostnad af hela sällskaper, såsom de politiska, men med stor nytta, (t. e. Geheimerådet Herm Cstedts, Keyserl. Finska Hushållnings sellskapets, och Kongl. Svenska Jordbruks Academiens, efter deras ändamål) kunna hos oss äfven begagnas, och blifva för äldre något när detsamma som för ungdom industri skolor, föreslagne för, och gillade af, K. Finska Hushållnings sällskapet i dess 2:o Tom, men som alltsen åren 1802–4 än ej hunnit, eller kunnat, blifva införda. Enfaldiga Finska Bönder deltaga redan i läsning af Turun Wikon sanomat.

Medelst publik skola i wår Stad blifva nu vida allmennare än förr, barn af qvinliga könet underviste ej allena i finare slags söm arbeten, utan ock i skrifvande, räknande, och tyska språkets lärande m. m. Det måste blifva ganska nyttigt. Sådant

kan, jemte begagnandet af qvinlig hushålls konst, bana vägen för dem at i framtiden, såsom gifta, blifva bekanta med deras mäns näringssätt, och at såsom Änkor lyckeligen kunna fortsätta Stads- eller Landtmanna näringssätt. De kunna altså, beqvämare än i äldre tider, begagna sig af deras lagliga privilegier. Derhos torde de kunna lämna lediga tilfällen til arbet och förtienst, för mindre lyckeliga af deras kön. Hushålls konsten tycks hittils vara qvinnokönets nästan enda, dock icke ej samma, yrke. Til heder för qvinliga könet hos oss, behöfs här nu icke vidare någon har (Fruntimmers skräddare) för at göra Fruntimmers klänningar.

Hans Keyserl. Majestets nådiga kungörelse angående tiggerier, af d. 9 Sept. 1817 innehåller, at "tiggerier i sednare tider ovanligt tilltagit, och at isynnerhet qvinnor och barn i det afseendet besvära Finlands Inwånare." I K. Finska Hushållnings sällskapets handlingar 1:o Tom pag 144. förekomma, i en prisskrift, de orden: Wår

anseende dertil, at det regnade mycket särdeles under våren, hvarföre de som hade sådt åkrarna ej fingo i tid, skadade hölden (de sednare sådde kornåkrarne på många ställen), så at årsväxten i anseende til kornet ej var särdeles god, men Rågen slog bättre ut. Ängarne växte bra, ehuru ej så som sommaren förut, sommaren war varm, hvarföre ock rötfebern grasserade äfven, som sm...ttkor i Pervola.

1793.

Det langvariga rägnet, som infölt den tiden, fadershöll på at mogna samt frostnätterne den 9 och 10 Augusti förorsakade på flere ställen missväxt, så at allmogen fingo smickrande säd. En Tunna korn kostar 3 R:dr och 1 Tunna Råg 3 R:dr 40 s:r. Ängarne växte ej särdeles bra förledne sommar. Hafreängarne voro för mycket växte, at kunna noga bärgas. Den 31 Aug: blåste uppå en sydvest väder en så häftelig storm och upsjö vid hafs kanten ... at det icke ej varit innom 50 års tid, ... förstörde ... och lador m. m. Hall och stryk... samt hosta voro i gång.

1794.

Årsväxten var detta år i anseende til korn ...

Om Spannemåls ...
hvarigenom missväxters svåra följder
möjligen kunde förekommas.

wantiga spånad och väfnad föder nu ingen.

Spånaden utgör den fattiga delens af 2vin könet allmenna slögd. Redskapet dertil var i början sländan, sedermera spinrocken.

Omsider torde spingvarnar, med handkraft eller vatten drifna, blifva lika allmenna som miölqvarnar, med vatten eller väder drefna. Spånaden med spinrock torde altså blifva ju längre desto mera inskränkt, dock ej på landsbygden med allone förqväfd, äfven så litet som Skrifkonsten det blifvit genom boktryckeri konsten. Montesqvieu har i 23 boken och 15 Cap. af sit verk om lagar sagt: at maskiner som förkårta „arbet icke altid äro nyttiga, och at ej ens „vattuqvarnar äro det så mycket som man „föreger. De äro dock nu öfverallt införda„

Äldre och nyare tidningar ifrån England och Tyskland besanna, at Engländska spingvarnarne, ju längre desto mera, sielfsvåldigt minskat arbet och förtienst för många fattiga menniskor, förmodeligen i brist på nödig styrsel.

Det samma, om än i olika mån, torde gälla om hvarje ny mechanisk, chemisk och aesthetisk konst, som minskar och förkårtar arbet.

Såvida genom tilhielp af vetenskaper och konster fabriks arbeten kunna och böra lättas, så borde fabriker lefrera varor öfver medelmåttan goda, eller så at deras tåflan kan bli ställd emot utländsk industri, och icke emot hushållningars eller fattigt folks arbeten på hemorten. Hallningen, som fabriks varor efter författningarne måste undergå, kan då befordra crediten.

Ianledning af H:s Keyserliga Majestets nådiga kungörelse angående tiggeriets hemmande, af 23 Sept. 1817 och dess 6 §, torde, jemte den anbefalla spånaden särdeles af lin, kunna förestås göromål, efter beställningar eller til salu, för allehanda sådane slags varor för Ryska Riket som til Ryska Riket, för Finland som til Finland, och för vår stad som til vår stad, lofligen närvarande tid införes, och som altså, innom nämnde ställen, icke närvarande tid nöjaktigt efter behofvet tilvärkas; samt äfven sådane slags varors surrogater. Måtte

I anseende dertil, at det regnade myckit [illegible] om våren, hvarföre de som hade sått[?] åkran, ei fingo i tid, skadade kölden de sednare sådde kornåkrarne, på många ställen, så at årsväxten i anseende til kornet ei var särdeles god, men Rågen slog bättre ut. Ängarne växte ock ej så som sommaren förut. Sommaren var varm, hvarföre och rödfoten grasserade äfven, som [illegible] sjukan i Eerola.

1793.

Det långvariga regnet, som infölt den tiden säden höll på at mogna samt frostnätterne den 9 och 10 Augusti förorsakade på flesta ställen missväxt, så at alleringa spricknande säd. En Tunna korn kostar 3 R:dr och 1 Tunna Råg 3 R:dr 40 s:r. Ängarne växte ej särdeles braf förleden sommar. Strömingsfångarne voro för myckit väder, at kunna noga bärgas. Den 31 Aug. blåste uppå en sydvästvinden en så hiskelig storm och uppsjö vid hafsstranden, ... at dess like ej varit innom 50 års tid, ... förstörde höstacker och lador m. m. Hall och styng samt hosta voro i gång.

1794.

Årsväxten var detta år i anseende til korn någorlunda

Om Spannmåls Magaziner i Finland, hvarigenom missväxters svåra följder möjligen kunde förekommas.

ſådant kunna få ſke, med tilhielp af Måſtare ~~Måſtare~~ eller Måſtarinnor, tienare eller tienarinnor, åtminſtone få, at deſsa hvar, dera måtte hafva frihet at arbeta för ſit eget köns behof. Måtte ſådant hälſt få ſke til följe af Borgarerätt. I ſådane ſmå ſtäder ſom där ſtad arbetas hvarjehanda til husbehof. Ju ſtörre til verkning, deſto förmånligare kan den blifva.

Således blir äfven jordbrukets odlingar gagnande, förſt för landthushållens egna behof, och ſedan äfven til affalo om öfverſkott fins.

Såſom ſpinnande med ſpinrock, ſå äfven andra enformiga arbeten i ſlöjder, torde, för fattigt folk, på egen hand, til närings ſätt blifva af enahanda egenſkap, ſådane äro t. e. trådtvinning, bandväfning, ſpetsknypling, ſtrumpſtickning, tygväfning m. m. på allment vanligt ſätt. Ty ſådane arbeten förrättade medelſt maſkiner, dem fattig folk ej kunna anſkaffa ſig, torde, utan nödig förſiglighet, möjeligen kunna mycket förringa värdet af ſammaſlags

arbet på allment enkelt ſätt giorda.

Handarbeten ſom fordra mongfaldiga förändringar i handgreppen, och alltſå icke medelſt maſkiner kunna uträttas, äro förmodeligen bättre ſ. e. ſömarbeten.

Iſynnerhet för den ſtora mängd af fattigt folk ſom behöfva arbet och förtienſt, fins förmodeligen de bäſta och ſläſta tilfällen dartil, genom oppasſning, betiäning, hielp och biträde, hos ſakkunnoga och bemedlade perſoner, i anſeende til ſtads- och lands-hushållningar, handtverk, manufacturer, fabriker, ſiöfart, handel, konſter, och vettenſkaper, endaſt hvardera fattig perſon finner ſit rätta ſtälle. I enſkylta hushåll, hos allmenheten, torde äfven til arbetsförmögna fattiga, om fritt uppehälle, och fattiga barn, om upfoſtran, efter förenämnde Keyſerliga förordnings innehåll, böra inbelingast. Förmodeligen torde åtſkilliga gamla genom barna opfoſtran, och åtſkilliga gosbarn genom intrågel i krigstienſt vid laglig ålder, behaga deras Menighet ſom påminner ſig recruteringarna. Krigstienſten och correctionsſtellen

I anſeende dertil, at det regnade mycket [illegible] om våren, hvarföre de ſom hade ſånt åkran, ej fingo i tid, ſkadade tröden de ſednare ſådde kornåkrarne, på månge ſtällen, ſå at årsväxten i anſeende til kornet ej var fördelaktigt, men Rågen ſlog bättre ut. Ängarne växte graf ehuru ej ſå ſom ſommaren förut, ſommaren var varm, hvarföre och rödſoten graſſerade äfven, ſom Stk. ſjukan i Eurola.

1793.

Det långvariga regnet, ſom infoll den tiden ſäden holl på at mogna ſamt froſtnätterne den 9 och 10 Auguſti förorſakade på fleſte ſtällen omiſsvext, ſå at allt ſingo ſpricka de ſäd. En Tunna korn koſtar 3 Rdr. och 1 Tunna Råg 3 Rdr 40 ſk. Ängarne växte ej ſardeles graf förledne ſommar. Hafsängarne voro för mycket vå[...]te, at tuvor noga bärgas. Den 31 Aug: blåſte uppe [...] ſydvaſt väder en ſå ſkeflig ſtorm och upſjö och haf[...] kanter, at det icke ej varit innom 50 års tid, ſ[...] förſtörde Roſtugor och lador m. m. Hull och ſtyng ſamt hoſta voro i gång.

1794.

Årsväxten var detta år i anſeende til korn rag[...]

Om Spannemåls Magaziner i Finnland, hvarigenom miſsväxters ſvåra följder möjligen kunde förekommas.

kunna och annamma många i medelåldern lösdrifvande.

Arbetsfolks Åldermän hos oss kunna väl utgöra medelpersoner i anseende til arbets betting emellan Stads- och Förstads-folk, såsom vissa qvinfolk af Borgerliga-Ståndet mäkla mellan Herrskap och tienstefolk i S. Petersburg. Et Adress-contor finnes i Åbo Stad. Någon tillämpning deraf, i fall behofvet fordrar, torde blifva för våra Församlingar tjenlig, i fall samme blefve användbar i flere andra Församlingar.

Såvida våra stora Förstäder tyckas öfver all proportion hysa ganska många tiggare, samt äfven mycket af förmögnare, eller arbetsfolk, som lida brist på nödigt åtminstone vinter arbete, så tycks at deri någon nytta medfört anstalt blefve högst nödig. I S. Petersburg tycks för Stads arbetsfolket göromålen vara fördelta, ej allena på sommar utan ock på vintertiden, och vara bestämda, ej allena för bosatta, utan äfven för pe-c nödsakt sig insinnande Landsfolk.

Publica anstalter kunna ock lätta de förmögne såsom gifvare, och gagna de fattiga såsom emottagare, i anseende til födämnen, och deras tilredning til spisam sund och smaklig föda, efter et för bilda bröd et fattiga med nöd och nödd insamladt. Til exempel Sädesmiöl tan genom kokning blifva vida spisammare än genom bakning, til menniskio föda. Efter Fischerströms Ekonomiska Dictionaire 2a del pag 234, kunde i Frankrike omkring 400000 menniskior, under 6 veckor uppehålla lifvet, missveat året 1747, medelst et födämne Toulbe kallat. Det består af 1 ℔ hvetemiöl, något saltat vatten, 1/4 ℔ smör, fett eller ister, som kokas til en välling. Efter beskrifningen kunna 6 personer dermed 2 gånger om dagen äta sig mätta. Gröt kokt af sädesmiöl med smältkunna saft vaten, t.e. rofvor, kålrötter, är äfven Finska Bondfolkets allmänna maträtt, med miölk til såsväl, som är en smaklig sund och sparsam föda för dem. Miölken är dessutom för fattigt folk den rätta Rumfordska soppan,

ansende dertil, at det regnade mycket jemnt om våren, hwarföre de som hade sått åkern, ej fingo i tid, skadade trolden de sednare sådde kornåkrarne på många ställen, så at årwäxten i anseende til kornet ej war särdeles god, men Rågen slog bättre ut. Ängarne wäxte brat ehuru ej så som sommaren förut, sommaren war warm, hwarföre och rödsoten grasserade äfwen, som Skansjukan i Perola.

1793

Det långwariga regnet, som inföll den tiden fader holt på at meja, samt frostnätterne den 9 och 10 Augusti förorsakade på flere ställen missväxt, så at alle fingo spickande säd. En Tunna korn kostar 3 R. och 1 Tunna Råg 3 R. 40 s. Ängarne wäxte ej särdeles braf förleden sommar. Hafsängarne woro för mycket w... te, at kunna noga bärgas. Den 31 Aug: blåste upp en sydwäst wäder en så fasligt storm och upsjö wid haf-kanten i Kemi, at det aldrig warit innom 50 års tid, å förde Höstsäden och lador m. m. Hall och frysning samt hosta woro i gång.

1794.

Årswäxten war detta år i anseende til Korn ...

Om Spannemåls Magasiner i Finnland, hwarigenom missväxters swåra följder möjeligen kunde förekommas.

eller nogare sagt, en af naturen färdig-
giord Sparsoppa. Deremot kött fett
och ben behöfva lång kokning, til
alla delars noga oplösning. Nu och
så länge Allmenheten hos oss är okun-
nog om matnyttan af ben, så kan
Allmenheten högst lätt och med nöje
tilvänjas at med dem contribuera, til
ovärderlig fördel för fattiganstalten hos
oss. Hvarje hushåll hos oss kunde läsva
at aflemna alla grofva ben af kalfvar
och fötter rena och torra efter nötslagt.
Huru benmiöl skall tilredas, och huru
deraf med t.e. potater eller andra saft-
vexter, och med ärtmiöl eller kornmiöl,
skall blifva en sund smaklig och spar-
sam soppa, är genom mångfaldiga
opgifter, af sakkunnogaste litterära
personer, och genom erfarenheten, ut-
redt. Denna eller Rumfordska soppan
äro hufvudsakeligen enahanda. Hiort-
horn raspadt är ju grundämnet för sjelf-
le. Efter Geheime Rådet och Professor Hermb-
stedts chemiska undersökning, innehål-
ler et skålpund ben dubbelt så mycket
födämne som et skålpund kött, af nöt

15

kalf och svin. Såvida blodätande icke bru-
kas af Ryska Nation, och våra kötthand-
lare icke göra bruk af nötblod, utan
vid nötslagtning låta det rinna bårt,
så kan nötblod blifva et lättfångit
födämne för fattiga af vår Nation.

Medlet utan nötblod och med jäst bakat
bröd, åtit med jäst dricka med eller utan
islands- eller renmossa istellet för humla
tilredt, torde blifva nog behageligt för fat-
tigt folk. För Islands- eller ren-mossans
duglighet til födämne, svarar K. Finska
Hushållningssällskapets hushålls-
underrättelser för menige man. 2 heftet
pag 33. Bröd, med jäst bakat eller syrt,
af potater och sädesmiöl, som beskrifs
dels i Helzins anvisning til tarfvelig
matredning, dels i Parmentiers Abhand-
lung über die Vortheile welche man aus
dem Getreide erlangen kan übersezt,
torde bespara sädesmiölet.

Nämde Keysel. Förordning tillåter, och
under en Directions omvårdnad hos oss satte
fattigvården behöfver, at småningom under

I anseende dertil, at det regnade mycket [illegible]
om våren, hvarföre de som hade sänt åkran, ei fingo
i tid, skadade kölden de senare sådde kornåkrarne på
många ställen, så at årsväxten i anseende til kornet
ei var fördelaktig, men Rågen slog bättre ut. Ängarne
växte likaf ei så som förnämen sent, sommaren var
varm, hvarföre och rödsoten grasserade åtsven, som [illegible]
sjukan i Eurola.

1793

Det långvariga regnet, som infölt den tiden säden
höll på at mogna samt frostnätterne den 9 och 10
Augusti förorsakade på flere ställen missväxt, så at [illegible]
fingo spickande säd. En Tunna korn kostar 3 R:dr [illegible]
1 Tunna Råg 3 R:dr 40 ß. Ängarne växte ei särdeles
[illegible] förleden somar. Höstfångarne voro för mycket [illegible]
te, at [illegible] noga bärgas. Den 31 Aug: blåste upp [illegible]
sydvest väder en så hiskelig storm och upphö vid [illegible]
[illegible], at det icke ej varit innom 50 års tid [illegible]
förstörde [illegible] och lador m. m. Hall och styg[illegible]
samt kosta voro i gång.

1794.

Årsväxten var detta år i anseende til korn [illegible]

Om Spannemåls Magaziner i Finnland,
hvarigenom missväxters svåra följder
möjligen kunde förekommas.

erfarenhetens anvisning hinna til et system af viss proportionell storlek och nytta, då man med et besvär kan disponera öfver 1000 Rubels- som öfver 100 Rubels-saker.

Brenvins brenningen, och försäljningen, förtiäna minst af alla näringsfång at sysselsätta fattigt folk på egen hand Ty: 1º Om tilverkningen af brenvin skal blifva förmånlig, borde den ske fabriks- eller handtverksmässigt, efter konstens regler t.e. i en fabrik utom vår Stad, i en verkstad vid hvarje by i vår Weckelax Sokn.
2º Såvida brenvinet är en öfverflödsvara af första rangen, så förtienar dess brenning och försäljning, at bära större utskylder än andra nyttiga- eller nödtorftiga varor.
3º Missvext på spanmål fordrar inskränkning, eller förbud, af brenvins brenning och försäljning.
4º Ianseende til stora bekantligheten som Läkarekonsten har i anseende til brenvin, om än ergfritt, förtiänar dess nyttning stor sparsamhet.

Men tilräcklig controll i alla nämnde fall torde icke väl bli möjelig, om brenvins brenningen och försäljningen blefve allmänna näringsfång på altför många händer.

Samteliga Borgerskapet i Fredrikshamn har redan hos Hs. Keyserliga Majestet supplicerat, om bibehållande af brenvins förpachtningen i vår Fästning, sen andra Fästningar i Finland fått samme.

Man torde tro at det blefve för svårt, eller nästan omöjeligt, för en så aflägen kommen Stad som vår, at endast genom omedelbara utskylder och inkomster af Stadscassans capitaler eller egendom, utan förpachtningen, kunna bestrida cassans utgifter.

Man kan förmoda, at den egna brenvins minuteringen hos oss icke kan väl båta, ifall den icke är med uteslutande rättighet mot Landsfolk; såsom at på Landsbygden i Finland den egna brenvins tilverkningen icke kan väl gagna, ifall den icke är med uteslutande rättighet mot främmant folk.

Men man måste ock tro: At missbruket

Ianseende dertil, at det regnade myckett [illegible] om våren, hvarföre de som hade sänt sitt åkran, ei fingo [illegible] i tid, skadade tvålen de sednare sådde kornåkrarne, på många ställen, så at årsväxten i anseende til kornet ei var särdeles god, men Rågen slog bättre ut. Ungarne växte bra, ehuru ej så som sommaren förut, sommaren var varm, hvarföre och rödsoten grasserade åfven, som [illegible] [illegible] i Vehkola.

1793.

Det långvariga rägnet, som infölt den tiden [illegible] höll på at inegna samt frostnätterne den 9 och 10 Augusti förorsakade på flesta ställen missväxt, så at alle [illegible] fingo försmickande säd. En Tunna korn kostar 3 Rdr och 1 Tunna Råg 3 Rdr 40 ß. Ungarne växte ej särdeles bra förleden sommar. Slåtterängarne voro för mycket våte, at tunnet kunna bärgas. Den 31 Aug. blåste upp en sydvästlig vinden en så hiskelig storm och uppsjö vid hafskanten ikring, at dess like ej varit innom 50 års tid, [illegible] förstörde Höstäckar och lador m. m. Hall och styng samt hosta voro i gång.

1794.

Årsväxten var detta år i anseende til korn någorlunda

Om Spannemåls Magaziner i Finnland, hvarigenom missväxters svåra följder möjligen kunde förekommas.

af spirituösa drycker visst lända mången
til skada, til kropp och siäl, timmeligen
och efvigt, och som, såsom andra laster,
medelst politiska, fysiska och morali-
ska medel eller skäl til stor del kunna,
altså böra, af wederbörande förekommas.
At en god Öfverhet bäst kan pröfva och
oväldugast bedömma och jämkal, hvad
til allmen nytta lända må och före-
skrifvas bör.
Til surrogater i stellet för brenvin,
i många fall, torde godt öl och godt miöd,
efter Läkarekonstens intygande, tiena
Såsom Förpachtarena af krogarne
i vår Stad aldrig tycks haft de finare dryc-
kerna tilverkade och til salu, t. e. Engländskt
Öl Polskt miöd; så torde vara skäligt, at
hos oss tilverkningen och försälningen
deraf, til minskning af utländska dryckers
införsel, befordras, och altså borde vara
fri för tyngden af förpachtning, såsom bak-
ning af rågbröd och hvetebröd.
Miölkförsälningen i vår Stad, och

i anseende dertil, at det regnade myckett [...] sent
om våren, hvarföre de som hade sent åkrar, ei fingo
i tid, skadade kölden de sednare sådde kornåkrarne på
många ställen, så at årsväxten i anseende til kornet
ei var sardeles god, men Råggen slog bättre ut. Ungarne
växte braf ehuru ei så som sommaren förut, sommaren war
varm, hvarföre och rötfoten grasserade åfwen, som skedde
[...] i Ceroola.

1793.

Det långvariga rägnet, som infölt den tiden fade[n]
holt på at mogna samt frostnätterne den 9 och 10 Au-
gusti förorsakade på flesta ställen misswäxt, så at albe[...]
fingo spricknande säd. En Tunna korn kostar 3 Rdr och
1 Tunna Råg 3 Rdr 40 s[k]. Ungarne wäxte ei särdeles
braf föreleden sommar. Skafångarne voro för myckett wä-
te, at kunna noga bärgas. Den 31 Aug: blåste upp en
sydwäst wäder en så hiskelig storm och upsiö wid haf[s]
kanten strömmi, at det tilne ei warit innom 50 års tid, [...]
förstörde kohusen och lador m. m. Hall och styng
samt hosta voro i gång.

1794.

Årswäxten war detta år i anseende til korn nagorlu[nda]

kohskötseln i närmsta Byarne härikring, gif-
va en ganska nyttig sysslosättning, som
vidare förtienar at befordras.

Om Spannmåls magaziner i Finnland,
hwarigenom missväxters swåra följder
möjligen kunde förekommas.

Commission

Frågas, om Herr Professoren och Secreteraren vid Keyserl. Finländska Hushållningssällskapet har lust at låta och äga en skrift, kanske ock at utlåta sig deröfver, som mäst är en sammanställning af berömda personers tankar, förmodeligen lämpeliga för fattigvård och industrie anstalter på den i skriften nämnda orten, där församlingarne hade at värkställa Hans Keyserliga Majestets nådiga förordning om tiggeriers hemmande i Finland af den 9 Septemb. 1817.

Förbehålles at skriften, churu skrefven öfverlemnad til ägo åt Herr Professoren, dock ej måtte tryckas utan författarens lof, så länge han lefver.

G. W:

Om Spannemåls Magaziner i Finnland, hvarigenom missväxters svåra följder möjligen kunde förekommas.

I anseende dertil, at det regnade mycket . . . om våren, hvarföre de som hade sått åkran ej fingo . . . i tid, skadade tidens de sednare sådde kornåkrarne på många ställen, så at årsväxten i anseende til kornet ei var fördelaktig, men Rågen slog bättre ut. Ungarn växte bra, churu ej så som förra sommaren, sommaren var varm, hvarföre ock rödsoten grasserade äfven, som . . . sjukar i Eurola.

1793.

Det långvariga regnet, som infölt den tiden sädes . . . höll på at mogna samt frostnätterne den 9 och 10 Au- . . . gusti förorsakade på flesta ställen missväxt, så at albe- . . . fingo smickande säd. En Tunna korn kostar 3 Rdr . . . 1 Tunna Råg 3 Rdr 40 ß. Ungarne växte ej särdeles . . . bra förleden sommar. Kålsångarne voro för mycket v- . . . te, at kunnd noga bärgas. Den 31 Aug. blåste upp en . . . sydväst väder en så kiskelig storm och ysjö vid haf- . . . kanten i . . . , at det like ej varit innom 50 års tid, . . . förstörde höstackar och lador m. m. Hall och fryn- . . . samt hosta voro i gång.

1794.

Årsväxten var detta år i anseende til korn någorlu- . . .

I anseende dertil, at det regnade myckel [illegible] om våren, hvarföre de som hade sådt åtram, ej fingo [illegible] i tid, skadade kölden de sednare sådde kornåkrarne på många ställen, så at årsväxten i anseende til kornet ej var fördelaktig; men Rågen slog bättre ut. Ängarne växte likväl ej så som sommaren förut, sommaren var varm, hvarföre och rödsoten grasserade äfven, som [illegible] i Örvola.

1793

Det långvariga regnet, som inföll den tiden säden höll på at mogna samt frostnätterne den 9 och 10 Augusti förorsakade på flere ställen missväxt, så at allm[illegible] [illegible] [illegible]. En Tunna korn kostar 3 Rdr och 1 Tunna Råg 3 Rdr 40 ß. Ängarne växte ej särdeles [illegible] förledne sommar. [illegible] voro för myckel [illegible] at kunna noga bärgas. Den 31 Aug: blåste uppå [illegible] sydvästväder en så skyselig storm och upsjö vid hafskanten [illegible], at det icke ej varit innom 50 års tid [illegible] förstörde [illegible] och lador m. m. Hull och [illegible] samt hosta voro i gång.

1794.

Årsväxten var detta år i anseende til storm [illegible]

Om Spannemåls Magaziner i Finnland, hvarigenom missväxters svåra följder möjligen kunde förekommas.

[illegible] medlen til deras

[illegible] sattem, quæ nunc

[illegible] beremas rempubl[illegible]

[illegible]) menniskorne,

[illegible] inneboande för-

[illegible] fullkomligare

[illegible] andras bestånd [illegible]

[illegible] kerhet, tildels sjel

[illegible] förband om ett

[illegible] inrättningar

[illegible] Wanskaps-

[illegible] seder-

[illegible] förhållsles-

[illegible] andra omsor-

[illegible] ägon om

[illegible] hållets be-

[illegible] hvilken

[illegible] afseende

[illegible] ändo, utgö-

[illegible] afsikterna

[illegible] med mindre

[illegible] ånga sär-

[illegible] Men

[illegible] rande hänf,

[illegible] skifwa besjäl

[illegible] nan vid-

[illegible] vederbö-

[illegible] of ögona

[illegible] upprättat

[illegible] hänf, tider

[illegible] aler, så

[illegible] komliga ett

[illegible]ansende dertil, at det regnade mycket [illegible] om våren, hwarföre de som hade sått åtran, ei fingo [illegible] i tid, skadade Wädersolde sednare sådde kornåkrarne på många ställen, så at årswäxten i anseende til kornet ei war särdeles god, men Rågen slog bättre ut. Angarne wäxte bra ehuru ej så som förra året, Sommaren war warm, hwarföre ock rödsoten grasserade äfwen som [illegible] i [illegible].

1793

Det långwariga regnet, som inföll den tiden sädens [illegible] höll på at mogna samt frostnätterne den 9 och 10 Au[illegible] gusti förorsakade på flesta ställen missväxt, så at alle [illegible] tings stickande [illegible]. En Tunna korn kostar 3 Rdr och 1 Tunna Råg 3 Rdr 40 ß. Angarne wäxte ej särdeles bra förledne somrar. [illegible] woro för mycket [illegible] te, at kunna noga bärgas. Den 31 Aug. blåste uppå med sydwäst wäder en så [illegible] storm och uppsjö wid haf[illegible] kanten [illegible], at det like ej warit innom 50 års tid, [illegible] förstörde [illegible] och lador m. m. Hall och [illegible] samt hosta woro i gång.

1794.

Årswäxten war detta år i anseende til korn [illegible]

Om Spannemåls Magasiner i Finland, hwarigenom missväxters swåra följder möjligen kunde förekommas.

[illegible]t medlen till derad
[illegible] sattem, quam num[illegible]
[illegible]beremas rempubli[illegible]
[illegible]) menniskorne,
[illegible]innebande för[illegible]
[illegible] fullkomligare
[illegible]andras bestånd[illegible]
[illegible]kerhet, bildat sig
[illegible] förbund om ett
[illegible]inrättningens
[illegible]Sanfskaps[illegible]
[illegible]d liden
[illegible]hushålls[illegible]
[illegible] widsomfat[illegible]
[illegible]kapen om
[illegible]hållets be[illegible]
[illegible]hwilken
[illegible] afseende
[illegible]vande, utgö[illegible]
[illegible] oförtrutna
[illegible]ller mindre
[illegible]ånga får[illegible]
[illegible] Men
[illegible]gande gång,
[illegible]lkesua bifä[illegible]
[illegible]man wid[illegible]
[illegible] wederbö[illegible]
[illegible]f tagna
[illegible] uppråtthål[illegible]
[illegible]gång, liden
[illegible]alar, så
[illegible]komliga och[illegible]

I anseende dertil, at det regnade mycket fastänge [illegible]
om våren, hvarföre de som hade sådde åkran, ei fingo [illegible]
i tid, skadade köldens de sednare sådde kornåkrarne på
många ställen, så at årsväxten i anseende til kornet
ei var särdeles god, men Rågen slog bättre ut. Ungarne
växte bra ehuru ei så som sommaren förut, sommaren var
varm, hvarföre och rödsoten grasserade äfven, som Skör-
spukan i Sevola.

1793.

Det långvariga regnet, som infölt den tiden såden
holl på at mogna samt frostnätterne den 9 och 13 A[ug]
gusti förorsakade på flesta ställen missväxt, så at alle-
lunga sprickande säd. En Tunna korn kostar 3 R[dr] o[ch]
1 Tunna Råg 3 R[dr] 40 s[r]. Ungarne växte ej särdeles
bra såledess somar. Brasängarne voro för mycket v[ät]-
te, at kunna noga bärgas. Den 31 Aug. blåste uppe m[ed]
sydväst vädren en så häftelig storm och uppsjö vid haf-
kanten [illegible], at dess like ej varit innom 50 års tid; [illegible]
förstörde höstäcker och lador m. m. Hall och styng
samt hosta voro i gång.

1794.

Årsväxten var detta år i anseende til korn nägot[…]

Om Spannemåls Magaziner i Finnland,
hvarigenom missväxters svåra följder
möjeligen kunde förekommas.

[…]t medlen til deras
[…]s fattom, gaa num[…]
[…]beremat rampubli[…]
[…]s) menniskorna,
[…]innebande för-
[…]n fullkomligare
[…]andras bestånd ku[…]
[…]kerhet, hvilket sy[…]
[…] förbund om ett
[…]inrättning[…]
[…]Rarskaps-
[…]d sidan-
[…]hushålls[…]
[…]widnom för[…]
[…]Kapens om
[…]hållets be[…]
[…]hvilken-
[…]affeende
[…]ande, utgö-
[…] afsikten
[…]eller mindre
[…]anga för[…]
[…] Men
[…]ande Kraf,
[…]kesna högla[…]
[…]nnan vid-
[…] wederbö-
[…]f Regna
[…] uppräte[…]
[…]kraf, sider
[…]ealar, så
[…]komliga och

I anseende dertil, at det regnade mycket [illegible] om våren, hvarföre de som hade sått re åkran, ei fingo [illegible] i tid, skadade kölden de sednare sådde korn-åkrarne på många ställen, så at årsväxten i anseende til kornet ei var särdeles god, men Rågen slog bättre ut. Ängarne växte bra ehuru ej så som sommaren förut, sommaren var varm, hvarföre och rödsoten grasserade åfven, som [illegible] sjukan i Perovola.

1793.

Det långvariga regnet, som infölt den tiden säden höll på at mogna samt frostnätterne den 9 och 10 Augusti förorsakade på flesta ställen missväxt, så at alle [illegible] fingo sprickande säd. En Tunna korn kostar 3 Rdr och 1 Tunna Råg 3 Rdr 40 ß. Ängarne växte ej särdeles bra förledne sommar. Myrängarne voro för mycket våte, at kunna noga bärgas. Den 31 Aug. blåste ifrån sydvest väder en så hiskelig storm och upsjö vid hafs-kanten [illegible], at dess like ej varit inom 50 års tid, förstörde höstacker och lador m. m. Hall och Styng samt hosta voro i gång.

1794.

Årsväxten var detta år i anseende til korn någorlunda

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

Tunc aliquam saltem, quae nunc nulla est, habeamus rempublicam. Cicero.

Ifrån tidens begynnelse hafva (som bekant är) menniskorne, drifne dels af sällskaps begäret, dels och af en inneboande förmåga och ett ständigt verksamt sträfvande till en fullkomligare själs-adling, äfvensom af behofvet utaf hvarandras bistånd till bättre utkomst samt allmän välmåga och säkerhet, bildat sig i samhällen och derunder trädt med hvarandra i förband om ett gemensamt och kraftigt [illegible]

Tankar
Om Spannemåls Magaziner i Finnland, hvarigenom missväxters svåra följder möjligen kunde förekommas.

Det kunde möjeligen [illegible] obekant för en mindre kännare, att i sin [illegible] [illegible] [illegible] uti allmän-[illegible], i [illegible] i [illegible] [illegible] Män-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] för [illegible], [illegible] af [illegible], att [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] för [illegible] [illegible], att [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] uti [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

B..v. L..z.

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

Tunc aliquam fattam, quae nunc nulla est, haberemus rempublicam. Cicero.

Ifrån tidens begynnelse hafwa (som bekant är) menniskorna, drifne dels af sällskaps begäret, dels ock af en inneboende förmåga och ett ständigt verksamt sträfwande till en fullkomligare själs-odling, äfwensom af behofwet utaf hwarandras bistånd till bättre utkomst samt allmän wälmåga och säkerhet, bildat sig i samhällen och derunder trädt med hwarandra i förbund om ett gemensamt och kraftigt bedr…

Det wigtigaste ämnet för den allmänna omsorgen, uti att [illegible] [illegible], de [illegible] [illegible] och [illegible]; det [illegible] [illegible] [illegible] af det [illegible] att de [illegible] till [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], och [illegible] [illegible] till [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] för [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] och [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] att, [illegible] [illegible].

Hwilken [illegible] för befrämjandet af detta ämne till sin rätta utwidgling och [illegible] höjd, [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] och utan [illegible] [illegible], att [illegible] [illegible] [illegible] Period, att [illegible] [illegible] [illegible] och [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

Sine aliquam fallam, quae nunquam nulla est, haberemus rempublicam. Cicero.

Ifrån tidens begynnelse hafwa (som bekant är) menniskorna, drifne dels af sällskaps begäret, dels ock af en inneboende förmåga och ett ständigt werksamt sträfwande till en fullkomligare själs-odling, äfwensom af behofwet utaf hwarandras bistånd till bättre utkomst samt allmän wälmåga och säkerhet, bildat sig i samhällen och derunder trädt med hwarandra i förbund om ett gemensamt och kraftigt bedr[illegible]

af styrelse; äfwensom [illegible]. Men den-na tidsgång det förtjenta bifall, att de ännu en kortare tidsgräns, [illegible] en [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], som [illegible] ett [illegible] [illegible] [illegible] till ett [illegible] Magasin: — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] till [illegible] detta [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] och [illegible] [illegible] förlagor, och dess, utan [illegible], hwarå [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tillföra sig, [illegible], i [illegible] på den Methodiska, och af den [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Men denna [illegible] framgång af [illegible] och [illegible], och denna [illegible] [illegible] af [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sig i ett

[illegible] framgående af natio-[illegible], hwilka [illegible] till intet-göra [illegible] af [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible]: — denna framgång [illegible] [illegible] [illegible] sig i [illegible] [illegible], till [illegible] [illegible] [illegible] sig, att i-[illegible] med den Egyptiska Josephs tiden. [illegible] på [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] går i [illegible] [illegible] tiden, och en [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i denna [illegible], [illegible] skulle [illegible] den [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], att [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] förhand.

Det kan icke nekas, att landt-styrelse [illegible] ett [illegible] [illegible]

1829. N:o 997. 32.

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

Tunc aliquam saltem, quae nunc nulla est, habebimus rempublicam. Cicero.

Från tidens begynnelse hafwa (som bekant är) menniskorne, drifne dels af sällskaps begäret, dels ock af en inneboende förmåga och ett städse verksamt sträfwande till en fullkomligare själs-odling, äfwensom af behofwet utaf hwarandras biständ till bättre utkomst samt allmän wälmåga och säkerhet, bildat sig i samhällen och derunder trädt med hwarandra i förbund om ett gemensamt och kraftigt besky[dd] [illegible]

för utströmningen af dess [illegible]
kunde [illegible] i detta
ämne, [illegible] att denna [illegible]
[illegible] hindra fördelaktigast ut-
vecklingens grundsatser, hwilken [illegible]
[illegible] af utöfningen för [illegible].
Det, [illegible] [illegible] [illegible]
och [illegible] hwilken [illegible] att [illegible]
[illegible] för den [illegible]
[illegible], det hwad många [illegible],
och hwad [illegible] de förmå att
gemensamt [illegible] till ett
allmänt ~~[illegible]~~ [illegible]
för [illegible] [illegible] följer.

Att genom [illegible] eller [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] af [illegible], hwil-
ka [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] till [illegible], hwilket
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

25

efterkommande, och [illegible] många
[illegible] [illegible], [illegible]
jag [illegible] möjligt, [illegible] att
[illegible] [illegible] Atmosphären eller [illegible]
[illegible] [illegible] på jord [illegible],
efter eget behag: — [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] i [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible], [illegible] hwilket [illegible] [illegible]
menniskjo krafter [illegible] [illegible],
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] till [illegible] [illegible] och [illegible]
[illegible] att [illegible].

Att [illegible] [illegible] [illegible]
till en [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] många [illegible] [illegible]
att de ej [illegible] [illegible] [illegible]

1829. N:o 997. 52.

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

> Tunc aliquam habemus, quae nunc nulla est, haberemus rempublicam. Cicero.

Från tidens begynnelse hafwa (som bekant är) menniskorna, drifne dels af sällskaps begäret, dels ock af en inneboende förmåga och ett ständigt werksamt sträfwande till en fullkomligare själs-adling, äfwensom af behofwet utaf hwarandras bistånd till bättre utkomst samt allmän wälmåga och säkerhet, bildat sig i samhällen och derunder trädt med hwarandra i förbund om ett gemensamt och kraftigt [illegible]

öfwerflödiga spannemål, hwilket
ej borde hända, än en straffbar
[illegible] för den [illegible]
framtiden. — [illegible]
[illegible]
[illegible], som [illegible]
[illegible] förmås af spannemål,
[illegible]
[illegible]
eller [illegible], — [illegible] det ej
[illegible] ett [illegible] förhållande med-
en god stat, och [illegible] ej under-
[illegible] spannemåls förråder [illegible]
att [illegible] en [illegible] och en stad,
en [illegible] uti alla näringar,
då någon [illegible] att fylla nöd-
wändiga behof, och [illegible] den [illegible]
[illegible], när allas [illegible]
[illegible], då [illegible] i [illegible]
all [illegible] komma att [illegible],

och att [illegible] från en [illegible] stat,
[illegible] den rabatt som [illegible]
[illegible] under brist med-
sig för.
[illegible] af en [illegible]
den [illegible] för en [illegible] framtid
[illegible]
[illegible] att fylla ett sådant behof, wore
[illegible] större och mindre, [illegible]
deras periodiska spannemåls Magasiner
i landet inrättade, [illegible],
den [illegible] genom [illegible]
[illegible] lätt [illegible],
då den [illegible] spannemålens
[illegible] och förwaring [illegible]
[illegible] är [illegible]
[illegible], i brist på en [illegible] in-
rättning och [illegible]
som [illegible] genom [illegible]
[illegible] inrättningarnes [illegible]
[illegible] under en [illegible] tid [illegible]
[illegible] och [illegible]

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

Tunc aliquam fatebimur, quae nunquam nulla est, habere nos rempublicam. Cicero.

Ifrån tidens begynnelse hafwa (som bekant är) menniskorne, drifne dels af sällskaps begäret, dels och af en innebonde förmåga och ett ständigt verksamt sträfwande till en fullkomligare själs-odling, äfwensom af behofwet utaf hwarandras bistånd till bättre utkomst samt allmän wälmåga och säkerhet, bildat sig i samhällen och derunder trädt med hwarandra i förbund om ett gemensamt och kraftigt bed[illegible]

Om derföre någon besparing i de goda åren skall ske, hwilket ett ständigt bestånd fordrar, så borde en Magasins inrättning wara så organiserad, att den insamlade spannmål, ju rikare skörden är, hwarigenom endast inträffande missväxt-år följder kunna förekommas. Och som ett sådant Magasin möjligen borde kunna upphjelpas, så kan ingen tillträning [illegible] att i detta kunna delen wän[illegible] förutsedda händelser.

Då ämbetsmäls spannmålen med [illegible] fortsättning, likaså mycket med penningar för den allmänna wälfärden i stort, om derföre något stort för dess allmänna interesse skall winnas, så böra dessa förmer användas dessa medel till grundläggning för en Magasins inrätt-

ning, så wore troligen att hoppas framgång deraf.

Grundreglorna till denna Magasins inrättning wore följande:

1:o Hwad första insättningen till Magasins inrättningen skulle [illegible] aflemna penningar, skära eller wärde summa, efter blifwande intressenter, nes [illegible] eller förmögenhet.

2:o Det insatta penninge Capitalet genast utlånas emot stadgad ränta och behörig säkerhet.

3:o Penninge lånet beviljas endast jordbrukare, hwilka antingen upp[illegible] sig genom [illegible] nyodlingar, eller dertill hafwa lån-beviljats, äfwensom andra driftiga jordbrukare.

4:o Den årliga inflytande räntan användas till spannmåls inköp på Antreprenade —

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

Sine aliquam fallam, quam nunquam nulla est, haberemus rempublicam. Cicero.

Ifrån tidens begynnelse hafwa (som bekant är) menniskorna, drifne dels af sällskaps begäret, dels ock af en inneboende förmåga och ett ständigt verksamt sträfwande till en fullkomligare själs-odling, äfwensom af behofwet utaf hwarandras bistånd till bättre utkomst samt allmän wälmåga och säkerhet, bildat sig i samhällen och derunder trädt med hwarandra i förbund om ett gemensamt och kraftigt besk[illegible]

auctioner af den närmast fordrande, — efter föregångna kungörelser, antingen uti allmänna bladet, eller blott-ännu inrättningens trakt, kun-gjordt efter olika stånder, eller in-rättningens råde.

5o Om influten Gymnasialen år-ligen utlämnas samt noggrann och full redovisning.

Om dessa grundregler blefwo iakt-tagna, samt inrättningens råd i afseende hushållning, så kunde deras genom möjliga gemensamt föl-jande förmögna:

4o Skulle det nyåkommande Gymnasii Capitalet ytterligare tillväxa-till att sådant står i behofwande behof, utan någon minsk-ning i det stående grund Capitalet.

2o Skulle icke ur Gymnasiets uppsyn, om så någon Gymnasiets lärare sådde, samt på [illegible] skäntan [illegible] de sto-[illegible] inberäkning, emedan Gymnasiet[illegible] icke [illegible] för min-dre [illegible], och den årligen inflytande [illegible] alltid [illegible].

3o Om nu för total [illegible] inträf-fade, att Gymnasiets [illegible] be-räkning [illegible] så [illegible] de behållna Gymna-sialen [illegible], utan grund Capitalet till [illegible] år.

4o Om [illegible] inrättningens sto-re uti landet flera, eller [illegible] -[illegible], så [illegible] [illegible] till [illegible] att [illegible] öfwer-flödiga Gymnasial tillgångar.

gar, utan att spannmålen derföre gingo utom landet.

5o. Men skulle något olår på flere ställen infalla i Finland, så blefwe det allmänna spannmålsförrådet det jemnast efter hwarje missväxt, genom de årliga upplagen, utan att de bekymrande [illegible] med spannmålsköpen, hwarvid de spannmålsbrist i anledning af kungörelsen [illegible] till spannmålsupplagning, och det öfwerflödiga [illegible] i besparingar.

6o. Befrämjande genom åtskilliga nya [illegible] nyodlingar, [illegible] fördelande [illegible] förmögenhet, äfwensom [illegible] i landet, under brist på [illegible]

till förnämnade nyodlingar, och [illegible] i hembygden, naturligen wara fördelaktigare än å aflägsnare orter.

7o. Ökade tillfälligheter uti de öfriga näringar i landet, genom de uti [illegible] till hwarderas spannmål och penningar, emedan alla [illegible] stå uti en nära förbindelse med hwarandra.

8o. Kunde dessa i wissa [illegible] spannmål och penningar, möjligen gifwa anledning till uppkomst och bedrifwande af [illegible] och Manufakturer, som kunde [illegible] penninga-bristen, så att landet [illegible] derföre uppfylla sina behof, [illegible] förmåga [illegible] insättningar [illegible] att lida något [illegible] af [illegible] utan alenast,

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

Tum aliquam salutem, quae nunc nulla est, haberemus rempublicam. Cicero.

Från tidens begynnelse hafwa (som bekant är) menniskorne, drifne dels af sällskaps begäret, dels och af en innebående förmåga och ett ständigt werksamt sträfwande till en fullkomligare själs-odling, äfwensom af behofvet utaf hwarandras bistånd till bättre utkomst samt allmän wälmåga och säkerhet, bildat sig i samhällen och derunder trädt med hwarandra i förbund om ett gemensamt och kraftigt [illegible]

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

Tunc aliquam fatemur, quae nunquam nulla est, habeamus rempublicam. Cicero.

Ifrån tidens begynnelse hafwa (som bekant är) menniskorna, drifne dels af sällskaps begäret, dels ock af en inneboende förmåga och ett städse verksamt sträfwande till en fullkomligare själs-adling, äfwensom af behofwet utaf hwarandras bistånd till bättre utkomst samt allmän wälmaga och säkerhet, bildat sig i samhällen och derunder trädt med hwarandra i förbund om att gemensamt och kraftigt bedr[illegible]

dant finge tillämna afseendet till-
wäxande Capitalers.

9:o För att, sedan inrättningen wun-
nit någon stadga, ytterligare ny-
ttiggöra Capitalernes tillwäxt och för-
kofran, så kunde efter förutse-
dde Conjuncturer, och då tillgång till
fördelaktiga förlagor funnes, med
Capitalerne realiseras medelst större
spannemåls nyköp, eller försälj-
ning, hwilken behandling likwäl
borde på minsta möjliga af-
wikelse Calkyler, än mindre en-
skild styrelsens närmare decision.

10:o Då hafwa sett i landet organi-
seras inrättningar, som upptag-
ningen bestyrning, under namn
af Sparbanker; och som spannemå-
len stundom är nödigare än
penningar under en stundan-
krisis, hwarutaf till fortkomst sam-
[illegible] af hwarje landsting, —

så kunde det samma förenas med-
det allmänna interesset, än sådana
bestyrningar anstalter i min-
dre grad blifwa wedtagna, hwil-
ket [illegible] skedde i förening med-
dessa nu Projecterade Magazins inrätt-
ningar, hwarigenom allmogen
[illegible] till spannmålen-
så att de wid påkommande stort
behof, finge emottaga den spann-
mål de [illegible] är tillkommit-
innebära, och lemna [illegible]
till det fördelaktiga bruk-
ningarnes, som nu utgjorts till
att ändå.

Och så det nu inte inrättning an
befintliga spannemåls [illegible]
[illegible] tillgänglig för alla med-
[illegible], och mindre bemedlade
personer, så kunde han beviljas-
äfwen med landgarantie, hwilken —

1829. N:o 997. 32.

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

Sine aliquam jactura, quae numquam nulla est, habeamus rempublicam. Cicero.

Ifrån tidens begynnelse hafwa (som bekant är) menniskorne, drifne dels af sällskaps begäret, dels ock af en inneboende förmåga och ett ständigt verksamt sträfwande till en fullkomligare själs-adling, äfwensom af behofwet utaf hwarandras bistånd till bättre utkomst samt allmän välmåga och säkerhet, bildat sig i samhällen och derunder trädt med hwarandra i förbund om ett gemensamt och kraftigt [illegible]

---

efter en wiss bestämd tid wara förfallen till försäljning för inrättningens räkning, och huru många torftiga gossar wore väl benägne [illegible] en större [illegible], att uppoffra en onödig grannlåt, eller umbärligt möbell för lärosals inredning, hwarigenom äfwen inrättningen möjligen kunde tillräcka sig någon winst; men i synnerhet den [illegible] blifwande hjelpen utan ordre, som wanligen sker.

Af de swårigheter, som troligen kunde möta organisation af en sådan Magasins inrättning, wore förmodligen den första inrättningen den wigtigaste, hwarföre äfwen denna omständighet tillwägabringande fordrade en [illegible] framställning af skäl och grunder, belysta af en kunnig

31

[illegible] uppmuntran, förnämligast hos den mindre bildade classen, hwilken wanligen är mera benägen för att inse sin egen fördel.

Utom det någon Magasins tillwäxelse ej kan upkomma utan inrättning, ej eller något godt undan [illegible] winnas utan uppoffring och [illegible], så hafwa wi i [illegible] erfarit om hwilken benägenhet och frikostighet Gymnasister stått till inrättningen, hwars inflytande på allmänt wäl, efter min enfaldiga tanka, ej är af så stort wärde och om wi efter [illegible] skall tro, att de skall förorsaka [illegible] till [illegible] Gymnasister, så [illegible] i detta som förra [illegible] [illegible] att [illegible] ett [illegible], hwars [illegible]

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

Tune aliquam fallam, quæ nunc nulla est, haberemus rempublicam. Cicero.

Ifrån tidens begynnelse hafwa (som bekant är) menniskorna, drifne dels af sällskaps begäret, dels ock af en inneboende förmåga och ett ständigt verksamt sträfwande till en fullkomligare själs-odling, äfwensom af behofwet utaf hwarandras bistånd till bättre utkomst samt allmän wälmåga och säkerhet, bildat sig i samhällen och derunder trädt med hwarandra i förbund om ett gemensamt och kraftigt bebo...

rande afseende bonden enskildt och allmänt wäl, ej blott för hufwudstaden, utan äfwen i en ansenlig del af Ståndlung i Commandantkåren, — hwarutöfwer kommer att intressenternes utom tillsynen ställningen att hafwa bidragit till en inrättning, hwars fördelar af Commandanskapen skola märkas och högst skattas, kunna efter några års återsehå sina insättningar, och möjligen med någon Procent, — hwilket ej skulle wara någon större rubbning. — Men då hwarden ne och annan rättskänning medborgare lifwad af fosterlands kärlek, och med ett nytt högsint känsloställ för den samma ... och samhälls plikten, skulle genom någon fördräng befordra inrättningens större framgång. —

hwilket att förmoda, många förut hafda bewisande handlingar Patriotiska handlingar, gifwa anledning. —

Hwarmed kunde till äfwentyrs winlundas, att en och hwar själf kunde welja med sina penningar, men anhafwa handt några en mindre kunde för allmänt wäl och till miljoner hundra en ändamålet af samhällslifwet, hwarvid alla tider nogsamt bewisar, att ett samhällsmedlemmar fördenna i hwart och hwilka, ure ömsesidiga tillhögranuf för deras gemensamma intresse. — wi finna ju äfwen, att wi alla äro anlagda skatt till styrelsen ... hwarförutan för wår inbördes ... och säkerhet förnyttor wärld; ... wi icke den förr ... hwilka ... wid, ... den ... wälstånd.

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

Tunc aliquam fallam, quae nunc nulla est, haberemus rempublicam. Cicero.

Ifrån tidens begynnelse hafva (som bekant är) menniskorne, drifne dels af sällskaps begäret, dels ock af en inneboende förmåga och ett ständigt verksamt sträfvande till en fullkomligare själs-odling, äfvensom af behofvet utaf hvarandras bistånd till bättre utkomst samt allmän välmåga och säkerhet, bildat sig i samhällen och derunder brädt med hvarandra i förbund om ett gemensamt och kraftigt bekräm... [illegible] ... inrättningar ... [illegible]

stället samt alla inrättningar, och icke kan afhjelpas med annat med[illegible], kunna vidtagas [illegible] ett land.

Äfven bör kunna anmärkas, att ingen deltagande uti inrättningen möjligen sjelf [illegible] [illegible]; utom det en [illegible] [illegible] god Patriotismen till ett [illegible] hvilket [illegible] medlem i ett samhälle, [illegible] [illegible] de [illegible] och inrättningar i landet, hvilka [illegible] [illegible] kunna att [illegible] [illegible].

[illegible] förvaltningen af denna inrättning [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] inrättnings [illegible], att [illegible] [illegible] kunna [illegible], att [illegible] till Executiva, eller [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], att [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] en Embetsman [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] förvaltningen af en sådan inrättning [illegible], [illegible] [illegible] att [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]; men [illegible] inrättningen i sin begynnelse [illegible] kunna [illegible] [illegible], [illegible] interessenterne [illegible] [illegible] inrättningens framgång

att de hjelpen, hvilka de, tilläggsta-
dgarnas lemningar, hvilken likväl
hvarje år bör utväljas och an-
byggas, intill dess inrättningens be-
ställning kunde ställas av äldre fle-
re lärande förvaltare i förhållan-
de efter de functioner hvar inrätt-
ningens större utvidgning skulle
fordra.

Ofvanstående frågor om denna in-
rättnings inre förvaltning kunde
till afgörande uppdragas vara
Lärande Landtshöfdingen, eller
hvar Läkare kunde vara, en
tillsatt general Direction, hvilken
äfven i öfrigt tillhörde, att hål-
la ett vaksamt öga öfver alla
hospitaler i landet befintliga in-
rättningars vård, deras år-
liga redovisning m: m.

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

Sidorna 1-33 är inbundna mellan sidorna 51 och 52

Sidorna 1-33 är inbundna mellan sidorna 51 och 52

Något rörande Jorkas Sockens Präste och Hemmans Gårdar m.m.

Jorkas är första Classens Pastorat Sockne Kyrkan byggd i Kors under Spanstak 1739. Pastors Bohlet heel nära Kyrkan skall hafva goda åkrar. Sår i åker circa 5 Tunnor utom 2 Torp. Sidsta innehafvaren afledne Prosten Gothlund tog alldrig dagsverk af Torparn annat än för sjelfsande men af de ickaster stadgad ränta af 2ne Tunnor Spannemål jemte 2ne Hästa Dagsverken i Näts-tan och en Stads resa till Borgå med 2 häst Lass med dess egen häst. Stommens afkastning inberäknad med Torpare ränta gör circa 100de Tunnor Sparsäd och 20. tr Hafra 20 Lass Hö fördetta men efter några år så tillfallet Bohlstället ett hemman som denna har förkelt är och afkastar circa 60 lass Hö.

Socken äger 2ne Kapellaner ord men intet Kapell som likväl vore önskligt att ett Kapell inrättades åt St. Michels sidan till Socken sträcker sig längst på 3 mil afstånd från Kyrkan då andra trakterna ej äro mer än en a par mil derifrån belägna. Hwardera Kapellan hafwa sina särskilda Boställer a 2 mantals jord byggde af Socken så circa Råg 1 a 2 tunnor så 8 a 10. efter tunnan Korn och det öfriga efter proportion sätta äfwen något potäter nu förtiden äro Far och Son innehafware af dessa Sysslor och heta begge Anders Winter.

j. Haanebergs dubbelt Cronstad Säterie Rusthåll med 2. Präste hemman jemte 2 3/4 mantals Ägummer af hwilka somlige äro Krono och i Sambruk

…sommar. Laxfånget …
got någon år förledt år. Hwarken fogel fiske el-
ler trakt fånger hafwa i detta år velat särdeles lyckas.

ägesnu af Hofrätts Secreteraren Fabritii Sterbhus
äldsta Son Gustaf Fabritius blifver ägare af hälften och
betalar till sine Syskon jemte sin egen lott för
sin half Femton (15.) Tusende Riksdaler Riksgälds
Modren innehar andra hälften med de yngre Syskon

Nehmais Rusthåll a 2½ Skattmantal äges af Herr
Öfversten och Riddaren Herman Grotenfeldt jemte där
af honom Skatte köpte augmenter a 2¾ Skattmantal
eller 1 1/16 mantal. Gården är känd för ett godt Hof-
slag, åker och äng skötseln som vårdigt.

Halala Rusthåll äges af Major Nibergs Sterb-
hus består af 2 mantal åkern skjöts väl och har god Lad-
gård.

Nehmais d:o äges af Capitaine Magnus Fianott
med ett Krono Hemman sammanslagit, har på 1½ man-
tal några med 20. Torpare, är en driftig Landthushållare
Kärr brukare m.m.; bor sjelf i Leppävirta, drifver
detta godt genom Inspector.

Louhis Krono Hemman äges af Kapitaine och
Riddaren v. Mandelstadt Barnlös 77. år gammal
med ett sammanslaget Krono augment a 1¼ Mantal
tiusammans, är en förmögen man på penningar
och en myckenhet Spannmåls Stackar. — — —

Kukkola Rusthåll a 1¼ Mantal med 10 under
lydande Torp, äges af Capitaine Ernst Fabritius d:

I Socken fins inalles 52 Rusthåll ungefär 300 Numror
äfven att med hela mantal besittes mäst af bönder

Ingeld Rusthåll a 2 mantal 3 mil från Kyrkan
innehafves af H:r Häradshöfdingen Daniel Sjöspins
47 år gammal är den driftigaste Oeconom å orten
försedd med Tröskv: Kast: och Sånings Maskiner Po-
tatis plogar. Derjemte ägare af 2 Såg belägen ¼ mil
från Gården och hälften af 2ne Mjöhl Qvarnar af
hvilka den ena är försedd med Malm Kugghjul
och drill, begge Qvarne äro försedde med hafver
stampar, har uppodlat mycket kärr får redan
i dem 6. t:or årligen utom åkern i skiftet årligen
i treskiften lagd sås 5 tunnor Råg 6 a 7. Korn 2 t:or
Ärter 4 t:or Hafra i Åkern utom i kärr 4 a 5 t:or
Potates sättes och 4 a 5. t:or hela Ladu åkern är
med sten gård försedd tillvida öfver Tusende
famn omdel af sprängd sten.

Mangården är väl och Symetriskt byggd
af Timmer under brädtak rödmålat har en ypp-
perlig Ladugårds Byggnad för tiu omkring 40-
klafbundna Nöt, försedd Syrpskärnings Ma-
schin, Svinhus m.m. och inrättningar för arti-
ficiel gödning. Hö afkastningen går tiu
omkring 70. Lass får äfven något Vicker

Pardala Rusthåll nära Sockens Kyrkan mitt
emellan Prestgården och 2ne Kapellans bohl om 2 2/3 dels
Mantal stam; med 3 augments Hemman, som
betalar ränta och äro dels Skatte köpte af bonden, dels
Krono. — Sås ut Höstsäde 1½ tunna ger per medio
i bättre år 20 a 25. Tunnor. Korn sås 3 tunor ger
20 a 25 tunnor Hafra sås 3 tunnor ger 12 a 15 t:r

…rt ingaro är förtädt är. Hvarken fogel för fiske et.
…trafik fångeur hafva i detta är vetat …ds tyckas.

Potates sättes En tunna eller mer, fås 4 a 5 tunnor — Sä mycket sätt i fåren en gödsel på hvar potat anses öka växten.

Ladugården 15 a 20. med kalfvar; och all Får 4 a 8 gamla — af Sydsk race lämna mäst Tvillingar —

Getter 4 a 8 — Årligen skattas 30 Lass Hö, ägas af Herr Lieutenant Johan Poppius 67 år gammal jemte Turakala Rusthåll 2/9 Mantal 1/4 Mil från Kyrkan åt St Michel å Gästgifveriet, skötes af Inspector, har inga Argumenter. Sås ut 3 Tunnor ger 30 Tr Korn 4 Tunnor ger De gode 30 Tunnor, har 12 Torpare hvilka gifvat i Landtbolt 3 die bandet ifrån skogs Svedjande, men för åkerns arbetar de med sin egen mat 2 dar i Veckan, de lättre, de sämre 1 dag i Veckan med häst. Kärr bruk å båda ställen idkas af ägaren med eget folk och fås vanligt 2 tunnor nära på hvardera stället och gifvit per medio 5te Korne men 1821 intet. Hö afkastningen å Turakala är cirka 20 Lass Som boskap hålles der cirka 20. Nöt med Kalfvar födes med Varm Sörpa af Boss agnar Säd med något mjöl på uppgiften af Sjelfmannen Lieutenant Johan Poppius numera död, men uppgifterna äro af d: 21. maj 1822 och torde mera icke just tjena till annat än kanske till någon upplysning i anseende Localen. —

Borgnäs d. 7. Junii 1828.

S. Ceder.

P.S. merkvärdigt att vi enligt vår Finska Almanach i denna dag till 19 år sedan hade en Markbes nattfrost, och det från Hesperien med sakta ... flätt; jemte detta ..., har jag trädt mig emellan ... paroxysmerna gjorde den anmärkningen, att starke med det vanliga i vinter den strängaste köld varit med syd eller vestvindar vara så vinter blidar ... det torde vara lätt förklaradt af de naturkunnige, i anseende till de söderut liggande orters förskräckliga köld ...

Ink. d. 29. Nov. 1828.
... d. 1. Febr. ... fin.

N:o 927.

36

Rovaniemi Socken

Jordmånen består dels af ler dels af sand mylla vanligen med en tunn lager dåligt 1½ tunnor matjord. Socknen innehåller 37 5/12 mantal, 153 hemmansrökar, ett sågverk, 29 mjölqvarnar, 78 korta stugor, 71 Båtsvinmer och är af 36,184 qvadrat mils area hvaraf 1,374 mil utgöres af vatten och 33,624 qvadrat mil af impedimenter utom vattnet.(a) Uppodlingar hafva ej varit betydliga på myrorna, utom på hvilka sträckor gödas sträcka af jorden än någon brist. Några spår till mergel finnas men ingen förädlingen ej heller kalkartade jordarter äro upptäckta. —

Matjord blandad med grof sand är här icke ofördelaktig för åkerbrukaren men lerjorden, ehuru ymnigare är gifvande gynnig skörd, medför ofta frost i säden och ofruktsamhet för korstkan växterna. På en holme Saarenkylä vid Kemi och Ounasjoki elfvars sammanlöpp 1/4 mil ofvanom Rovaniemi kyrka af ungefär 1500 tunnelands vidd träffas en fet mylla. Man har den bästa åkerjord i Socknen för 20 hemman. Man har ej än kunnat så långt med åkerbruket att källådror, gärdena och lerbundna myror som ligga i närheten af åkrarne blifvit uttorkade och utterkade, hvarigenom nattfrosterna blefva färre och mindre skadegörande. Dock då på de arbeten som i detta afseende af afledne Kyrkoherden E. J. Fellman äro för 30 år sedan på ett kronoboende hemman, nedlagde frambragt en välgörande verkan och visat allmogen vägen till ett i ordning ställt och lönande jordbruk, hvilket den i de senare åren lärt att omfatta som sitt förnämsta näringsyrke.

I Socknen underhålles 240 hästar, 1375 kor nögt dessa inberäknad och 2400 får samt finnes 800 Geometriska tunneland åker och förhålles sig att hemmanens tunneland åker till en ... som 3, 433 till 1 till klafbundet nöd som till 2,331 och till ett får som 1 till 13. På det bästa hemmanet i Socknen som ägas af Enke Fru Kyrkoherdskan Catharina Fellman brukas 30 Geometr. tunneland åker med 10 kjör och fyra hästar så att 3 tunneland skötes af hvarje arbetare och något öfver 7 tunneland redes af en häst.

Hela Socknens folkmängd utgör ungefär 2000 personer. Då ofvan och under

---

(a) Se Hällströms afhandling om nattfrosterna i Finland. — Vattnets areal tyckes dock vara större

(b) Enligt 1827 års mantals längd finnas i Rovaniemi Socken 153 Hemmansrökar af hvilka 95 äro Skatte, 27 Krono, 14 Öde, 15 Nybyggen under frihet, 1 Prestbol, 1 Militie Boställe och utgjorde 23 3/48 mantal Skatte 9 29/48 Krono, 3 1/2 i Ödesmål, 2 1/2 under frihet varande Nybyggen Summa 37 5/12 mantal. Här äro dessutom 82 Torpare och Backstugusittare. —

... Sorkaus, som var i sommar ... fångst afven ... got ringare än föregående år. Hvarken fogel- sjöfiske eller träsk fångsten hafva i detta år velat synnerligen lyckas.

åriga och till arbete oförmögne undantagas återstå arbetsföre
1000 personer, men då har hvarje arbetare ej ett tunneland åker
att sköta och på Granland har den 3 tunneland (x)

Den fattiga åter, förhåller sig till den afsådda som 3 till 1 likväl
få att högst några få hvilka nyligen uppbrutit så mycket
åker att de af tro sig kunna göra den tillräckeligen hålla
hälften af sina åkrar i träde och beså den ena fjerdedelen
med Råg och den andra med Korn. Många nyttja [illegible]
treskiftet, i Råg et, Korn i det andra och det tredje lämnas
till höstsädet, fyrskiftet där endast ¼ år i träde brukas och
med fördel af dem som hafva god tillgång på spillning
Utbyggarne, hvilka till största delen bebo Skogstrakten,
och smärre hemmans brukare hafva endast 5, 6, 7 och 8:de
del af sina åkrar i träde några finnes ibland dem
som alls intet får Råg, hvilken på skogstrakter ganska
största delen af Socknen som är glesast bebodd, sägas
bemindre väl lyckas emedan der alltid faller mera snö
hvilken ej så lätt kan smälta som i från nederbyggarnes
flacka åkrar, [illegible] hvaraf händer att brodden under
den tjocka snömassan om vintern kväfs och rotten tagen
skada. Det är dessutom erfarit och om det frågas på [illegible]
[illegible] så kan man befara [illegible] [illegible]

De som hafva sina åkrar i treskifte gödsla dem hvart
tredje år eller under trädesåret [illegible] all tid är skördetid. Af
dem som nyttja bäckgödsel köres gödseln i större högar
Därtill [illegible] halft [illegible] förruttning, och sedan
[illegible] [illegible], den sedan utbredes med räfsor
och den sedan [illegible] i stora eller [illegible] på åkern.
Dessa gödsel skall skola göra bättre verkan än det
vanliga att göra undersö men medföra den olägenheten
att vårtan deraf ej mera skönes andra året, emedan
dess mest förflygen i luften. Somliga säga sig kunna
uträkning [illegible] att slafra [illegible] på fältet sedan [illegible]
[illegible] [illegible] och [illegible] [illegible] [illegible] sig dä
dermed [illegible]. Detta nyttja mot[illegible] [illegible] af andra
som påstå det vara skadligt, och som de hvilka bruka
bäckgödsel måste göda hvart år, så synes detta sätt vara

(x) Socknens mantalsskrifna personer äro 906, nemligen: Männer 219 Qvinnor 159, Söner, mågar och Drängar 257, Sonhustrur, döttrar och pigor 271. – Summan af mantalsskrifna personer à 18 skilling Silver utgjorde 761 och à 36 d:o 145 Summa 906

mindre fördelaktigt och fordra större förråd af spillning än
vanligen. De åter, som ej bruka bäckgödsel, slaga sin spillning
redan till det mesta i större högar om hösten och sedan om
våren utbredas den under sådden, men hvad som efterhand samla-
tes om vintern utköres om våren. Mindre [illegible] eller egentlig[illegible]
blott några [illegible] i skogstrakter och vid [illegible] elf- forma
gödseln i större och mindre klumpar samt utslagna dem
småningom efter läglighet om vintern på sina åkrar, därande
liggande frusna, [illegible] vid snösmältningen och utsättas om-
tiden af sol och luft samt förlora sin kraft innan ned-
plöjningen sker.

Artificiela gödseln nyttjas mest af dem som bo i närheten af
[illegible] i den [illegible] hos [illegible] och den artificiela gödseln för-
hållen sig till den öfriga som 2 till 1 andra hafva hälften af hvar-
dera men i skogsgårdarna der mera boskap i förhållan-
de till åkrarne födes, säga der alls intet. Nästan kan man
säga att den artificiela gödseln i det närmaste svarar
mot den öfriga spillningen i hela Socknen. Han beredes
af [illegible] mossa eller [illegible] ~~[illegible]~~ som sammanblandas
med Kreatur gödsel: den af Bönderna sedan kallade Karasmå-
tås Kufvor af gråstar (Carex cespitosa) Tuff-Tofs (Aira cespi-
tosa) m.m. påstås vara bättre än de föregående jordarten
men dertill finnes hos få tillgång. Dessa gödselämnen
upptagas mot hösten och samman om vintern med första
snön slagas hem. Allra mest bekommes likväl den
artificiela gödseln som tillverkas af [illegible] korn hvil-
ka samlas af dess [illegible] vintern igenom. När dessa
gödnings ämnen blifvit hemslagade samlas de i högar
af många [illegible] tillsatts af [illegible] för eller halft göd-
sel hvilken förnärer till en stor del. Här [illegible] i [illegible]
trakten användes till [illegible] högen [illegible] med [illegible]
då den [illegible] begynner att brinna och än
gagnelig gödsel att följande vinter slagas på åkern,
i större högen, gemenligen [illegible] på hvar tag der det
[illegible] brinnen. Den sådan
som [illegible] är [illegible] [illegible] än annan att åkern
gödsel har den fördelen framför annan att åkern
hvarpå högen legat alltid är kålfri emedan [illegible]
värmt [illegible] [illegible] [illegible] brännit. Somliga föra
omnämnde gödsel ämnen i gödningsklasser [illegible] [illegible]
brinner [illegible] ~~[illegible]~~ gödseln samt är
redan i Juli månad färdig att föras under Råg-säden
eller [illegible] Vatten eller [illegible] under Kornet.

[illegible] Forkarv, som var i forna år. [illegible] [illegible]
[illegible] ärligare än förledet år. Hvarken fogel- sjöfiske el-
ler [illegible] fångst hafva i detta år velat särdeles lyckas.

Många gamla och i sina fäder fästade åligen [gödsel] på sätta att ombesörjsen ännu i den inkastas till och med till tre alnars djup hvarpå hvar annan vecka öses ymnigt vatten och då blir den efter 6 a 7 veckor färdig att föras på åkern där hon ytterligare i större högar sönderfaller att brinna till hon litet före säningstiden under plöjningen utbredes. Ett sådant fylles af fornligen 4 a 5 gånger om året. — De mindre upplysta Bönder hafva trott den artificiela gödseln befordra ogräs men hafva af bättre Landthushållare blifvit öfverbevista om motsatsen att om sådant någongång händt har den artificiela gödseln blifvit illa tillredd antingen så att torfven vanligast huggen hvarigenom gräsrötterna ej tillräckeligen ruttnat utan hafva grodd genom sedan de kommit på åkern eller har man varit mindre noggrann att undersöka och allt uppbrunnit och multnat. —

Man plöjer gemenligen sex gånger om året men de nyss upptagna och med ogräs behäftade åkrar 5 gånger första gången vanligen till 6 tums djup eller andra och de öfriga gångerna till litet grundare. Första plöjningen företages genast så snart man hunnit med kornsådden och vid de öfriga plöjningarna är vanligt att så snart man hunnit plöja dess åkern minsta tecken till ogräs plöjas de och finner man ~~den och befinnes~~ det [vara] nödigt gås åkern derpå af de bättre åkerbrukare ännu öfver med harf en a två gånger och om något ogräs med harfven uppstigit samlas det noga upp med räfsan som jämte plogen och harfven är det enda åkerredskap allmogen här vid åkerbruket använder. Härifrån undantagas de mindre idoga åkerbrukare hvilka ej harfva sin trädesåker ej heller plöja flera än tre gånger. Före vårsådden plöjes en gång sedan blir säden nedharfvad. Rågen sås gemenligen under sista plöjningen. — Oxar begagnas endast af tvänne Nybyggare, den ena vid Öfver Torneå och den andra vid Pajalajärvi gränboende, emedan fördomen anser det vanhedrande att köra med dem.

De vanliga och nästan enda sädesslagen äro Råg och Korn. Andra växter som här odlas äro Rofvor, Potatoes, Senap, Kummin. Af dem exporteras högst obetydligt utom Socknen. Lin har af några så blifvit försökt med ringa fördel. Hampa odla flera jordbrukare men få erhålla deraf till husbehof och alls intet till afsalu. Frön följa de likväl årligen så att de som vilja så hampan ej behöfva förskaffa sig frön utifrån

Potäter odlas så mycket att de i de flesta gårdar användas till ett mål om dagen men begagnas ej till brännvins utbyte utom på några ställen där endast svin finnas till deras födande äfven såsom tillblandning vid brännvins bränning. — Potatoes odlingen måtte här den hufvudsakligaste svårigheten att källare och goda förvaringsrum öfver vintern hos många saknas hvarföre man om våren då man öppnar sina Potatoes gropar finner Potäterna ofta vara af frosten skadade och kommer i förlägenhet om utsäde. Några af de större hemmansägare som deraf utså till och med 3 a 4 tunnor samt äga goda källare bespringa andra med utsäde för åtta skillingar Rgld. Kappen.

Den vanliga säningstiden för Korn är emellan den 18 och 25 Maji och skördetiden emellan den 15 och 24 Augusti. Och i början af Augusti sås Rågen. Finnas åkrarna vara så för sig komna att de ej skadas af ... högt frosten så stå de understundom oskurna till den 1 September. — Myr och kärr-odlingen har med mycken fördel redan för 40 år af tvenne ståndspersoner i mera stort medelst kyttande blifvit verkställd men allmogen har ännu ej följt deras exempel. Dessa ståndspersoners kyttlandsbruk har till deras öfriga åkrars förhållit sig som 1 till 2 och afkastningen svarat till tredjedelen mot åkerns. Redskapen som vid dessa kärrodlingar blifvit begagnade hafva varit vitkas bilan, gräftan, spaden, spadan och vältan. Nu mera sedan dessa tvänne ståndspersoner nemligen Lieutenanten M. F. Clementeoff hvilken redan för 30 år sedan upphörde med jordbruket och Kyrkoherden P. Tellman för närmare 10 sedan afledit, har ingen härutinnan gjort vidare försök. Kronolänsman E. N. G. Wennberg har dock år 1825 af utmarken utsynt 22½ Tunnland mossar haraf, efter de föregående method, ...

... Sommar. ... fånget ...
... fördelt år. Hvarken fogel- sjöfiske eller
... tråsk fångar hafva i detta år velat särdeles lyckas.

år 7½ tunneland uppgräftades och lygades. År 1826 besåddes 2 tunnland och 12 kappeland med en tunna och 24 kappar råg hvaraf skördades 1827, aldra tunnor råg hvilken afkastning skall betala arbets kostnaden.–

Att odla oländiga kärr har någon i de senare åren försökt på det sätt att han till ett spån djupt [illegible] vattnet, så att det ej bakbutfrusit, hvarigenom mossan blifvit upplöst och lösnade från botten som sedan efter vattnets aftappning lemnat någon god gödsel som dock öfvervinnes af mossarten hvilken igenom förnyad vatten dämning åter försvinner. Sedan börjas sådana ställen ora året och stå under vatten del [illegible]. + Så förbättras ock oländiga kärr då man ifrån träsk med gyttja till botten kan leda vattnet på dem, hvarigenom den med vattnet flytande gyttjan förgröfver mossan, jemnar och fäster vägen och befordrar bättre höslag. Sedan förbät-tras sådana ställen om man genom eller lerbacke kan leda vatnet på dem ifrån bäck eller vattendrag med eft [illegible] ler. Äro dessa kärr så beskaffade att det gyttja fella allen mullblandade vatnet årligen till en viss period utan för flyter på dem blifva de de bästa ängar man i orten vet utaf. Detta odlings sätt begagnas mera af skogsbyggare då tillfälle dertill finnes och af de yngre hemmans åboer emedan de gamla hemman som äro anlagda vid Elfstränderna hafva gjorda ängslägenheter bestående mest af holmar och tillandningar i Kemi Elf och äga mindre tillgång på myror i närheten och fästet ej heller gärna vill använda arbete och kostnad på denna efter deras tanka mindre lönande ängskulturen utan använda hellre mycket af sin tid till skogsbruk, Landthandel, fiskeri och grannas byggnaders uppförande.

Här finnes blott af få Nybyggare som hitflyttat ifrån Pudasjärvi där Svedjebruk mera öfvas.–

Ängarne äro här i allmänhet bördiga ty de flesta äro vid Storskiftes klassificering förda till andra och tredje klassen. Det femte laman här vette hö, två femte delar bära mest starr något tåtel, fräkne och fåtel m. m. på holmarna och två femte delar bärgas dels ifrån skogar och dels ifrån oftaängda mossor och myror hvilket gemenligen är yngre hemmans och Nybyggares lott.–

Merendels äro alla ägor hägnade med ordentlig gärdesgård hemmanen äro ofta skilda ifrån hvarandra och behöfva alltså mera gärdesgård än belägne i byar. Så till exempel har Ridderskapet Kyrkoherdskan C. Tillman som innehar Granlunds ½ mantals hemman af ordentlig gärdesgård 12,000 alnar, hvaremot ett Bonde

om ⅚ mantal 8000 alnar af sin ordentlig gärdesgård. Torpare-nan åter kan hafva blott två tre tusende alnar och än mindre. Som dock allmogen aldrig här mäter sina gärdesgårdar så kan deraf ej någon pålitlig kalkul uppgifvas. Ingen sten gärdesgård finnes. Om ock någon upptager sten åker lägger han aldrig stenarna till gärdesgård utan kastar dem i större och mindre högar på åkerrenar. Ej heller har någon låtit beqväma sig at af jordvallar vid utfallsdiken uppföra hägnader.

Kreaturen utfordras på följande vis. Om morgonen gerden så kallade måsfta spolning, bestående af agnar, halm mossa hästspillning med hö som hästarna kastat under sig och som jämte annat vårk kommit ibland spillningen, efter mjölkningen ges en tuppa hö åt mjölkkor om sju skålpund, åt andra ungnöt halmblandadt hö tuppa om sju skålpund, en stund derefter med middagen dricka, och efter middagen kläppkan sina före mjölkningen hö. Derutom ges åt goda mjölkkor och oxar deremellan ännu någon hötuppa. Åt fåren ges tre gånger om dagen hö en gång uppkokt vatten hvaruti hö blifvit ho-kadt. Fåren klippas fyra gångor om året de finska fåren som tros vara af kombelgarn af Islandska får racen, gifva 6, 7 a 8 skålpund ull årligen men dessa finner man en mera oblandade föga hos andra än skogsbönder; ty hvar och en Bondhustru har varit angelägen att förskaffa sig Tyska får ehuru det ej lyckats bättre än att man fått ett mycket mindre fårslag som väl gifver finare men mindre ull, och fastän det fordras bästa slags hö, vantrifvas.– Man vill gärna hålla mera hornboskap än man kan föda hvarföre det hö brist mera [illegible] och ofantlig föda matas åt kreaturen än de goda åren. Mycket sällan får Boskapen mjölblanningar men åt mjölkkor gifves understundom drank. Vid utfordringen synes derutifrån at ej nog ofta befordra kreaturens drickning, ty erfarenheten visar at ju mera ett kreatur dricker under det hon njuter god föda ju mera mjölkar hon. Der ligger ock orsaken hvarföre afkastningen hos den bästa Bonden i denna socken, som har till-gång på godt sommarbete aldrig öfverstigar 2 a 2½ lispund af kon då Torneå boerne efter hvar ko räkna 4 a 5 lispunds afkastning.

Dagsvärken betalas gemenligen med 24, 28 a 32 skillingar Rd.s om sommaren och 12 a 16 sk. om vintren med sjelfs kost. En karl under höbergningen då det är uppehålls väder får 32 och en qvinna 24 sk. En fiskare [illegible] till och med i Martii och April 28 a 32 sk. För dagsverk vid fisksteri som idkas och skötts af karlar, uti, vid åt landtbygg gas belagda insjöar och på stå flera veckor, betalas 1⅓ sk. per dagen. För Riedags värken som alltid förrättas af qvinnor betalas

vår fiskare, som var i sommar hafangat afven mer mot mogare än förledet år. Hvarken fogel på fiske eller träsk fångar hafva i detta år velat synnerlig lyckas.

en kappa säd. Att tämre tack, som man i November, December Januarii m. m. begagnar till torf och granris huggning at bereda artificiel gödsel, betalas åtta a tolf ß Bco och likamycket åt dem som binder gräs: alt med tillsatt kost. —

Gemenligen kan man räkna (tolf) fjorton arbetstimmar om vintern 14 à 16 om sommaren och den bråd(a)ste höbergningstiden 18 eller äfven (?) så att man sofver ungefär tre timmar om natten, emellan (?) åt man på middagen och de öfriga två timmarna åtgå till måltiden: vid upphållsväder måste en arbetare uthärda med sådan sträng arbetsform hela sex dagar, hvarföre han merendels använder Söndagen till hvila och såsom undantagande mot limman och kyrkogången om han bor nära kyrkan, dock vill man gärna samma dags afton språka med grannen och fråga huru långt han med höbergningen hunnit, hvarigenom tiden dem emellan underhålles och som sätteras på enskildta hemman. En gammal vidskeppelse förmår några så att under höandstiden hvarje Thorsdag afhålla sig ifrån (ärligt) arbete. —

Qvinnorna arbeta nästan alltid vid åkerbruket af tuller vid tjärskillverkningen som här endast af få till obetydlig mängd drifves af rötter och stubbar, hvilka fällan vid dikesning. men äro oförtrutne vid höbergningen intill dess slut. Tröskningen är åt qvinnorna helt och hållet uppslåten och förrättas af dem med utmärkt skärdighet och raskhet så at en qvinna uttröskar ensam vid kvar 2 a 3 tunnor. Till detta arbete begifva de sig aldra först klockan 12 a 1 om natten och äro fria efter middagstiden då alltid badstugan med varmt vatten är färdig till deras rengörning hvarefter de denna dagen ämne besörja om kreaturens och mjölkningen mot aftonen. Orsaken hvarföre man redan om natten begifver sig till tröskarbetet är ofelbart at ej om dagen behöfva visa sig sysslolös, emedan allmogen i yttre snygghet och renlighet här på orten öfverträffar många af sina landsmän. —

Endast (?) (allmänt) har, i socknen, endast jordtorpare. Villkoren för dem äro följande: Torparna hafva et Geometriskt tunneland åker, äng för två mjölkande kor, par ungnöt, sexa får hvarföre det åligger dem at till gården med dess kost arbeta två dagar i veckan. Hvarken spannmåls Torpare eller statdrängar finnas. Dränglön är 40 Rdr Rgs · Piglön 15 Rdr Rgs

Skjutsel	6. —	Skjutsel	3 —
Tvänne skjortor	4. —	Förkläde	1 —
Ullmössa och en halsduk	3. —	En mössa	1 —
Strumpor	1	En halsduk	2 —
Tvänne par skor a 2 Rdr	4. —	Tvänne linnen	5 —
Tvänne par handskar	— 36 ß. —	Tre mtr (?) ull	1 — 24 ß
Tvänne par vantar	1. —		
Transport	57 Rdr 36 ß Rgs	Transport	28 Rdr 24 ß Rgs

Transport	59 — 36.	Transport	28 — 24.
Ett par sockor	— 24	Tvänne par strumpor	1 — 36
Vadmal till byxor	3. — 24		
Summa Rdr Rgs	63. 36 ß (xx)	Summa Rdr Rgs	30. 12 ß Bco

Svedjebruket sträcker sig ej till någon vidsträckt och nyttjas af fa (?) hvarem åfvan. Den af skogarna sådda sälla (?) hafva ännu ej i fruktan för vägen då till detta gö, endast till några dagar eller någon vecka ty Michaëli tiden är gemenligen all säkerhet uttröskadt. — Häst-spillning begagnas af bönderna allmänt till trätmanens utförande. Gaffelplog nyttjas af alla mäst öfveralt af gården, men några af sides böen nyttja ännu sjelfva gaffeln af träd och blott spetsarna af järn hvilken sägs vara lungre för hästen och mindre varaktig. — Beskaffenheten gödsel samlas alltid; ladugårds utan äro täcken som på många ställen lika rena och väl sopade som deras egna boningsrum. — Att bereda artificiel gödsel på sätt har alltid kommit till allmänt bruk, någon ända har likväl sedan Bomen lagt upphört att, efter slagsåden, ligga på trädesåkern skapen uppehört att, efter slagsåden, ligga på trädesåkern begärt denna slags spillning likväl i mindre qvantité (x) En sådan spillning har man vanligen redan följande sommaren stärkt antingen på trädes åkern eller i gödningsstaden hvarifrån den om vintern eller våren jämte den öfriga gödseln blifvit förd på åkern. Äfven allt begagnas lia med kort skaft, någon enda som dessutom ifrån Ulleå bruket eller Pedersöre och Kronoby, har ej vändt sig att slå med kort skaft utan behållit sitt långa men dess bärer hafva redan därvid antagit Landets manér. Hö skördas alltid utan båt, likväl ej på ordentliga ängar i början utan med bästingar en såta af två personer, hvilket å goda ängar där sälkerna innehålla 7 a 8 lispund ej kan bedraga till fördelas till spilla. — Slåttern förrättas blott med skära och begagnar lia endast till det af tåken så skarda, hvarvid att det ej för sin konsthet råtkan af lokan ej för sin konsthet (?) ... ej skäres utan mälte, slås och fattas bakom handen och kan dylik på ej skäras utan mälte, skarda Råg i fälten. Någongång far man dock de af frosten skadade och korn åkrar slagna och satta i skylkar. Dertill brukas ej åkern utan gemliga kreatur.

Många fördomar äro i socknen rådande hvilka dock ej alla medföra någon skada. Aldrig de skadligaste är att aldrig om Måndagen, Onsdagen eller Fredagen börja med åker arbete eller något

(x) En sådan har alltid varit ett godt färske ifrån malmgården

(xx) Så tyckes ordentliga drängar underhandlare afvand för Trettio Rdr Rgs i lön och sex Rdr Rgs i skjutsel men betalas äfven underhandlare mycket ordentligt familj (?) till åt en utmärktare karl. Det är äfven mycket ordentligt att somliga redan kl. 2 om natten drifva sig ut till arbetet och få dessa erbjuden större lönan för att få hjelp till föret. Det räknas dessutom mycket på sysselhållet och några sträcgan. — Både ...fälls likaså åt det samma som äfven tjenstetjenst

[illegible] sommar ... som här i sommar ... har fångat öfver ... not ungare än förledelt år. Hvarken fogel, sjöfiske eller träsk fångar hafva i detta år veta(t) synnerligen lyckas.

annan vigtigare förrättning såsom fiskeri m. m. ej heller göra
om Tisdagen eller Thorsdagen utan wäljes dertill helst Lördagen, då
man plöjer, sår, harfvar och räffsar så mycket at arbetet är be-
gynt, som då sedan fortsättes följande Måndagen eller när man
vill om veckan. De mindre grannlaga ehuru sällan gjöra
många [illegible] börja det ~~[illegible]~~ arbetet
[illegible] men ingen, utom skådespelare, om Måndagen
Onsdagen och Fredagen. Om Julaftonen är ett stort bröd bakadt
som af alla äter först sammandagen, räcker det ej ~~till~~ sättes till
af annat bröd men och hvar bör få litet af det på Julaftonen
bakade brödet, hvarföre Värdinnan har uppsigt. — Att spinna
Evangelii dagen(x) eller Lördags eftermiddagar, eller emellan Tho-
masmässan och Trettondedagen vågar sig ingen, emedan man
derigenom befordrar fårens vanskefnad, då är qvinfolkens syssel-
sättning: karda, sticka strumpor, vantar tillverka vefnaderna.
Ej heller får mansfolken hugga af något friskt träd i skogen
lu räuhel, som synnerligast ifrån Thomas till Trettonde dagen, ty då
tror man att Björn äter Boskapen om sommaren. — De miste
undamna endast förrätta, om nöden tvingar dem till skogs,
sådant arbete. De torra grannas gemensam och lutersmarken
sparande för egen boskaps behof man ej granneno, hvilkens
vet i allmänhet ej lägger folket om hjertat. Finner man att den
som sammma grannen gjorde sådan syndig gärning måste man genom
trolldom så ställa till att det onda som deras förorsakas drabbar
stenden sjelf. Kan man ej det sjelf måste någon menomiekka ta-
gas till denna förrättning (xx). Intet timber huggas i nedan
emedan det anses ruttnar tidigare och byggnaderna ej blifva så
varaktiga. — Skjuter man om Walborgsdagen / första Maji /
skjuts bössan för ett helt år
Sedan den 24 Februarii brännes ej mera eld i spisen om morgo-
nen i spisen och ej sedan den 25 Martii om aftonen utan lutar det
om Mattsmässan kastas Aamupihti och om Mariädagen
iltapihti på ugnen. Den kastas likväl ej så alltid nu mera
i ortens hvita flörten från ugnen sår folk på om sommaren utan
förvaras öfver sommaren antingen under portgången, ladu-
gårds springor eller på andra sådana ställen der ingen går
emedan spiskli hvarken får röras eller röras utan måste
ligga på det stället till hon engång blifvit satt: alljerkka
tar eldon hofat
Hvarjehålt hvarpå högtig följen Bärndagen oberättar des,

(x) d. ä. afskeffade helgedagen. — Kallas äfven Santi praivä.
(xx) Han hemtas på stället och amd fagnas med mat och brännvin. Tertot.
tarsen läser mumlande och ynglen ej gerna för Norrst. — Det vanliga som
vid sådant tillfälle läses lyder: Viekähön korret koliki men [illegible]
det ej någon förstå och repeteras ett och det samma, och Kaskan lauta

Mist Händarsen kalla — Alä pää tas nokka ylemätyy
Kultaisen [illegible] — Tutn reittes välitä
Alä päinen [illegible] kopke — Altas maa Kulkkatyes
Kaske Kysyhä Karvohisti — Ymaw tajsaw pakasw tekemällä

som de kalla Aalto iltas. Kokas welling af Söttmjölk, men
tillwidags aftan och qvällen före Mårtens och Allhelgona dagen
kokas kött och Kålwelling. Underlåtes det fordras kommer
Mårten förgjande i fårstugan och ej ger det såsom någon
re. När höbergningen blifvit slutad kokas till qvälls och
som kallas niittilo juusto. Likaså kokas första skördedagen
sirppijuusto och sista sirppi puuro. När Ritrössningen
slutas kokas varstapuuro. När åkerskärningen begyntes tages
de allraförsta axen man skär och skjuttas under bältet,
eller linningen och bäras hela den dagen att sidorna ane-
der skörden ej måtte domna. Hvar gång man kommer
på åkern ifrån måltiden för att skära måste skäraren
sjelf bidra först kärfvan och för än man går till måltiden
den sista dito. Skäraren får alldrig föras in i ~~kunturen~~ utan
slås i stort kunten, får alldrig räckas med hand åt en annan
utan kastas på marken at man ej måtte skära sig. Under
åkerskärningstiden får man ej blåsa på halmpipor, ty deraf
menas uppskärarna rägn. När Skärarbetet slutas måste två
kärfvor alltid lemnas obundne i Skräpet den ena kallas
Ukko den andra Akka och blifva der till följande året end
i högra och andra venstra kunten. — Den som får re fvor
måste hafva hvit halsduk på hufvudet och säcken i armen att
repornna blifva vackra och feta. Pork vaggan får ej flyttas
ut utan med solen. — Brännvinsbrännningen är för allmogen
mycket grannlaga och misslyckas ibland då har någon ovän
eller afundsjuk skadat (Kortanut) den: dervid är alltså myc-
ket at observeras och ges många skräck mustalis muitandis:
det vanligaste likväl: at man först då brygden skall göras
går kring karet med eld bloss sedan dryges litet tjära och
svafvel deri, litet glödande aska och något kål kastas i ka-
ret och i grytan der vatnet värmes andra satta till karet än
nu gamla sädskon; då vatnet ifrån grytan ~~[illegible]~~ öses i karet
där mäskningen skall gå för sig kastas först trä stefvar
vatten på därom och en Stefva tattom emensamt mumm-
las af den som är mästare. Deraden ~~[illegible]~~ under sitt
mumlande skall uttalas skola vara: muuttakoon ossi
vijnaksi nyskuin Kalilean Kaanassa och älköhön tohän
koskeko vihamiehen juonet, älköhön katehen silmät m. m.
de repeteras flera gångor. Det samma sägs när rejölet
sättes. Tös af brännvinsu har någon egen skräck. Vissa sta-
ningar ges som kunna förbättra det, andra åter, som äro
ännu vigtigare, kunna ej allenast förbättra utan äfven
skjuta den tillbakas derifrån den kommit eller var utsändt
då den gemenligen får behålla skräcket för mesta delen af

[illegible] forhaus, som var i sommar. Laxfånget afven var
[illegible] mingare än förledt år. Hvarken fogel- sjöfiske el-
ler trafik fångeor hafva i detta år velat sämlls lyckas.

sin lifstid, ty när man får igen onda gärningar tillbakas kunna de ej fråndrifvas. –

Det största onda man tror sig kunna göra en annan är at fälla honom at supa (Sortaa juomaan): det menas, at de dri- genom at om någon lemnar något brännvin i bägaren, eldryckes kastas det på elden och läses: Sinun suitaa viinaa niin kalkkajaman, kuin tämä valkiasa palaa. Det ges äfven Käringar och andra Tietäjät eller trollkunnige, som sägas kunna bota någon ifrån fylleri, hvartill jag hört de derutinnan mäst beryktade hafva brukat följande medel. De hafva satt en gråspräcklig katt i brännvinsbränningen med kalt och pipor sammanbundne och låtit honom blifva där i tre dygn om katten då lemnat det något, skjutes han bort, hvar om ej lemnar han qvar och måste vara där ännu två dygn då han utsläppes: Ur pannan slås därpå litet vatten och destilleras ut genom piporna, detta som då genom destilleringen fås matas at den liderliga i brännvin hvarvid läses: Viin juoma Kissa perkele sjuo niin paljon kuin jaksat. Andra mata åt den liderliga tärkad häst-tagg och läsa: Sinusta suitaa nyt viinan luopuman. dessa ord som alla sådana ord repeteras flera gånger. Eljest är tron att medlen utan ord ej hjelpa ej heller orden utan medlen utan äro båda nödvändiga. [illegible] Allmogen här är i skogen, handteringar m. m så instruerade är de ras eftertanka: honom som tro läkare kunna afhjelpa sjukdomar eller dödsfall; Och skulle så, i synnerhet nere vid Kusten [illegible] tro at sjukdomar och döden tilltala utan skickats vår Herre dem efter behag så på samma som våra håll man må sätt aldrig söka ta sig för dem är det utan ändamål men om också man bodde på ett sjukhus behöfver man aldrig frukta att sjukdom smittar, om ej Gud sätter dem på oss. Ildväder och olyckliga dödsfall oppe- komma ej, gärna låter dem Gud hända af synnerlighet och accidentier. –

Med sin boskap bedrifver Allmogen de största vidskepelse, Intet det minsta kreatur får slagtas om Måndagen. Boskapen får aldrig släppas ut om Måndagen eller Fredagen. Den dagen Boskapen släppes ut bedrifves många vidskepelser och dertill beredes som till en högtid långt förut. Medan qvällen före Allhelgona, andra qvällen före Mårtensdag, hänges en säck med salt i grytthängslet till den tiden de koka sina kötträtt genast efter kokningen tages säcken ner och stoppas i Kofällen som placeras på skorstenen där han får ligga till qvällen före slåtterdagen då hon af Värdinnan eller annan bestäld här mästare (i vandringen en qvinsperson) föres i Fähus där hon på laven ofvan Fähusdörren skall ligga öfver natten. Om särkmorgonen före Solens uppgång skall den som är utsedd at lösa kreaturen begifva sig ensam man till Fähuset, då hon åt kreaturen matar saltet, som legat i säcken

ger skällkon först gående sedan med Solen utan att tala glömma den minsta kalfven. Har hon glömt någon eller man ej vill henne alla är hon utsatt om den rifves af björn eller elaka förolyckas. Orden vid matningen af saltet äro vanligast: Muistakaat Kotianna niin kuin makiat vanhat kille ovat. Det salt som ännu qvarblifvet af saltet, i skällan matas åt skällkon hvarefter skällan hänges på dess hals. Tidigt om morgonen då kreaturen utsläppas begifver sig tjenaren till Fähuset har skällan af hon fyller den med salt och matar åt kreaturen som äfven, så går hon ut i skogen och hämtar myrstacke hvaraf hon kastar på hvart och ett kreatur, stänker dem med sin urin och nyttjar orden: Äla Jumalan vilja naikin Koske, [illegible] m. m. – Sådana lägges grästorf vid yttre och inre sidan af Fähus tröskeln, på inre sidan sättes dessutom [illegible] nat järnverk samt en stora afvanpå dörren åt ej Boskapen om sommarn måtte stöta sina fötter. En båge af klufven asp eller rönn sättes öfven Fähus dörren hon måste vara tagen med rötter och utan knifs tillhjelp med blotta händer klufven så att stammen hänger nere och toppen öfvan dörren. Tjenaren går då tre gånger kring fähuset och läser så tolk hon kinner: Jumala teitä [illegible] Kaikella mettän vikalta, Kaikelta paaralta ja vahinkoilta. På Fähusgålfvet kastar hon allt hvad hon kommer åt af gamla obrukbara kläder öfver som hvad hon har åtrig af sin myrstacke. – Medan tjenaren håller at laga allt detta i ordning är osten färdig, som före hufvudförrättningen af alla på en gång måste äta på det boskapen dessa alltid måtte hålla sig tillsammans. Brännvin skola alla få. – Efter förrättad måltid ställes en större grytte på gården det sättes först bordet, [illegible] och så värdinnans eller ladugårdspigas Fähus kjortel at hvar, och ett kreatur genom kjolen kan [illegible] af det derutinnan salthöet, för at bättre [illegible] Då beger sig tjenaren i sin [illegible] till Fähuset och med spön passar hvart och ett kreatur rätt hvarligt ifrån kors från dem ett i nosen att de ej må få om skuggen, ett på korsbenen och lagen att ej något annat ondt må komma på dem. Samtliga [illegible] ännu nosen med [illegible] och öfverhölja kreaturen med kalt vatten. Då leder tjenaren sjelf ut skällkon och allen eleror på hvad ställe hon gör det första sjelfet det hon genast med spaden tar upp och vänder åt Fähuset hvarunder hon sätter hår af skällkon. Medan [illegible] med tjenaren utsläppa kreaturen måste en person med spö i handen stå hvarje stolpe för at hindra det ingen af kreaturen går ut från gården förr än tjenaren hinner med sitt besvär

[illegible] tortarn, som var i sommar. [illegible]
[illegible] mogare än förledet år. Hvarken fogel sjöfiske el-
ler träsk fångar hafva i detta år velat särdeles lyckas.

inne i fähuset då hon kommer tyrandes med en brinnande
fnaske i handen på en kvastkäpp, på ryggen åt [illegible] en
säck som i någon tid legat i sjön [illegible] och liknar som en fa-
stiga [illegible] gammalt, arm, och gamla kläder
klär: under armen har hon en [illegible], och springer
m. m. och springer tre gånger kring kreaturen läser och mumlar
[illegible] för sig själf *Herra [illegible] leita [illegible] mettän [illegible]*
[illegible] [illegible] ja [illegible] kalbar: då kommer hon till stalldörren
går åter ut och hoppar högt upp ifrån marken kastar alltså
det rått hon bär öfver stalldörrens tak och ropar med hög röst:
[illegible] [illegible] [illegible] hvarpå porten hvarifrån boskapen skall
utsläppas [illegible] utan betäckning då denna ut. Tjenaren med hufvudet
bak under armen som hon upptar ifrån jorden springandes genom kornas
fårad som följas af pigor, kvinnor, döttrar, hundar, katter, svin
m. m. under skrik, tjutande och rännande. De som förstå dagen
varit i vall böra, ifrån det afslaget skall ställed där boskapen
stodnad, hemta torf och rök den, hvarmed kreaturen rökas om
aftonen med mycket och mycket annat, hvilket här ej kan [illegible] förmälas.
De som lära begagna sig till slika besvärjelser fägna alla gärna
brännvin och skrida sällan nyktra till förrättningen. — Det gives likt-
viss flera Bondhustrur som sjelfva väl kunna omnämnande reglor
och mera till samt hvad de göra denna skönd konstkar få at ordi-
naira tjenare ej nyttjas van ligen utom i de [illegible] byar och hos dem som
de föregående åren varit olyckliga med sin boskap. Deras ordinaira
inkomst som löse kreaturen år och bröd man hon mäste, isynnerhet
het om hon varit lycklig, att bidhållas till tiggarns med brännvin
mjölk och annat, smått hvad hon begär under vintern.
Hon får slappa Bondhustrurna vanligen sjelfva dervid de dock
iakttaga följande försigtighet: man tager nio stenar, gärna alla ifrån
olika ställen [illegible] i en stäfva [illegible] slås sted vatten deruti
de vispas [illegible], sedan alla stallen med denna solution beskölj[illegible]
stänkta, stigar värdinnor eller den som sköter sören uppå förskolen
och mellebris [illegible] alvatis [illegible] sören vandra [illegible] kunde
inte sja gorde + Hästen utsläppas alltid af mansfolken. De
sätta besmyckelse i att föll dervifrån hästen afvara på en jordfast
sten nära gården så ata spannmål hvarefter hästen föres ut ifrån
ledet och det första sjelf hästen gör utom ledet, vänder om
och öfrig samt fastföres med två gamla jordspik få söker
en annan jordfast sten på hvilken spannmål ställes fältet och den
sten föres rundt om kring den två gånger och en gång med Solen och
släppes lös. Skall hästen vänjas att följa en annan häst matas genom
af den andras hår och vispas i vänstra örat: *Seura [illegible] [illegible]*
[illegible] joka [illegible] tiesi ja vaarin vanno
För at korna måtte kalfva ko och ej oxkalfvar måste qvinnor
börja den första starken vid höbergningen vara muntra och

glada samt medan de kasta första stack i stacken säga: *Naimlehmässä vasikoita, meille viljaa meille maito, [illegible] meille*
[illegible] [illegible]. — När en ko kalfvat fäkas kalfven
med tre särskilda höstaggar som sedan matas åt modren, sedan
ges brinnande enris, en knif och en nyckel i hand hvilka man
för tre gånger kring kalfven två gånger mot och en gång med
Solen och sedan på samma sätt kring kons ryggen hvar-
efter enriset kastas ut ifrån fähus gluggen och knifven slickas
i en vägg springa där den blir tills kon åt tre gånger mjölkad,
då tar man en nafva fält [illegible] det under venstra armen och
sätter tre gånger genom skjortärmen i handen hvarefter fället
matas åt kon. — Så tages af [illegible] hö en hand full, skäres af med
knif och brännas litet, så åter af kon och brännas och annan tredje gång
gen af och brännas hvarefter det matas åt kon. Bricka sättes
i en stäfva som går tre gånger kring med venstra foten och det
hul i ko mingitur och så ger åt kon. När kon skall mjölkas
första gången böra första tre strålen mjölkas genom en silfver
eller i brist deraf någon annan ring ner på marken hvarunder
säges: *Maan [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]*
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. Då kastas ringen i stäfvan
där hon skall ligga under första mjölkningen. När mjölken
föres in lägges ett kalunkors derpå och stäfvan föres under
kjolen i [illegible] lägst emot samt får ej af någon ses för än den
blifvit [illegible] ut. —
Man tror äfven at åkern ängen och kreatur kunna förstöras
(förkättras) Går man mjölka en annans ko, kläppa
en annans får [illegible] *Santti öinä* (x) och kasta eller ingräfva en nöt
säkk[?] sel [illegible] med tråsar, kyrkojord, menniskoben m. m.) i en an-
nans åker eller äng tror man vinna sjelf afsigt och vinnes den
kommer lyckan till en sjelf. — Till att förbättra alla dessa skador
tror man på följande medel: At kon af en främmande mjölkad slås
af samma kons mjölk i hålet af en gärdesgård efter som sedan sät-
tes på sitt ställe eller en mjölkstäfve hvad dervid läses vet jag ej
men tror äfven den vanliga läxan: *Mengå kön [illegible] [illegible]* vara
ett. — Är åkern skadad at han växen ogräs och ej ger därdig skörd
måste pelegen smöjas med kärven [illegible] eller i brist deraf skäftaren
lefvande fisk i åkern (x x) och läsas *[illegible] [illegible] [illegible]*
on mulle [illegible]. När man trollar sig något godt läser man
mulle kaikki, mulle kaikki. För 50 år sedan hade en i denna

(x) De förnämsta *Santti yöit* äro nätterna före Wallborg, Jacob, Johannes
Pehr, Pål. Dessa nätter vaktas kornet af många at ingen måtte
komma och mjölka dem
(x x) Åkern skräckas äfven derigenom att man ifrån en annans åker tager
tre gånger nio ax och sätter dem under kvarnens stenar som om-
ges af vatten

[illegible] ... som var i sommar. [illegible] äfven [illegible]
[illegible] nyare än förledet år. Hvarken fogel, sjöfiske el-
ler [illegible] fångar [illegible] i detta år velat [illegible] lyckas.

Känster vid bekant, Sysslon kallad Pulli med Stefvan i hand natten emot
midsommarsdagen begifvit sig från grannens åker för att mjölka korna
För än hon skred till förrättningen steg hon på gärdesgården twiftad
med högra handen uti luften hafvande Stefvan i den vänstra och
läste högt: mulle kaikki, mulle kaikki &c. Grangårds värdinnan
som ej heller var i konsten okunnig hade kanhända under samma
Grannes ökonomi, var på åkern i vakt och när hon såg den an-
dras Magiska förrättningar ropar hon högt: Älä Saatana kaik-
kia vie och blott med dessa orden stoppade hon att den andra lifligt
föll ner ifrån gärdesgården och dog efter en gräslig sjukdoms vedervärdi-
ghet. Det tilldömde hela byns Rukularaw den sednare högsta priset
i konsten. — När kon fallit (mallekaan) at löpa af och åter stegen
utan at komma hem af tjelsos saken derigenom at den skeris hals
band och grimma kastas i Stabbungen och läses: Mün kiirunkuli
kotias, hun mamad ovat (kiiruvilla) pai keilla. — Andra upgifta den
hon står i skogen, förstärka med eldon, ufta något eld i en stor
spådskiöt, kasta den öfver brännstra axeln från konsskjärd
och läsa: Niin kiirunkuli kotias kuin tuo valkia menokuu
Herran Enkeli lopsta, Kaki siinua kaivalkokon, mellä
sinua vihalkohon &c. — Somliga bruka hemliga offer: Såsom
exempel offras i vissa vatten, hvarifrån man fiskar predar,
quicksilfver eller silfver peieger at Ueen balolio: eljest är fiske
rich fåfängt. Vissa bröd menas ej ingen fiske utan offer af före
gående ännes. — Dessa äro de betydligaste fördomar ännu
veh i orten och som begagnas mest öfver hela Kemi af ömer
och mindre män. De som låta begagna sig att bedrifva trolldom
tro mera fallad på sina signerier än de som behöfva hjelp
till bevis derpå får jag nämna att somliga för betalning
af ringa värde besätta hela sin kraft och när man före-
hållen dem sådant, skylla de på sin fattigdom at de måste
förtjena af dem rika

Uti Allmogens hushållning och jag af fäderles förtjenar från
andra orter at antagas är deras flit, mycket af deras omtänk-
samhet och sparsamhet. Ei heller äro de på sådana ordspråk
rika, som (på kort och förnuftigt sätt) framställa erfarenhets satser i jordbruket. Dem man
har hör och som tyckas vara tända af deras grannar äro:

Kylla maa miehen pettää
Kuin mies maan pettää
att jorden ej är Traktens ludeen otuksamma eller osbeks losa
Köyhä kerjä kan kahen kuloja
Vilwanen tometton tekiä
Joukka joapi vuotemalla
Ken syyöpi muolemalla
Tyhjä syöpi solwan liivan
Auran kainaja paromman

Kuin juola juoli kyyysi
niin pelto kokko kyyssi

För öfrigt är folket högsta appetitelse välmågar. Och det bästa är
utmärkt kan i tiden ansas riktigare, goda och välsignaligaste (gemensam) dagar. Högst
går ense det som skall uti genom orättvisa processer utmattas sin
granne, att han some åtkan lära advokaten genom försammade rät-
tegångs formaliteter förlorar sin rätt, eller genom krögeri och oförde-
aktiga handel ovanligen sätter sådant derigenom komma i tillfälle
att inlösa hans hemman. Mord har ej inträffat på sekler än. —
Uppenbara stölden och inbrott äro mera sällan, men likväl mera den
rika har svårt att afhålla sig ifrån snatteri då tjenligt tillfälle erbjuder
den sig. Bedrägeri i handel och skatteskyldige utöfvas. Stora och kostsamma
bröllops hållas: kaffe, brännvin, vin, toddy, punsch drickes i synnerhet, som
sagans tid, men på gästernas bekostnad. Tg redan andra dagen
samlas åt det unga paret penningar af gästerna, hvarvid hans gåfva
framkomtas till bröllops bordet och offentligen af kännas då af talman
eller någon annan hvem mystet hvar och en gifvit. — Är gåfvan rum-
ndlig säyka samtelige gästerna gifvarn, å unga parets vägnar, med
starkt hurraröp, är den för liten säger någon nog hur han för-
bätt för denna gåfvan. De hvilkas gåfvor varit menliga gvarhållas
de mindre hederliga skåpen man tiok. Hvar dag drickes och göres nya
förändringar. Detta kan ej annat än bidraga till liderlighet och depense-
förädringar. Detta kan ej annat än bidraga till liderlighet och depense:
Till sådana gelag infinna sig äfven fattiga och får en måltid mat. —
Men Ålgroge och Tahnomeihet, Kreaturens Tjensne och qvack salware
samt i synnerhet galldaren måste hållas jämväl till kunnares med bränn-
vin, tobak m. m. — Observeras de ej genast tillkännage de ditt missnöje
och gå bort, springer man då ej straxt efter en stackare och medtrakte-
menten försonar kan man är den första skada man lider hans vänk.

Jacob Tennman
Kyrkoherde i Utsjoki
och Enari Lappmarker
Förfamlingar samt med-
lem af flera lärda sällskaper

…na Tartaris, som var i sommar. Mäfanget afvis war
…rnt magare än förledt år. Hvarken fogel sjöfiske el-
…ler träsk fångar hafva i detta år velat fyndoss lyckas.

Bihang till Rovaniemi Sockens Beskrifning

Detta Pastorat ligger i Uleåborgs Län, Åbo Stift, Kemi Prosteri och Torneå Härad. Detta egna Kyrka som Kapell under Kemi Pastorat år 1632: skiljdes 1785 till särskildt Pastorat och ligger ungefärligen emellan 66° 10' och 67° & Polhöjd. Grannsocknarna äro till V. Öfver Torneå till N. Sodankylä och Kemiträsk till O. ~~[illegible]~~ Kemijärvi, Pudasjärvi och Kemi samt till S. äfven Kemi.

Utom en viss beskrifning af mig veterligt, äfven denna orten, utgifven och dessutom för detta, Kapellanen Kyrkoherden Stephan Gisselkors på fyra sidor, af hvilken såsom otryckt följande i utdrag må bifogas:

"Att Rovaniemi ~~[illegible]~~ alloredan af ålder och nästan framför någon annan ort i neigden varit bebodt af hedniska Lappar intygar ett gammalt Finskt Ordstäf som så lyder: Ola Kolme on Kunta a Kylä Perkjan perään Rijjakilla, Toivolan Saari Torniossa, Korkalo Kemin kylästä, Kaakilahti Karjalasta (t. Kexholms) hvaraf är klart att en ansenlig mängd [illegible] bodt tillsammans på en udde som heter Korkaloniemi (och benämnes af Lapparna ännu Korkie, [illegible] Korkaloniemi) i.e. högdens och dalens udde, quasi isthmus in montis radicibus situs, såsom den endaste plan eller dal ibland så många berg och kullar som här äro befintliga. Och sedan inbyggarne till ett [illegible] antal sig förökt så att the ej mera för platsets belägenhet fått inrymme på åfvannämnde Korkalo udde och sedan hafva the satt sig neder på en annan udde Rovaniemi vid namn ¾ mihl uppföre Ounasjoki Elf som hvilken intill omrörde Korkalo udde löper ifrån N.N. Väst tillsammans med Kemi Elf. — Och har samma Rovaniemi udde sitt namn af dess belägenhet, ty hon ligger emellan åtskilliga höga berg belägen, såsom Korkialonwahra Junoris i.e. Berg, Ollerian wahra, ~~[illegible]~~ radicibus est ad medium versus amnem situs, Ounaskiwatja och vahra, Lapiöwahra, Sandawahra (Ketanvahra, Syväsenvahra), Pirittanwahra och Ounaswahra med andra åtskilliga å neigden inom horizonten synliga berg hvilka alla med sina höjder diametraliter uppe i luften stiga till 60, 70, 80, 90 och 100 famnar och således bär Rovaniemi sitt namn af dessa höga berg hvilka i gamla Finskan heta Rovah i.e. Rösior (Skuröskor) och niemi i.e. isthmus, näs, udde.

Här på udden hafva the så tätt byggt och bodt tillsammans,

efter gl. sagen att när en katta stigit uppå taket på ena ändan af byalaget har hon passerat på taken hela byn igenom som sträckt sig i längden något öfver 1 mil, dock har samma byalaget af [illegible] blifvit plundradt. derefter hafva inbyggarne som öfverblifvit satt sig inrymme så väl på ett som på annat ställe vid Elfstranden hvaraf Muurola och Lapinniemi i Kemi fått sina inbyggare."

De många gamla och redan [illegible] i jorden liggande stenrösen man både i Korkaloniemi och Rovaniemi än finner och dem fordom än mera [illegible] Kemi Elf [illegible] väl att icke orten redan länge varit bebodd, dock [illegible] dessa qvarlefvor man än på båda ~~[illegible]~~ förrnämnde ställen finner at [illegible] dessa byar hvaraf ruiner än synas varit af Lappar byggda och bebodda. Rösena hafva ej den beskaffenhet at de voro qvarlefvor af Lapparnas eldstäder och spisel; ty här finner man ruiner af ordentliga Finnarnas Pörte eller badstugor. Byns läge har dessutom [illegible] utseende af Ryssarnas Volaster eller af de i Västerbotten brukliga Kyrkstäder at der legat hus tätt vid hus, hvaraf man kan sluta at folket varit bosatt; men at de dock ej idkat åkerbruk kan tagas för afgjort emedan här funnits väl [illegible] eldstäder och intet spår till åker, utan hafva de förmodeligen likväl sig med fiske och jagt och troligen äfven idkat fädjabruk emedan man bland de järnsaker, hvilka ifrån nämnde rösen blifvit uppgräfna, funnit äfven åkerskaror. I [illegible] Korkaloniemi år [illegible] Finsikt och [illegible] äfven Rovaniemi så at de båda byarne [illegible] af Finnarna skilde [illegible], förmodeligen de enda i orten [illegible] hvilken benämning än brukas. — med namnen Ala kylä och Ylikylä.

Såvida det är en historisk sanning at Korkalo är äldre än Rovaniemi by och äfven, som af ruiner kan bedömmas, varit en större by, och Prästgården [illegible] heter Rovaniemi, så kan man deraf ej sluta af annat än att Rovaniemi by då den första Kyrkan här uppbyggdes år 1632(x) redan hade sina 7 à 8 Bondgårdar mera [illegible] Korkalo borde ingen

(x) Detta år anses den första kyrka i Rovaniemi vara uppbyggd. Se Steph. Gissels Beskrifning öfver Rovaniemi och Åbo Stifts Matrikell af år 1827. — Traditionen förtäljer at här varit en kyrka redan före denna af 1632, på stället där Vinas hemman nu ligger [illegible] Kirkkansi. Denna tradition tycks [illegible] någon trovärdighet, då man ser uti Inventarium öfver Kemi Pastorats Kyrkor af år 1744. Der man läser: Rovaniemi Kapell en klocka [illegible] 1622. — En pung skänkt af Välborne Häradshöfdingen Herr Claes Lagerschiöld och Fru Maria Bursa, med messings klocka år 1616.

[illegible] som var i [illegible]. [illegible] förlidet år. Hvarken fogel, fiske eller [illegible] fånger hafva i detta [illegible].

utom Presten på ruinerna af den gamla byen vaktads att, då
hemmanet Jarkela i Rovaniemi redan kring år 1700 var lika
pellans bohl dererads. — Åt Rovaniemi by skafva de fem tiona, enligt
sagan Birkarlarna haft sina marknader, men byn hette då
Rovaniemi och äfven i ett Konga Bref daterad Torneå 1614 beviljas
man Lapparna i Kemi Lappmark beviljas att få lefverera
sina skatter såsom af ålder i Rovaniemi. Sedan denna för-
samling begynte at utgöra ett Kapell under Kemi Socken
har den ensam hetat Rovaniemi ensom Korkalo Ka-
pell (x)

Att Lapiniemi i Kemi och Marola i denna Socken fordom-
dags blifvit af Lappar bebodda bevisa ej allenast namnen på
dessa orter utan äfven traditionen. De hafva äfven gifvare kunnat
att sina inbyggare än Korkalo såvida Korkalo ansetts varit en
äldre by men de skenväsen man finner i Marola hafva större
likhet med Lapparnas än dessa vid Korkalo och Rovaniemi; i
Lapiniemi sägas dessa sten lämningar vara lika beskaffade med
dem i Marola. — Men om och Lapiniemi och Marola fordna
blifvit bebodda och del af Lappar följer ej deraf at icke Korkaloniemi
för kunnat vara bebodd af annat folk än Lappar ty ännu i medlet
af 15 seclet funnos Lappar kringstrykande i Österbotten
Savolax och Norra Tavastland hvarföre Lapiniemi och Ma-
rola byars inbyggare som voro Lappar kunnat kommit der-
ifrån sedan Korkalo redan varit bebodd af Finnar (eller Svenskar)
ty man vet at både Lappar, Finnar och Svenskar fordom bodde
om hvarandra åtminstone tills de svenne sistnämnde vidtogo
åkerbruket. — Utaf allt hvad anfört är våga vi sluta att inbyggarne
hvilka varit bosatte å Korkaloniemi och Rovaniemi varit svenna
Finnar och sökt af samma stam som nuvarande efterkommane
de hvilka nu bebo orten men efter deras förstörna begynt drifva
åkerbruk och ångsskötsel. — Enligt ännu hos folket här i minne
förvarad berättelse hafva de första inbyggarne varit Lappar som
af ett folk kallad Jaltelin kanfar tillfört ... at ... [illegible]
Elfstranden och skrifva sig neråt bergen och åsar, men
enligt en annan tradition skulle de bodda på samma ... bebodt
~~med~~ att Lapparna hemvist varit i skogen och Jaltelin
kanfar vid Elfstranden. — Man sägar här sköre [illegible]

(x) Uti 1709 års Communion bok läser man Rovaniemi, i 1742 års D:o Rovan-
niemi. Uti 1742 års Protokollbok Rovaniemi. Uti Tabeller tillhörande medan
1749 alltid Rovaniemi och Ravaniemi. Uti 1722 års Kyrko räkningar Ko-
waNiemi och i 1727 års Dito Rosefvaniemi; men 1712 och 1713 års D:o Korkalo Ka-
pell. Uti en supplik af den 14 Februarii 1712 till Landshöfdingen m. m. Lorents
Clerck läses: Järkela ½ mantals Cronohemman i Rosfvaniemi by som Kapell om
hohl vid Korkalo Kapell. Uti Åbo Stifts Matrikell tryckt 1807 heter Kapellet
Rovaniemi (eller Rosfvaniemi). Uti afhandlingen om Presterliga tjensteförningarne
och Aflöningarne i Åbo Erke Stift Del. III äfven som i afhandlingen till Kyrkobyggnad i Finlands
Kyrkohistorie sjette häfte utgifven såsom Bihang till Åbo Stifts Circulaire Bref för 1825 pag 72 l. 4 pag 80
l. 1. läses Rovaniemi

af Lapparnas hufvudbyar åt trakten af Simojärvi och andra ställen
kring Kivalo ~~eller fjällen~~ eller fjellryggen Landtryggen som likvälen ovan kommer ifrån
Kölen eller Stora Stora Landtryggen sträcker sig emellan Soda-
kylä och Kuusamo, genom Östra delen af Rovaniemi och
Öfvertorneå Kemi i tre Socknar vid Nyby glasbruk stöter till Bott-
niska viken. Vid Keurojärvi, Kantanjoki, Kaunajoki, Alkajärvi
Saitta, Simanvaara, Pörtijärvi och andra skogstrakter och trakter
finnas sådana men ej för betydligare folkmängd. Till dessa
trakten skulle de flytt undan det ... folket man ... [illegible]
också död af Finnarne som ville tillvälla sig deras bråd och
ägenheter mördade. Inga ställen ~~..~~ hvilka jag kunde uppgifva som
Lapparnas förre byar, har jag märkt här; men at Lapparna här
fordom bodt kan ses dels af mindre byställen dels ~~..~~ af enskilda
egendomsstäger, stenrösen efter deras eldstäder och at många ortnamn
ännu äro lika med dem man än finner hos flera Lappfamiljer
i Enari och Sodankylä. Hvad åter denna Jaltelin kanfar var för
en nation deraf lemnar tradition högst förvirrade och föga upp-
lysande berättelser. Man sägar at de voro ett folk som lefde af
jagt och fiskerie, at de bodde än i jorden marken i grottor men
också i gräfda gropar i mullbacken helst vid Elfstranden (x) Uti
sådana gropar finner man vanligen mycket sten hvilka säkert
tjent till någon slags eldstad. Man sägar vidare om dem at de voro
mycket stort och grofst folk samt skickliga i Trolldom, såkan
man förmodar i närheten af deras boningar hade man först
at komma derifrån. — Annu respektera bönderna de så
kallade Jaltelin kastet så at om de kommo på den vägen de
ej gärna stiga öfver vaggen och hitta de ej ut igen om gången
tro de sig alltid förvillas, vara olyckliga, eller af rån öfver ställets
anammad. Helst är det mycket svårt at hitta in i dem och lika

(x) Som vid ofvanförmälda Oinas står en äldre by vid Korkaloniemi
skall ock varit Ställe, omnämnande för några år sedan till åker. Der
var, och vid några åkerrenar ännu ses, som å Korkaloniemi finnas
rör vid rör, men ej öfvan jorden utan i gropar, enligt pålitlig
gammal berättelse af some funnos vid hvar grop samma stenrös och
i somliga gropar kolsvarta vegnar i likhet med stockarnas med ännu
synlig aska och kol. Fältet på dessa vegnar hafva varit ungefär ½ aln
under jordytan och bottnen 2½ D:o. De ifrån dessa rösen funna järnsak
her sänkte bords kniffar och gafflar har jag kunnat utröna utom tvänne
gjutstakor at järn med två armar och lock. Deöfriga hafva Bönderna dels bort
kastat dels användt till smida. Dessa äro funna med under ruinerna som skulle
varit folkets forna kyrka. Har här varit en kyrka passar den enligt lidande ringar
ej in medeln Evangeliska utan hälldre med den katolska tiden. Ljusstakorna hafva
äfven mycken likhet med de i katolska kyrkor brukliga. Tradition förmäler
äfven at folket som bebodt stället Oinas ej varit Christitegh (Christna) andra oikia
Christitegh (rätta Christna) andra åter nistladi funin eli stakananlyks (vorcholiker)

vi fortfarande, som var i somras. Landsänget äfven ...
...ngare än förlädd är. Hvarken fogel fisk fiske el-
ler trask sänger hafva i detta ar velat särdeles lyckas.

så pråst at kommadt.(x) Äfvenså finnas än synliga vid Åsjos
på Ylisi innom Kemi Socken, vid Ellerwalusta i Mukkamaniemi
utanför Keisiparniemi i Öfo Socken, å Ellarsaniemi på Karl öen
å Mikonkari vid Brahestad
och annorstädes i Kalmiska bergen i skärgården. Vid Akkivalo, 1/4
mil ifrån Kemi Kyrka, skall en sådan af sengkat stora stenar vara
byggd. Detta folk har varit synnerligt, och den nuvarande
Nation man har den fordna blifvit besittare af Landet, hur
det gått till veta de icke, men genom egen styrka har det
ej kunnat ske emedan de voro stora och starka samt fingo stöd
na af hinonde, utan har vår Herre fördrifvit de ogudaktiga.
De hafva dock ännu länge, efter deras egentliga fördrifning,
qvarblifvit gömda i grottor och skular hvilka varit så belägna
samma at Landet utan föregången välsignelse föga kunde
bebos (xx) men denna qvarlefvan af Jätelin Kansa blef af Bi-
skopen (xxx) medelst mässande och predikande, på de ställen
där de funnos, fördrefven. När Biskopen ifrån en halfannan tre
mil härom Akkovaliemi Kyrka, medelst mässande öfver
en sådan ~~skydde~~ den ogenstrentligen öfver vattnet till Hin-
oja Vesterom Elfven, ser af deras forna boningsorter, man
fick ej mera se dem än en gång utan måste förtjälla Kyrkan
och mera västerut öfver Alfsenvaara. De som än efter bo-
nom qvarblifvit på sådana ställen hvarifrån Biskopen ej
blifvit hänvisit hafva sedan af Presterna blifvit fördrifna.
De ställen uti hvilka de sist tagit sina härbergen äro alldra
otyggeligaste grottor och källebergen såsom: Nar Maukkovanisko
Korsavaaranneno, Pohkawaa, Rätsanlitkallio och Hiisiörv-
niemi en jordhåla vid Vantaus fors, och ifrån sådana djupa
ställen har det varit svårare at utdrifva dem emedan
de nödvändigt skulle höra Guds ord för än de togo flykten.—
För vägfarande hafva de isynnerhet varit skadliga och
farliga. De hafva i närheten af deras boningar än blifvit
[illegible] (sålat de ej [illegible] fläcken) äfven vägen blifvit
så krökt at de förvillats. Har man [illegible] med [illegible]

(x) Äfven i Sompuarlous socken men at fast tagas af vissa stän [illegible]
på Finska kallion, såsom kalkin Fotkka i Kaarasjock pastorat [illegible]
blifvit [illegible] — De som där [illegible] Lappar i [illegible] [illegible]
får, [illegible] man af [illegible].
(xx) Här blir traditionen ännu mera mystisk och det omnämnda
folket förvandlas med begrepp om hinonde och hans folk. De få
namn af wuori [illegible], Jättiläiset, Hiisi, Jiutit, Jiuttahat m.m.
förut hade de hjelp af hinonde men till [illegible] de sjelfva det.—
(xxx) Om någon Biskop rest här så är det Erkebiskop
Hemming år 1345.

någon ting trästik eller annan olycka hände.— Men hvarhelst
folk brukt vägen? derpå blir svaret nyssnämnt nemligen Kytkan
till Hiisi. Skall nu Hiisi bemärka det samma som Helfvete,
ty hos många Finnar är Hiisi och Helfvite ett och det samma
de bruka säga mene Hiiteen mene Helfvetkiin om hvartannat
utflyttningar af dem måste hafva † Hiisi och det helvetet emedan
alla de, som af de onda qvarblifvit, alltid taga vägen till sina
fästningar Hiiteen.— Hiisi betyder nu mera i dagligt tal
bål Ainkåle och hinonde men har fordom ej haft samma
bemärkelse utan betydde farlig=maso, [illegible] förbannelsen
eller ungefär hade samma begrepp som Lapparnas Tjude
~~[illegible]~~ [illegible] af hvad de som var en förnäm, eller tillskar-
da, eller gjorde ondt, hvilken sannen (än hän) hänvisar till Helvi-
så heter det och om Hiisi uti en af Tafeeratorss Tiekjöss, bru-
kad förmaning: gå Hiisi till Helviti (x) hvilket utmärker han at
hans boning ej, som hinondes, var i Helviti, men at man ville
trolla honom dit. Häraf ses at Hiisi och Hiinsålli ej voro hinonde
i sinhåle och altså ej heller de sjelfva hinonder, utan voro
et folk som lefde i ett mindre vänskapligt förhållande med Finnarne
som bebodde landet. Så fagon alle
narna och hvilka man önskade at vore åt landet, förnädlen
mogen står än allmänt om någon som åren i vägen, förnädelen
till skada menlöös sjuken. Det var då naturligt at ett fiendtligt
folk vistes dit och när de ännu där skadade till dem ifrån till hin
håle.— Det ser ut som Finnarna med Jätelin Kansa för-
stode alla de Götiska folkstammar med hvilka de voro
i fäl och heltigen fingo de forna Jöter fasste denna benäm-
ning (xx). Ty uti sådant som nu varande Finnar kalla
Norrge: Hiisi, Jätteinvaltakunta en [illegible] man Jeatilainen
och folket Jiuutinkansa kunde de fordom hafva [illegible]
[illegible] förvanter Jätelit l. Jättelinkansa. Deraf kom jev
genom Nore [illegible] Harbenga att äda till Harald Hårfagre ifrån
för
Förnjoter lev Forntidstjote (xxx). — Sedermera hafva Helsingerna

(x) Mene Hiisi helvettihin
Kurkia Kavala henki
Ota hiisihin kevonen
Valko vaarasta valittu
Äle hunne huokemaksi
Tuone [illegible] ofimille
Elma Aaspan rajoille
Tuoli puolen Turjaniemen
Pi [illegible] ole [illegible] paistaspäälä
ili vyötesy
Kussu michel muikka vyölai
Sanan [illegible] Kalksia

(xx) Dermed kunde alldrig Helsingerna
mena som ej brände sig så långt
västerut, och ännu mindre
Lapparna emedan sagan säger
dem ifrån Ryssland och dessa
[illegible] voro de stora menniskor. Deras
[illegible] voro emellan 3 och 4 alnar och
[illegible] förmådde 3 alnar. Helsingerna
fordom i forna dagar benämnda Vesalai-
set och skilda ifrån Helsingar per ex.
vid Ijö Kyrka än hinnes [illegible] af
hvilka den ena kallas Helsi [illegible]
och den andra Vesisaukari.—

(xxx) Hallenberg öfver Första Del. af Lagerbrings Sv. R. H. Stockholm 1819 p. 20. 21

[illegible] [illegible] fora hvar i fornmar. [illegible] af [illegible]
[illegible] någre än förledett år. Hvarken fogel, sjöfiske el-
ler [illegible] fångar hafva i detta år velat särdeles lyckas.

blifvit sålunda benämnda, hvilkas välde sträkte sig ej allenast hit utan ända till Uleå eller längre (x) Den ur ålder gängse sägnen om Jätteinkasse är känd öfver hela Kemi Elf och Torneå, tillsamt Uleå Socknar, men uti de sistnämnde Socknar blandas hon ofta med Jättilaisfet. Jag har dock aldrig hört talas om Jättilaisten kaskat men om Jatulinkaskat aldrig om Jatulin haavat men om Jättilaisten haavat. Uti Uleåborg hör man att Jättiläist upbyggt Kemi första Kyrka men i Kemi hör man at Jatulinkansa upbyggt det, hvilket allmogen ännu påstår. Altså menes med Jatulinkansa ofvannämnda Svenskar hvilka nemligen de Nybyggare hvilka till Kemi Elf skickades at för klåstret m. m. i Sigtuna idka Lax fiske i Elfven. Ty de Svenskar som ditkommo, troligen redan i medio af 12te århundradet (xx) af hvilka Sigtuna by i Kemi Socken benämnes, voro säkert de första Christna på orten och byggde åt sig i följd deraf ofvan Kyrka. Att Jatulinkansa bodde i grottor och grophus, voro stora och jättelika motsäger icke detta, ty bonden tillägger at somliga af dem voro beskedliga och lefde som och i blandning med andra menniskor. Några benämningar efter detta folkslag finnas här ännu öfriga. Några hemman här och i Kemi Socken heta Kunnari i Kyrkoböcker och handlingar Gunnar (Gunnari) i Norrige ännu mycket brukeligt namn. Kunnarinvaara ligger ej långt ifrån Ulsjöi i denna Socken. Ännu kalla de i Norrige bosatta Finnar Gunnar för Kunnari. Severijoki, Severivaara och

(x) Porthans anmärkningar till Justens Chronicon Episcoporum pag. 370 och 328

(xx) Se Dalin Sv. R. Historia Andra Del. pag. 104. Det ser ut som Finnarne här än i lång tid derefter förblifvit hedningar. ty då Erke Biskop Hemming år 1345 invigde Torneå Kyrka, döpte och omvände han, utom Lappar, många Norrfinnar hvilka han vidtalte, som ej kunde vara andra än Finnar ifrån Torneå och Kemi Elfvar. Dalin l. c. pag. 459.

Severijärvi eller på Kemitråsks Sockens gräns kunde komma ifrån Sivert hvilket namn de ännu i Norrige bosatta Finnar kalla Sivarti och Siveri. Det äldsta hemman i Rovaniemi Socken Jääskelä by heter Hakana af Svenska eller Norrska namnet Håkan, hvilket namn man ej finner bland Finnar. Stället hvarpå hemmanet är anlagt heter Tjuraniemi af Svenska ordet Tjur och Finska niemi (udde). Dessutom finnas Kusaja, Kulpi, Kongamola, Sinetti, Valmari, Hanki, Tosjuniemi, Torsavaara Tuisko m. fl. namn hvilka låta härleda sig ifrån de Götiska språken x. För par år sedan uppgräfdes i Socknen vid Olemikajärvi en järn stormhatt hvilkas ännu gånde tio skålpund, – är förmodeligen aldrig af Finnar här brukad. Vid Aikaniemen hemman fanns en urgammal silfver kedja om 22 lod och 1½ alns längd, liggande i en ring uppå en jordfast sten (xx). Urgamla messing och metallstycken hvilka ej varit för fullkomt igen kännelige hafva på flera ställen ur jorden blifvit uppgräfna. Vid Ylijukka hemman har en idol af metall föreställande ett tjur, blifvit funnin i halsen på ett lik. (xxx) Den dock ägarn nu mera ej framter tvenne de sig dermed betrodda mycket godt. På beskrifningen tycks liket hafva varit en mumie men ställe uppvisas ej af Finnarne. ~~(xxx)~~

Men hvarifrån har det nuvarande folket kommit, då de ej äro aboriginer. De äro af helt annan rase än de som bo vid

(x) Of detta folk föter äfven ärfvit namnet Juotas. Vi hafva Juotasjoki, Juotaskönga, Juotasjärvi etc.

(xx) Det är bekant att forna Skandinaver hade Gudabeläter af hvilken dem de frossade med guld och koppar bilden. Forn Nordiska Väsalen af Liljegren Första H. pag. 121.

(xxx) Ofven Götiske plägsed Liljegren l. c. pag. 144 och 145.

... Torkar, som var i fornheer. har fånget afven ...
... mycket ... förledet år. Hvarken fogel sjöfiske el...
... träsk fångar hafva i detta år varit synnerligen lyckas.

Sjö och Simo Elfvar. Det bevisar deras vård, seder och
språk. De äro äfven olika den närmast gränsande Ke-
mitraskarna, som äro afkomlingar af några colonister
ifrån Ulleå trakten; alltså äfven olika Uleåboen, samt
alla Österbottningar med undantag af de Kemiboen som
bo vid Kemi elf och den närmast gränsande Vesterbott-
ningar Torneåboen, med hvilkas språk äfven deras en-
malt kommer öfverens. De likna dem äfven i kropps-
staturen. De äro lifliga och vackert folk. Vinlägga sig om
yttre granlåt och äro temmeligen snygga. Använda
sina vinster till skepperi och land-handel till aflägsna
länder än deras grannar, hvarmed de äfven i gam-
la tider mycket öfvats(x). Befatta sig ej så mycket
med tyngre arbeten, svedje och åkerbruk, som
deras grannar. Deras näst under fädersflag har
till större tider varit, som Torneå böarnas än-
är, Marnot. Deras fördomar och superstitioner stäm-
ma mycket öfverens. Men Kemi och Torneåboar
hafva ej heller varit aborigines. Hvarifrån och
hvilken väg de äro komna derom lämnar hvar-
ken historien eller traditionen ringaste upplys-
ning. Ingen finsk folkstam öfverträffar Kemi
och Torneåboen i tillgifvenhet och slughet, i ordspråk
och tiofland efter ett [illegible] samt så i superstitioner.
Väl äro de dem under i krogs, folkskick, mindre bes-
skicken, skatter och handel. De äro äfven mycket
fallna at efterapa och nyttiga men äro minst ori-
ginella. Jämnför man dem med de åt Hvita hafvet
bosatta Finnar i Gouvernementet Archangel finns

(x) Se Konung Brefvet af år 1602 om Kemiboer och Birkarlar.
Hämmähäkkien Lyyty hvilkan ännu äro i allas minne, utvisar at de
haft bekantskap med aflägsna städer [illegible]
Hämmähäkki hearon poika
Kyllä [illegible] suu [illegible]
Ijjrän Greukalo selani
Kennan nahkaa Kaupunkihin
Viron Lisuuvin Torille
Saan Suomesta salat sen maxan
Kemi kulla pennin kia

uppstått det stora afståndet och olika Religion, mycken
likstämmighet. Både Naturen och historien bestämma at com-
munication denna vägen alltid varit emellan Hvitahafvet
och Östersjön. Elfven har samma namn som en betyd-
lig flod i Archangelska Gouvernementet. Vore nu den ena
af dem, benämnd efter den andra måste Kemi Elf i Ryss-
land hafva gifvit denna sin benämning emedan namnet
å sistnämnde ort och denna har förut varit af Finnar bebodd än
vår Elf. Många orter benämnas där med lika namn
som här: såsom Pasmarega i Kolska distriktet ~~[illegible]~~
Pasmalaks och Pasma i Uhtua af Kemska kretsen
likaså finnes i Rovaniemi, Pasma, Pasmajärvi och Pasmakiä-
kki. Två mil ifrån Uhtua skall åt Luusalmi finnas Kemi-
järvi i Rovaniemi Kunnejärvi. Korvabakka eller Korva-
paari är en holme i Hvitahafvet tre mil ifrån Kemi
Elfs utlopp, i Rovaniemi finnes ett hemman Korvaba-
paari kalladt. I båda Elfvar finnas Pelajankoski, begge
betydliga forsar. Hos oss finnes Hattila där Hokkila
Där ett betydligt slägtnamn Koppelo hos oss Koppeljoki
Där Ruankylä, Ruanjärvi hos oss Ruokanen, Ruokojärvi
Ruokolampi. Där Uhrojärvi hos oss likaså. Där ett hem-
man Pajan hos oss Pajari. Å Tyskyjärvi är en by af sju
hemman kallad Saarenkylä, i Rovaniemi Saarenkylä
af ungefär hemman äfvensom i Kemi en by Saarenkylä
Där ett slägtnamn Nikkali i Kemi ett hemman Nik-
kali. Kemska finnarna kallas där Lögö af Ryska ordet
Lenza här finnes Songajoki och Songajärvi. Där säges
mie, sie, miä, siä i stället för minä, sinä hvilken form
nu vederlagt brukas i hela Österbotten endast af Kemi
och Torneå böer. Kyykäänä kallas äfven i Kemi Elf
likasom hos oss ett stillastående spegel vatten eller ett lugnt ställe
i en fors. Detta folk har nästan alltid lefvat, i vänskapligt för-
hållande med de åt Hvitahafvet bosatta Finnar eller Karelar.
Hvarföre man om detta folks strofståg till Ryssland aldrig
hört ej heller vet man med säkerhet at gränsa Ryssarna
anfallit dessa, utan hafva de fientligheter hvilka tid
ifrån gamla tider, endast såsom af Ryssarna
förbjudna oftast skedt af Krigsfolk som

[illegible] Vortten, som var i sommar. ha fångat äfven när
mot mycket än förledtt år. Hvarken foget sjöfiske el-
ler träsk fångster hafva i detta år velat förlös lyckas.

kommit uppe efter Elfven. – Äfven Tottor(x) hafva varit så inrättade at de visste hålla uppe ö meråt. —

Men huru bekant är det icke at beständiga plundringar i synnerhet krigstiden, emellan Ryska Karelen och andra finnars ställ. Utan at tala om de plundringar, som på gränsen af Kajanas trakten och derifrån Österbottn åkaba ofta blifvit förröfvade, vet man at Bönderna ifrån Uleå trakten försförde Peitzens Klaffen emellan Kola Stad och Norrige samt mördade 51 Munkar, Hieromonaker och Hierodiaken jemte 65 personer af arbetsklassen. Detta lag är i Peitzens Munke annaler utsatt till år 1523? Sedermera hafva Bönderna ifrån Uleå trakten eller ifrån Uleå, Ijo, Paldamo och Kemi Socknar under anförande af Pekka Halonen efter Kemi(xx) Elf begifvit sig till Ishafskusten och der eröfrat och härjat många orter bland dem Kandalax, Kanda, Knäsäkuba m.m. till de då de skulle intaga Kola ledo nederlag(xxx)

Inbyggarnes seder likna mycket deras som bo vid Kemi Elf i Lappland. Vid sina fester se de af [illegible]

(x) Totto (pl. Tattot) var hos gamla folket här en slags befästning hvarmed man tillhållenagat fienden dess ankomst. Innningen bestod af tjärved, hö, halm och andra lätt brännbara ämnen satta på lave och väl öfvertäckta med näfver. En sådan byggnad ställdes gemenligen i toppen af mycket höga träd at då han anspelander tyska han tänd opp. Dessa voro placerade vid Elfs stranden, emedan Elfven då likasom nu utgjorde allmänna stråkvägen, efter behof och belägen ifrån ½ till 1 mils afstånd ifrån hvarandra. Således låg den nedersta Totto här i Socknen vid Totinniemi litet öfverom Keikka hemmanet, den andra vid Totonkumbu öfvanom Karvo hemmanet, den tredje vid Kombasaari på den fjerde kan ställde ej med säkerhet uppges den femte uppå Ounasvaara på andra sidan Elfven kallad Totonkallio mittemot Rovaniemi kyrka. Högre uppe åt Elfven vet man ej mera till några Tottor.

(xx) Om och detta ströftåg rekryterade med några ifrån Kemi Elf vid sin genom resa kan icke bestämmas förrän de andra [illegible] af dessa förfäder.

(xxx) Se Nils Fellmans Beskrifning öfver Kapellet Kemi trakt af år 1748 och 1751.. Elias Lagi Beskrifning öfver Kemijärvi Socken år 1772 [illegible]

annat än vikedam. Stora bröllop hållas dock på gästernas bekostnad, ty sedan de blifvit väl fägnade och trakterade tillfrågas een och hvar at i lag komma det unga paret med gåfvor. Båda underhållas i sina gårdar och igenom 30 a 40 graders värma. Båda sedan de blifvit något äldre upplåta sitt husbondeskap åt barnen och blifva hos dem syttningarhjon. Antaga vi nu att inbyggarne här äro Kolonister ifrån Finska trakter af Lappland så kunna vi dock alldeles icke bestämma tiden tid denna inflyttning. Vi supponera samma tid Pellaqs ifrån efter Helsingagalled upphörde Österons Bottniska kriken, emedan Sitkuli med haefa hvarenner detta folket varit i mycken sat intet annat folkslag ifrån menar än de Götiska stammarna lefver huvud som Kortade vara dessa Finnar, men at de efter sin förening med Svenskarna ej begagnat det andra än andra namnet Normän. Att det finska namnet Jabuti ej blifvit förändrat till Jutis, Jutin, Juulilaiset, Juultaha, är ej på sådan tid talat, at förändras (x)

Elfven i katolska tiden då den Christna Religionen blifvit här införd (xx). Som äfven ses af de många katolska märken

Vet. Acad. Handl. – Lagus bestämmer detta tåg till ungefär 1580 hvilket dessa vore annat än som till samma orten, i E. Castréns Dissertationem om Kajana län utgjord till år 1589. Uti detta tåg uppger Castrén Vesainen som anförare. Ansar Kandalax by och Kola stad för ett och det samma och at Bönderna natten mot Peders dag anföllit det. Deras antal, säger han, varit 90 man.

(x) Mig synes som de äfven af dessa sina företrädare bibehållit seden at helga, eller tillställa annan fälla, med eld hvilket nog vetteligt är en gälisk plägsed. Det första man gör här, när man börjar anlägga boställe, rödja äng, slå ute prata eller taga något ställe i besittning är at tända uppe eld på backen. En Bonde vid Kemi Elf sägar ej gärna mina fastar, far eller jag begynte at upptaga detta hemman utan mina fasfar tet. slog eld (pirtti valkiaan) först i denna backen, ådan eller stranden

(xx) Gisselkors l. c.

En hustru likta berättelse som Castrén förvaras i Ms. för i sjö skattens arkiver men åtskilligt bestämmer ej hvarsåsom ses at Vesainen hette Peer efter hemmanet ifrån Ijo Socken i Kiiminge by

ta Tornio, som var i forntiden. Laxfånget äfven vid ort mycket är förledit år. Hvarken fogel, sjöfiske el ler trakt fångar hafva i detta år velat såsom lyckas.

som här blifvit hållna. Kring 1300 blef Kemi församling (inräknad (+)) hvarmed Rovaniemi ännu var förenad som en församling, intobeviste den svenska Gudstjensten i Kemi kyrka (xx). Det är äfven naturligt at folket i Rovaniemi som alltid med Kemiboer varit i intet sentskap om Lifskeder genast efter Kemiboers omvändelse fick den christna läran. Dessutom lågo de på forna allmänna stråt vägen ifrån denna Kanten af Kwitaka sjöl hvilken efter traditionen sannolikt var större än sedan vägen till (det gamla) Golmogård kring Nordkaps år 1555 uppbröktes (xxx) Troligen har äfven Erke Bisskop Hemmings resa till Lappmarken icke litet bidragit at göra dem till Christna (xxxx) så mycket mera som Erke Biskopen säges varit nog till Svenska Lapparnes hvarmed läsar dessa trakter kunnat ei begripas. Ännu länge Biskopen kommit utrorer ej traditioner mera än hans vägar, om hans resa. Bönderna säga dock allmänt och envist at en Biskop här i forna tider reste för at döpa folket och välsigna landet emellan Vuoripeikos

(+) (Åbo Stifts Matrikel 1807) Hvarmed ej anses än den nuvarande Finska Församlingen kan menas ty Svenskarna voro Christna då de ifrån Upland kommo till Kemi. Dessutom finnes en Tafla i Kemi kyrka med årtal 1250. Om denna samma Taflan huruvida den samma är jord omnämnde är det ovisst ej ej heller om den sedan blifvit omgjord ty där läses nu skrifvit med Munkestyl Agnus Dei — Sten Stures namn Timan Swedstiska: det öfriga är otydligt. —

(xx) Gissilkon l. c.

(xxx) Se Konungs Missivet till Konungen af Danmark angående Engelska Handeln på Lappland af 18 August i 1556. Väl var denna vägen öfver Nordkap förtrutit redan i den hedniska tiden af Norrmän men alldra af allmänningar begagnad

(xxxx) Allen öfver hela Lögar Dalen l. c. Påfviska tiden bestod all denna Christendom i barnens, Prästernas välsignelsen och Brudevigslan. —

då Hiisi, Hienvaki gå voro som alldra farligaste at landet utan föregången välsignelse, hvarken kunde bos eller byggas. Välsignelsen voro tvänne orter särdeles beryktade som Vuori Peikkos fordna boningar nemligen Kopsavaaranmenä (x) och Pahtinbo (xx) hvilka ställen man endast i Karavaaran eller medsig kafte Ulyonesmälkiä till amvoi bordes förbe resa. Så dessa sednare ställen icke långt ifrån hvilan hvaraf de enda ställe hält äro tvä alldeles jämna och släta stenar som stora bord. På dem ena af dem skulle Biskopen efter slutad välsignelse spisat, hvarföre de än kallas Bispan pöytä. Den ena ifo och den andra Pirani piispanpöytä. Hvad af Hienvaki eller vuori peikol sedan den tiden gror blifvit, den hafva Kemmarna och Prästerna seder mera fördrifvit såsom ifrån Mantinenkallio i Jaakila by m. m. — Gissel Jeuman

(x) Äfven den härboende Vuoripeikko blef af Biskopen medsamma, ifrån omnämnde i Korsasaari fördrifven och jämte dem på hjelpa Alessasari och de öfriga bog sin tillflykt österut först öfver Elfven till Hiemaja men när ej heller han mera sann ifrån främlen och släktingar där för han till Ossan vaara och vidare längre väster ut. Dit Hienvaki alltid flydde och annu flydt när de fördrifvas, hvilket nu mera sker endast medelst uppbrännande af sådana berg eller lunden hvarest man tror dem finnas; så påstår man at de flesta skogsbrända hvilka här vid Kemi Elf alla somrar uppkomma, tarfa vara af fiskets uppehållna för at fördrifva de onda ifrån borden. För några år sedan uppbrann Kemi med kyrkogårdsplats på en holme vid annat Kemi stället kyrkeds man utaf att där alltid oguddaktiga väsende blifvit hållit hade den onda begit sin boning där. Under alls rådan när näringsstället, där Bönderna sjungit och spelat, och som äfven elaste var illa beryktadt, uppbrann genom svarta väderwind vel är länge äfven skarsten. Detta var tvinnande själf som för hellan måste först kastas sig i vatten hvarefter han för at ej komma tillbaka för våra gjorde en skalls korrecks och sedan tog heljen än Vester Hiitein

(xx) Pahtamaa tyckes på beskrifvingen varas samma ställe hvilket i Ganander Myth. Fenn. pag 39 och 40 kallas Kipumäki men det sednare namn är ej för inbyggarne bekant

...ta forhåll, som war i fornnar. Laxfånget å föres när ...ant nogare än förledt är. Hvarken fogel fö fiske el. ...ler träsk fångar hafva i detta år velat särdels lyckas.

Sidorna 1-33 är inbundna mellan sidorna 51 och 52

Om Finlands Statshushållning, dess brister samt medlen till deras afhjelpande.

Tum, aliquam fallam, quae num-
nulla est, haberemus rempubli-
cam. Cicero.

Ifrån tidens begynnelse hafwa (som bekant är) menniskorne, drifne dels af sällskaps begäret, dels ock af en inneboende förmåga och ett ständigt werksamt sträfwande till en fullkomligare själs-adling, äfwensom af behofwet utaf hwarandras bistånd till bättre utkomst samt allmän wälmaga och säkerhet, bildat sig i samhällen och derunder trädt med hwarandra i förbund om ett gemensamt och kraftigt befrämjande af Samhälls inrättningens höga ändamål.— Behofwet och det aldrig hwilande Kunskaps-begäret, i förening, hafwa efterhand och parallelt med tiden framalstrat konster och wettenskaper, tjenliga för samhälls lifwets nödtorft och nöje. Bland dem intager, för dess widt omfattande nytta och nödwändighet, Statsläran eller kunskapen om och användandet af medlen till befordrande af samhällets bestånd och trefnad, ett af de främsta rummen, hwilken följaktligen, så utwecklad den nu är, eller med affeende å dess förbättring, borde, för dess höga wigt och wärde, utgöra hufwudföremålet för de Samhällsmedlemmars oafbrutna forskning och ädla werksamhet, hwilkom, i större eller mindre mon, Stats förwaltningens wigtiga warf, i dess många särskilda grenar, uppdragne och anförtrodde äro ~~blifwit~~. Men alldenstund äfwen med ett af dem alfwarligt iakttagande häraf, men än mer med urakttlåtande af allt sådant, skefwa begrepp, fördomar, förutfattade oriktiga grundsatser och annan widlådande menskelig brist och swaghet kunna för wederbörande inskränka synkretsen öfwer werkningarne af tagna och tagande åtgärder till samhälls ordningens upprätthållande, hwilken i sig sjelf och i förhållning häraf, lider en rubbning och stockning ända i sina grundwalar, så synes det, till förekommande af det ändas fullkomliga ut-

brott och till följe af medborgerlig pligt, ofelbart åligga
sig afseen utom den egentliga befattningen dermed hvar
samhällsmedlem, att oförtrutet uppleta de resurser, som
hällsbyggnaden dymedelst lagit, och lika samvetsgrant
uppgifva medlen, som möjligen kunde tjena till at
bota dem. En allmän liknöjdhet eller kallsinnighet
för ett så allmänt och högt intresse vore lika så stra-
ff, som den och i sjelfva verket blefwe ett oemotstå-
ndligt föremål för den så tanklöst misshandla-
de samhällsordningens straffande rättfärdighet. Sådan
skull och med hänseende härtill hafwa alla wälbe-
tänkte Staters Styresmän, i egenskap af deras förste
medborgare, låtit sig derom angeläget wara, att
med wälbehag omfatta hwarje underordnad samhäll-
smedlems bidrag af uppgifter till den så nödiga ord-
ningens stadfästande, och är det just på denna nytti-
ga erfarenhets ofelbara grund de störste Regenter byggt sitt
ryktbara namn och anseende. Sjelfklokhet kan omöjli-
gen stå tillsammans med statsklokhet, och förakt för
rättsinnade medborgares wälmenta råd hämnar sig
med det dymedelst förberedde ondas utveckling till all-
män olycka och undergång.

Fosterlandskärlek äfvensom kärlek till ordning ar-
[illegible] i vårt Christna Samfund, dertill än hoppet att
dem i dess sköte återwända, och Danska Statskroppen, an-
der förbättrade statsformer återwinna helsa och
[illegible], hafwa framkallat detta Försök att fram-
ställa de ämnen hwilka härmed stå i nära beröring
och till nämndt ändamål möjligen lända kunde.

Så nödigt det är, att för hwar och en af de klas-
ser eller Corporationer, som utgöra Samhället, gifwa
en viss, bestämd werkningskrets, likaså angeläget är det
tillse, att en och hwar af dem inom den samma

efter yttersta förmåga använder sitt pund till ernående
af Samhällets gemensamma ändamål, som är allmän
wälmåga och säkerhet. Af sådan orsak tillhör det Re-
geringen att hålla alltsom hand deröfwer, att icke
allenast ingen af besagde folkklasser må orim-
ligtwis berga sig på den andres bekostnad
utan ock, att dem alla öppnas tillfällen, med
lemnadt bistånd och uppmuntran, till en werksam
och oförtruten omsorg för enskildt och allmänt wäl.
Vid indelningen af Statens inwånare i omförmälde kla-
sser ställer man bland i den sista, hwilka hafwa den
tyngsta befattning med Samhällsbyggnadens uppe-
hållande, sådant dock icke så till förstående, som
skulle denna medborgareklass wara den föraktliga-
ste och onyttigaste, det och bäst bewisas deraf, att
dennas existence icke är owilkorligen beroende
af en eller annan af de öfriga folkklasserne, men
deremot desse och hela Statskroppen äte och genom
densamma lifwas, röres och hafwer sin warelse. Om
nu så är, och hwilket annorlunda icke wara kan,
så finner hwar tänkande menniska med hwilken
sorgfällig uppmärksamhet detta ädla Stånd, desse
Statens wördnadswärde pelare böra behandlas, på
det de swigtande icke måtte komma hela Inrä-
ttningen att ramla och i sitt fall draga allt
annat med sig under grusen af dess ruiner.
Till förekommande af en slik skada framställer
sig härwid strax till omtänkande och iakttagande
det denna grundregel af all sund Statslära, wäl
wärd att med outplånlig skrift ingrafwas å sjelfwa
Statsrodrets handtag och å den borgeliga rättwisans
wågskål: befästa så noga möjligt är den arbetande klas-
sens samtliga medlemmar, på det de, bundne widderas

egentliga yrke, som är jordbruket, må kunna uppfylla sin
pligt och sin bestämmelse och Staten deraf tillfalla
alltredlig och ofelbar winst och förkofran. Erfarenhe-
ten lemnar ett så gammalt som ojäfaktigt wittnesbörd
derom, att just flera händer, och ända till möjligen
högsta antal, i förening sysselsatta wid ett hem-
mansbruk, dess wissare är wälmågan förskaffad och
brist och armod utestängda. Man behöfwer, för att öf-
tygas härom, endast erindra sig de hushållnings för-
slag, hwilkas utförande äska en betydligare arbetsstyrka
och för ingen del äro en eller twå mans göra, t.
ex. widsträckta kärruppodlingar, byggnader och hus
ler af sten m. fl. hwartill landet erbjuder ymnigt till-
fällen med tillika ymniga afsättningar för ned-
de kostnader och möda. Men icke nog härmed, en
en riklig utkomst och bergning äro synbara hos en
noggrannt besåstad allmoge, i synnerhet enkannerligen en
den, i talrika bolag eller sambon indelad, af regerin-
gen derwid bibehålles; icke häller nog dermed, att de
förhållanden utgöra den säkraste borgen för Sta-
inkomsterne och deras förmering, utan är och i
moraliskt hänseende af detta lyckliga samhälls-
läge den fördelaktigaste werkan märkelig. Under
desse sköna patriarkaliska former framgå den
äkta medborgarligheten och alla de hwitliga dygder,
hwilka så förträffligen utmärka en ädel och sjelf-
ständig nation: der hyllas och hägnas Öfwerheten
med en willig lydnad, undersåtlig kärlek och tillgif-
wenhet; der finnes uppriktig och oinskränkt wördnad
för Religionens bud och läror; der herrskar ett äkta
christligt förhållande emellan anskyldade af blods för-
wanter; der sparsamhet, sedlighet, huslig ordning, sam-
ja, frid och endrägt; der, i kraft af allt detta, lycka
medgång, all god bergning trifwas och wälfärd.

Om wi nu hålle en stund och förflytte ögat från de ti-
den, då dessa lyckliga förhållanden egde rum
till den närwarande, — hwilken jemmerlig syn, hwil-
ken anstötlig kontrast möter oss icke! Hwar skola wi
finna spåren till det fordna läget, — hwar, wid un-
dersökningen af orsaker till denna bedröfliga för-
ändring, stadna? — Dragom ett täckelse — deröf-
wer; låtom oss hellre redligt uppläcka det som i alla
fall ej döljas kan. Det är oss sjelfwa det gäller, oss
som icke welat bättre begagna den tillbjudna Nå-
den till grundläggande af allmän wälfärd.
Man har tillökt och gynnat Statens tärande be-
standsdelar, men wanwårdat och misshandlat
dess närande medlemmar. Man har
pålagt Staten nya börder, men afspänt Statens
lastdragare, icke aktande på följderne af sitt
ofog. Hwad skulle man döma om den Skeppare
som en wådlig sjögång, med uppöppning af den
redbaraste laddningen och oumbärligt materskap,
skonade ballasten och en hop i sådant läge onyt-
tige passagerare. Hwad om den förman, som un-
der sjelfwa färden, med påökning af lastet,
minskade dess dragare! Tror man, att, sedan man
hunnit fördrifwa ett rätt ansenligt antal af
Landets jordbrukare från gård och grund samt bundit
händerne till på dess mödsamma brukare, att man
då först riktigt sörjt för Statens wälgång, tror
man att med wagabunder och stråkpartier till-
wägabringa det detsamma som man erhållit
med en bofast menighet! Tror man sådant,
så ligger deri en wådlig willfarelse; tror man
det icke, hwi skyndar man då ej att förkasta och
ändra det Statsförwaltnings systemet, som i grund

förwändt, redan dragit öfwer samhället nästan obotliga
olyckor, och, utan ingripande fortsatt, skall framgen-
wälla än flere och större. — Åtminstone äro wi wid sam-
ningen och jäfwäl om ej dess heliga rätt, så länge
wi det icke göra, så länge är det ännu icke alle-
les ute med oss. Så länge icke lif och lefwerne
äfwentyras wid att låta denna i werlden myc-
ket klarad (?) stundom framskymta, så län-
ge äger den än något wärde hos menniskor, och
dess wårdare någon säkerhet. Men tagom saken
med lugnt öfwerwägande under närmare skär-
skådande.

Deraf kan då ändtligen hwar man wara ens
till sinnes, att Finland, med afseende å dess område,
en befolkning deremot för ingen del swarande, hyser
således öfwer dess förmåga sig, att det antal af 50,000
själar, hwartill man, på sätt som sagdt blifwit, alle-
redan uppbragt den menniskoklass, som under
namn af inhysingar och lösdrifware, sakna hus
och hem och egentligt fädernesland, äfwen kun-
de få fast fot inom Finlands landamäre
förutsatt nemligen, att man tillika förstode
det de i slikt fall blifwe gagneligare för sam-
hället än i deras närwarande läge. Men der-
före lönar mödan att undersöka, huruwida öfwermän-
ge, nu så olyckliga, folkstock, å de hemman
hwarifrån den utgått, warit att ansligt öf-
werskott, det man af nödwändighet nödgats förskjuta (?)
eller om den, till Statens båtnad och fromma, kun-
nat wara befäst å de nuwarande hemmanen
och å dem äga tillräckligt utrymme. När då,
ter sannolikt calcul, Finlands allmoge eller
Bondeståndet gör ett sammantaget belopp af 650,000
personer, hwaraf 17 består i inhyses och lösdrifware

hushåll, och af återstoden hälften är besutten under
skattemannarätt, så, om man efter krono hemmanen
uppgå i mantals beräkning till omkring 3400
mantal, och anser åt minstone 130 personers berg-
ning å hwarje helt mantals jord för alldeles o-
möjlig, skulle hela det uppnämnda antalet af
huswille, med återwunnen rätt till åboende af
gammal fäderne jord, äfwen wäl och beqwämligen
kunna å de nu befintliga kronogodsen herbergerad
warda. Men en saker och ofelbar norm wid bestämmandet
af ett hemmans med åboer är denne: Ett Tunneland
öppen åker efter geometriskt mått förslår nemligen
till bergning för en fullwäxt menniska och en
lika stor åkerwidd för öfwerhufwud twå minderåriga
personer, hwilket förhållande således tydligen och med
trygghet bestämmer den befolkning hemmanet
wäl bära och nära kan. Finnes än dertill hörande uppta-
gen tjenlig åkerjord, med motswarande ängsland,
eller odlade eller odlingsbara kärr, eller god och till-
räcklig swedjemark, så bör hemmanet i samma mån
en, efter skälig besprofwande, derutöfwer föröka dess
personal. Hwilken tydlig och tillförlitlig Mått till ett
rättwisligt förhållande wid förefallande handläggning
uti slike åtgärder meddelar icke denna folkberäknings
method, sedan de locala styrelserne, med förutsättan-
de endast af hufwudsynlige instrumentets tvetydighet (?)
Om nu Högsta Magten, förwissad såwäl om möjlig-
heten som nödwändigheten samt den mångfaldiga, obe-
räkneliga nyttan af slikt föranstaltande, skulle i Nå-
der skrida till den högst önskwärda och förträffliga åtgär-
den, att efter folknummer, en eller annan, mättlock (?) fördela
och införlifwa den uppgifna [illegible], ansligt (?)
och skäliga mängden på befintliga krono lägenheter, och
så, i kraft af Högstdensammes obestridliga rätt öfwer
slika gods, förklarade alla ett hemmans åboer lika berättigade

att detsamma besitta, bruka och bebo, och sämedelst i detsamma bereda dem all möjlighet att uttränga den ena den andra. Så blefwe af detta så wisa och rättsgrundeliga förslag de mäst wälsignade följder för Stat och Land synbara. Då skulle Religionen återwinna sin tillbörliga helgd och dess sanningar finna öppna öron och böjliga hjertan till en ökad dygdswandel; då skulle uppstudsigheten och all annan utsväfningslusten, samt wåldsamheten och en laglös nedvärdning deras kränkta rätt; då skulle tiggeriet och dermed förknippadt flerfaldigt sedeförderf aflägga och omsider twärt afstadna; då skulle allmänt wälmåga och all god trefnad återwända i den heliga fridens sköte; då skulle missdådare och illgärningsmän minskas, fängelser och häkten upphöra att ryka af den brottsliga mängdens förnyade ånda; då skulle Statsbördan blifwa lätt, dess gärder förhöjda, dess anseende och säkerhet tryggade, — med få ord — skulle Samhället uppleswa den lyckliga tid, då enighet och samdrägt beherrskade sinnena och dermed återflyttade Finlands folk å den upphöjda ståndpunkt af sann medborgerlig högtid och ära, det ock i förflutna tidehwarf berömligen innehafde bland Nationerna.

Man skulle icke förmoda, icke wänta sig af någon besjälad fäderneslandets wän, — af någon rätt och redligt menande medborgare någon förklarande inwändning, den dag skulle ware, mot denna wigtiga Stats angelägenhet, denna af en ytterlig nödwändighet påkallade Rikswädjande åtgärd, hwarföre och ej annat återstår än att, med äkta Patrioter, förena trägna och trägna böner till den Monark, hwilken, lika wis i råd som rättwis och mäktig i handling, wärdigas underrättad om ställningen i Landet, i Nåder fästa till det nödställda folkets underhållning och den störda samhällsordningens återupprättande och befrämjande!!

Det torde wara en faststäld sats, att samhällswälmågan står i relatift förhållande till den större eller mindre arbetsstyrka som derpå användes samt att, i följd häraf, ett till arbetet befolkadt Samhälle, större eller mindre, florerar, under det ett folkfattigt utom denna brist, med afseende å utkomst

lider all annan. Om nu så hända skulle, att hela massan af löst folk, efter den ungefära inbergnings Methoden, som icke tillfälle blefwe besatt, så, om öfwerhufwud endast 400 personer af menige allmogen, wid Landets nutida odlingsgrad, ansågs kunna inrymmas å quadratmilen, finnes att öfverskott af jord i Finland till nära 500 quadratmil, som ännu icke rönt werkan af odlarens hand, och deras resten finge anwista platser för dess bergning och warksamhet. Skulle dertill en huld Regering, af wis omtanka för Landets kultur, medelst arbetscommenderingar af Finlands Militär, understödja nödan med wedspräckta, sanka och oländiga markers uppodling, wägars och farleders öppnande till lands och wattn samt Sågars och Jernbruks anläggande å dertill tjenliga ställen, hwarigenom, nybyggens plantering å öde trakter blefwe möjlig, så wore dermed i Nåder sörjdt för sysslolösa menniskors nyttiga användande, äfwensom Statens och det allmännas påräknande säkra fördel på det bästa till försedd och bewakad. Här torde wara stället att yttra att likväl omsorg om de extraordinära bördor och allmänna landsplågor, hwilka ej annorlunda än medelst höga Öfwerhetens mellankommande åtgärd kunna till någon del mildras och afhjelpas.

Mer än 60 år äro förledna, då i den goda afsigt att bestämma jordegendomars wärde samt trygga ägande- och besittningsrätten högöfwerhetlig anstalt fogades om Landets mätning och refning med åtföljande redigt Storskifte. Hwad är wäl i denna långa tiderymd uträttadt för det nyttiga ändamålet? Skulle man kunnat tro att okunnigheten eller hoglösheten eller egennyttan och winningslystnaden förwandlade denna wisa anstalt till en hemsökelse för Landet?! Ända från dess början äro mätningar anstälde på mätningar, men att fullhjelpa werket till godt slut, dertill hafwa wederbörande ofta ansett sig förbundne af en de tilskapte Författningar. Emedlertid äro klagan öfwer misshushållning med Landets skogar lika allmän, som deraf härrörande skogsbrist, hyrbar och kännbar. Man skulle till god del slippa den ena med den

andra jemte besväret att bry sig med upptänkande medel deremot
om man befunnit, att ett ofördröjdt ordentligt Storskifte jo
är den sökta vishetsstenen, om elljest det medgifves, att
en hvar är med enskild egendom en omtänksammare
hushållare, än med gemensam tillhörighet; på hvilken
grund och all förmyndarevård om utskiftade ägor, alla
positiva åtgärder om deras bättre behandlingssätt
blifve öfverflödige och umbärlige.

En sak af stor betydenhet för det allmänna woro den
att hvarje högre och lägre, Embets- och Tjenstemän i Stat
uppbar dess skäliga aflöning af Statskassan, hvarie
medlen ingingo endast genom höga Kronans Ordina
rie uppbördsmän!

Med afseende å handelns relationer wore en och annan an
märkning nödig. — Dels fordna förbindelser, dels och af
fattningsortens närbelägenhet hafva bibehållit handeln på
Swerige, fastän mindre gynnande för Finland, dels för
tullens skull, dels för inbringandet af ett mynt som här mer
mera icke är det gångbara. Häraf den penninge-oreda och
oordning om en Romersk Statsmans yttrande om en slik
winning i den af partie anda skakade republiken. jactab
plus quid habeeret; häraf den grämande förestelsen
af en, förnämligast wid uppbördsstämmor, det det skändt
het, som är icke funnit något mägligt värn mot ogemy
laws förmätna tillgrepp. — I landet underhålles och en
kostsam Tullstat, hvars bestwelande om mer till enskild
än till allmän båtnad. — Öfwer olaflig krongsbryta
de med kramwaror borde wakfamt äga hafwas, som
derigenom närd på bekostnad af ombärliga ne
torfter, men Landtmannens handel med Landets egna
producter kunde, måttligen medgifwen, gagna honom
mer, än skada någon annan.

57

Skjutsinrättningen på närwarande fot betungar allmogen
och alstrar flerfaldigt sedeförderf. Försöket att på en
bepröfvade utställa detta besvär torde ej slå illa ut,
helst kostnaden härwid är ojemförligt mindre, än
skadan af nuwarande skjutsningssätt. — Dock så åstadkom
mer, i det så kallade gamla Finland, denna frågo
len, under den brådska sommartiden drager till
jordbrukaren ofta emot en wedergällning så eländigt
digt ringa, att den ej kan lagas i någon beräkning
från dess wäsendtligaste göromål, hvarom en oersätt
lig förlust. Genom magtägandes befordrande Temen
ning, kunde detta afskick afböjas medelst slik frage
ningsförflyttande på winkarne.

Ett ondt, som svåra angripit Nationen och dragit
olycka och förderf öfwer henne, är öfwerflödig brän
winstillwerkning och förbrukning. Då och utan an
ifrat mot denne förstörande last, och äfwen före
slagit medel till dess stäwkande. Med allt sådant
wo de ej annat än en öknen (renandes röst i) Emedlertid wore det för
den executiva magten en sak af wigt till utförande, att
åtminstone Lönnkrogar, de der dock, ehuru opriwilegerade
äro nog publica, utrotades: och en mera noggrann till
synsställare wid menighetens förhållande i slikt hänseende.
Utan detta nödiga biträde, denna kraftiga handräckning
af werldslig arm, är Ordets werkan på en straffsöst utsväfvan
de fiendtlighet så fruktlös, som den hårdaste ofta försporda
beskyllningen, i så fatta omständigheter, är kränkande
och obefogad.

Med fängelse-systemets fortfarande organisation är,
oberäknadt allt annat ondt, en ansenlig Statsbörda förenad.
Det är klart, att till den allmänna wälmågans försäkrade be
stånd äskas owilkorligen, det ingen arbetsför person må
sysslolös lifnäras af andras swett och möda, eller på det All
männas oersättliga bekostnad underhållas; hwadan följer, att
om fängelserne från lättjans och lastens boningar, från

planteskolor för ett än djupare förderf förwandlade till arbets-
och Correctionshus, så sattes de olyckliga fallne i till-
stånd att med egne händer förtjena sitt bröd, hwarigenom de
lemnades ett lika werksamt bidrag till önsklig bättrings-
omwändelse. — Och så fångawården, mera warsamt än
än menskligt tall undkomma genom flygt, så till att
främja Allmänna lugnet och säkerheten.

Liksom till råga på den redan besvärliga obändiga mas-
san af inhemskt löst folk tränga sig här, som annorstä-
des, en utländsk menniskoras kallad Zigenare, utgör
plåga. Efter sannolik beräkning går dessa usla men-
niskors antal i Finland till widpass 1000, och alldeles
det allmännas dryga bekostnad, födande sig på
men icke nog dermed att desse warel ser skörda, det de inte
bristande i uppfostrande af naturligt okunna och
marne dragande mångfaldig skada och samhälls medlem
förökwande swek, bedrägeri, stöld, rån och förföring med
samhet. Ofwan till sig uppwande och utbredande andra wil-
ter äro de ej sällan orsaken. — Bör deras usla farsö-
ttånd aldrig behjertas och deraf någon ändring till-
gås och tillwägabringas? Månne de, afförde till
Sibirien, kunde der på ett eller annat nyttigt wis an-
wändas? Eller är det, må hända, tjenligare, att, till deras
utrotande, undanberga barnen, och föga om dem någ-
gon uppfostrings anstalt? Finnes än något råd till
widtagande, så är allt sådant så mycket bättre.

Må här ock med få ord nämnas om de otaliga skador
och olyckor Landtmannen årligen får widkännas genom
Rofdjurens anställande nederlag å dess boskap, hwilka
de derborde så mycket ömmare behjertas och kraft-
igare förebyggas, som det gäller hans rådbaraste egendom
hwars förlust bringar armod och nöd öfwer honom. — I brist på nö-
djägari — beljening och tjenliga redskap blifwa de så kallade
Skallgångar oftast utan annan påfölje än den skada, som n-

dels 1000:tals förspillda dagswerken, uppkommer. Localen med-
gifwer wäl icke willdjurens utrotande, men deras betydliga förmin-
skande kan dock åstadkommas genom uppsökande af deras bon
och ungarnes förgörande om wåren äfwen som medelst utfästande
premier för deras fällande, hwartill allt, medelst klokt beräknade
åtgärder, man borde wända menigemans hog och uppmärk-
samhet.

Desse äro de hufwudsakligaste stats-oeconomiska brister och
tillika de hinder, som fjettra industriens Landet och tillbaka hålla
det wälstånd, som dem förutan deraf påräknas kunde. — Det wore
lika obilligt att anse dem för platt oafhjelpliga, som att tro det
Landets magtägande myndigheter aldrig skola blifwa betänkta på
deras undanrödjande. Allting i werlden har sin tid, säger en af werldens
wise. Sofwa och äta har sin tid, wakta och fasta hafwer sin; — och
så med allt annat.

Men emedlertid, och innan denna lyckliga Crisis inträffar och symptö-
merna till en allmännare wäckelse för högre intressen låta förmärka
sig, höres en beständig klagan öfwer tryckande armod och brist på
lifsbergning — öfwer tilltagande tiggeri, stöld, rånswåld och annan wanart.
Hwad härwid är lika mycket att beklaga som sjelfwa det förhatliga onda
är, att de som sådant wederbörde icke wilja anställa nödig
undersökning om dess upphof, och, om det sker, stadna wid medels sö-
kar, utan att bringa till roten och källan hwaraf allt sådant ondt
afkas och uppspringer. Det torde af det föregående wara klart att
hisst hwari den materia peccans ligger, som plågar den finska Stats-
kroppen och wållat dess så äfwentyrliga sjukdoms tillstånd; Men
med afseende å skulden till det wäxande sede förderfwet är det ändock
wanligt att tilldela en ansenlig portion deraf åt Sjelighetens egent-
liga wårdare, såsom de den icke borde tillstädja att hwetet förqwäfwas
af ogräs. Icke till deras försvar, emedan betraktet deraf sträcker
sig än widare, utan till upplysning af detta grannlaga ämne,
will man betragta det från dess rätta synpunkt.

Om med bedröfwelse det medgifwes, att (likt fallet med öfrige Em-
betsmanna-Corpser) bland trogne och sinnas församliga wäk-
tare å Zions murar, så antagas för en stund, att en hwar af
dem alle, med nitfall åhoga för den helsosamma Lärans be-
höriga werkan, flitigt förmanade folket till wördnad mot de
gamle, broderlig kärlek, huslig frid och sämja samt endrägtig
sammanlefnad, så frågas: skall denna nyttiga underwis-
ning wänna insteg och gefwa ute sinnen, som icke hyda o-
men uppreggas till ett motsatt förhållande af det lyckade

försöker att förtrycka och förtrampa hwarandra! Om förfat-
ten förtydda författningen tillstädja den afwogtfinnade qvä ve-
det sterfagra skälet af först födsl-rätt, men drifwen af egennyt-
tan, hat och förfäljelsamhet, att uttränga hela familien
ur bo- och bergning, och (med afseende å desse) nöden sedan
naturens kraft, icke wet af några lagar, icke wäljer medel
till lindring, och på sådant sätt öfwerwåld och förbrytelser
på och fortfara, så frågas: hwilken lära sätter ändnog stam
damm för en än stridare syndaflod, — en flod som uppwäl-
ler från nödens och förtviflans djupa källa! Och, lyckli-
gen, är det nu så wida kommit med de Christna menigheter
i wårt arma land!

Men emedan wi återstött på ämnet, så må en kort beskrifning
tjena att upplysa tillgången och sättet hwarmed man behand-
las uti sådane ärender. — Man finner sig mången gång
fint krono-hemmans-åbo af misstanke ingen att med-
dra ainskylda hushålls eller intressenters efterstående allen
till skärsa sig hela Lägenheten eller andel deraf, som tillfören
sen fått åboell, wål kärit och bergat dem alle. Han
på fordras till hålsning och ägobesittning, hwarpå de
öfrige wederbörandes förklaringar infordras, då på desse
formaliteter utslaget faller alldeles efter den yrkandes
dess önskan, standom och utöfwer densamma. Då, med fä-
afseende å andra förhållanden, är det då endast förstfödseln
som bestämmer rättigheten till bergning och utestänger derifrån
de andre, såsom missfödingar af en senare börd! Om stor-
skiftet än icke bestämt hemmanets ägotillhörigheter, — om
den bibehållne gemenskapen wore en owerkspart, och oduglig jo-
brukare, sättan dertill lättjefull och liderlig; — Om Lägenheten
wanhäfd och förfall i brist på oundbärlige arbetare, och
med säkerhet att förutse; — om hemmanets hela perso-
nal derå i all förfluten tid och med dess den säkrare be-
stånd ägt tillräcklig bergning; Om, i det stället, för de
lyckliga fördrefne ej annat återstår än nödens twang till
stöld och tiggeri; så ser man slike omständigheter med o-
gillighet förbi. Ett par exempel af sådan art må framställa
det wanliga förfarandet i detta mål. Ett hemman om ½ man-
tal, med tillsammans 32 personers befolkning, åbodt, under
tarflig utkomst, i tre lotter af lika många närbeslägtade fa-

fäder, smält wid den uppkomna frågan på lif och död, till
ett enda odelbart godt, hwarå 6 personer (af dem en usel
karl de öfrige qwinnor och små barn) dömdes att hafwa berg-
ning, — de öfrige tjugufyra (24) aktades icke wärde en så-
dan ynnest. En annan Lägenhet om ⅛ mantals storlek, be-
bodd af fyra brödra — familier, utgörande 24 personer
söndersfölt, wid uppnådd fråga, i tre lika delar hwaraf, en-
ligt naturens ordning, den yngste familien sönderbart att
ej med mer än de yngre alla tre) wardt lottlös förklarad, ehuru den
möjliga utkomsten för allesammans tydligast ådagalägges deri-
med, att å förmälte hemman finnes, utom andra ägo-
förmåner, 24, lemmande glad åker, och wid den ålagde
skiftsmässans, oberäknadt afkastningen af löpande å-
rets gröda, ett förråd till delning af 135 Tunnor gam-
mal besparad spannemål.#

Man sluter häraf till sjelfwe förrättningens pålitlighet,
den granskning deröfwer anstälter, och Consequencen
i dess slutliga afgörande åtgärderne. Och om ej slika hugför-
ler icke undergräfwa sjelfwa grunden till samhälls-inrättnin-
gen, så är för öfrigt deraf ingenting att befara. — Detta
— omenskelighetens sak hemställes en högre Rätt, dit
man då bär sin klagan och sin nöd. Men nej. — lik-
måtigt äldre Kongl. Författningar är det Landshöfdingar-
ne (på den tiden sakert wärdige att så högt och oinskränkt
förtroende) uppdragit, att efter behag och klanderfritt för-
ordna om krono Lägenheters besuttenhet, och emedan
i öfrigt ingenstädes förekomma, som kunde werka
ändring i deras kloka anordning, så — är den den aldra
bästa." —!

O! Du ewigt wördade skugga och Du herrligt förklarade Ande af den salige hängångne Fursten och Fa-
dern, Du, hwars oförgätliga dyrbara minne lefwer i en
oupphörlig wälsignelse, Du, af hwars outsägliga mildhet,
bland mängden af wälgerningar, oss jemwäl förlänte,
att oss sjelfwom öfwerlåtne sjelfwe efter önskan få
grunda och ombestyra wår wälfärd, — Om swaga men-
nisker wåga mästra något i din priswärda Regerings

dråpeliga werk och åtgärder, så wore det endast det, — att Du misströdde oss om en sådan förmåga, och om kännedom af denna stora konst.

men alltjemt Lifvad och födande af Försynens wisa skickelse under naturens wanliga lopp har sin wissa utvecklings period, och förgängelsens grus med ändå framstår någon förskönad skapelse; så fattom männa tröst och mod! Den tid skall komma och instundar säkert, då fosterlandskänsla med känslan för allt sannt och ädelt och rätt skall vakna i de Finnars bröst, — då uppoffringen oledas för det höga goda, — då lanken skall bemödas, wiljan och krafterna öfwas för det gagneliga och allmänt bölande, — då, i följd häraf, stats kroppen, lossad från de tryckande banden, skall friare andas, och födas på nytt till ett äkta samhällslif, — då man ifrån alla orter skall samman strömma till en enda föreningspunkt, för att, under ädel kappan bisprunga hwarandra, att åter uppwäcka det förfallna och under en Rådig och Mäktig Monarks wisa och wars samma ledning lägga en ny, fast och stadig grund till en lika ... sklig trefnad och wälgång. Så tröstom oss nu med dessa orden ..."

1829. N:o 998. 60.

N:o 2055½ 79.

Finland i dess nu varande skick,

jemte några erinringar till dess återupphjelpande

Dan. Ekwall. Kapellan i S:t Mårtens Socken.

en Bonde i sitt glimmer ser en Embetsman öfver axlarne, och den ringaste Stadsboe begrinar en hederlig Landtman, då denne icke har råd att bestå sig nog fina kläder! Ett hushålls klädebonad à la mode, kostar en medelmåttig mans hela dess årliga inkomst. Huru skall han då lefva? Allt detta går något an i en Stad ty dett är just lyxen som riktat Stadsboen i våra tider; men en Landtman som årligen måste se priset af sina varor falla, öka sitt arbetsfolks lön och kosthåll, och betala årligen högre räntor för penninge summans stigande, han måste verkeligen betrakta allt detta såsom ett lysande elände. Men huru skall allt detta hjelpas?

De äro väl många som inse därattigheten af en onödig lyx, men kan ej hjelpat, ty modets afgud är allrådande. Dock borde Nationalandan en gång vakna, och allmänna rösten bevekta en nådig Öfwerhet till att förbjuda mycket af de öfwerflöds varor, hwilka i synner—

...et, och
...t sjö strän=
...kenhet af
...klighet —
...lätteligen
...den läm=
...vårens —
...nånad, sam=
...ikar, där
...gerna upp
...lika så=
...rior och —
...t, som uti
...rne drages.
...gra fam=
...ns stadi=
...: Langs
...es til bot=
...s ruskor
...så kallade
... trädde=
...botten, of=
...finnes —
... Efter lek=
...sa Mjärdor
...ed en lina
...ärd an läg=
...mynnin —
...granris —
...lätas af Vi=
...ningen Vi=
... — på orten
...nan alla
...å mer och
...n, då vikar

Knapt, utom det fordna Rom, lär något folk mera missbrukat sin frihet, sina krafter och öfriga fördelar, än vårt Finland i sednare tider. Lagarne, ja sjelfva Religionen missbrukas, ymnigheten förtär Landets must, veklighheten qväfver styrkan hos de fordom så kraftfulla Finnars afkomlingar, och egoismen landsförvisar nationandan och kärleken till Fädernestandet. Öfverhetens och andra höga vederbörandes Lärares, och öfriga välmenande medborgares råd och förmaningar äro fruktlösa, allt lutar till undergång, och en bedröflig framtid blickar med ryssvärda färgor. Jag utber mig att få framte de skäl, som efter min öfvertygelse besanna min ängsliga förmodan.

Religionen, ehuru i sig sjelf Gudomlig, är i dess nu varande skick, ehuru icke i sig sjelf dock genom dess missbruk, en källa till Landets och folkets förderf. Den Rousseauska satsen, att den Religionen är bäst af alla som mäst verkar till menniskors moraliska förädling, är altid gällande. Men kan dett begreppet som vår allmoge fattat af vår Religion, att man äfven genom en

dödsstundens skenande flyktig ånger kan vänta evig salighet: att goda gerningar äro likgiltiga ja vid trones förtröstan skadliga ting — kan dett begreppet som likväl är så allmänt hos oss verka till någon moralisk förbättring? Erfarenheten styrker motsatsen: folkets sede förderf tilltar dageligen, de ryslig[a]ste brott öfvas med oroadt samvete, och mångens sinnes författning skiljer sig föga ifrån de ohäligas. Så mycket inritade och smickrande fördomar äro väl svåra att utrota; men månne allmänne uppmärksamheten en gång är riktad åt detta håll? Åtminstone hör jag sällan den satsen yrkas: Af gerningarne rättfärdigas menniskan, och icke af tron allena.

Lagarne i vårt Land, ehuru visligen stiftade och i sinom tid välgörande, missbrukas ymkeligt i vår tid till sjelfsvåld, odygd brott och Landets allmänna skada. Jag nämner blott åtskilligt om Missgernings Balken. Under sken af brådskillnad, nödvärn m.m. och i anledning deraf i förlitan å ett lindrigt straff, fördrifvas

en Bonde i sitt glimmer ser en Embetsman öfveraatarne, och den ringaste Stadsboe begriner en hederlig Landtman, da denne icke har råd att bestå sig nog fina kläder. Ett fruntimmers klädebonad à la mode, kostar en medelmåttig mans hela dess årliga inkomst: hurs skall han då lefva? Allt detta går något an i en Stad, ty dett är just lyxen som riktat Stadsboen i våra tider; men en Landtman som årligen måste se priset af sina varor falla, öka sitt arbetsfolks lön och kosthåll, och betala årligen högre räntor för penninge, hvarom stigande, han måste visserligen betrakta allt detta såsom ett lysande elände. Men huru skall allt detta hjelpas? De äro väl många som inse dåraktigheten af en onödig lyx, men kan ej hjelpat, ty modets afgud är allrådande. Dock borde Natjonal andan en gång vakna, och allmänna rösten beveka en nådig Öfverhet till att förbjuda mycket af de öfverflöds varor, hvilka i synnerhet

sig folket, åtminstone i vissa Socknar, att slakta
folk som kreatur. Och då slagsmål utan på=
följd af sår m.m. icke får beifras af andra än
sakägare; så är det visserligen icke svårt att alltid
få både sken och tillfälle till brådskillnad, hälst
närvarande vittnen, äfven vanligtvis äro delakti=
ge i samma slagsmål, och göra för sin egen pro=
fit saken så lindrig som möjligt är. — En tjuf
som stulit kan hända stora Summor, fastnar
slutligen för något snatt, plikar obetydligt och
ler åt alltsammans. Äfven svårare straff är han
ofta i tillfälle att lindra med penningar: sin
arreste tid der han arbetar för egen räkning,
njuter fångtractamentet, och får naturligtvis ofta
förtära de Summor han förut stulit, anser han
för en hvilotid: Och om slutligen Fästnings ar=
bete kommer i fråga, så bekänner han på sig
brott på brott, föres omkring landet tills han
får rymma och öfva nya brott, och sålunda kom=
mer han nog sent eller aldrig till sin bestäm=
melse. Uti beifrandet af små förbrytelser
kan rättegången ofta så invecklas, att det knap=
past lönar mödan att börja den. Man får visserli=

gen icke misskänna än mindre klandra Lagstif=
tarens ädla syftemål, att genom billiga straff
beveka menniskorna till bättring och genom rätt=
visans noggranhet förskaffa hvarje menniska
rätt; men då allt sådant synbart missbrukas,
så borde national andan en gång höja sin röst
till Monarkens rättvisa thron. Måtte hvar man
rysa för de ständiga rån, mord och nidingsverk som
så ständigt öfvas i landet!

Sederna kunna sällan vara mer förderfvade
än i vårt Land: orättvisa, egennytta, falskhet, list, bedrä=
geri, fylleri, skörlefnad, slagsmål, trätor, ofrid, ett ohöf=
ligt och oanständigt hvarandras bemötande, äro så allmänna,
att de knapt anses klandervärda. Men hvo är den som
förbättrar detta? Min öfvertygelse säger att Religio=
nen, för ofvannämnde orsaker skull, icke förbättrar
utan försämrar. Lagarnes lämpande efter tidens behof
torde i vår samtid vara fåfängt att vänta, ty ett svårt
göromål fordrar en lång tid. Och den ~~verldsliga~~ Lagen
kan aldrig hämma annat än några yttre utbrott
af laster och missgerningar. En sträng och vidlöftigare
Kyrko Lag vore väl otvifvelaktigt kraftigare; men
hvo är den som skrifver den, om den och en gång skulle
komma i verkställighet? Ty så länge en del af
våra Lärare äro så snäft belönta att de måste anlita:

en Bonde i sitt glimmer ser en Embetsman öfver
axlarne, och den ringaste Stadsboe begriner en heder=
lig Landtman, då denne icke har råd att bestå sig nog
fina kläder! Ett hushålls klädbonad a la mode, kostar
en medelmåttig mans hela dess årliga inkomst: huru
skall han då lefva? Allt detta går något an i en Stad
ty det är just lyxen som riktat Stadsboen i våra tider;
men en Landtman som årligen måste se priset af sina
varor falla, öka sitt arbetsfolks lön och kosthåll, och
betala årligen högre räntor för penninge[illegible] stigande
han måste visserligen betrakta allt detta såsom ett ly=
sande elände. Men huru skall allt detta hjelpas?
De äro väl många som inse därakligheten af en onödig
lyx, men kan ej hjelpas, ty modets afgud är allrådande.
Dock borde National andan en gång vakna, och all=
männa rösten beveka en nådig Öfverhet till att för=
bjuda mycket af de öfverflöds varor, hvilka i synner=

dråpeliga
misstrad:
af denna
men älle
under n
period, og
förskona
skall kon
med Kan
i de Fin
goda, — d
öfvås fo
lard d
Landen,
samhälls
fromma
land bi
och uni
ledning
aklig bie
orden n

et, och
sjö strän=
kenhet af
klighet —
lätteligen
den läm=
värens —
ånad, sam=
ikar, där
gerna upp
lika så=
sior och —
som uti
rne drages.
gra sam=
ne stadi=
: Langs
es til bot=
s ruskor
så kallade
trädde=
botten, of=
finnes —
Efter tek=
sa mjärdor
ed en fina
ärd an läg=
mynnin —
granris —
tätas af Vi=
ningen vi=
- på orten
nan alla
å mer och
n, då vikar

allmogen om hvarjehanda bidrag till sin fortkomst, så länge dett står i allmogens magt att sjelfve få välja sig Lärare, och Läraren derigenom tvingas till all mögelig eftergifvenhet, ja kan hända ofta till ett lågt hyckleri om han skall vänta någon befordran; så är dett icke att vänta af en Präst, att han skall vara Polismestare. Likvål finns dett ingen annan som kan något kan hämna den öfverswämmande afgrundsfloden, än en oförskräckt, redlig och nitisk Lärare. Hans händer äro väl nog bundne i vår nuvarande ställning, han kan knapt annat göra än lära och förmana, som dock afloper nog fruktlöst: dock torde öfver andra utvägar icke saknas, endast ungdomen vore rådande. Klart är väl icke huppgifva dem, eller vilja lära ett upplyst Stånd; dock anser jag den anmärkningen icke böra förbigås, att ungdomens undervisning och deras disciplin, icke borde slutas vid Skrifftskolorna, efter hvilken tid de vanligen utan åtal, få glömma dett mästa af sin kristendoms kunskap, och få fritt utan tygel vandra å lastens bana.

Lefnadssättet för öfrigt, kan man icke betrakta utan medlidsamhet: den lyxen, dett öfverflödet i mat, dryck, kläder, möbler, voiturer etc. den lättsinnigheten och begärelsen efter dåraktiga nöjen

att den förre misster ständigt kreatur den andra aldrig. Orsaken är synbar. I Björkskogen finns sällan godt vatten, utom i stenbundna tracter, deremot finns orent vatten nog, som otvifvelaktigt åfven förgiftas af den mängd ormar, insecter och maskar som i ymnighet vistas i Björkskogen. I Barrskogen finns sällan annat vatten än i rena källor eller bäckar: der finns få insecter och maskar, utom den hälsosamma myran, som är de öfriges oemotståndlige fiende. I Björkskogen dunstar den förgiftiga honungs daggen; i Barrskogen den hälsosamma och aromatiska kådan. Och huru den kalla och orena vätan hindrar utdunstningen hos kreaturen, behöfver knapt nämnas. Att den torra Björkskogen är förträfflig till bete, och den Barrskog, der endast ljung växer, farlig för rödsot, måste likaledes medgifvas.

som i sednare tider tagit öfverhanden hos oss, är en källa till sedeförderf, lättja, fattigdom, bedrägeri och allt ondt. Dett är en öppen graf för dett man kallar nervus rerum (styrkan i allt.) Landets penninge Summor samlas derigenom i utländningens händer, egen flit och industri blir hämmad och fattigdomen i landet tilltar år ifrån år. Högmodet kullkastar skillnaden och aktningen emellan folk klasserna, en Bonde i sitt glimmer ser en Embetsman öfver axlarne, och den ringaste Stadsboe begrinar en hederlig Landsman, då denne icke har råd att bestå sig nog fina kläder. Ett hushålls klädbonad a la mode, kostar en medelmåttig mans hela dess årliga inkomst: huru skall han då lefva? Allt detta går något an i en Stad, ty dett är just lyxen som riktat Stadsboen i våra tider; men en Landtman som årligen måste se priset af sina varor falla, öka sitt arbetsfolks lön och kosthåll, och betala årligen högre räntor för penninge summans stigande, han måste visserligen betrakta allt detta såsom ett lysande elände. Men huru skall allt detta hjelpas? De äro väl många som inse dåraktigheten af en onödig lyx, men kan ej hjelpat, ty modets afgud är allrådande. Dock borde Nationalandan en gång vakna, och allmänna rösten beveka en nådig Öfverhet till att förbjuda mycket af de öfverflöds varor, hvilka i synner=

allmogen om hvarjehanda bidrag till sin fortkomst så länge dett står i allmogens magt att sjelfve få välja sig Lärare, och Läraren derigenom tvingas till all möjlig eftergifvenhet, ja kan hända ofta till ett lågt hyckleri om han skall vinna någon befordran; så är dett ieke att vänta af en Präst, att han skall vara Polis=mestare. Likväl finns dett ingen annan som hälst något kan hämma den öfverspämmande afgrundsfloden, än en oförskräkt, redlig och nitisk Lärare. Hans händer äro väl nog bundne i vår nuvarande ställning; han kan knapt annat göra än lära och förmana, som dock aflöper nog fruktlöst: dock torde äfven andra utvägar icke saknas, endast enigheten vore rådande. ~~Dett bör~~ Klär är väl icke stället att uppgifva dem, eller vilja lära ett upplyst Stånd; dock anser jag den anmärkningen icke böra förbigås, att ungdomens undervisning och deras disciplin, icke borde slutas vid Skrifskolorna, efter hvilken tid de vanligen [illegible] dett måste af sin [illegible]

att den forra mister ständigt kreatur, den andra aldrig. Orsaken är synbar. I Björkskogen finns sällan godt vatten, utom i stenbundna trakter, der emot finns orent vatten nog, som otvifvelaktigt äfven förgiftas af den mängd ormar, insekter och maskar som i ymnighet vistas i Björkskogen. I Barrskogen finns sällan annat vatten än i rena källor eller bäckar: der finns få insekter och maskar, ~~[illegible]~~ utom den hälsosamma myran, som är de öfriges oemotståndlige fiende. I Björkskogen dunstar den förgiftiga honungs daggen; i Barrskogen den hälsosamma och aromatiska kådan. Och huru den kalla och orena våten hindrar utdunstningen hos kreaturen, behöfver knapt nämnas. Att den torra Björkskogen är förträfflig till bete, och den Barrskog, der endast ljung växer, farlig för rödsot, måste likaledes medgifvas.

kel för de lägre folkclasserne äro garnska umbärlige. Ty huru kan dett bära sig att den simplaste piga bär utländska tyger, då ifrån flere Landsorter icke annat kan säljas, än den Spannmål som innom Landet förtäres i bränvin? Den skada han dette genom lyxens inskränkande kunde lida, torde lätt annorlunda ersättas, hvarom strax nedanföre.

Hvad handeln beträffar, så måste dett falla hvar och en i ögonen, att Landets penninge förråder årligen minskas, och att handeln, som borde vara Landets Skattkammare, icke är på god fot. Contanterne måste således flyta ut ifrån Landet, ~~och~~ Landet blottställas för en total penninge brist, och handeln slutligen stadna. Monne dett då icke vore förmonligare att mera idka Fabriks och handtverks rörelser, och hindra utländska varors så ymniga införsel, samt föranstalta Landets egna och utomlands begärliga producters bättre cultiverande, hvarigenom en säkrare vinst framdeles vore att påräkna, hvarom vidare framåt.

Jordbruket och den öfriga oeconomien är hos oss synnerligen icke i den lyckliga belägenhet som allmänt tros. Dett är sannt att jordbruket ökat sig, spannmål vankar ymnigt; men monne, att Landet derföre är lyckligt, att en vara sjunker till öfverflöd, till vanpris, till missbruk, då mycket annat saknas eller måste nog dyrt köpas. Arbets folkets

lön och kosthållning är så drygt, att jordbrukaren icke magtar cultivera annat än spannmål, och vinsten är derefter dålig. Den smaken att årligen utvidga åkrarne, öker detta kostsamma arbetet, öder skogarne och tillskyndar mången annan skada, hvarom vidare nedanföre. Jordbrukaren som icke magtar underhålla och betala dett dyra, gormoda och sjelfsvåldiga arbetsfolket, är tvungen att anlägga flere jord Torpare å sina ägor än de verkeligen tåla; eller tåla såbare Spannmåls Torpare eller Backstugu hjon som öda hans skog, inskränka hans bete och gör mycken annan skada. Dett osammanhängande illa uträknade, öfverflödiga och ofta illa vårdade byggnadssättet å flere Landsorter har redan blottat mångens skogar: de illa vårdade vidlyftiga ängarne likaledes. Icke dess mindre äro de återstående skogarne så vårdslösade att de tjena till säkert hemvist för vargar och andra odjur, hvarigenom Landtmannen årligen förlorar en ansenlig del af sina hästar, Boskap, Får etc. hvilka likväl för närvarande äro hans dyrbaraste egendom.

Jag vill nämna hvad vi äge för nytta af den öfverflödiga spannmålen, som annu utgör dett enda glädje ämnet för mången. Stadsboen vinner deraf föga, ty i den mon spannmåls priset faller, minskas hans rörelse och handel. Landt–

allmogen om hvarjehanda bidrag till sin fortkomst; så länge dett står i allmogens magt att sjelfve få välja sig Lärare, och Läraren derigenom tvingas till all möjelig eftergifvenhet, så kan hända ofta till ett lågt hyckleri, om han skall vänta någon befordran; så är dett icke att vänta af en Präst, att han skall vara Polismestare. Likvål finns dett ingen annan som hälst något kan hämma den öfversvämmande afgrundsfloden, än en oförskräckt, redlig, och nitisk Lärare. Hans händer äro väl nog bundne i vår nuvarande ställning, han kan knapt annat göra än lära och förmana, som dock afløper nog fruktlöst: dock borde äfven andra utvägar icke saknas, endast enighe[t] ten vore rådande i ~~Dett bör~~ Hälst att klar är väl icke supp[?] gifva dem, eller vilja lära ett upplyst stånd; dock anser jag, den anmärkningen icke böra förbigås, att ungdomens undervisning och deras disciplin, icke borde slutas vid Skrifskolorna, efter hvilken tid de vanligen [...] almänna dett måste af sin kri[...]

mannen vinner så mycket mindre, som brist på arbets folket tilltar just genom öfverflöd ~~af~~ af spannmålen. Dett är endast en hop lättingar, en hop Lönnkrögare etc. hvilka derigenom vinna. Landtmannen förlorar derigenom grymt: han retas att supa upp en spannmål som knapt lönar mödan att sälja: hans Drängar hafva derigenom tillfälle att göra sig galna och bång styriga, samt att ofta försumma hälften af sina arbetsdagar. Och huru många äro de som nu för tiden vilja tjena? ty dett är mycket lättare att förskaffa sig års födan på några veckor, än träla hela året, då man sommartiden kan räkna sin dagspenning ifrån 16 till 36 skillingar, jemte präktig mat. Sålunda är en åkerman tvungen att åsidosätta flere vigtiga och nyttiga yrken, som bland annat den härliga Lin och Hamps culturen. Dett måste väl medgifvas att folket icke svälter när dett har bröd nog; men derföre kan en verkelig och allmän välmåga vara nog aftagsen. När jordbrukaren, som är Landets grundstolpe, aftynar, och lättingen har öfverflöd, så är välmågan på nog svaga stylter. I flere Socknar äro två tredje delar af Bönder skyldige, och dett mäst åt handtverkare och andra knut gubbar. En härlig utsigt!

69

att den forre mister ständigt kreatur, den andra aldrig. Orsaken är synbar. I Björkskogen finns sällan godt vatten, utom i stenbundna trakter, deremot finns orent vatten nog, som otvifvelaktigt äfven förgiftat af den mängd ormar, insekter och maskar som i ymnighet vistas i Björkskogen. I Barrskogen finns sällan annat vatten än i rena källor eller bäckar: der finns få insekter och maskar, ~~under den hel~~ utom den hälsosamma myran, som är de öfriges oemotståndlige fiende. I Björkskogen dunstar den förgiftige honungs daggen; i Barrskogen den hälsosamma och aromatiska kådan. Och huru den kalla och orena vätan hindrar utdunstningen hos kreaturen, behöfver knapt nämnas. Att den torra Björkskogen är förträfflig till bete, och den Barrskog, der endast Ljung växer, farlig för rödsot, måste likaledes medgifvas.

65.

Men huru skall allt detta afhjelpas? Icke annorlunda än, genom de magtägandes biträde, och en ofskiljaktlig nationel enighet. Den ~~[...]~~ inda saken efter min öfvertygelse vore den, att inga sysslolösa handtverkare, Spannmåls Torpare, Inhysningar och annat löst folk borde tålas, hvarken i Städerna eller på Landet. Ty i Städerna, under sken att höra till något handtverk eller annan närings gren, finns löst folk ymnigt, hvilka göra intrång uti handlandes och handtverkares rättigheter, stryka omkring landet, ökas antalet af tjufvar och andra våldsverkare, eller lifnära sig genom lageri, bedrägeri etc. under sken af handel. På Landet gifta sig Dreng pojkarne genast i ungdomen, bosätta sig hvar de vilja, äga besked så snart de äro gifte, och skaffa sig års födan på några veckor. Pigorne, om de icke hinna ~~[...]~~ annat besked, så skaffa de sig ett oäkta barn, och äro lika fria, och lefva lika begvämt som de förut nämnde. Huru önskligt vore dett då icke, att en sådan Författning en gång gåfves, dett intet slags folk fick arbeta för egen räkning, utom de nödvändiga handtverkare, icke en gång Torpare om de icke äga verkelig och tillräckligt jordbruk, utan alle vore skyldige att söka årstjenst ~~[...]~~ ~~[...]~~ och att strängt deröfver skulle vakas, att ingen fick bestyda sådant folk, som icke är i dess arbete och mat, icke en gång Spannmåls Torpare, om de icke arbeta dagligen. Snart skulle man då se

№ 2055½ 79

allmogen om hvarjehanda bidrag till sin förkomst
så länge det står i allmogens magt att sjelfve få välja
sig Lärare, och Läraren derigenom tvingas till all möj=
lig eftergifvenhet, ja kan hända ofta till ett lågt hyck=
leri om han skall vinna någon befordran; så är det
icke att vänta af en Präst, att han skall vara Polis=
mestare. Likväl finns det ingen annan som hällst
något kan hämma den öfversvämmande afgrund=
floden, än en oförskräckt, redlig, och nitisk Lärare.
Hans händer äro väl nog bundne i vår nuvarande
ställning; han kan knapt annat göra än lära och
förmana, som dock aflöper nog fruktlöst: dock
borde äfven andra utvägar icke saknas, endast unghe=
ten vore rådande. ~~Dett bar~~ Hvad är väl icke (hälst att) uppe=
gifva dem, eller vilja lära ett upplyst stånd; dock an=
ser jag den anmärkningen icke böra förbigås, att
ungdomens undervisning och deras disciplin, icke borde
slutas vid Skrifftskolorna, efter hvilken tid de vanligen
[illegible] ... dett måste af sin kri=

att Landet skulle blomstra af välmåga: Landtman=
nen vore i stånd att cultivera annat än spannmål, ~~og~~
draga nytta af sjelfva skogsproducterna, sköta sin
åker och äng annorlunda, samt hålla ordning på
sitt öfvriga folk.

Om och det skulle hända, att så mycket tjenste
folk icke skulle tarfvas, så hoppas jag att Staten
icke skulle vägra att sörja för de öfriga, hällst all=
männa behof af dem i vårt Land vore många, nog
endast uppmärksamheten blef vänd åt dem.
Skogsbristen började blifva allmän i Landet, och
dett torde kunna med tiden afhjelpas, hälst
Staten bidrog dertill. Dett är allmänt bekant
att alla torra ställen bära en ymnig och frodig
skog; men de oräkneliga mossar och andra
sumpiga ställen, bära ofta ingen tings. Skulle
dett då icke vore angeläget att aftappa vattnet
ifrån alla sumpiga trakter? Hvarföre skulle
icke sjelfva de omätelige mossarne så gerna bä=
ra skog, som säd, endast de dikades, sveddes och
besåddes med trädfröen? Hvilken rikedom af
träd producter vore icke vårt Land sålunda att
förvänta? Hvilken vinst för handel? Hvilken
säker utväg att förekomma frost?

Linet växer nästan allmänt i vårt Land; men
brist och dyrhet på arbets=(folk) gör dess skötande i

69.

att den förra mister ständigt kreatur, den andra
aldrig. Orsaken är synbar. I Björkskogen finns
sällan godt vatten, utom i stenbundna trakter, deremot
finns orent vatten nog, som otvifvelaktigt äfven förgif=
tas af den många ormar, insecter och maskar som i
ymnighet vistas i Björkskogen. I Barrskogen finns
sällan annat vatten än i rena källor eller bäckar: der
finns få insecter och maskar, ~~[illegible]~~ utom
den hälsosamma myran, som är de öfriges oemot=
ståndlige fiende. I Björkskogen dunstar den förgiftige
honungs daggen; i Barrskogen den hälsosamma och
aromatiska kådan. Och huru (den) kalla och orena våten
hindrar utdunstningen hos kreaturen, behöfver knapt
nämnas. Att den torra Björkskogen är förträfflig
till bete, och den Barrskog, der endast Ljung växer,
farlig för rödsot, måste likaledes medgifvas.

66.

flere orter omöjligt. Skulle denna cultur en
gång blifva allmännare, så behöfde så mycket
pengar icke föras utomlands, utan tvärtom kun=
de man få pengar in.

Dett är förut nämndt, att jordbruket är mer=
endels i en dålig ställning. Ängarne i flere orter
äro lika ofantliga som obördiga: de fordra mycket
arbete, men gifva liten och mager äring. De torra
borde således på Svenska och Holländska vis(et) plante=
ras med tjenliga löfträn för att skaffa dem skugga
och must genom löffall. De mossiga borde enligt
mitt begrep dikas, icke i midten som vanligen
sker, utan å sidorna der dett kalla och sura vattnet
flyter in och förorsakar mossa. Dock anser jag
gödningen vara den nyttigaste hvarom framdeles.
De ofanteliga Åkrarne jemte Torps ägorne, hvilka
vanligen intaga den oumbärligaste betesmarken,
borde inskränkas, Torpen flyttas långt aflägset
i skogen, och i dess ställe inrättas beteshagar, då
ull, smör, fett kött, och god gödsel icke skulle sak=
nas, så många onyttiga vallherdar icke behöfvas,
och ändå skulle vargen icke göra så mycket
skada som nu sker.

Att befordra åkrarnes fruktbarhet genom
jordblandningar, hällst till Lin och Hamp jord, borde

allmogen om hvarjehanda bidrag till sin förkomst. Så länge det står i allmogens magt att sjelfve få välja sig Lärare, och Läraren derigenom tvingas till all möjlig eftergifvenhet, ja kan hända ofta till ett lågt hyckleri om han skall vänta någon befordran; så är det ikke att vänta af en Präst, att han skall vara Polis=mestare. Likvål finns det ingen annan som kallst något kan hämma den öfversvämmande afgrunds-floden, än en oförskräkt, redlig och nitisk Lärare. Hans händer äro väl nog bundne i vår nuvarande ställning; han kan knapt annat göra än lära och förmana, som dock afloper nog fruktlöst: dock torde äfven andra utvägar icke saknas, endast miaghten vore rådande. ~~Dett bedar~~ Klart är väl icke, ~~stället~~ att uppgifva dem, eller vilja lära ett upplyst Stånd; dock anser jag, den anmärkningen icke böra förbigås, att ungdomens undervisning och deras disciplin, icke borde slutas vid Skrifftskolorna, efter hvilken tid de vanligen ... dett måste af sin kris

ikke behöfva erhindras. Men der backarne hindra både åkrarnes och beteshagarnes sam=band, så skulle jag, enligt mitt begrepp, hellre se en åker längre borta i skogen, än de nödvändigaste hagarne t. e. får, kalf och någon mjölkko hage; ty gödseln kan vinter tiden släpas långt nog, och gör ostridig nytta, endast man vid den aflägsna åkern inrättar skjul för den, och än bättre om man derjemte i akttar mullblandningen. Eljest är det ingen hushållning, att sika efter så mycken åker som en Finne vanligen gör: ty en mindre åker är lättare skött, gör afkastningen alltid säkrare och ymnigare.

Att inrätta beteshagar i tre lotter, så att två får växa då den tredje betes, och använda torra, magra och mosslupna ängar till slika hagar, hvilka derigenom småningom gödes, torde knapt behöfva påminnas. Dett är endast att erhindra för okunnare, att en i tre skiften delad hage behöfver sannerligen icke vara stor, ty den har en mellan tid att växa, och gödseln gör sin verkan under hvilotiden. Om våra magra Ängar skulle sålunda gödas, huru snart skulle icke dessa fotspår dryppa af mångfaldig fetma!

69

att den förre mister ständigt kreatur, den andra aldrig. Orsaken är synbar. I Björkskogen finns sällan godt vatten, utom i stenbundna trakter, deremot finns orent vatten nog, som otvifvelaktigt äfven förgiftas af den mängd ormar, insekter och maskar som i ymnighet vistas i Björkskogen. I Barrskogen finns sällan annat vatten än i rena källor eller backar: der finns få insekter och maskar, ~~[illegible]~~ utom den hällsosamma myran, som är de öfriges oemotståndlige fiende. I Björkskogen dunstar den förgiftiga honungs daggen; i Barrskogen den hälsosamma och aromatiska kådan. Och huru den kalla och orena vätan hindrar utdunstningen hos kreaturen, behöfver knapt nämnas. Att den torra Björkskogen är förträfflig till bete, och den Barrskog, der endast Ljung växer, farlig för rödsot, måste likaledes medgifvas.

67

Dett är bedröfligt, att t. o. m. fläsk måste införskaffas ifrån andra länder. Men skulle Åkrarne och de vidlyftiga Ängarne förminskas, Torpen och Backstugu kyffen flyttas bort i skogen och i dess ställe inrättas hagar, äfven för Svinen, om så tarfvades, snart fick man bå så andra slags Svin än som nu finns, hvilka icke behöfde gödas med den kostnad som de vanligen tarfva, och andra skinkor kunde snart med större förtjenst säljas. Hvad skall man då saga om detta så nyttiga fänt, som nu af pur svält är så eländigt! Är dett under att man nödgas köpa utländska tyger, då både ull och lin saknas hos oss.

Genom Torpens flyttning i skogarne, kunde den så nyttige Getafveln äfven å nyo kommas till allmännare nytta, emedan de der utan kännbar skada kunde få sommarbete. Genom Torpens flyttning kunde den otyggliga skogs tjufnaden mycket förekommas som nu öder skogarne, och ger näring åt obehörigt folk. Genom Torpens flyttning skulle naturligtvis vilda djuren mycket förminskas, emedan öde markerne derigenom förvandlades till bebodda platser. Genom Torpens flyttning, skulle jordägaren vinna otroligt; ty i dess ställe som Torparen vanligen besväras af trångseln, skulle han i skogen finna

allmogen om hwarjehanda bidrag till sin fortkomst, så länge dett står i allmogens magt att sjelfve få välja sig Lärare, och Läraren derigenom twingas till all möjlig eftergifvenhet, ja kan hända ofta till ett lågt hyckleri om han skall vänta någon befordran; så är dett icke att vänta af en Präst, att han skall vara Polismester. Likwäl finns dett ingen annan som kan något kan hämma den öfwersvämmande afgrundsfloden, än en oförskräkt, redlig, och nitisk Lärare. Hans händer äro väl nog bundne i vår nuvarande ställning, han kan knapt annat göra än lära och förmana, som dock aflöper nog fruktlöst: dock torde äfven andra utvägar icke saknas, endast meningen vore rådande i ~~Dett bidra~~ Stånd är väl icke sjelfsatt uppgifwa dem, eller vilja lära ett upplyst Stånd; dock anser jag, den anmärkningen icke böra förbigås, att ungdomens undervisning och deras disciplin, icke borde slutas vid Skrifskolorna, efter hwilken tid de vanligen ... dett måste af sin kri=

utrymme nog för sin verksamhet: i dett ställe Torparen öder bråtmarken, skulle han i ödemarken finna ymnig tillgång af sådane ängar som der ligga onyttige: i dett ställe som Torparen gör intrång å jordägarens bete, ägde han ymnigt bete der ingen saknar dett. Då i Finland de flästa Byarne äro ställde vid ändan af deras skogs skiften, så kunde sålunda inrättade Torp ofta blifwa förmonligare än sjelfwa hemmanen, hwilket ses af flere exempel. Att äfwen hemman, särdeles vid deras klyfningar borde således flyttas, förstås af sig sjelf.

Skogarne borde hållas rena för allt rask och vindfällen, för att befordra deras bättre växt och frodighet, samt förekomma vildjurs vistelse och parning, derstädes; ~~[illegible]~~. Dett är förut nämndt att fuktigheten hindrar skogsväxten: hwilken härlig sak vore icke då den, att äfven jordbrukaren sjelf vore mån om vattnets aftappande! Om han och icke förmådde aftorka sina mossar, så borde han dock dika de öfriga våta ställen. Åländska jordmonen, å dess så kallade fasta land, kan knapt jemföras med den Finska, men in=

att den förre mister ständigt kreatur, den andra aldrig. Orsaken är synbar. I Björkskogen finns sällan godt vatten, utom i stenbundna trakter, deremot finns orent vatten nog, som otwifvelaktigt äfven förgiftas af den mängd ormar, insekter och maskar som i ymnighet vistas i Björkskogen. I Barrskogen finns sällan annat vatten än i rena källor eller backar: der finns få insekter och maskar, ~~[illegible]~~ utom den hälsosamma myran, som är de öfriges oemotståndlige fiende. I Björkskogen dunstar den förgiftige honungs daggen; i Barrskogen den hälsosamma och aromatiska kådan. Och huru den kalla och orena våten hindrar utdunstningen hos kreaturen, behöfver knapt nämnas. Att den torra Björkskogen är förträfflig till bete, och den Barrskog, der endast ljung växer, farlig för rödsot, måste likaledes medgifvas.

nehåller dock sex Socknar å lika areala vidd som en af många medelmåttiga Finska Socknar innehafwa; hwilka af naturen vore lika förmonliga. Åland är torrt öfver allt, och likwäl utgöra sjelfwa höglända ställen sköna ängar: Finland är vattusjukt och ödsligt, der dett borde vara mäst fruktbart, der bästa tillgång finns både till åker och äng. — Hwad skada sjelfwa kreaturens trampning gör å en sumpig jord, är oberäkneligt, och huru dåligt både höet och betet är, der ej annat växer än starr, ser hwar och en. Sköna kryddgårdar inrättas å torraste backar, men den ~~[illegible]~~ lågländta och mustiga jorden är graft under vattnet. Den mindre nyttiga, ja ofta odugliga Björkskogen, växer å dett sumpiga stället ofta till öfverflöd; men dikas jorden, så ser man snart en härlig barrskog, och sålunda behöfde man aldrig befara någon brist å timmer och andra byggnadsvirken.

Att inrätta dugliga vallvägar, och derigenom befordra både kreaturens trefnad och skogens besparing, måtte hwar man finna. Men der många vallhindar äro nödvändiga; vore visst nyttjande dertill verkeligen att önska; ty af dem finns ett öfverflöd som i sysslolöshet öfwa odygd: men flickor

dråpeliga
misstrod
af denna
men att
under ne
period, og
förskona
skall kos
med kän
i de Fin
goda, – d
öfwas fo
tarf
banden,
samhälls
som ma
land bij
och läm
ledning
aklig be
orden m

et, och
sjö strän=
kenhet af
klighet –
lätteligen
den läm=
värens –
ånad, sam=
ikar, där
gerna upp
lika så=
sior och –
t, som uti
rne drages.
gra sam=
ns Stadi=
: Längs
es til bot=
s ruskor
så kallade
trädde
botten, of=
finnes –
Efter tek=
sa Mjärdor
ed en lina
ärdan läg=
mynnin=
granris –
läta af Vi=
ningen Vi=
på orten
man alla
å mer och
n, då vikar

allmogen om hvarjehanda bidrag till sin fortkomst,
så länge dett står i allmogens magt att sjelfve få välja
sig Lärare, och Läraren derigenom tvingas till all möj=
lig eftergifvenhet, ja kan hända ofta till ett lågt hyck=
leri om han skall vänta någon befordran; så är dett
icke att vänta af en Präst att han skall vara Poliz=
mestare. Likväl finns dett ingen annan som hälst
något kan hämma den öfversvämmande afgrunds=
floden, än en oförskräkt, redlig och nitisk Lärare.
Hans händer äro väl nog bundne i vår nuvarande
ställning, han kan knapt annat göra än lära och
förmana, som dock afloper nog fruktlöst: dock
torde äfven andra utvägar icke saknas, endast enighe=
ten vore rådande. ~~Dett kan~~ Hvad är väl icke [tillsatt: Huruvida] suppt=
gifva dem, eller vilja lära ett upplyst Stånd; dock an=
ser jag den anmärkningen icke böra förbigås, att
ungdomens undervisning och deras disciplin, icke borde
slutas vid Skrifskolorna, efter hvilken tid de vanligen
[illegible] allmogen dett måste af sin kri=

är mer ondt efter, emedan de allt ifrån barndom=
(m)en kunna sysselsättas med mycket annat: Tullverna
karlars användande dertill, öker ~~[struck]~~ bristen på ar=
betsfolk, och Qvinfolken i våra begvämare tider
nedlåta sig icke dertill. Dock får dett icke förb=
gås att nådigt bifall af Öfverheten till nyckan=
nyttjande dertill måste föreutsättas. För öfrigt är
dett ömt att en fattig skogs Torpare som endast
äger gosse barn, icke får nyttja dem till vall,
som likväl är en så vigtig sak för honom.

Så när hade jag glömt en vigtig omständig=
het. Dett är förutnämndt, att sumpigheten är ska=
lig för skogarne: dett måste tilläggas, att den är
skadlig i andra affseenden. Dett är allmänt bekant,
att osundheten, frossen etc. härleder sig från sumpiga
trakter; men den observation torde ej vara gjord,
att kreaturs pesten, och rödsoten, är så nära förknip=
pad med sumpigheten, att der betet är beläget i en
sumpig Björkskog, der passerar knapt någon som=
mar att icke pesten, eller rödsoten hos kreatur är
synbar. Jag vet att i mindre Byar, der den ena
grannen har sitt bete i Björkskogen den andra
i Barrskogen, denna skillnad ter sig synbart, så

att den förra misster ständigt kreatur, den andra
aldrig. Orsaken är synbar. I Björkskogen finns
sällan godt vatten, utom i stenbundna trackter, deremot
finns orent vatten nog, som otvifvelaktigt äfven förgif=
tas af den mängd ormar, insekter och maskar som i
ymnighet vistas i Björkskogen. I Barrskogen finns
sällan annat vatten än i rena källor eller bäckar: der
finns få insekter och maskar, ~~[struck] den hvi~~ utom
den hälsosamma myran, som är de öfriges oemot=
ståndlige fiende. I Björkskogen dunstar den förgiftige
honungs daggen; i Barrskogen den hälsosamma och
aromatiska kådan. Och huru den kalla och orena våten
hindrar utdunstningen hos kreaturen, behöfver knapt
nämnas. Att den torra Björkskogen är förträfflig
till bete, och den Barrskog, der endast ljung växer,
farlig för rödsot, måste likaledes medgifvas.

ct, och
sjö strän=
kenhet af
kklighet —
lätteligen
den läm=
värens —
månad, sam=
ikar, där
gerna upp
lika så=
sior och —
t, som uti
rne drages.
gra fam=
ns stadi=
: Längs
es til bot=
i ryssor
[illegible] för både så kallade
Vidie Mjärdor, hvilka försedda med Öglor trädde=
på störar, nedskjutas mer och mindre til botten, of=
ta händer vid vittningen, att i Mjärdan finnes —
par kappar mindre och större Abborar. Efter lek=
tiden i början af Sommaren, sänkes dessa Mjärdor
på djupare vatten, där Abborar vistas, med en lina
som fästes vid en stör eller vetta, i Mjärdan läg=
ges några stenar att den sjunker, äfven i mynnin=
gen bör alltid vara stuckne några små granris —
quistar: Dessa Mjärdar af olika storlek flätas af Vi=
de och bastt, samt äro gemenligen i mynningen vi=
da som en strömings fierding, kosta här på orten
12 skl. B:co stycket. Not är det Redskap, man alla
tider på året, vid tjänliga ställen, kan få mer och
mindre Abborar med, i början af Vintren, då vikar

drägeliga
misstrad.
af denna
men att
under n
period, o
förskona
skall kos
med han
i de Fin
goda;– d
öfwas fo
tarle
banden,
samhälls
strömma
lan bi
och an
ledning
aklig be
orden m

dett ömt att en fattig skogs torpare som endast äger gosse barn, ikke får nyttja dem till vall, som likväl är en så vigtig sak för honom.

Så när hade jag glömt en vigtig omständighet. Dett är förutnämndt, att sumpigheten är skadlig för skogarne: dett måste tilläggas, att den är skadlig i andra afseenden. Dett är allmänt bekant att osundheten, frossen etc. härleder sig från sumpiga trakter; men den observation torde ej vara gjord att kreaturs pesten och rödsoten är så nära förknippad med sumpigheten, att der byen är belägen i en sumpig björkskog, der passerar knapt någon sommar att ikke pesten eller rödsoten hos kreaturen är synbar. Jag vet att i mindre byar, der den ena grannen har sitt bete i björkskogen den andra i barrskogen, denna skillnad tör sig synbart, se

...ct, och
...sjö strän=

...kenhet af
...klighet –
...lätteligen
...den läm=

...värens –
...månad, sam=
...ikar, där
...gerna upp
...lika så=
...sior och –
...t, som uti
...rne drages.
...gra sam=
...ns stadi=
...t. Längs
...es til bot=
...i ruskor
... så kallade Vidie Mjärdor, hvilka försedda med öglor trädde på störar, nedskjutas mer och mindre til botten, ofta händer vid vittningen, att i Mjärdan finnes par kappar mindre och större Abborar. Efter lektiden i början af Sommaren, sänkes dessa Mjärdor på djupare vatten, där Abborar vistas, med en lina som fästes vid en stör eller vetta, i Mjärdan lägges några stenar att den sjunker, äfven i mynningen bör alltid vara stuckne några små granris quistar: Dessa Mjärdar af olika storlek flätas af Vide och bastt, samt äro gemenligen i mynningen vida som en strömings fjerding, kosta här på orten 12 skl. B:co stycket. Not är det Redskap, man alla tider på året, vid tjänliga ställen, kan få mer och mindre Abborar med, i början af Vintren, då vikar

dråpeliga
misstrod.
af denna
men all
under n
period og
förskäna
skall kos
med kän
i de Fin
goda, d
ofwan fo
tarlig t
bonden,
sambälls
förm ma
land bij
och Lan
ledning
aklig be
orden n

dett ömt att en fattig skogs Torpare som endast äger gosse barn, icke får nyttja dem till vall, som likväl är en så viktig sak för honom.

Så när hade jag glömt en viktig omständighet. Dett är förutnämndt, att sumpigheten är skadlig för skogarne: dett måste tilläggas, att den är skadlig i andra afseenden. Dett är allmänt bekant, att osundheten, frossen etc. härleder sig från sumpiga trakter; men den observation torde ej vara gjord, att kreaturs pesten, och rödsoten är så nära förknippad med sumpigheten, att der betet är belaget i en sumpig björkskog, der passerar knapt någon sommar att icke pesten eller rödsoten hos kreaturen är synbar. Jag vet att i mindre Byar, der den ena grannen har sitt bete i björkskogen den andra i Barrskogen, denna skillnad ter sig synbart, s

Inl. d. 21 December 1835
a. u. d. 18 apr.
b. u. d. 18 May
d. 6 Junii afs.

N:o 2055 1/2

En Liten Afhandling,

Om de allmännaste Fisksorter, samt sättet, och Redskapen, til deras fångande, vid Salt Sjö stränderne på dessa Orter.

Våra stränder äro begåfvade med en myckenhet af flere fiskslag, hvilka, i läglig tid, med skicklighet förfärdigade redskap, förståndigt brukade, lätteligen kunna fångas: Gemenligen är lektiden den lämpeligaste därtil, för de flesste fisksorter.

Abborre, hvars lektid innträffar efter vårens tidighet, merendels mot slutet af Maii månad, samlar sig då, när tilfälle finnes i grunda Vikar, där botten är oren af Säf- och Wass-rötter, går gerna upp i Åar och Strömmar, där förhållandet är lika sådant, fångas då bäst i Vikarne med Ryssior och kattssior, äfven med mindre och grund Not, som uti upprennsade små varp, emellan ojemnheterne drages. I Åar utlägges ifrån stränderne, en några famnars lång Spång, som vilar emellan 2ne stadiga pålar med dess andra ända på djupet: Längs sidan af Spången mot strömmen, nedföres til botten Störar, emellan hvilka lägges granris ruskor ock quisstar, samt lämnas rumm för 8 a 10 så kallade Vidie Mjärdor, hvilka försedda med öglor trädde på störar, nedskjutas mer och mindre til botten, ofta händer vid vittningen, att i mjärdan finnes par kappar mindre och större Abborar. Efter lektiden i början af Sommaren, sänkes dessa Mjärdor på djupare vatten, där Abborar vistas, med en lina som fästes vid en stör eller vetta, i Mjärdan lägges några stenar att den sjunker, äfven i mynningen bör alltid vara stuckne några små granris quisstar: Dessa Mjärdar af olika storlek flätas af Vide och bastt, samt äro gemenligen i mynningen vida som en strömings fierding, kosta här på orten 12 skl. B:co stycket. Not är det Redskap, man alla tider på året, vid tjänliga ställen, kan få mer och mindre Abborar med, i början af Vintren, då vikar

af större fjärdar först lägga sig, får man ibland uti dem en ymnig fångst: Längre fram på Vintren, blifver arbetet för isens tjäcklek mödosammare, och fångsten mindre. Mete med mask och småfisk är ett nöjsamt, och ibland lönande fänge: På vissa tjenliga Grund och Berguddar, då lagom Sydväst vind blåser, kan man i Junii, Julii och Augustii Månader, idka det samma, fina men likväl starka, väl gjorda tagel refvar, med Engelska krokar, och lätta spön nyttias. Långref och klabb krok, lägges ock med fördel dessa tider, mellan klipp fulla hollmar i grundare sund, där Abbor gräs finnes.

Braxen, leker gemenligen 3ne gångor, först om våren straxt efter islossningen, mot slutet af Maii, och före medlet af Junii, detta beror likväl mycket af Väder och Vind, kall nordlig blåst, drifver honom ifrån de flesta Saltsjö vikar, och blifver den uthållande, går säkert den lek förbii, som annars med tjänligt väder då skulle innträffadt, Sydväst vind är den bästa: Braxen leker på sina gammla kända ställen, uti grunda; med Sjöväxter försedda Vikar, i 2 a 3 Dygn, stimmen går ofta på så litet vatten att ryggarne synas, är mycket skygg för alt buller, och skulle starkare åska innträffa, flyr han genast på djupet. Finnes Skog vid hans lekplatser, skall den ej borthuggas. Not är det redskap, han ymnigast kan fångas med, denna bör til storlek och djuplek, afpassas för grundare vatten, kilen kan vara 4½ aln hög, en tät not och 3ne glesa nötter på hvardera sidan, af hvilka hvarje blifver ½ aln lägre: Men den fjäll fisk not, som sedan nyttias på djupare vatten, för annan fisk, måste vara någodt högre. Om Sommaren förut då vattnet är varmt, och man kann gå däruti, bör små notvarp uprennsas emellan Vasstapparne där han plär leka, detta värkställes så, att åtminstone någodt mera än kilen går rent, och följer botten, samt förrättas til en del, med därtil gjord Massive Lia, hvarmed Säf och Vasstråerne invid botten afslås, med gräfta eller Tarfhacka, uprifves alla rötter och ojemnheter, lågor och pålar bortages noga, samt botten planeras på görligit sätt, ty där Braxen finner öppning, lägger han sig i kull, och Noten går öfver, detta arbete ersättes nog, ibland med par hundra Braxnar uti ett varp, Noten bör utan någodt buller utkastas från midteln, med 2ne flata ökstockar, hvilka flyta på grundt vatten, och som skjutas i lika höjd til landet, vid dragningen är nyttigt, då mycket fisk finnes innom varpet, att 2ne personer i samma ökstockar följa linorne, och sakta slå i vattnet med de samma, att ej Braxen under dem må gå sin kos, och som genast äro tilreds att hjelpa, om Noten skulle fastna. Uti väl utlagde katsjor, kan man äfven få god fångst, utaf hvilka de Triangelformiga äro bättre, än vanliga som mäst nyttias, men de fordra mera spjälar, vidjor, och arbete: Stället bör innan utläggningen, vid alla katsie värk noga rensas från alt, som kan hindra spjälarne att jämt ingå i botten, de utläggas i grundare Vikar och Sund, hälst där vassor finnes, på 3 a 4 alns vatten, och så, att ej våg från större fjärdar, dem kunna sönderbråka, då isen om våren blifver tunnare, kunna de lättast utsättas på den samma, och fiska genast, men så händer ibland, att isen först blifver landlös, och med stark blåst drifver på dem, då arbetet är förloradt. Rysjor väl stälda af fint garn nyttias och så, men med mindre fördel: Lägre Grimm Nät, utlagde kring Vasstapparne äro ej oäfna, men böra äfven utan buller ofta vittias, likväl därföre ej altid uptagas, ty slipper någon, så flyr han och tager andra med sig. Med Ljuster kan man hugga honom, såväl om dagen som med eld om natten, men är ej att recommendera, hvarken för Braxen eller annan fisk, i anseende til alla de som blifva sårade, hvilka fly jämte andra, och komma ej åter på samma lekplats. Där sådant tilfälle är, att sedan han gådt upp i någon smal vik eller mindre å, man kan stänga före, tages sedan lätteligen hela stimmen: Sent om hösten händer stundom, att en myckenhet af Braxen går upp i grun=

da watten, då ypperligt tilfälle är, att i synnerhet med
Not göra god fångst, härvid, men hufvudsakeligen på
lekarne om våren, är angelägit observera alla dess rö=
relser. Han är ej lika god samt fet, på alla ställen
där dess lekar finnas, likväl äro merendels de stora af
5 markers vigt, och i synnerhet däröfver, altid feta och goda.
__Flundror__, vistas mäst på djupare vatten i yttre Skär=
gården, fångas vanligen med Not och Nät, doch sällan
i någon myckenhet.
__Gers__, en liten fisk, fås jämte Abborn med Not, dock
vanligtvis ej i mängd.
__Gädda__, en mycket allmän fisk, finnes både på dju=
pare och grundare vatten, söker sig dock vid sina fle=
ra lekar om vårtiden, upp til gräsiga vikar, och det re=
dan under isen, då hälst nya Ryssior på den samma
bör utläggas: Vid de senare lekarne lägges de på
ganska grunda ställen, om en del af Ryssian är öfvan
vattnet gör ingenting, men få ej ligga för länge ute,
utan upptagas på några timmar midt på dagen och
torkass, samt med en mjuk qvast rensopas, detta iackt=
tages äfven för annan fisk om sommaren. Man bör
vara försedd med Ryssior af olika Dimensioner, den
mindre sorten dubbla, eller 2ne på en armm, som nyt=
tias på grundt vatten, den större sorten Enkla, på
djupare ställen: Väl stälda, af fint och starkt
garn, äro de ganska nyttiga för nästan all slags fi=
ske, man söker i synnerhet om våren, att få dem ut
emellan orena ställen, likväl att de ligga jämt på
botten, första gången de nya utsättas, bör ej hårdt
spännas emellan störarne, ej heller de samma alldrig
för mycket innskjutas i botten, ty då förlorar Ryssian
sin rätta ställning. Feddor fås vårtiden också med
Not, på de förut nämde för Braxen upprensade varp,
uti kattsjor kan han då, såsom och sedermera hela
sommaren fångas. Långref och klabb krok brukas
äfven, på de för Abborn nämde ställen, med mört, sarf
och löjor til bete, också får man Feddor på svalg spö, då
man metar efter de förstnämde: Ståndkrok lägges vid
vassorne, med beten som måste ömsass så snart de dö,
dessa böra hafva en fri plats att röra sig, för att ej fas=
na. Då man ror öfver ställen där Feddor finnes, och
som äro rena, kan drag nyttias, hvilka väl gjorda, så
att de qvikt vända sig i vattnet, och mycket blanka,
ibland händer att en och annan nappar uppå. Slanta
är ett både nöysamt och lönande fiske, vid vassar och
gräsiga, dock ej för grunda stränder, men fordrar öfning,
hvarföre undervisning på stället, om sättet, samt redska=
pen, bör af någon kunnig sökas: Feddan är ej altid li=
ka fallen att hugga efter betet, dess tänder äro sjuka
och ömma en viss tid i månaden, och är då för henne
krokfisket ej lönande.
__Gös__, en fisk som då han leker om våren, också söker
sig på grundare ställen, hälst där mjuk och leracktig
botten finnes, til hans fångande nyttias Not, Nät, och Rys=
sjor, kan äfven fås på krok, med små fisk til bete.
__Id__, har äfven den vanan, att då han leker om våren,
söka sig upp i grundare vikar, åar samt bäckar, där grum=
ligt vatten finnes, och kommer tidigt på sina vanliga lek=
ställen, så att man med Ryssior lagde under isen, redan kan
fånga honom, sedan flyttas de samme på grund vatten e=
mellan vasstappar, där han i synnerhet har sitt tilhåll,
lika som Braxen när han leker, med Not fångas han då
bäst, och hvilken drages på samma sätt, som vid den=
nes lek sagt är, den bör likväl vara tätare stenad, ty
han tränger sig annars under sten tälnan, Grimm Nät
nyttias likaledes, och uti kattsjorne göres då äfven god
fångst: Då stimmen gådt upp i Bäckar och tjenliga
ställen, blifver han såsom Braxen, innestängd och fångad,
uti Åar utlägges en Spång på samma sätt som för Ab=
born, dock längre och tjockare, samt hvilket äfvan fö=
re är beskrifvit, med den skillnad jämväl, att garn-
mjärdar nyttiass, hvilkas construction är en fyrkantig
träd ram med 2 a 3 alns långa skallmar, på ramen bå=
ras håt, däruti spröten af En innsättas med stor ändar=
ne, till ändarne fastknytas tilsammans, ock alt öfver=
drages til ramen, med af starkt hampsgarn bundit Nät,
samt en därtil affpassad inngång aplicceras behörigen.
Iden leker blott en gång, och är ej så skygg som Braxen:
Om sommaren kan han, på vissa Berguddar med
daggmask metas, spöet bör vara någådt långt ock
starkt, refven samt kroken äfven starka, ty slipper
någon, så går hela stimmen genast sin kos, bäst är att
ej kasta Iden utan leda til stranden, där en annan
med håf tager emot honom, innom några timmar
kann på detta sätt flere pund fås, då han rätt är i taget.
__Kräftor__, finnes i de flesste Åar och bäckar som löpa
til Saltsjön, de fångas på flere sätt, med Eldbloss kan

man lätt taga dem vid stränderne, om vår och höst qväl=
larne, äfven utsättes käppar med färskt kött eller Fisk-
längs stranden, hvilka när de sakta upplyftas, kräftor=
ne medfölja betet, samt fångas sedan med håf, då de kom=
ma i vattu brynet: Mindre tunnband belagde med gam=
mal not, nedsänkes til botten, då en sten tillägges, betet är
fastbundit midt uti, 3ne starka garn ändar bindes uti-
tunnbandet, och med andra ändarne fastgöres i en län=
gre käpp, hvarmed det upplyftes, då kräftorne som-
spisa på betet följa med, detta är, då man har flere så=
dane sänkhåfvar, ett gådt och beqvämt sätt att fånga
dem, de fälla sina skal, vid medlet af Sommaren, och
äro då magra, och ej goda.

__Lake__, hvars lektid innträffar i Januarii, eller Februari,
söker då äfven grundare vatten, samt fångas bäst med
Ryssior, lagde under isen på de vanlige ställen, hvil=
ket noga bör i acktagas, på försök, kan man de vintrar
då tunn is är, flytta en Ryssia på flere ställen i kring,
där tjenligit tyckes vara, och händer då til slut, att-
möjeligt vis träffas på någon okänd lekplats, där god-
fångst göres, detta har händt på sjöar, varest alldrig
förut, Lakor om vintren blifvit fångade, med nät-
lagde under isen fångas de äfven.

__Lax__, en mera sällsynt fisk på dessa trackter, likväl
händer stundom, att han om Sommaren blifver fån=
gad uti Strömings Nötterna.

__Linnare__, eller __Sutare__, finnes äfven, uti Salt Sjö vikar
med dyacktig botten, hvarest vattnet genom flere bäc=
kars tillopp förloradt sin sällta, och fångas i Not och
Ryssior.

__Löya__, en liten fisk myket allmän, vistas hela Somma=
ren på grundare ställen merendels, och vid Vassor, fås
mäst med Not, i bland sent om hösten i myckenhet, han
metas äfven med fina metdon och mask, samt flugor.

__Mört__, en äfven ganska allmän fisk, leker om våren-
och sammlar sig då, i stor myckenhet på grunda, och af
Vass= samt Säfrötter orena ställen uti vikarne, äfven-
går han upp i Åar och Bäckar, fångas med Not och-
Ryssior, på samma sätt och ställen, som förut redan är
beskrifvit för Id och Braxen, Mört Nät som lägges nä=
ra stranden, och i kring hopvräkta Vasshögar, där han
hälst leker, göra god fångst, dessa binndas af fint och o=
tvinnadt garn, ju finare dessto bättre fiska de, och be=
höfva ej vara högre änn 1¼ aln, sten tälnan som följer-

bottens ojemnheter, bör alltid wara någådt längre-
De för Abborn omnämde vidie Mjärdor, innstuckna
uti Vass tapparne, fånga betydligt, granris qvistar
böra äfven då, vara innsatte uti mynningen på Mjär=
dan. Att lägga granris russkor ett stycke ifrån stran=
den, och däruti innsticka nämde Mjärdor, är visst ett
förmånligt fänge, men därigenom blifver Sjöbotten
uppgrundad, hvilket nog ändå småningom dessförut=
tan, genom förmultnade Sjöväxter, och af vädret inn=
drifvit wrak innträffar, samt efter en lång följd
af år, blifva de nu goda lekställen, säkert så upplan=
dade, att fisken där ej mera kan vistas, utan söker
sig anndra ställen, til betydlig förlust för Strand ä=
garen, hvilket flerestädes redan varit fallet: Då-
mörten går uppi Åar och Bäckar, fångas han på-
sätt, som för Abborn är beskrifvit, med metande fån=
gas denna fisk jämväl både om våren samt Sommaren.

__Norrs__, leker tidigt om våren, och fås då til mycken=
het uti starka och smala strömdrag med håf.

__Sarf__, har sin lek i Junii Månad, på grund och grä=
sig botten, där hon hela Sommaren hälst vistas,-
fångas med Not, Ryssior, Nät och Mjärdor, tager
begärligt på Massk då hon metas.

__Sik__, fångas med Not om höstarne då hon leker, äf=
ven jämte Strömingen uti de stora Vinter Nötterna.

__Simpa__, leker äfven om hösten, och fångas då-
mäst med Mört nät, hvartil gemenligen nyttias gam=
la, ty genom dess skarpa taggar, blifva de sönder rif=
ne då hon tages ifrån.

__Ströming__, är en mycket allmän fisk på dessa orter,
och fås hela året med Not, samt Sommaren och hös=
sten med Nät, hvilka här på orten kallas Skjötor,-
desse äro af betydlig höjd, och lägges merendels på
djupare Vatten, man försöker först på flere ställen
med en eller två Skjötor, tils stimmen råkas, då-
alla utläggas, och fås ofta god fångst, den fisk med
dem erhålles, är gemenligen mera grof: En mindre
Not nyttias om Sommaren, som med 2ne båtar utkas=
stas, uti hvilka små vindspel äro annbragte, till att
vinda Noten åt landet. De så kallade vinter Nöt=
terne, äro af betydlig längd och djuplek, samt gan=

ska kost samma med sina linor och öfriga redskap, merendels äro 12 intressenter uti en sådan Not, den drages på stora och djupa fjärdar, med mycken mannstyrka: Då dagarne emot våren blifva längre, hinnes med 2ne varp, stundom händer att 40 a 50 Tunnor på en gång fås uti varpet.

Torsk, fångas mäst i yttre skärgården, på djupare vatten med metande, til bete nyttias färska Strömings bitar, på samma ref kan man hafva 2 a 3 krokar, då vid uppdragandet ibland, flere fiskar på en gång fås, men bör refven i det fallet ner till, vara af Tagel för undvikande af trassling: Anmärkningsvärdt är, att Torsken nu på några år, kommit uti myckenhet ända upp uti inre skärgården, och blifvit i mängd, på åfvan sagde sätt fångad, likväl har den varit mindre och magrare.

Vassbuk, fångas äfven vissa år ymnigt nog, med de förut nämde mindre Strömings Nötterne, och uti för dem vanliga Varp, den som om hösten fås, är alltid fetare, och bör genast sådan den kommer ifrån Noten innsalltas, eller om man så vill, med krydder innläggas uti medhafde kärl.

Vimba, söker sig gerna upp i åar och Strömar när hon leker, som inträffar senare om våren, samt fångas då med Ryssior och Mjärdor, äfven fås hon om sommaren jämte annan fisk med Not.

Ahl, fångas också om våren bäst, i grunda och gräsiga vikar, med Not, Ryssior, och Kattsior, äfven vistas han gerna där gammla fartygs vrak ligga, sa[m] fås vid dessa på krok, med löja eller liten Mört. Då man lägger långref, händer ibland att någon fångas, gemenligen vrider han utaf tafsar af Messingstråd, och går sin väg, men cantillie tafsen håller honom quar: Vid Vatten wärk fås den mästa ålen uti de så kallade Ahl kistor. ——

Bjerno den 9 December 1835.

Sture von Köhler.

---

d. 13. Januarii 1835.

ll. d. 8 Mar.

~~[illegible] p. A.~~

d. 5 Maj 36

Nro 1891. 76

Försök

Till en korrt beskrifning öfver Bjerno Socken.

Denna Socken är belägen uti Åbo Län, och Haliko Härad, lyder under Åbo Stift och Bjerno Probsterie, samt Nylands och Tavastehus Lagsaga, Pikie och Haliko Nedredels Domsaga, 7½ Mil ifrån Åbo, samt vintervägen genom Tykö Bruk och Sagu Socken 6 mil: Sjöväg, för större fartyg genom Jungfru Sund i Kimito, omkring 12 Mil, för mindre några mils närmare väg. Til Eknäs är om vintren 3½ Mil, men om sommaren Landväg 6 mil; Alla väga afstånd ifrån Moder kyrkan räknade, uti Svenska mil. Gräntsar i Norr til Uskela Socken, i Öster til Kisko, i Söder til Tenala och Salt Sjön, i Väster til Kimito och Salt Sjön: Desslängd är ifrån Norr til Söder 2½ Mil, och när Skären 1½ Mil i samma sträckning tillägges, blifver hela Socknens längd omkring 4 mil, bredden ifrån Öster til Väster 2¼ mil fast land ungefär. —— Jämte Moder kyrkan finnes 2ne Capeller, och 2ne Bruks kyrkor, samt består Socknen utaf 192 ¾ oförmedlade mantal, eller 161 ⅓ förmedlade, med 5016 personers folkmängd år 1830. Här finnes 3ne Alodial Säterier, 3ne Officers Boställen, 4ra Under Officers Dito, Kyrkoherde Boställe, och 2ne Caplans, samt 3ne Bruk, och 54 Rusthåll, de öfriga lägenheter äro dels frälse, krono, och skattehemman: En urfjäll Micko bäck benämd, emot Tenala Rån belägen, hvaruti flere delägare hafva Skogs lotter, hvilka redan äro betydligen uthugna. Moderkyrkan äger sedan äldre tider, en Hollme Pensalö kallad, af ungefär ½ mils omkrets, med god Skog, 2 Tun: årligt utsäde, och höbol därtil, härifrån tages vid kyrko reparationer virke. ——

Mälkelä ett af de nämde Säterier, äges för närvarande af Änkefru Öfverstinnan Hästesko, ¼ mil från kyrkan, har Ett frälse, 2ne Rå rörs, och 2ne Skatte hemman: På sjelfva Säteriet utsås 18 Tun: Råg, och fås i medelväxt 170 häckar Hö, har god Skog, samt gådt fiske. Egendomen är i senare tider väl bebygd, och vackra anläggningar gjorde: För 40 år sedan fans ännu betydliga Ruiner quar, efter en större Stenhus byggnad, hvilka sedan blefvo nedrifne och de goda källrarne bibehålne under nu va-

rande byggningen af träd. En större fyrkantig Sten, ut=
huggen med 2:ne Adeliga Vapen, och årtalet 1570, samt
namnen Erik Bertil Son, och Karin Eriks dotter, finnes
här, som säkert suttit öfver ingången til det fordna-
Stenhuset. På 1600 Talet ägdes Mälkelä af en Claes
Erikson Slang, Henrik Sass, och en Rålambstierna, samt
Creutz, blifvit i medlet af 1700 talet Morianska Famil=
lens tilhörighet. ——
Barskyllä Säterie ½ mil från kyrkan vid stora Lands
vägen, äges nu af herr Assessoren Julin, har 5 Frält=
se hemman under ett bruk, god och vidsträckt Skog.
På sielfva Säteriet utsås blott 5 Tun: Råg, och fås
omkring 50 häckar hö. Egendomen har ej på mån=
ga tider, varit bebodd af dess ägaren, och saknar-
således prydliga Byggnader samt annlägningar. —
Det har i äldre tider eller på 1500 talet ägts af-
en Nils Sven son, och Jacob Nils son, hvilken sist=
nämde blifvit landtsförvist: Dessa båda hafva troli=
gen varit utaf Frille slägten, sedermera på 1600 Ta=
let, har Rytmästar Johan Gyllenhjerta, Hans Ram=
saij, Cornetten Böning och en Bosin varit ägare där=
af. ——
Viborgs Gårds Säterie som är deladt, äges nu ena-
hälften af Assessoren Bäck, och den andra af Enke=
fru Assessorskan Lilljeqvist, ¾ mil från kyrkan, har
på hela Egendomen omkring 12 Tun: Råg utsäde, och
120 häckars hö afkastning, Skog knapt til husbe=
hof. — Ägaren på 1500 talet hafva varit af Frille Ät=
ten, och en utaf dem Påfvel Frille blef 1602 i Liftland
vid Vittensten Skuten: Genom gifte med hans döt=
ter, ägdes det sedan af förut nämde Rytmästar Gyl=
lenhjerta, och därefter af en Carplan, Hufvudsköld,
Falkenfeldt, samt sedan andra hälften af 4:ra Hohen=
hauser. ——
Finby Capitains Boställe vid fordna Lif Dragone
Regementet, ligger på Öen af samma Namn, invid
Capellet äfven lika benämt, 1½ mil Vintervägen —
från Moderkyrkan, har god Skog, Någorlunda fis=
ske, utsås 11 Tun: Råg, och har 120 häckars höbol. —
Germundsvedia Löitnants Boställe vid samma Rege=
mente, 1¾ mil från Bjerno kyrka, och 1¼ ifrån Kimi=
to, belägit vid Saltsjön, hörer til förstnämde Sockens
Länsmans District, men sistnämde Sockens Pastorat,
har god Skog, tämmeligen gådt fiske, 14 Tun: Råg
utsäde, och 130 häckars höbol. ——
Stensnäs Löitnants Boställe vid förra Åbo Läns-
Linie Regemente, 1¼ mil från kyrkan, äfven vid —

Saltsjön belägit, har gådt fiske men ringa Skog, utsås
7 Tun Råg, samt har 80 häckars höafkastning. ——
Suxenböle Sergeants, och Lupaja Corporals Boställen,
vid åfvannämde Dragone Regemente, ⅛ mil från kyr=
kan belägne, hafva litet Skog, omkring 5 Tun: Råg-
utsäde, och 50 häckars höbol hvardera. ——
Erfvelä Sergeants Boställe vid förut nämde Linie
Regemente, ½ mil från kyrkan, obetydlig Skog, 4 Tun:
utsäde, och 80 häckars höafkastning. ——
Makarböle Hofslagare Boställe, vid förra Lifdrago=
nerne, 1¼ mil från kyrkan, har ringa Skog, utsås
4 Tun: Råg med 50 häckars höbol. ——
Kyrkoherde Bostället vid kyrkan belägit, har-
god och tilräcklig Skog, samt omkring 15 Tun Råg
utsäde, och 120 häckars höafkastning. ——
Sauru Capelans Boställe, ⅓ mil från kyrkan, har
Tämmeligen Skog, utsås 4 Tun: Råg, och fås 40 häckar hö.
Präststkulla Capelans Boställe, ¼ mil från kyrkan,
med litet Skog, 6 Tun: Utsäde, och 50 häckars höafkast=
ning. — Hvarje häck på denna orten beräknas-
til 30 Lispund, eller ½ Ahm. ——
Tykö Bruk, äges för närvarande af Bruks Patron
Robert Bremer, belägit invid Saltsjön, 1 mil från
Stora Landsvägen, och 1⅓ mil ifrån kyrkan: Be=
står af Masugn och Knipphammare, feck privi=
legium på Masugnen år 1687, samt på Knippham=
maren 1697. Å Masugnen har dessa senare åren,
mäst begagnats Malm från egen Grufva, på 2:ne
Mils landväg. För 24 år sedan hade detta Bruk
flere betydliga Egendomar, med mycket god och-
tilräcklig Skog, numera är den snäf, likväl är
icke brist på kål, ty flere grannar ikring hafva
ganska goda Skogar. Vatten tilgången är til=
räcklig, för den tid värken fordra då de äro i
gång: Ägaren har med kostnad och skicklighet,
satt dem i det stånd, att det gods som tilvärkas-
är af god beskaffenhet och begärlighet; Äfven
har han mycket förskönadt detta af Naturen Vac=
kra ställe, giort en ny och beqväm inredning u=
ti Caracktairs Byggningen, som för längre tid se=
dan är upförd af Tegel, 2:ne Våningar hög, låtit
upföra i en vacker Architectur, en ny Bruks kyr=
ka af Sten. På Tykö Bruk utsås omkring 18-
Tun: höstsäde, och fås 250 häckar hö. Vid slutet
af 1600 talet ägdes det af Landshöfdingen Lorentz
Creutz. ——
Koskis Bruk 1 mil från kyrkan, har til ägare

nu Assessoren Julin: Var fordom Stångjärns —
Värk med 2ne Hamrar och 4ra Härdar, utgjorde i
Hammarskatt 15 Skeppund, hade erhållit privilegi=
um häruppå år 1679, men blef af fordna Ägaren
Brukspatron Björkman den äldre, förändradt
til kopparVärk, har sin Malm på 1 mil från Ori=
jerfvi Grufva i Kisko Socken, äfven Tilhörig näm=
de Assessor, som genom sin Värksamhet betydligt
lättadt Transporten däraf, genom annlagde Sluss=
värk, så att Malmen kommer nu mäst Sjöväg än=
da til Bruket. Under arbete är en Masuyns byg=
nad, funderad på, dels Järnmalm från egen Grufva,
dels äfven på malm från Vihiniemi grufva, belä=
gen 4 mil från Koskis: Til alla dessa Värks bedrif=
vande fordrass betydliga lager af kol, på hvilka
för en tid ej lärer blifva brist, så väl från egna Sko=
gar som äro widsträckta, såsom ock från andrass
därikring. Vatten har dessa Värk tilräckligen.
Koskis har ungefär 11 Tun: Råg utsäde, och 200 —
häckars höbol: Uti medlet af förra Seculum äg=
des det, jämte Fiskars, Annskog, och Österbottniska
Bruken, utaf Commerce Rådet Finlaij. ——
Kuستö Bruk 1 mil från kyrkan, dess ägare är nu —
Brukspatron Salmén, har en Stångjärns Hamma=
re med en Härd, utgjör i hammarskatt 9 Skeppund,
fick privilegium häruppå 1732: Vattu tilgången
är knapp, men kålfångsten för detta värk, til —
och med från egna Skogar tilräcklig. Flyttning
af denna Hammare är nu under arbete til ett läm=
peligare ställe, närmare hufvud Egendomen Näse=
gård, och äfven nära Stora Landsvägen, til det Vat=
tu drag som kommer ifrån Koskis Bruk, och på —
hvilket ställe förut finnes Såg, samt myckèt goda —
Mjölqvarnar, nämde Egendom Tilhörige, tilgång
på Vatten är här nog, för dessa Värk. Näsegård,
eller Näs Ladugård, som det i äldre handlingar kal=
las, har i fordna tider varit en Kongs Gård, äfven
har uppå dess ägor år 1441, ett Nunne kloster blif=
vit annlagt, hvilket därifrån sedan flyttades til
Nådendal; Ett hemman innvid bär ännu Namn —
af Hellgå. Uti de Ruiner som finnas qvar efter —
klostret, har gräfningar skedt, och gamla Mynt,
samt annadt blifvit fundna. Uppå Näsegård ut=
sås 27 Tun: Råg, och ger i medelväxt 450 häckar hö —
De innom Socken befinteliga 54 hela Rusthåll, —
utgjorde til år 1790, lika många Nr Dragoner —
til f: d: Lifdragone Regementet, som på Rusthållets
mark hade sina Jord Torp, sedermera reducerades den=
na Corps til lätt Infonterie, och Rusthållen betalte
til kronan i stället för att hålla hästar, Vacance af=
gift, dessutom utgjorde 2ne Rusthåll en Reserve karl,
hvilken ej hade Tårp. De öfriga i Socknen varan=
de frälse, krono, och Skatte hemman, voro Rotera=
de til 44 Nr Soldater under f: d: Åbo Läns Linie
Regemente, som äfven hade sina Jord Tårp, och ut=
gjordes dessutom af nämde hemman, halfva detta —
anntal Reserfver utan Tårp. Alla desse Trouppér
äro sedan sista Finska kriget, enligt Hans Käjserliga
Majestäts Nådiga Manifest, tils vidare uplöste, och
vederbörande betala för Roterings friheten, faststäl=
de Vacance afgifter. ——
Uti Socken finnes en Gästgifvare Gård, vid Stora
Landsvägen emellan Åbo och Hellsingfors, Lambola
benämd, hvarest ständigt finnes 12 hästar att tilgå,
förutan Reserfve hästar från närmaste Byar. ——
Utom nämde Landsväg, som går midt igenom Sock=
nen, finnes en mindre Landsväg, som litet stycke —
ifrån kyrkan, leder til Kimito Socken och Dahls —
Bruk, samt Jungfru Sund: Dessutom är flere stör=
re Sockne vägar til härvarande Bruk, och Finby
Capell. —— Broar äro här flere större och mindre,
förutan Pemar och Kisstola utom Socknen, hvilkas
underhållande äfven skall deltagas uti. ——
Sockne Magazin blef innrättadt 1782, nu mera
uppfört af Sten, och då fonden växt til betydligt
qvantum, uttogo för några år sedan, Finby, och Öf=
verby Capel Boar sina andelar, och innrättade hvar
för sig Magaziner. ——
Krono betjeningen består af Länsman, samt Bro=
och Skall Fogde. ——

Climatet är här, lika som för öfrige orter vid —
Finska Viken mera mildt, så att frosten om hösten
senare sig innfinner, och Snö aldrig faller til den —
mängd, som upp i Landet: Om våren händer väl,
när stränga Vintrar varit, då Isen lagt sig långt
ut i hafvet, och blifvit af betydlig tjocklek, att Vin=
darne därifrån länge medföra kyla och frost, hvil=
ka Vindar också äro de mäst rådande, nämligen

Västliga: Äfven är Socknen til betydlig del omgifven af Saltsjön, med större Skärgård och flere Öar samt holmar, hvarutaf må nämnas, Finby Öen, hvarpå Capellet af samma namn ligger, 1½ Mil ungefär i omkrets, Tessvär, Pettu, Kålsjö, Ramsö, — hvilka äro af omkring ¾ mils omkrets. Hamnställe är vid Hackala det lämpeligaste för större fartyg, hvarifrån körväg går ½ mil tils den så kallade Kimito Landsvägen vidtager, denna ½ Mils väg är i mindre godt skick, men kann lätteligen förbättras. — Flere mindre Innsjöar finnas äfven. Midt igenom Socknen och förbi kyrkan, löper den så kallade Bjerno Åen, som har sin uprinnelse ifrån några Träsk i Uskela, den förenar sig vid Näsegård, med den Ån, som ifrån Kisko Innsjöar har sitt Vatten, och går genom Koskis Bruk, desse utlöpa sedan samfeldt i Saltsjön, vid Hästö Rusthåll. Några mindre Vattendrag äro äfven. —

På Nurkila Nicku hemmans ägor invid Kimito Vägen, är en hälso källa af ganska god beskaffenhet, och som i många år varit begagnad, är i synnerhet välgörande för gickt, men saknar nödig öfverbygnad m:m: . ——

Socknens Local omvexlar mäst med mindre Berghögder, Skogar, och Slätmark, hela sträckningen af äfvannämde Ån, omgifves på ömse sidor, af bördiga akrar och ängar, ganska få skarpa och nakna Berg finnas, större Mässar och kärr äro, några i öfra delen af Socken: Goda Skogar äro ej många de glesna småningom. —— Af vilda Djur, ser man numera mycket sällan någon Elg, och som då kommit ifrån andra orter, äfven så, har ej heller på flere tider Björnar varit synliga, men af Vargar och Räfvar finnes nog, Loar äro mera rara, likaså Mårdar, Uttrar, Gräfsvin, och Hermeliner: Harar och Ekornar är ej brist uppå, Skälar finnes, dock ej mycket, i Skären. —— Foglar hafva i förhållandet med Skogarne, på senare tider minskadts, likväl finnes dock vissa år, Tjädrar, Orrar, och Hjerpar nog, Rapphöns fanns redan mycket utaf, men hafva nu försvunnit, Snöripor, Morkullor, Åkerhöns, Spofvar, Beckasiner, finnes ej til myckenhet, äfven så Tranor, Sjöfoglar af flere slag är ej brist på i Skärgården, Svanor ser man höst och vår, men blifva ej hemmastadde. ——

Fiskar af de vanliga slag finnas tämmeligen, — såsom Abborre, Gös, Gädda, Id, Braxen, Vimba, Mört, Simpa, Flundra, Torsk, Sik, Ström ing, Vassbuk, Löja, Girs, Nors, Ahl, Lindare, och äfven någon Lax: Innsjöarne äro ocksa fiskrike, samt finnes i några utaf dem Rudor. ——

Jordmånen är af mera bördig beskaffenhet, och består mäst af Lera, Lermylla, och Sand. ——

Trädslag vildt växande äro äfven de vanliga, nämligen, Tall, Gran, En, Björk, Ahl, Asp, mera sällsynta äro åter, Lind, Lönn, Ask, Sälg, Hassel, Ek, Rönn. Växter finnas ocksa af alla slag i vårt Climat vildt växande, och gifva åt fällten prydnad, och sedan i Ladorne godt foder. ——

Bergarter äro de allmännaste, Granit, eller Gråsten, Kalksten, Sandsten: Jernmalm finnes på några ställen, men mera fattig. ——

Herrskande farsoter kann man just ej klaga öfver, de mäst gångbara äro Frässfebrar, i synnerhet i Skärgarden. ——

Åkerbruket bedrifves i almänhet med tämmelig flit och omtanka, på vanliga sättet, Åkern är delad i 2ne fällen, Råg sås mäst, Vete, Korn, och Ärter mindre, i anseende til den rådande styfva lerjorden, Hafran sås nu mera vanligen uti Nyplog, ochså har Almogen börjadt med odling af Kärr och Gräs länder: I medelväxt af Råg, kan man ungefär taga 6:te kornet i Almänhet uti afkastning, ochså är den tilräcklig för behofvet, då ej flere sämre år i svite innträffa, och desse skulle kanske mera sällan infalla, om sädden påskyndades. —— Potatis odlingen, har på senare tider mycket tiltagit. — Lin och hampa odlas mindre, jordmånen är för dessa växter icke tjenlig. —— Humla fås på de flesta ställen ej mera än til husbehof begagnas. —— Tobak planteras af Almogen, i det närmaste så mycket de förbruka. —— Planteringar af frukträn, har äfven hos dem mycket tiltagit. ——

Ängarne äro mäst af bättre beskaffenhet, men vårdelösas någodt: Man ser dem nog skoglupna, också betas de på flere ställen om Våren, uppfältningar nyttjas, men för många säden tages. ——

Mulbetet är tilräckligt och kraftigt, på de flesta ställen. ——

Skogshushålningen är just hellen icke prisvärd, mycket ligger i synnerhet i de bättre Skogar, som åtminstone til Bränsle kunde användas: Svedjan-

de har dock aftagit, sedan de förmånligare kärr=
odlingar kommit i bruk; Men så hugges ung—
och God Skog til Ved, som föres dels til Stockholm,
Helsingfors, och Åbo, numera med ringa båtnad
i synnerhet til förstnämde ort, sedan alla om=
kostningar afdrages: Kolande nyttias väl af de
närmast Bruken belägne, vist med mera besvär,
men också med mera båtnad. —
Boskaps Skötseln kan ej öfverklagas, den fördel
däraf drages, är också ganska påtaglig, åtmin=
stone finnes merendels förmånlig afsättning up=
på Ladugårds Producter i Helsingfors. —
Uti Rofdjurs fångande äro ganska få innöfva=
de, den skada de årligen göra är betydlig: —
Sockne Skall som förut brukades, hafva nu ej me=
ra blifvit tilstälda, också hände mycket sällan, i
annseende til mindre kunnighet, att därmed an=
nadt uträttades, änn Odjurens bortskrämmande
til näst gränsande Socknar. Varg Gårdar äro —
numera innrättade, hvilka då de behörigen —
blifvit vidmagthålne, och eftersedde, någon gång
gjort fångst: kanske skulle förhöjda Premier
väcka lust hos flere, att åtminstone lära sig
det lätta sätt uppsöka Varg bon den lämpeliga —
tiden, då utom Ungarne som kunna tagas, ho=
nan äfven lätt kan Skjutas. —
Fogel Skytte idkass af flere, med mera lust och
fördel, men til skada äfven, då det sker på obehö=
riga tider, som fallet ofta är. —
Fiskerie nyttjas med mycken idoghet, och alla sorts
Brägder, också är vissa år, Strömmings fisket bå=
de Vinter och Sommar lönande, äfven Id, och —
Braxen fångsten om Våren: Likväl händer —
därjämte, att stor del af Strömmings fångsten vid
Vinter Nötterne, bortbytes mot Bränvin, som för=
täres på stället. —
Järn Grufva finnes på Vihiniemi bys ägor, —
hvilken af Bruks Patron Bremer, för några år se=
dan upptogs, och alt sedan blifvit af honom bear=
betad, och Malmen Nyttiad på dess Masung, —
den är väl fattig, men godartad, och lofvar fort=
farande. — Pastor Aekren har på sitt ä=
gande Kynärä Rusthåll, med betydlig kostnad å
en därstädes varande Järnmalms anledning, låtit

förätta Sprängning, men Malmgången är smal, och så=
ledes föga lönande. — På Kälsjö ägor, har för
längre tider sedan, blifvit betydligen malm tagit,
förmodeligen til Tykö Masung, såsom närmast. —
Tjära tilvärkas obetydligt af Stubbar och Rötter.
Kalk brännes på flere ställen, men mäst uti Skä=
ren, hvarest goda Kalkbrott äro, i synnerhet på —
Niksår hemmans ägor, hvarifrån til Tykö, och Skog=
by Masungnar tages Kalksten. —
Såg Värk finnes på Pojo Gård, utom de som äro —
vid Bruken. —
Vatten Qvarnar äro på flere ställen både bättre
och sämre, Väderqvarnar nyttias ganska litet. —
Almogen har myken fallenhet för handa slögder,
och utom hvarjehanda arbeten, förfärdigas utaf dem
äfven deras större Fartyg til alla delar, såväl Tåg=
värket slås, såsom och Seglen väfvas hemma. —
Qvinnfolken åter förfärdiga flere sorter väfnader,
af hvilka mycket föryttras äfven på andra orter. —
Skickliga Handtvärkare finnas ochså af flere slag,
til och med Färgare och Garfvare. —
Det som ifrån Socknen utaf Almogen, alla år åtmin=
stone någådt kan afyttras är, Oxar, kor, får, svin,
Ägg, Smör, Väfnader och Ved, sistnämde artickel lik=
väl alt mindre, och mindre. Här finnas flere
Bond Galeaser, som dels föra egna laster, dels gå
för frackt, hvaraf de förmånligaste härtills va=
rit, frackter som kunnadt fås ifrån Vesterbotten
på Stockholm, med Plankor och Bräder. Nå=
gra af härvarande Galeaser, hafva och redan
gjort resor på Tyska Orterne, äfven med Egna Skogs=
produkter, hvilken handel säkert blifver ganska —
förmånlig, när mera vana vid Myntberäknin=
gar, och Vexeltagningar, hos desse Galease Skep=
pare tillkommer. —
Uti Allmänhet råder här i Socknen mera förmö=
genhet hos Almogen, i synnerhet i Skärgården. —

Moder kyrkan är upförd af Gråsten på 1300 talet,
med Välft mellantak, ljus och rymlig, men för öf=
rigt innvändigt ej synnerligen prydlig: 2ne Gam=
la Fanor, och några Adeliga Vapen, äro upsatte på
väggarne. Klock Stapeln är af vacker form —
med 3ne klockor uti. Graf Stenar finnes några
på kyrkogården från senare tider. —

Öfverby, och Finnby Capel kyrkor, den förra ¾ mil, den-
senare 1¾ mil Sommarväg från Moderkyrkan belägne,
samt Koskis Bruks kyrka, äro alla af Träd, Tykö Bruks
som förut är nämt af Sten: För öfrigt är om desse ej
något synnerligen anmärknings värdt. ——
Utaf Gamla minnes märken, finnes på flere Ställen Sto-
ra Sten Rösen, såsom allmännaste tron är, lämningar
efter de äldsta Innbyggare Lapparnes boningar: Bya-
namnen Lapparla och Lappnäs i Socknen, gifva äfven-
någon anledning därtil. ——
På några ställen finnas också, utom Kloster Ruin
å Näsegård, hvarom förut är ordat, Rudera efter stör-
re Byggnader och Källrar, uti hvilka stundom fun-
nits gamla mynt. ——
Uppå Sauru, belägit vid stora Landsvägen, upgräf-
des invid Manngården, för 30 år sedan ungefär, ett-
Stycke af Gammalt Svärd, några koppar Ringar—
och Söljor, dessa lågo på en flat Sten blandade med
Kol och Grus. ——
På Lemo Gård, som i början af 1600 talet, ägdes af
en Ryttmästare Erik Henrik son Sabelstjerna, finnes
en större Rud Damm, säkert af honom anlagd: å-
ena sidan är en Tjock Grästens mur uppförd, af om-
kring 150 alnars längd, för att qvarhålla Vattnet.
Märkvärdigt att af den myckenhet Rudor där fin-
nes, alla förblifva Små. Under samma Gård är
ett stort kärr, som för mycket länge sedan varit Träsk,
lämningar af Ekstockar har där blifvit fundna, äf-
ven synes hvarest utlappningen skedt; Uppå denna
fordna Sjöbotten, har vid odlingar stora Trädstub-
bar blifvit uppgräfda. Så har och på Kynärä—
Rusthåll vid kärrodling, 2ne Rader Stubbar uppå—
hvarandra blifvit fundna: Att såväl de förras, så-
som och dessa senares Ålder, går til en mycket afläg-
sen forntid, är säkert, och att Jordytan åtminstone-
på dessa ställen, omvexladt från Land til Sjö, och sedan
tvärtom, synes på annadt sätt ej kunna förklaras. —
Utaf Adeliga ätter som i äldre tider varit Bosatte, och
ägt Egendomar i Socknen, kan i synnerhet Nämnas,
slägterna— Frille, Gyllenhjerta, Falkenfeldt, Gallt,
Sabelstjerna, Creutz, Eklöf, Lindelöf, Carplan, Huf-
vudsköld. ——
Uppå 1600 talet kann anntecknas följande, som varit
kyrkoherdar här i Socknen, nämligen: Henricus
Silfvast år 1632, Henrik Bäck 1641, Gabriel Savo-
nius 1662, Jacob Lund 1696. ——
Det Språk af Allmogen mäst nyttjas är Finnskan, lik-
väl talas också mycket Svenska, i synnerhet uti Skär-
Gården, hvarföre uti därvarande Capellet, hvar annan-
Söndag hålles Gudstjenst på detta Språk. Ibland—
Bonde ståndet äro flere, som kunna Skrifva och Räk-
na, ochså i sin Christendoms kundskap väl för sig—
komne: Uti deras Boningar i synnerhet åt Sjö-
kusten, råder mera Snygghet, men så hafva de jäm-
väl på senare tider, fådt nog tycke för vällefnad, så
att vid större Gelag, råder öfverflöd af flere sorter
Mat- och Dryckes-Varor, för hvilka senare, böjelsen-
ganska mycket tiltagit, och vid deras rusiga tilstånd
visas just ej det bästa sinnelag, annars väl icke så-
särdeles elakt. Den fordna Enkelheten uti kläd-
sel, har äfven aftagit, men ser i synnerhet Qvinfol-
ken utstyrda, med temmelig kostnad: De nästan-
årligen förhöjda lönerna för Tjenstefolken, åtgå-
merendels til uppköp af Grannlåter. Men därjäm-
te råder äfven i Allmenhet hos Allmogen, en viss
idoghet, och omtanka til förkofran. ——
Socknen har i äldre tider haft det Finska nam-
net Karhujoki som på Svenska öfversatt är Björnå,
hvilken benämning tilkommit, af den vistelse Björ-
nar då haft i de tjocka Skogar, som gådt til den ge-
nom löpande Åens Stränder. ——
Innan nu varande Moderkyrkan blifvit uppförd, har
redan länge förut, eller kort efter, sedan Erik den 9de
innförde Christendomen längs med våra Sjökuster, Guds-
tjenst hållits uti en Trädkyrka, som varit nära där-
Öfverby Capel nu är, och har i senare tider de dödas
ben med plogen blifvit upkörda, på den invid varan-
de Arpalax Åkern, hvilken jordmån lärer vara af
sådan beskaffenhet, att de där ej förmultnadt: Och
var Prästegården äfven förut, på det ej långt därifrån
belägne Kjeronpärä Rusthålls ägor. ——
Finnby Capel blef 1660 uppbygt, uppå Biskopen Tersseri
befalning af år 1659 den 7. December. —— Koskis Bruks
kyrka är uppförd 1685, då Assessoren Cronmark var ä-
gare af detta Bruk. ——
Enligt fornsägner föregifves, att där Mältzenoja
Pauku Rusthåll nu är, i hedenhös varit ett Offer-
Ställe, och fanns ännu för flere tider sedan, en stor
Tallstubbe på Gården, vid hvilket Träd förmäles myc-
ken vidskepelse blifvit föröfvad. Så föregifves
och, att hemmanet Korsgård i Pojo by, fådt sitt Namn
af ett stort Kårrs, som därstädes blifvit upprest, vid
Christna lärans första innförande här i Landet.
Ochså är en gammal sägen, att Danska Partier,
förmodeligen i början af 1500 talet, af Sockneboerne

blifvit öfvervundna och slagne, hvarutaf 2ne ställen, där de säkert blifvit begrafne, ännu kallas Jutin=Alho eller Danskars dälder. —— Om våren 1743, föreföll äfven vid PrästeGården, hvarest en Rysk Co=mendering låg, en liten Affair: Svenskarne hade ifrån sina Eschalouper landstigit vid Lauka, under annförande af en Löitnant Gyllenkrok, samt smygt sig, upp om natten dit, i hjälsköto utposten, togo til fånga en Capitain som var Chef, samt nagra mann och begåfvo sig sedan genast tilbaka. Vid samma Lauka Rusthåll, synes Ruiner efter större bygnader. Det har varit Kurkska Famillens tilhörighet, och sedan en Amiral Vrangels, som med större Fartyg då lade til invid Gården, numera är denna Sjövik — så upplandad, att större Båtar näppeligen dit flyta, som fallet är på flere Ställen här uti Skärgarden. — Helgå och Lejböle hemman, har Konung Johan den 3die, som då varande hertig af Finnland, emot Lemo och Huckti's Rusthåll, i kraft af ett Byteshref dat. Åbo Slott den 27 Aprill 1559, sig tilbytt, af Olof Jöns Son Sverds Änka, Märta Grells dotter, hvilkens Måg var Hinrik Erik Son Sabelstjerna, förmodeligen Fader til den förut omnämde Ryttmästaren Erik Hinrik Son på Lemo. ——

Af de, på den äfven förut omnämda gamla Stenen på Målkelä, uthugna 2ne Vapen, och Namnen Erik Bertils Son, och Karin Eriks Dotter, har han, varit af Famillen Slang, Slotts Läfven på Viborg, och Vice Amiral, och hon, hans Fru, af Famillen Spåra. ——

De 3ne Svåra Missvärt åren ifrån och med 1695, — hafva mycket Folk ochså här i Socknen tilsatt lifvet, så att nästan en Tredie del kommit uti Ödesmål, hela Byar såsom Sydän Sauru, och Öurilä, — med flere: Men nu på Senare tider, ser man årligen Nya. Torp med sina små odlingar tilkomma.

Bjerno den 31 Julij 1834.

Sture von Cöhler.

82 — 84.

1396

Memorial.

Ibland de uppdrag Kejserl. Finska HushållningsSällskapet har sig ålagde, är det Sällskapet genom framlidne Assessoren Gabriel Ahlmans testamentariska författning erhållit, att genom folkskolor söka verka för en högre bildning hos Finlands Allmoge, ett af dem, som Sällskapet, oaktadt sorgfälliga öfverläggningar och på försök anlagde undervisnings-anstalter, ännu ej kunnat efter sin önskan fullgöra. Sedan Sällskapet förgäfves sökt genom uppgifne prisfrågor få ämnet utredt, har Sällskapets förste Sekreterare uppsatt ett Betänkande, öfver hvilket Sällskapet vördsammeligen anhåller att få inhemta det Vördiga Presterskapets yttrande; och hoppas Sällskapet att detta ämne så mycket mer skall af det Vördiga Ståndet med värma omfattas, som detsamma äger gemenskap med den högst vigtiga frågan, om folkundervisningen uti Landet i allmänhet. Då Sällskapet med denna anhållan nu vänder sig till Herrar Pastorer, är Sällskapets önskan jemväl, att Herrar Pastorer, hvar i sin Församling, benäget ville inhemta de öfrige af Ståndets medlemmars tanka; och bilägger Sällskapet i sådant afseende tvenne exemplar af Betänkandet för hvarje Socken. Åbo den 3 September 1828.

På Kejserl. Finska HushållningsSällskapets vägnar:

FREDR. WILH. PIPPING.

CARL CHR. BÖCKER.

blif
där
Alh
före
men
ifro
ann
Sig
fån
och
Lau
Det
dan
lad
så
som
Fle
zöi
mo
Abe
son
va
Fac
Hi
Af
på
B
ri
och
ten
De
hap
vä
må
me
lig
B

Ödmjukaste Memorial,

De Meteorologiska Observationer Kejserliga Finska Hushållnings Sällskapet genom Eders Excellences benägna försorg erhåller ifrån flere punkter af det stora Kejsare Riket, hoppas Sällskapet skola blifva för Wettenskaperne af ett stort intresse, sedan

de kunna omfatta flere år, hwarförutan sådane a
teckningar icke äga sitt fulla wärde, och Sällskape
så mycket mer säkert, det Wetenskaperne skola tac
erkänna Eders Excellences förtjenst uti denna wäg,
det uti sednare tider just blifwit anmärkt, att de
gioner dessa observationer komma att omfatta
för läran om wärmets fördelning mäst upplys

Nitälskande för upplysning äfwen i detta
har en resande Landsman, H:r Magister Sjögren
jemwäl förmått några personer att börja med a
Observationer, och bland andra har Post Expedi
i Kola, Titulair Rådet Alexander Krikoff, till
skapet insändt anteckningar som witna om i
dighet, noggranhet och nit för saken. Sällska
har derföre, såsom ett wedermäle af sin tillf
ställelse tillerkänt Krikoff ett exemplar af
skapets Medalj, och anhåller i ödmjukhet a
den samma genom Eders Excellences benägna
/. sorg till Krikoff öfwerlämnad, hälst Sällsk
då Krikoff på mer än ett år icke insändt obs
tioner, är osäker om han nu mera wistas på s

ma ort. Dersemte anhåller Sällskapet ödmjukast
./. att få närlagde Instruction och Blanketter, twenne
Thermometrar och Sexti Rubel B:co Assignationer,
till inköp af ett pålitligt ur, som Krikoff, för att
kunna gifwa sina observationer all möjlig noggran-
het önskat sig, till honom öfwerlämnade, utbedjan-
de Sällskapet sig i ödmjukhet det Eders Excellence
wärdes tillåta Sällskapet att uti detta ämne än-
nu ytterligare få begagna Eders Excellences widsträck-
ta inflytande, för åtskillige andra åtgärder i samma
wäg, hwilka Sällskapet icke kan wåga hoppas få på wid-
aflägsne orter utförde, derest de icke hägnas af Eders
Excellences gällande förord. Åbo den 19 Junii 1829.

På Kejserliga Finska Hushållnings Sällskapets wägnar.

[illegible]

C. [illegible]

Hans Excellence, General Gouverneuren, Inrikes Ministern och Riddaren af fl. Ordnar
[...]aij Andrejewitsch Zakrewsky.

Ibland ämnen, som förtjena hvarje tänkande Medborgares ömmaste uppmärksamhet är visserligen frågan om Bränvinets inflytande på Nationens industrie och seder. Sällskapet har igenom en uppgifven Prisfråga påkallat Sine Landsmäns uppmärksamhet, och råd i denna allmänna angelägenhet, och jemväl fått emottaga flere svar, af hvilka ett, författadt af Kyrkoherden i Ilmola, Herr Prosten Magister *Eric Joh. Frosterus*, blifvit förklaradt Prisgiltigt, och finnes tryckt uti det snart utkommande 9:de Häftet af Sällskapets *Underrättelser*. Som likväl den största sorgfällighet är af nöden, vid öfvervägandet af ett så vigtigt och grannlaga ämne som i frå-

Högårevördige och Höglärde Herr Prost!

Utaf de berättelser om Vaccinationens tillstånd i Landet, Kejserl. Finska Hushållnings-Sällskapet, enligt Sin begäran, ifrån det Vördiga Presterskapet bekommit, har Sällskapet med fägnad förnummit, huru nitiskt Ståndets Medlemmar arbetat för den goda sakens framgång. Sällskapet anser det för en angenäm plikt, att inför Thronen anmäla dem som framför andra i detta afseende sig utmärkt, och får nu emedlertid för Ståndet i gemen betyga Sin Högaktning och förbindelse.

Det har icke undfallit Sällskapet huru vaccinationen, i det skick den för det närvarande befinnes, för Presterskapet likasom för Sällskapet är högst mödosam. Sällskapet har äfven varit sinnadt att hos Hans Maj:t Kejsaren i underdånighet föreslå, att framgången utaf denna angelägenhet måtte, hos oss likasom uti andra Länder, igenom alfvarsammare mått och steg från Regeringens sida befordras; Förut har likväl Sällskapet ansett Sig skyldigt, att uti detta vigtiga ämne påkalla det allmänna omdömet, genom den Prisfråga, som fin-

Då Sällskapet nogsamt insett huru med ett sådant Vaccinationssätt en allmänn och säker vaccination icke vore att förvänta, har Sällskapet sökt igenom Presterskapets uppmaningar förmå Allmogen att hämta sina barn

vande i Länet inberättadt, Honom då genast ålåge anbefalla att alla inom Soknen för faran utsatte ofördröjligen böra genast vaccineras, och att de som icke, uppå utsättande vaccinations ställen inställa sina barn, skulle vara förbundne att till Vaccinatören erlägga skjutslega efter de grunder Sällskapet haft den Nåden här ofvan anföra, och att de som härvid visade tredska, eller vägrade att låta sina barn vaccineras, borde kallas inför Kyrkorådet och

tillåter menskligheten att öfwerlemna dessa åt sitt öde?
Det är lika hårdt att lemna den behöfwande utan hjelp, som det är obilligt att låta den förmögnare rikta sig på sin hungrande medbroders bekostnad. Hungersnöden afhjelptes wäl fordom i Egypten genom Josephs wisa råd, men hela landet blef öfwerdeligenom med folk och boskap den Egyptiske Pharaonens enskildta egendom.

Dessa äro nu de hufwudsakeligaste omständigheter som förorsaka missväxt och förswåra dess följder i wårt land; wi wilja nu efterse huru de bäst kunna häfwas. Wi finna lätt att de physiska hinder wårt land har att kämpa med, tiwrälligen kunna öfwerwinnas genom flit, lika som de moraliska genom upplysning och sedlighet. Ty när såg man den flitige hungra eller den sedige tigga sitt bröd? – Det är wäl sant, wårt land lemnar Landtmannen sin näring endast mot tungt arbete, men sällan beswiker det heller hans hopp: wi sakne wäl

ankom d. 1: Febr. 1832. № 1398. 150. 16.

Svar å № 3. uppå prisfrågan om förekommande af missväxtens följder, uti del N. Finland.

Utan namnsedel.

Då Sällskapet nogsamt insett huru med ett sådant Vaccinationssätt en allmän och säker vaccination icke vore att förvänta, har Sällskapet sökt igenom Presterskapets uppmaningar förmå Allmogen att hämta sina barn

vande i Länet inberättadt, Honom då genast ålåge anbefalla att alla inom Soknen för faran utsatte ofördröjligen böra genast vaccineras, och att de som icke, uppå utsättande vaccinations ställen inställa sina barn, skulle vara förbundne att till Vaccinatören erlägga skjutslega efter de grunder Sällskapet haft den Nåden här ofvan anföra, och att de som härvid visade tredska, eller vägrade att låta sina barn vaccineras, borde kallas inför Kyrkorådet och

En låthand gör fattigan: men en idog hand gör rikan.

Salomos Ordspråk C. 10 v. 4.

Till No 1396

tillåter menskligheten att öfwerlemna dessa åt sitt öde? Det är lika hårdt att lemna den behöfwande utan hjelp, som det är obilligt att låta den förmögnare rikta sig på sin hungrande medbroders bekostnad. Hungersnöden afhjelptes wäl fordom i Egypten genom Josephs wisa råd, men hela landet blef öfwer derigenom med folk och boskap den Egyptiske Pharaonens enskildta egendom.

Dessa äro nu de hufwudsakeligaste omständigheter som förorsaka miswäxt och förswåra dess följder i wårt land; wi wilja nu efterse huru de bäst kunna häfwas. Wi finna lätt att de physiska hinder wårt land har att kämpa med, tämmeligen kunna öfwerwinnas genom flit, lika som de moraliska genom Upplysning och sedlighet. Ty när såg man den flitige hungra eller den sedige tigga sitt bröd? — Det är wäl sant, wårt land lemnar Landtmannen sin näring endast mot tungt arbete, men sällan beswiker det heller hans hopp: wi sakne wäl

170

Swar på Kejserliga Finska Hushållnings-Sällskapets Fråga:

Hwilka anstalter äro dels för Finland i allmänhet, dels och i synnerhet, för dess nordligare Provincer, att påtänka och widtaga, till häfwande och förekommande af de så ofta inträffande miswäxternas swåra och förstörande följder? Genom hwilka utwägar skall ett wisst behöfligt medel-quantum säd, alltid och öfwer allt, hållas landet tillhanda; i de goda åren af jorden sjelf, med någon behållning till de hårdare; i de swåra af i tid förberedd, och ifrån fruktbarare orter, för privata egen räkning, anskaffad tillgång? Hwilka äro, utom åkerbruket, de näringar, hwaruppå i allmänhet det Nordliga Finlands penninge-styrka och wälmåga, samt wid

) 8 (

Då Sällskapet nogsamt insett huru med ett sådant Vaccinationssätt en allmänn och säker vaccination icke vore att förvänta, har Sällskapet sökt igenom Presterskapets uppmaningar förmå Allmogen att hämta sina barn

) 16 (

vande i Länet inberättadt, Honom då genast ålåge anbefalla att alla inom Soknen för faran utsatte ofördröjligen böra genast vaccineras, och att de som icke, uppå utsättande vaccinations ställen inställa sina barn, skulle vara förbundne att till Vaccinatören erlägga skjutslega efter de grunder Sällskapet hast den Nåden här ofvan anföra, och att de som härvid visade tredska, eller vägrade att låta sina barn vaccineras, borde kallas inför Kyrkorådet och

tillåter menskligheten att öfwerlemna dessa åt sitt öde?. Det är lika hårdt att lemna den behöfwande utan hjelp, som det är obilligt att låta den förmögnare rikta sig på sin hungrande medbroders bekostnad. Hungersnöden afhjelptes wäl fordom i Egypten genom Josephs wisa råd, men hela landet blef öfwer-derigenom med folk och boskap den Egyptiska Pharaonens enskildta egendom.

Dessa äro nu de hufwudsakeligaste omständigheter som förorsaka misswäxt och förswåra dess följder i wårt land; wi wilja nu efterse huru de bäst kunna häfwas. Wi finna lätt att de physiska hinder wårt land har att kämpa med, tilräckeligen kunna öfwerwinnas genom flit, lika som de moraliska genom Upplysning och sedlighet. Ty när såg man den flitige hungra eller den sedige tigga sitt bröd? – Det är wäl sant, wårt land lemnar Landtmannen sin näring endast mot tungt arbete, men sällan beswiker det hella hans hopp: wi sakne wäl

infallande misswäxter dess räddning ifrån brist och hungersnöd, hufwudsakligen bör grundas, och hwilka medel äro att widtaga, för att dels lifwa en allmännare håg för dessa näringar, dels göra dem, så widt möjligt är, fria, lönande och fullt swarande mot ändamålet?

Då jag går för att beswara denna fråga, om hwars wikt jag är lika öfwertygad, som om mina egna krafters otillräckelighet, att med all den kännedom gå Sällskapets önskan till möte, som en sak af förewarande beskaffenhet det fordrar; skulle jag af fruktan att synas hysa ringa aktning för upplyste Mäns tadel, låtit afhålla mig från detta företag, om jag ej tillika wågade tro, det samme Mäns upplysta tänkesätt äro för mig en lika säker borgen deruppå, att mina brister blifwa öfwersedda, mina uttryck utan misstydning förklarade och mina åsigter med tålamod afhörde. Derföre må Det Kejserliga Finska Hushållnings-Sällskapet hwarken

häldre sakna hos mig den tilräckeliga insigt än den skyldiga beredwillighet, uppfyllandet af en så billig begäran, en så ädel önskan krafwer.

Emedan ofwanstående fråga innehåller fyra särskildte moment, will jag, till winnande af större redighet, äfwen i samma ordning skrida till att beswara desamma. – Att förekomma de så ofta hos oss inträffande misswäxternas swåra och förstörande följder, torde ej finnas säkrare medel än att, så långt det sig göra låter, förebygga sjelfwa misswäxterne, och orsakerne till dessa äro i wårt land följande: för mycken wäta eller torka, mask, Hagel, Frost och Wanhäfd.

För mycken wäta eller torka, åstadkomma wäl någon minskning i afkastningen; men att de ensamt skulle förorsaka hungersnöd, har man wid ett ordenteligt Åkerbruk ännu icke haft anledning att befara. Under regniga somrar, göra i midten upphöjda tegar och goda diken det förträffeligaste gagn. Är åter åkern wäl gödd, så lemnar den frodiga brodden redan tidigt om wåren, en mot solhettan skyddande skugga åt sina rötter; då Solen, i stället att skada säden

Då Sällskapet nogsamt insett huru med ett sådant Vaccinationssätt en allmänn och säker vaccination icke vore att förvänta, har Sällskapet sökt igenom Presterskapets uppmaningar förmå Allmogen att hämta sina barn

vande i Länet inberättadt, Honom då genast ålåge anbefalla att alla inom Soknen för faran utsatte ofördröjligen böra genast vaccineras, och att de som icke, uppå utsättande vaccinations ställen inställa sina barn, skulle vara förbundne att till Vaccinatören erlägga skjutslega efter de grunder Sällskapet hast den Nåden här ofvan anföra, och att de som härvid visade tredska, eller vägrade att låta sina barn vaccineras, borde kallas inför Kyrkorådet och

tillåter menskligheten att öfwerlemna dessa åt sitt öde? Det är lika hårdt att lemna den behöfwande utan hjelp, som det är obilligt att låta den förmögnare rikta sig på sin hungrande medbroders bekostnad. Hungersnöden afhjelptes wäl fordom i Egypten genom Josephs wisa råd, men hela landet blef öfwen derigenom med folk och boskap den Egyptiske Pharaonens enskildta egendom.

Dessa äro nu de hufwudsakeligaste omständigheter som förorsaka misswäxt och förswåra dess följder i wårt land; wi wilja nu efterse huru de bäst kunna häfwas. Wi finna lätt att de physiska hinder wårt land har att kämpa med, tienackeligen kunna öfwerwinnas genom flit, lika som de moraliska genom Upplysning och sedlighet. Ty när såg man den flitige hungra eller den sedige tigga sitt bröd? - Det är wäl sant, wårt land lemnar Landtmannen sin näring endast mot tungt arbete, men sällan beswiker det heller hans hopp: wi sakne wäl

endast nästgrandar dess mognad. Egyptens rika sädesfält befruktas ej af regn, Nilens några månaders öfwersswämning, gifwer dem sin styrka; men hwilket är saknade Finland snö om wintern och flodwatten om wåren! och hwem har ännu kunnat bewisa att åkrars och ängars wattnande, i wårt watten-rika fädernesland wore mindre möjeligt, än uti andra länder, hwarest denna konst redan länge med fördel idkas. —

Af frost och hagel hemsökes wäl wårt land understundom, men dessa Fenomen tilldraga sig ganska sällan, och öfwen då de inträffa, äro de icke heller allmänt skadeliga för hela landet. Som dessa landsplågor lika som pest och andra smittosamma farsoter, egenteligen höra till Naturens dolda oeconomi, och då de tillskickas af en Allwis Styresman, dels till straff och tuktan till bättring, dels till winnande af andra för oss okända ändamål, återstår oss ingenting widare än att med förnuftig undergifwenhet foga oss i Hans wilja som styr allting till det bästa. Hela Naturen är en inrättning som wi ej kunna förstå, hwarje tillfällighet, en försyn som wi ej kunna inse, hwarje missljud är en harmoni som wi ej kunna begripa, hwart

och ett enskildt ondt, är allmänt wäl: och i trots af wår stolthet och wår ofta inbillade höga lärdom, förblifwer den sanningen oryggelig: allt, som är, är rätt.

Frosten torde ännu länge komma att wara en swår fiende för Finland, i anseende till Landets physiska beskaffenhet förenadt med dess geographiska läge; det sednare kan ej hjelpas, men det förra genom kärrens och Mossarnes uttorkning fullkomligen häfwas. Likwäl så till förstående, att kölden wäl icke alldeles derigenom kan förwisas Landet, men att den på de tider, då säden är ömtåligast för dess åwerkan, ej på en eller par nätter till den grad kan afkyla det närmast jorden befinteliga luft-lagret, att skada deraf wore att befara. Upplyste Landsmän anse wåra froster wäl för ett närwarande ondt, men likwäl ej för något oöfwerwinnerligt hinder för wårt åkerbruks framdeles uppbringande till fullkomlighet, utan hellre för just den drifsjäder, som skall uppägga wår flit i wår jords tillbörliga skötsel, och som skall förmå oss att derpå anwända all den möda, hwilken är oundwiklig wid ett Lands uppodling.

Men att härwid, utom mellankommande Statshjelp, möta swåra hinder, torde inkomtas derutaf att, om ock storskiftet öfwer hela Finland blefwe werkställdt, som utan twifwel mycket bidrager till Landtbrukets upphjelpande

Till N:o 1396

) 8 (

Då Sällskapet nogsamt insett huru med ett sådant Vaccinationssätt en allmänn och säker vaccination icke vore att förvänta, har Sällskapet sökt igenom Presterskapets uppmaningar förmå Allmogen att hämta sina barn

) 16 (

vande i Länet inberättadt, Honom då genast åläge anbefalla att alla inom Soknen för faran utsatte ofördröjligen böra genast vaccineras, och att de som icke, uppå utsättande vaccinations ställen inställa sina barn, skulle vara förbundne att till Vaccinatören erlägga skjutslega efter de grunder Sällskapet haft den Nåden här ofvan anföra, och att de som härvid visade tredska, eller vägrade att låta sina barn vaccineras, borde kallas inför Kyrkorådet och

156.

tillåter menskligheten att öfwerlemna dessa åt sitt öde? Det är lika hårdt att lemna den behöfwande utan hjelp, som det är obilligt att låta den förmögnare rikta sig på sin hungrande medbroders bekostnad. Hungersnöden afhjelptes wäl fordom i Egypten genom Josephs wisa råd, men hela landet blef äfwen derigenom med folk och boskap den Egyptiske Pharaonens enskildta egendom.

Dessa äro nu de hufwudsakeligaste omständigheter som förorsaka missväxt och förswåra dess följder i wårt land; wi wilja nu efterse huru de bäst kunna häfwas. Wi finna lätt att de physiska hinder wårt land har att kämpa med, tillräckeligen kunna öfwerwinnas genom flit, lika som de moraliska genom upplysning och sedlighet. Ty när såg man den flitige hungra eller den sedige tigga sitt bröd? – Det är wäl sant, wårt land lemnar Landtmannen sin näring endast mot tungt arbete, men sällan beswiker det heller hans hopp: wi sakne wäl

skall hwarje hemman, uppå sin ietur sammanhängande, utbrutna ägowidd, dock finna så många och widsträckta frostbefordrande kallmyror och mossar, att altas deras uttorknings kostnad, ware sig genom dikning, pumpwerk eller Elkingtonska methoden, wida öfwerstiger såwäl hemmanets förmögenhet och manstyrka, som och den winst åbon efter fullbordadt arbete, under sin lifstid möjeligen kunde påräkna. Dessa för oss nu skadeliga Impedimenta, synas wara ställer, dem Naturen ämnat att i en framtid, belöna wåra kalrekares efterkommandes flit och möda. –

Dessa äro de physiska orsakerne som hos oss åstadkomma missväxt och fattigdom; jag will nu äfwen nämna om de moraliska orsakerna som lika mycket, ja till och med mera bidraga till det ondas förökande, dessa äro: omåttelighet och lättja hwilka tillsammans, såsom föranledande till wanhäfd werka grufweligt på jordbruket. Att wanhäfd bidrager till missväxt, behöfwer mera beklagas än bewisas.

För att hafwa dagligt bröd, fordras af wår Allmoge daglig flit, och en på förständig uträkning grundad arbetsfördelning öfwer hela året. Wid Landtbruket är det ena arbetet så beroende af det föregående, det ena företaget så inlänkadt uti det andra, att minsta försummelse i ett, rubbar ordningen i det hela; och oaktadt denna

154.

omtanka, denna flit, skördar Landtmannen dock ej lönen för sitt dagsarbete hwarje afton, utan blott hwarje höst. Skall åkern lemna honom tillräckeligt bröd, bör den äfwen tillräckeligen skötas; skall ängen lemna för hans boskap nödigt foder, bör den långt förut wara tillbörligen röjad, dikad, fredad och hägnad; den råg han om hösten skördar, bör wara sådd redan hösten förut.

Icke mindre omtanka och beräkning fordras den inre hushållningen; han bör noga fördela sitt förråd på hwarje dag hela året igenom; och som det är för sjömannen bättre att tidigare än för sent wänta Land, så är det för Landtmannen deremot försigtigare att sednare wänta skördens än den wanligen plär infalla sig, och som icke alla år äro lika i afkastning, bör äfwen hans dags-ransom ej wara beräknad efter det goda, utan efter det medelmåttiga årets tillgånger, så att det ena årets öfwerskott må betäcka det andras deficit, och blott en större flit, kan berättiga honom till större beqwämligheter. –

Men huru många finnas det icke ibland Allmogen som göra alldeles motsatsen härutaf. Sedan de inbergat sitt lilla förråd, synas de likasom täfla med hwarannan uti att hastigt förstöra detsamma. Det gifwes hushåll, hwilkas flit och omtanka ej tillräckeligen kunna berömmas; men det finnas äfwen sådana hwars förwända hushållssätt ej nog kan tadlas. Man finner ej sällan huru bonden förbrukar sin säd

) 8 (

Då Sällskapet nogsamt insett huru med ett sådant Vaccinationssätt en allmänn och säker vaccination icke vore att förvänta, har Sällskapet sökt igenom Presterskapets uppmaningar förmå Allmogen att hämta sina barn

) 16 (

vande i Länet inberättadt, Honom då genast åläge anbefalla att alla inom Soknen för faran utsatte ofördröjligen böra genast vaccineras, och att de som icke, uppå utsättande vaccinations ställen inställa sina barn, skulle vara förbundne att till Vaccinatören erlägga skjutslega efter de grunder Sällskapet haft den Nåden här ofvan anföra, och att de som härvid visade tredska, eller vägrade att låta sina barn vaccineras, borde kallas inför Kyrkorådet och

156.

Till No 1396

tillåter menskligheten att öfwerlemna dessa åt sitt öde? Det är lika hårdt att lemna den behöfwande utan hjelp, som det är obilligt att låta den förmögnare rikta sig på sin hungrande medbroders bekostnad. Hungersnöden afhjelptes wäl fordom i Egypten genom Josephs wisa råd, men hela landet blef äfwen derigenom med folk och boskap den Egyptiske Pharaonens enskildta egendom.

Dessa äro nu de hufwudsakeligaste omständigheter som förorsaka miswäxt och förswåra dess följder i wårt land; wi wilja nu efterse huru de bäst kunna häfwas. Wi finna lätt att de physiska hinder wårt land har att kämpa med, tidmäktigen kunna öfwerwinnas genom flit, lika som de moraliska genom upplysning och sedlighet. Ty när såg man den flitige hungra eller den sedige tigga sitt bröd? – Det är wäl sant, wårt land lemnar Landtmannen sin näring endast mot tungt arbete, men sällan beswiker det hellre hans hopp: wi sakne wäl

till bränwin, på det boskapen, som han föregifwa, må få dranken till godo. Han berusar sig af bränwinet, för att hafwa någon glädje af sin möda. Han går flitigt till kyrkan, emedan krogen äfwen är belägen wid samma wäg. Han är den första och sista på alla marknader, emedan han bör kan sälja och köpa för bästa pris; han är högdragen och starsk emot alla, så länge han efter sitt tycke har nog, och ej tror sig behöfwa af någon; han dröjer på en stadsresa, som fordrade högst tre dagar, minst en wecka, emedan allt måste förrättas med beskedf; han plöjer i största hast och med ledsnad, för, som han säger, otack samma åker, för att snarare hinna till bättre lönande företag; han slåpar ett fragtlass från St Petersburg till Åbo för 40 Rubel, förbrukar deraf 35 under wägen, och för hans häst som kostade honom 150 Rubel, betalar ingen wid hemkomsten femtio, – allt för att skaffa penningar till huset; han swär och slåss med sitt husfolk, på det de skola hysa aktning för honom som husbonde; han försitter hela weckor på tingsfärder, emedan hans nästa ej må onäpst kränka hans goda namn och rykte. – Qwinfolket på sådana hemman underlåta icke heller att inom sin werkningskrets lika fördelaktigt uträtta sina åligganden. Men jag will upphöra med uppräknandet häraf för att sjelf undgå lagsökning.

Är det då underligt att med en sådan hushållning, hungern förr än man wäntadt den, infinner sig, och hwarest skulle sådana warelser utswäfningar och fåfänga finna en gräns, om

155.

ej hungern lade ett wål för desamma? Huru stort blifwer då icke behofwet äfwen under medelmåttiga år, då så många bidraga till dess förökande? – Då wi ännu lägga härtill den mängd af inhyses-hjon, brödtorpare och andra under namn af arbetskarlar förekommande wråklingar, hwilka innästlat sig hos Allmogen, der de wid goda år, genom ringa arbete, hafwa sin bergning, men då bonden wid inträffad miswäxt, ej har råd att förrätta sitt arbete genom legohjon, kastas de, likasom barlasten i ett skepp, wid inträffad storm, först öfwer-bord; och som med dessa ej kan förfaras såsom med arbets-bien om hösten, måste de dock födas på salt och wir, och utgöra då landets werkeliga blodiglar; så finner man lätt att miswäxt årets börda äfwen härigenom wisst icke blifwer lindrad, utan mycket mera förökad och förswårad. Skulle blott den försumlige och lata, allena lida för sin lättja, wore skadan drägligare, men äfwen hans omyndige barn och orklösa föräldrar, hwilka wäl han bordt bewaka och wårda, bringas genom honom till elände och lemnas till swälta och tigga, då de dels genom ärfd lättja, dels genom brist och lidande; utan all moralisk underbyggnad och eftersyn, wanartas, förhärdas till tjeufar och skojare, förlora genom ösamkad skuld sina dåligt skötta hemman, hwilka merendels tillfalla någon tilltagsen granne som just under denna speculation försträckt till dem penningar, begå flerfaldiga brott, blifwa sedan inqwarterade på något häkte eller Fästning, och sluta sina dagar såsom kyrko fattiga eller på stegel och hjul.

) 8 (

Då Sällskapet nogsamt insett huru med ett sådant Vaccinationssätt en allmän och säker vaccination icke vore att förvänta, har Sällskapet sökt igenom Presterskapets uppmaningar förmå Allmogen att hämta sina barn

) 16 (

vande i Länet inberättadt, Honom då genast åläge anbefalla att alla inom Soknen för faran utsatte ofördröjligen böra genast vaccineras, och att de som icke, uppå utsättande vaccinations ställen inställa sina barn, skulle vara förbundne att till Vaccinatören erlägga skjutslega efter de grunder Sällskapet haft den Nåden här ofvan anföra, och att de som härvid visade tredska, eller vägrade att låta sina barn vaccineras, borde kallas inför Kyrkorådet och

Man kan lätt nog komma till öfvertygelse härom, blott man gör sig den möda, att genomögna Dombökerne, hvaraf Allmogens missgärningar äro antecknade. Man skall häpna öfver deras mängd, ledas och rysa vid deras beskaffenhet! och likväl finnas här blott de ätelle förbrytelserne antecknade; men huru många hafva ej blifvit föröfvade utan vittnen, nedtystade genom mutor, outförde af brist på tillfälle? Sådant hinder lägger lättjan och sedelösheten för Allmogens välmåga.

Emedan vi nu temmeligen kunna värja oss emot ofvannämnde svårigheter då de enskildt hemsöka oss; men då flera af dem ofta förena sig till vår skada, skulle vi ej då, om vi ej kunna bestå i den olika striden, med allvare sjuda till att sätta en gräns för det oblida ödets förstörande följder? — En erfaren härförare är icke allenast betänkt på att segra, utan att äfven i motsatt fall, med minsta skada draga sig utur striden. Då äfven en långvarig erfarenhet lärdt oss, att de medel man i farans stund med förtviflan tillgripit, oftare fördt till förderf än räddning, borde man då ej redan i god tid, så godt i vår makt står, sätta sig i säkerhet för de till äfventyrs tillstötande missöden? — Och hvilket medel är väl naturligare, då frågan är om lifs uppehälle, än att man under de goda åren förser sig med säd och penningar för de ofruktsamma eller hårdare. Detta låter väl göra sig af en omtänksam och flitig Landtbrukare; men äro alla flitiga, omtänksamma, mättliga? och

156

tillåter menskligheten att öfverlemna dessa åt sitt öde? Det är lika hårdt att lemna den behöfvande utan hjelp, som det är obilligt att låta den förmögnare rikta sig på sin hungrande medbroders bekostnad. Hungersnöden afhjelptes väl fordom i Egypten genom Josephs visa råd, men hela landet blef äfven derigenom med folk och boskap den Egyptiske Pharaonens enskilda egendom.

Dessa äro nu de hufvudsakeligaste omständigheter som förorsaka missväxt och försvåra dess följder i vårt land; vi vilja nu efterse huru de bäst kunna häfvas. Vi finna lätt att de physiska hinder vårt land har att kämpa med, svårligen kunna öfvervinnas genom flit, lika som de moraliska genom Upplysning och sedlighet. Ty när såg man den flitige hungra eller den sedige tigga sitt bröd? — Det är väl sant, vårt land lemnar Landtmannen sin näring endast mot tungt arbete, men sällan besviker det heller hans hopp: vi sakne väl Söderns ädla frugter; men vårt klimat deremot, härdar våra kroppar och vår närande föda, skyddar oss för den kälkre frosterens tärande krämpor. Men huru skall denna flit och sedighet kunna väckas och befordras hos den sämre delen af Allmogen? Man säger vanligtvis: lättjan straffar sig nog sjelf, och andra uppmanas till flit genom betraktandet af dess följder. Det är sant, följderne uteblifva visst icke, men dessa följder verka äfven menligt på den oskyldige, på samhället, på hela staten; och hvilket exempel kan väl förmå den late att blifva flitig, då sjelfva hungersnöden som är hans oskiljaktiga följeslagare, ofta ej gör honom för framtiden idogare och omtänksammare?

170

blifvit obegagnade, hvilka odlade å andra orter, gjordt samma, ja till och med större gagn än bakar och malmar vid svedjebruket. Sådana Landtbrukaren borde derföre ej hafva orsak att klaga öfver obillighet, om de blefve anviste och tillhållne att genom kärrbruk nu fylla den brist de välförtjent derigenom tillskyndat sig, att genom svedjandet hafva förstördt sina skogar.

Sedan jag i det föregående sökt bevisa, att det Nordliga Finlands emminge styrka och välmåga, utom åkerbruket, i allmänhet hängen das på de af skogen tillvinnande producter, såsom det hvarå Landet äger den största tillgång, will jag slutligen betrakta de medel som äro att vidtaga, för att dels lifva en allmännare håg för dessa näringar, dels göra dem, så vidt möjligt är, fria, lönande och fullt svarande mot ändamålet. Det gifves icke lätt något kraftigare medel till befrämjande af flit och idoghet än: behofvet och nyttan. Tvungad å ena sidan af det förra och å den andra lockad af det sednare, måste begäret väckas att eftersträfva och anskaffa det som tjenar till bristens

och huru skall han utan twångsmedel kunna blifwa det, då lagen blott straffar brottet, men ej kraftigt förekommer dess utöfning; då han finner det wara lättare att tigga beklaga sig, än anstränga sig, – lättare att ligga än arbeta; och om han äfwen på en eller par dagar skulle förmå sig till den största flit, så lemnar hans jord honom ej genast derföre bröd, och med tom mage är swårt att arbeta. Han bör samla sig ett förråd, säger man, att begagna sig af i behofwets stund; men då wore han ej försumlig, ej omtänksam. – Huru skall man wänta denna omtanka af en sådan, hwars hushållssätt, äfwen under goda år, ej lemnar honom mer än att han jemt kan slå sig ut, utan att falla andra till last, eller sätta sig i skuld. Och om äfwen under dess tid, spannemål wore att tillgå; hwarmed skall han köpa densamma, eller i händelse han finge låna så mycken brödföda som fordrades till hans lifsbergning, hwarmed skall han sedan framdeles betala detta lån, då han på ett år i lättja, mer kan förtära, än under hela sin lifstid; i lättja tillbragt, betala?

Att solvera detta problem, wore föga lättare, än att lösa den Gordiska knuten, om man derwid ej finge begagna sig af samma sätt som Alexander den Store, och då will äfwen jag framte ett sätt, som enligt min tanka är lika utförbart som tjenligt. Ehuru jag wäl wet att oeconomiska afhandlingar, sällan kunna uthärda en sträng och allmän granskning, då de i tillbörligt sammanhang med locala inflytelser från särskilda sidor betraktas och ehuru jag äfwen känner, att de betydligaste fördelar in

[…] mangfaldiga oss; men då flera af dem ofta förena sig till wår skada; skulle wi ej då, om wi ej kunna bestå i den olika striden, med allware bjuda till att sätta en gräns för det olikda ödets förstörande följder? – En erfaren härförare är icke allenast betänkt på att segra, utan att äfwen i motsatt fall, med minsta skada draga sig utur striden. Då äfwen en långwarig erfarenhet lärdt oss, att de medel man i farans stund med förtwiflan tillgripit, oftare fördt till förderf än räddning, borde man då ej redan i god tid, så godt i wår makt står, sätta sig i säkerhet för de tillåfwentyrs tillstötande missöden? – Och hwilket medel är wäl naturligare, då frågan är om lifsuppehälle, än att man under de goda åren förser sig med säd och penningar för de ofruktsamma eller hårdare. Detta låter wäl göra sig af en omtänksam och flitig Landtbrukare; men äro alla flitiga, omtänksamma, måttliga? och

författare theoretiske framställer af ett hushållssätt, kunna af en annan på goda skäl, wid tillämpningen alldeles ogillas, och hwilka äfwen ofta i grund af en tredjes öfwertygelse, åter i sin ordning klandras, är jag dock öfwertygad om att af flere i en sak framställde betraktelser och project, det för ändamålet mest tjenliga, lättare kan utletas, än då man förutan dylikt förråd, genast wille upptäcka det bästa, – och derföre wågar jag hoppas att de äfwen af mig i detta ämne framställde, ehuru ofullständiga uppgifter, om ej träffa det rätta målet, åtminstone wid öfwerläggningen i en så wiktig omständighet, ej torde wara utan all nytta. –

Till förekommande och häfwande af de så ofta i Finland inträffande misswäxterne, borde enligt det förut anförda sådana anstalter widtagas, att den flitige Landtbrukaren ej utan ersättning blefwe betungad genom den oomtänksammes försumlighet, och denne åter betagas den förmån, att endast för sin lättja blifwa underhållen på samhällets bekostnad; oredligheten och slöseriet borde icke allenast straffas, utan genom kraftiga åtgärder äfwen wid utöfningen förekommas och hindras; hela samhället borde ansvara för hwarje enskilds bestånd, och hwarje enskild bidraga till det helas nytta. Alla de som härwid ägde någon befattning, borde äfwen så widt möjligt är, wara intresserade för saken, emedan egna fördelen wakar, äfwen då menniskokärleken slumrar; Den medborgeliga friheten borde icke heller förnärmas; ingen i utwecklingen af sina kropps och själs förmögenheter hindras; undersåten borde tryggas wid lif och egendom samt skalen wid sina

[…]blifwit obegagnade, hwilka odlade å andra orter, gjordt samma, ja till och med större gagn än bakar och malmar wid swedjebruket. Sådana Landtbrukare borde derföre ej hafwa orsak att klaga öfwer obillighet, om de blefwe anwiste och tillhållne att genom kärrbruk ersätta den brist de wälförtjent derigenom tillskyndat sig, att genom swedjandet hafwa förstördt sina skogar.

Sedan jag i det föregående sökt bewisa, att det Nordliga Finlands menniskor, styrka och wälmåga, utom åkerbruket, i allmänhet kan grundas på de af skogen tillwinnande producter, såsom det hwarå Landet äger den största tillgång, will jag slutligen betrakta de medel som äro att widtaga, för att dels lifwa en allmännare håg för dessa näringar, dels göra dem, så widt möjligt är, fria, lönande och fullt swarande mot ändamålet." Det gifwes icke lätt något kraftigare medel till lifwande af flit och idoghet än: behofwet och nyttan. Twungad å ena sidan af det förra och å den andra lockad af det sednare, måste begäret wäckas att eftersträfwa och anskaffa det som tjenar till bristens

inkomster. Sådana äro fordringarna, låtom oss se huru de wid sjelfwa utöfningen kunna efterkommas. —

Att här införa det bruk, som enligt Diodor's berättelse warit widtagit hos ett folkslag i Libyen, hwarest de ofärdiga och ålderstegna som ej sjelfwa kunde förskaffa sig sin föda, öfwertaltes och tvingades, att sjelfwe aflända sig lifwet, behöfwer blott nämnas, för att med afsky förkastas; eller att, som några påyrka, genom städers anläggande i landet, befordra wälmåga för detsamma, wore att förekomma ett mindre ondt med ett större, uti ett land der det ej fattas köpmän, utan köpare, ej öfwerflödswaror, utan bröd. Att åter som andra förslå, genom påbud ålägga åboen uti det ena Länet, att bränna lampa i stället för pärtor, att derigenom förskaffa afsättning på olja åt inwånarne i det andra länet; men då man ej förut försedt hwarken den ena med tillräckeligt lin och hampfrö till oljeslagning, eller den andra med penningar, wore detta det säkraste medlet att försätta båda länen på en gång i mörker. En wiss författare förslår äfwen till winnande af penninge inkomster, en hop Slöjde- och manufactur arbeten, hwarwid äfwen tillwerkningen af Dader och leksaker för barn ej glömmes; — detta torde wäl medföra sin goda werkan, då man engång kommit så långt; men huru dryga lärpenningar och huru mycken tid fordras icke härtill för den som ännu till nödtorft blott kan hugga wed och bila balkar. — Men hwarföre skall man i förtid så mycket wara bekymrad om Architrabens och Carnisens Zirater, då sjelfwa byggnaden ännu ej är till sina

[illegible]

af dem ofta förena sig till wår skada; skulle wi ej då, om wi ej kunna bestå i den olika striden, med allwara bjuda till att sätta en gräns för det oblida ödets förstörande följder? — En erfaren härförare är icke allenast betänkt på att segra, utan att äfwen i motsatt fall, med minsta skada draga sig ater striden. Då äfwen en långwarig erfarenhet lärdt oss, att de medel man i farans stund med förtwiflan tillgripit, oftare fördt till förderf än räddning, borde man då ej redan i god tid, så godt i wår makt står, sätta sig i säkerhet för de till äfwentyrs tillstötande missöden? — Och hwilket medel är wäl naturligare, då fråga är om lifs uppehälle, än att man under de goda åren förser sig med säd och penningar för de ofruktsamma eller hårdare. Detta låta wäl göra sig af en omtänksam och flitig Landtbrukare; men äro alla flitiga, omtänksamma, måttliga? och

wäsentelige delar uppförd, så sjelfwa grundwalen ännu saknar sin tillbörliga styrka och omfång. —

Enligt min tanka, kunde, ifrågawarande omständigheter wid Landtbruket, tätast häfwas, och hungersnöden, ware sig af miswäxt eller wanhäfd uppkommen, genom följande medel, hwilka lämpade efter omständigheterna och tillbörligen handhafda, säkrast förekommas. —

Alla jordbrukare uti en församling ingå förening sinemellan till inbördes garanti och säkerhet, så i anseende till krono utskyldernes fullgörande, som till sina åboende hemmans tillbörliga ans och skötsel. Inrätta en Sockne Styrelse, wälja en ordförande, som i egenskap af Sockne Visitator, årligen före skördetiden inspecterar alla hemman i Socknen, men i synnerhet de hwars innehafware äro kände för mindre idoge. Härwid skulle han tillse om ängarne och åkrarne äro tillbörligen hägnade, rödjade och dikade, om det erforderliga antalet af kreatur och hästar finnes, om åkern tillräckeligen kan gödslas med den å hemmanets Ladugård befintelige spillningen, om densamma har blifwit genom artificiel spillning förökad, om folknumern står i förhållande till hemmanets öppna åker, eller om nya uppodlingar äro af nöden, om brödfödan hinner till för året, m.m.

Sockne Styrelsen, tillika med församlingens medlemmar öfwerenskomma huru mycken Spannemål hwarje person, mantal eller hemman årligen borde aflemna, till inrättandet af ett förråds magazin, som skulle stå under Styrelsens öfwerinseende och förwaltning; samt bestämma en arbetsförig persons dagtractamente, en sådans lön om året, förutan kläder

[illegible] blifwit obegagnade, hwilka odlade å andra orter, gjordt samma, ja till och med större gagn än barkar och malmar wid swedjebruket. Sådana Landtbrukare borde derföre ej hafwa orsak att klaga öfwer obillighet, om de blefwe anwiste och tillhållne att genom kärrbruk nu fylla den brist de wälförtjent derigenom tillskyndat sig, att genom swedjandet hafwa förstördt sina skogar.

Sedan jag i det föregående sökt bewisa, att det Nordliga Finlands [illegible] penninge styrka och wälmåga, utom åkerbruket, i allmänhet hängen [illegible] på de af skogen tillwinnande producter, såsom det hwarå Landet [illegible] den största tillgång, will jag slutligen betrakta de medel som [illegible] att widtaga, för att dels lifwa en allmännare håg för dessa näringar, dels göra dem, så widt möjligt är, fria, lönande och fullt swarande mot ändamålet. Det gifwes icke lätt något kraftigare medel till lifwande af flit och idoghet än: behofwet och nyttan. Twungad å ena sidan af det förra och å den andra lockad af det sednare, måste [illegible] wäckas att eftersträfwa och anskaffa det som tjenar till bristens

och föda, huru mycket af de wid Landtbruket wanligast förefallande arbeten räknas på ett helt dagswerk. Deßa om Styrelsens skyldigheter, deß rättigheter wore följande: 1:mo efter wärkställd inspectering, ställa åboen eller åboerne på ett wanhäfdat och i brist på brödföda warande hemman, under en eller flere Curatorer, som utwäljas bland de i församlingen eller å ifrågawarande hemman befintelige och härtill tjenlige män. 2:do Utanordna från Magazinet på Curators requisition, nödig spanemål, och från församlingen erforderligt antal dagswerk till hemmanets behof och på deß räkning. 3:tio Förskicka, på skedd anmälan, en försumlig, liderlig eller trätogirig person, från ett hemman till närmaste arbetshus.

En på ett hemman tillförordnad Curator, skulle äga full consularisk makt och myndighet. All hemmanets afkastning (ofvan: egendom) skulle stå under hans omedelbara wård och wärjo. Hushållets dagliga behof, så i bröd som sofwel, skulle af honom efter skedd beräkning utlemnas, det som brister, genom Styrelsen från Magazinet uttagas, och de nödige såwäl in som utsyßlor på hwarje person fördelas. Skulle någon wisa sig försumlig och trög wid det honom förelaggda och för ett helt dagswerk bestående arbetet, wara ohörsam, liderlig, trätogirig, skulle att efter omständigheterne antingen ej få mat för den dagen eller tilltalas, warnas och förmanas, eller och beläggas med tillräcklig husaga i bysäljars närwaro. Om den önskade werkan

[…] af dem ofta föra sig till wår skada; skulle wi ej då, om wi ej kunna bestå i den olika striden, med allware bjuda till att sätta en gräns för det olidiga ödets förstörande följder? – En erfaren härförare är icke allenast betänkt på att segra, utan att äfwen i motsatt fall, med minsta skada draga sig utur striden. Då äfwen en långwarig erfarenhet lärdt oß, att de medel man i farans stund med förtwiflan tillgripit, oftare fördt till förderf än räddning, borde man då ej redan i god tid, så godt i wår makt står, sätta sig i säkerhet för de tilläfwentyrs tillstötande missöden? – Och hwilket medel är wäl naturligare, då frågan är om lifsuppehälle, än att man under de goda åren förser sig med säd och penningar för de ofruktsamma eller hårdare. Detta låter wäl göra sig utaf en omtänksam och flitig Landtbrukare; men äro alla flitiga, omtänksamma, måttliga? och

159

Till No 1396

därigenom ej winnes, skulle en sådan på Curators anmälan, af Pastor in kallas och förmanas; werkade ej detta till förbättring, skulle Sockne Styrelsen förelägga honom wiß tid, att söka sig tjenst annorstädes, försummade han sådant, skulle han på Styrelsens anmälan, genom Länsman, medelst fånga skjuts, befordras till arbetshuset. – Curator skulle för sin förwaltning årligen redowisa, samt efter bestämd taxa af hemmanets tillgångar eller i brist deraf, från Magazinet njuta ersättning för sitt arbete. Skulle till hemmansbrukets snara uppbjelpande saknas nödig arbetsstyrka, ägde Curator genom Styrelsen utfordra ett behöfligt antal dagswerk från församlingen. Hemmanet skulle så länge wara under Curators wård, tills det som från publique medel till deß uppbjelpande samt till räntornes betalande blifwit användt, kunnit blifwa till församlingen godtgjorda; antingen af hemmanets egna tillgångar, hwilka genom ett sådant förfarande nödwändigt årligen måste tilltaga, eller genom de till arbete från hemmanet förwißte personers, och hemmanet tillfallande, arbetslöner.

170

Om någon tagit en under Curator ställd person i sin tjenst, gifwe honom mat och nödiga kläder, men den betingade lönen till deß Curator. Lemnar han ut den till den arbetande, ehuru han af mycket bewiset kände, honom wara under Curator ställd, betale dock till Curator den betingade lönen. Förgifwer den tjenande swikligen, sig ingen lön tillgodo njuta, blifwe det derwid, men ware honom dermedelst betagen, att förr till hemmanet återwända innan all Socknens fordran qwittad är. Ingen skulle heller äga rättighet att af en som är under Curator ställd

[…]blifwit obegagnade, hwilka odlade å andra orter, gjordt samma, ja till och med större gagn än baskar och malmar wid swedjebruket. Sådana Landtbrukare borde derföre ej hafwa orsak att klaga öfwer obillighet, om de blefwe anwiste och tillhållne att genom kärrbruk nu fylla den brist de wälförtjent derigenom tillskyndat sig, att genom swedjandet hafwa förstördt sina skogar.

Sedan jag i det föregående sökt bewisa, att det Nordliga Finlands […]mminge-styrka och wälmåga, utom åkerbruket, i allmänhet hangren[…] […]lar på de af skogen tillwinnande producter, såsom det hwarå Landet […]äger den största tillgång, will jag slutligen betrakta de medel som […]ro att widtaga, för att dels blifwa en allmännare håg för deßa nä[…]ringar, dels göra dem, så widt möjligt är, fria, lönande och fullt swa[…]rande mot ändamålet. Det gifwes icke lätt något kraftigare medel till lifwande af flit och idoghet än: behofwet och nyttan. Twingad å ena sidan af det förra och å den andra lockad af det sednare, måste begäret wäckas att efterstråfwa och anskaffa det som tjenar till bristens

Tin No 1396

utfordra ersättning för de penningar eller det brännewin han till honom lemnadt, ej heller finge från ett sådant hemman det till jordens häfdande erforderliga antal boskap, dragare och åker redskap för privates fordran förskingras, utan af hemmanets afskaffning, framdeles godtgöras.

Den tredje omständigheten härwid wore att Arbetshus, hwaraf åtminstone ett borde finnas i hwart Län, med ett dertill hörande jordstycke af några tunnlands widd, anlagd i grannskapet af någon Manufactur eller större stad, hwarest personer af ofwannämnd beskaffenhet kunde insättas, fördelas i afdelningar efter ålder, kön och uppförande, samt försedde med nödige uppsyningsmän. På det en sådan inrättning ej blefwe en fristad för lättingar, hwarest de, som ofta händer, under sysslolöshet och oseder, förnöta sin tid, skulle de hållas till kjenligt arbete, så att ej allenast deras underhåll, utan äfwen någon besparing för deras hemman kunde winnas. Här skulle under en läkares tillsyn, hwarken den sjuka wanwårdas, eller den late genom förgifwen sjukdom kunna undandraga sig från arbetet; icke heller finge härwid presterlig wård saknas, utan folket ständigen förmanas till flit och Christeliga dygder, såsom första medlet till en sann lefwernets förbättring...

De arbeten som wid en sådan inrättning kunna komma i fråga, äro mångfaldiga. Qwinfolket kunde sysselsättas med att af uppköpte rudimaterier tillwerka klädespersedlar, så åt sig sjelfwa, som äfwen åt sina wederlikar af andra könet; göra segelgarn, sticka strumpor och mössor, knyppla spetsar, binda nät och fransar, wäfwa band, fläta korgar, wäfwa mattor af bast, hår eller dylikt, sprita fjäder, repa tagel, sticka skor och strumpor, färga garn, sy nödiga kläder plagg och twätta linkläder m. m.

Sedan de arbetande hade sig bekant, att tiden för deras wistelse wid arbetshuset endast beradde på anskaffandet af nödiga medel till afbetalande af den skuld deras hemman kommit uti, samt till deras egen underhållnings kostnad, som noga för hwar och en bör bestämmas, skulle deras flit derigenom ansenligen förökas, så att en del kunde mot skälig widergällning permitteras på arbete i Staden eller på landet, till den det åstundade, på längre eller kortare tid; en annan åter användas till träd- eller kryddgårds skötsel å den under arbetshuset lydande jord, hwartill nödig spillning från staden lätt kunde erhållas. En del kunde få arbete wid Fabriker, manufacturer, wattsfäder, wägars och broars reparationer, gators stenläggning, tegel slagning, krono och private byggnader, Strömrensningar och öfwer hufwud sådana företag som för Statens räkning utbjudas på Entreprenad, hwarwid Entrepreneurerne wore förbundne att först antaga om arbetsfolk från Arbetshuset och sedan fylla bristen med friwilliga. Alla genom arbete förwärfwade medel ägde arbetshus föreståndaren inqwarsera mot lemnadt qwitto åt hwarje arbetare öfwer den summa som genom deras arbete influtit.

---

af dem ofta förena sig till wår skada; skulle wi ej då, om wi kunna bestå i den olika striden, med allware tänka till att sätta en gräns för det olikta ödets förstörande följder? — En erfaren härförare är icke allenast betänkt på att segra, utan att äfwen i motsatt fall, med minsta skada draga sig utur striden. Då äfwen en långwarig erfarenhet lärdt oss, att de medel man i farans stund med förtwiflan tillgripit, oftare födt till förderf än räddning, borde man då ej redan i god tid, så godt i wår makt står, sätta sig i säkerhet för de tillåfwentyrs tillstötande missöden? — Och hwilket medel är wäl naturligare, då frågan är om lifsuppehälle, än att man under de goda åren förser sig med säd och penningar för de ofruktsamma eller hårdare. Detta låter wäl göra sig af en omtänksam och flitig Landtbrukare; men äro alla flitiga, omtänksamma, mättliga? och

blifwit obegagnade, hwilka odlade å andra orter, gjördt samma, ja till och med större gagn än bakar och malmar wid swedjebruket. Sådana Landtbrukare borde derföre ej hafwa orsak att klaga öfwer obillighet, om de blefwe anwiste och tillhållne att genom kärrbruk nu fylla den brist de wälförtjent derigenom tillskyndat sig, att genom swedjandet hafwa förstördt sina skogar.

Sedan jag i det föregående sökt bewisa, att det Nordliga Finlands menniga styrka och wälmåga, utom åkerbruket, i allmänhet kan grundas på de af skogen tillwinnande producter, såsom det hwarå Landet äger den största tillgång, will jag slutligen betrakta de medel som äro att widtaga, för att dels lifwa en allmännare håg för dessa näringar, dels göra dem, så widt möjligt är, fria, lönande och fullt swarande mot ändamålet. Det gifwes icke lätt något kraftigare medel till lifwande af flit och idoghet än: behofwet och nyttan. Twingad å ena sidan af det förra och å den andra lockad af det sednare, måste begäret wäckas att eftersträfwa och anskaffa det som tjenar till bristens

Om det är redan en stor nytta att åt en hop för landet skadliga och onyttiga medlemmar förskaffa en utwäg till lifwets nödtorftiga bergning, så wore fördelen ännu större, om sådana personer blefwe nyttige äfwen för sjelfwa landet, derigenom att de på någons samfällighets begäran blefwe anwände till kärr och mossars uppdikande, hwarigenom sådana ställen lätt kunde uppodlas, hwilka i brist på arbetaren länge nog komma att ligga som ett dödt Capital, för hwilka innehafwaren, i stället att uppbära ränta, får årligen erlägga ränta till kronan, och dessförutan äro till stort hinder och men för Landtbruket. Sådana företag wore äfwen så mycket mera tjenliga för dessa arbetshjon, som dertill ej erfordrades hwarken kostsamma arbets redskap eller någon Ladugård, ja icke ens hästar; och ofta första och andra afkastningen redan kunde betala hela arbets kostnaden, och jorden sedan för ewerldeliga tider medföra nytta såsom äng eller betesmark. –

Som de på arbetshus insatte personer ej kunna anses såsom brottslingar, behöfde de ej genom annat än lagens band wara fängslade. En militärisk stränghet skulle waka öfwer ordning, renlighet och ett beskedeligt uppförande, såwäl under arbetet som ock deremellan. Den late och wid sitt arbete försumlige, skulle straffas med swält, tills han fullgjordt sitt bestämda pensum, och den öfwerdådige med kusgang. hwarwid noga borde tillses, att densamma häldre må wara tillräcklig än för knapp. Skulle en sådan afwika orten, kunde han, som hwarken ägde pass, penningar eller Credit, lätt nog upptäckas, en

utfäst belöning skulle skaffa hjelpsamma händer till hans gripande och inställande, då wore han i tillfälle att försona sitt fel genom tjenstaga, och inställningskostnadens aftjenande. Blefwe han borta, så wore skadan ingen, hungern twingade honom då att genom arbete och flit söka sin bergning hos någon, och just denna flit är det som äfwen åsyftades. – Genom dessa nu anförda ringa medel, wore tättingen uter stånd satt, att hwarken dö af hunger eller ligga andra till last; hans hemman, om han ägde något, wore ej i fara att wanhäfdas; ägaren wore tryggad wid sin egendom och Staten wid sina inkomster; sjelfwa sytteriet och sysslolösheten afskaffade, och i och med det samma det stora ändamålet, allmän wälmåga, wunnit. –

Jag will nu betrakta och besvara de betydligaste inkast, som emot denna inrättning och utwägarna dertill tyckas kunna göras. Först torde man inwända att den medborgerliga friheten derigenom skulle lida inträng, att en person endast för wanhäfdandet af sin egen jord, blefwe satt under Curator, eller twingas söka sig tjenst eller insättas på arbetshus. Härtill swarar jag, att som den medborgerliga friheten ej består uti någonting annat än uti en obehindrad rättighet, att göra allt det som lagarne tillåta, utan som ingen förnuftig Lag kan tillstädja något som förer till såwäl enskild som allmän skada, torde den late swårligen finna någon giltig orsak till klagan deröfwer att honom betages friheten att minska sin egendom, wanwårda sina barn, och andra af hans wård beroende personers wäl, förstöra sin hälsa och slutligen omkomma af hunger och elände. – Sådant wore det inträng hans frihet härigenom komme att lida. –

Men torde någon inwända, man borde åtminstone först afbida om han till äfwentyrs ej sjelf kunde utreda sig från den –

[illegible] of dem ofta förena sig till wår skada; skulle wi ej då, om wi ej kunna bestå i den olika striden, med allware bjuda till att sätta en gräns för det olika ödets förstörande följder? – En erfaren härförare är icke allenast betänkt på att segra, utan att äfwen i motsatt fall, med minsta skada draga sig utur striden. Då äfwen en långwarig erfarenhet lärdt oss, att de medel man i farans stund med förtwiflan tillgripit, oftare fördt till förderf än räddning, borde man då ej redan i god tid, så godt i wår makt står, sätta sig i säkerhet för de till äfwentyrs tillstötande missöden? – Och hwilket medel är wäl naturligare, då frågan är om lifsuppehälle, än att man under de goda åren förser sig med säd och penningar för de ofruktsamma eller hårdare. – Detta låter wäl göra sig af en omtänksam och flitig Landtbrukare; men äro alla flitiga, omtänksamma, måttliga? och

[illegible] tillsfwit obegagnade, hwilka odlade å andra orter, gjordt samma, ja till och med större gagn än bakar och malmar wid swedjebruket. Sådana Landtbrukare borde derföre ej hafwa orsak att klaga öfwer obillighet, om de blefwe anwiste och tillhållne att genom kärrbruk nu fylla den brist de wälförtjent derigenom tillskyndat sig, att genom swedjandet hafwa förstördt sina skogar.

Sedan jag i det föregående sökt bewisa, att det Nordliga Finlands [illegible]nniga styrka och wälmåga, utom åkerbruket, i allmänhet kan grundas på de af skogen tillwinnande producter, såsom det hwaraå Landet äger den största tillgång, will jag slutligen betrakta de medel som [illegible]o att widtaga, för att dels lifwa en allmännare håg för dessa näringar, dels göra dem, så widt möjligt är, fria, lönande och fullt swarande mot ändamålet. Det gifwes icke lätt något kraftigare medel till lifwande af flit och idoghet än: behofwet och nyttan. Twungad å ena sidan af det förra och å den andra lockad af det sednare, måste begäret wäckas att efterstråfwa och anskaffa det som tjenar till bristens

genom wanhäfd iråkade fattigdomen, ty mången har afbetalt skul-
der hwilka ansågs öfwerstiga hans förmåga, mången har från torftig-
het upparbetat sig till bättre omständigheter, genom behofwet twungad
till eftertanka. Detta är wäl möjligt; men har den late någonsin
förbättrad sina willkor genom fortfarande lättja, eller genom ihärdig
flit? – är det sednare fallet twisligare, så saknas honom wisst
icke tillfälle dertill äfwen under en Curators wård, och troligen kan
den försumlige bringas till omtanka lättare då han är under upp-
sigt, än om han wore alldeles sig sjelf öfwerlemnad. Skall åter
en hjelp göra godt gagn, så bör den äfwen komma i god tid. – Hwar-
före skyndar man att släcka en eldswåda det första man ser röken,
hwarföre låter man ej en menniska först fullkomneligen drunkna,
innan man kastar till hennes hjelp? hwarföre tillstoppar sjöman-
nen genast en i skeppet uppstådd läcka, innan detsamma ännu hun-
nit fyllas med watten? och hwarföre skulle man då wid tillsyn-
nandet af Stats-Skeppets läckor wilja göra flere betänkligheter,
hälst som äfwen den står till ansvar som kunnat hindra en
timad olycka men icke gjordt det.

Widare kunde inwändas, att inrättningen af Landtbruks-
föreningar skulle förorsaka församlingens medlemmar ett
drygt beswär, samt uppförandet af nödiga arbetshus, medföra
stora omkostnader för Staten, hwarwid föga ersättning, än min-
dre någon behållning kunde påräknas af en hop late och liderlige men-
niskors arbete; då redan brottslingarnes underhåll och bewak-
ning erfordra kännbara utgifter. – Hwad beswäret widkommer,
så skulle detsamma medföra mångfaldig nytta, och hwem skulle wäl
räkna på sitt beswär, då fråga är att hjelpa en beklaganswärd medbro-
der, då sysslolösheten, dryckenskap och alla dermed förenade laster och den
deraf uppkomna miswäxten och fattigdomen lika som landsförwis-
ningar, och brottslingarnes antal äfwen i samma mån förminskas. Hwad
Statens omkostnader härwid, så torde ingen annan fond behöfwas,
än den som nu så godt som bortslösas till underhåll för sysslolösa fattiga.
En inrättning som Staten förser med tillfälle till arbete och nödige
uppsynings-män, borde bra dålig wardas, om en person derstädes
ej kunde förwärfwa sig sitt dageliga uppehälle. Och om härtill äfwen
skulle fordras ett tillskott af Statsmedlen, känner jag ej på hwilka
skäl sådant kunde wägras, då till mötande af ett fiendteligit an-
fall så stora föberedelser göras, hela Statens förenade krafter upp-
bjudas, och ingen uppoffring anses för dryg blott lugn och frid
kunna winnas. – Hwarföre förtjenar då hungersnödens förekom-
mande mindre uppmärksamhet, hälst uti ett land, der den
rasar äfwen under sjelfwa fredens lugn. Skall nu krigaren till-
kämpa landet en blodig seger, på det lättingen må ostörd så hun-
gra, eller skall hungern uppwäcka hos honom kärlek till fädernelandet?
Segern blifwer lättare genom talrika härar, men hungern deremot är
den enda börda jag känner som blifwer tyngre i den mån flere deltaga
uti att bära densamma. – De på arbetshus insatte personerne torde
icke heller blifwa så många, emedan äfwen den lataste heldre söker
sig tjenst hos någon privat man, än han instäler sig till krono arbeten,
om han ock hos den förre skulle tjena blott för maten. Följden wore
då nätageligen den, att tjenstefolkets nuwarande dryga löner ansenligen

[...] ofta förena sig till wår skada; skulle wi ej då, om wi ej
kunna besegra i den olika striden, med allwar bjuda till att
sätta en gräns för det oblida ödets förstörande följder? – En
erfaren härförare är icke allenast betänkt på att segra, utan
att äfwen i motsatt fall, med minsta skada draga sig utur striden.
Då äfwen en långwarig erfarenhet lärdt oss, att de medel man i
farans stund med förtwiflan tillgripit, oftare fördt till förderf
än räddning, borde man då ej redan i god tid, så godt i wår
makt står, sätta sig i säkerhet för de tillafwentyrs tillstötande
missöden? – Och hwilket medel är wäl naturligare, då frågan
är om lifsuppehälle, än att man under de goda åren förser
sig med säd och penningar för de ofruktsamma eller härdare.
Detta låter wäl göra sig af en omtänksam och flitig Landtbru-
kare; men äro alla flitiga, omtänksamma, måttliga? och

[...]blifwit obegagnade, hwilka odlade å andra orter, gjordt samma,
[...]jå till och med större gagn än bakar och malmar wid swedjebru-
[...]ket. Sådana Landtbrukare borde derföre ej hafwa orsak att
[...]klaga öfwer obillighet, om de blefwe anwiste och tillhållne att genom
[...]kärrbruk nu fylla den brist de wälförtjent derigenom tillskyndat sig,
att genom swedjandet hafwa förstördt sina skogar.

Sedan jag i det föregående sökt bewisa, att det Nordliga Finlands
[...]ommige-styrka och wälmåga, utom åkerbruket, i allmänhet kan grun-
[...]das på de af skogen tillwinnande producter, såsom det hwarå Landet
[...]äger den största tillgång, will jag slutligen betrakta de medel som
[...]äro att widtaga, för att dels lifwa en allmännare håg för dessa när-
[...]ingar, dels göra dem, så widt möjligt är, fria, lönande och fullt swa-
[...]rande mot ändamålet. Det gifwes icke lätt något kraftigare medel
[...]till lifwande af flit och idoghet än: behofwet och nyttan. Twungad å
[...]ena sidan af det förra och å den andra lockad af det sednare, måste
[...]begäret wäckas att eftersträfwa och anskaffa det som tjenar till bristens

Til Nº 1396

blefwe modererade. Sålunda skulle arbetshuset redan genom blotta
namnet göra förträffeligit gagn.

Slutligen återstår ännu den hufwudsakeliga frågan att besvaras:
huru skola dessa inrättningar kunna widtagas då nödiga öfwerhetliga
Stadgandem och påbud härtill saknas? Om ej andra utwägar finnas
som bättre än de nu anförda swara emot ändamålet, så är jag öfwer-
tygad om, att Kejserliga Finska Hushållnings-Sällskapet, som
genom den nu uppgifna prisfrågan tillkännagifwit sitt nit för
landets wäl, lär och genom sitt gällande förord befordra alla de
utwägar, som till ett så gagneligt ändamål kunna leda. Af den
Landsfaderliga omsorg wår Aller Nådigste Kejsare hyser för Fin-
lands uppkomst och wäl, hoppas jag i underdånighet att Finlands
innewånares tacksamhet emot en huld Regent, äfwen genom be-
witjandet af sådana inrättningar, snart nog wore i tillfälle att blifwa
förökad.

Jag nämde i det föregående om nödwändigheten af förråds
magaziners inrättande i Socknarne, såsom det säkraste medlet till af-
hjelpandet af sådana hemmans första och största behof som blifwit satte
under Curatorer: hwarigenom äfwen Sockneboerne med större uppmärk-
samhet gåfwe akt uppå, samt i tid sökte afhjelpa och förekomma
hwarje misshushållning och försumlighet i Landtbruket hos hwar-
andra, emedan i motsatt fall en hwar såsom intressent i magazinet
finge dela skadan. Jag will nu närmare widröra denna omständig-
Det gifwas företag som bättre lyckas för få, än för många, då der-
mot andra äro sådana att till deras utförande hela nationens ge-
mensamma styrka bör förenas, och af sådan beskaffenhet är utan
twifwel äfwen det, då fråga är att i behofwets stund, förse ett hel

land med tillräckeligit bröd. — I tid samlade förråder äro här-
wid det säkraste medlet till ändamålets winnande. Ehuru ett förråds
Magazin egenteligen är af större nytta för den försumlige än för den
flitige och omtänksamme Landtbrukaren som sjelf kan inrätta för
sitt hushåll ett förrådshus, anser jag dock nyttan eller fördelen af ett
gemensamt magazin wara mycket för stor, än att af fiende kunde
göras å någons wägran att deltaga uti dess inrättande. Då erfaren-
heten äfwen bestyrkt den sanningen, att för de penningar, man
under goda år, erhållit i betalning för en tunna säd, näppeligen kun-
nat tillhandla sig en half tunna af samma wara, på en tid då man
måst warit i behof deraf, synes fördelen tydeligen wara större, om
Spannemål, istället för penningar, i erforderlig mängd kunde hållas
de behöfwande tillhanda, och blott den delen deraf förwandlas till
penningar, som kunde umbäras, och när den mest gäller. —

Härwid uppstår nu först den Fråga: "Genom hwilka utwägar
kan ett wisst behöfligt medel-quantum säd, alltid och öfwer allt, hål-
las Landet tillhanda"? — På de orter hwarest Sockne-Magaziner
redan äro inrättade med tillräckeligit förråd på säd för Allmogen,
är ej annat att önska än att desamma äfwen framdeles blifwe
underhållne; men der sådane ej finnas, torde ej bättre medel kun-
na uppletas än att med det första inrätta förrådshus. Span-
nemål kunde härtill på twännehanda sätt erhållas: 1:o Antin-
gen skulle församlingens jordbrukare frivilligt sig emellan
öfwerenskomma och bestämma, huru mycken säd under goda
år från hwarje hemman borde till förrådshuset aflemnas, hwil-
ken säd sedan, genom af församlingen tillförordnade män, emotta-
ges, och i händelse af någons wägran, utan widare omgångar hos
den betalnings-skyldige utmätes. — Då tjenstemän utlägga årligen

[illegible] of sig; men de flera
af dem ofta förena sig till wår skada; skulle wi ej då, om wi ej
kunna bestå i den olika striden, med allwar e bjuda till att
sätta en gräns för det olidla ödets förstörande följder? — En
erfaren härförare är icke allenast betänkt på att segra, utan
att äfwen i motsatt fall, med minsta skada draga sig utur striden.
Då äfwen en långwarig erfarenhet lärdt oss, att de medel man i
farans stund med förtwiflan tillgripit, oftare fördt till förderf
än räddning, borde man då ej redan i god tid, så godt i wår
makt står, sätta sig i säkerhet för de tillåfwentyrs tillstötande
missöden? — Och hwilket medel är wäl naturligare, då fråga
är om lifsuppehälle, än att man under de goda åren förser
sig med säd och penningar för de ofruktsamma eller hårdare.
Detta låter wäl göra sig af en omtänksam och flitig Landtbru-
kare; men äro alla flitiga, omtänksamma, måtteliga? och

blifwit obegagnade, hwilka odlade å andra orter, gjordt samma,
ja till och med större gagn än bakar och malmar wid swedjebru-
ket. Sådana landtbrukare borde derföre ej hafwa orsak att
klaga öfwer obillighet, om de blefwe anwiste och tillhållne att genom
åkerbruk nu fylla den brist de wälförtjent derigenom tillskyndat sig,
att genom swedjandet hafwa förstördt sina skogar.

Sedan jag i det föregående sökt bewisa, att det Nordliga Finlands
penninge-styrka och wälmåga, utom åkerbruket, i allmänhet har grun-
das på de af skogen tillwinnande producter, såsom det hwarå Landet
äger den första tillgång, will jag slutligen betrakta de medel som
äro att widtaga, för att dels lifwa en allmännare håg för dessa när-
ingar, dels göra dem, så widt möjligt är, fria, lönande och fullt swa-
rande mot ändamålet. Det gifwes icke lätt något kraftigare medel
till lifwande af flit och idoghet än: behofwet och nyttan. Twingad å
ena sidan af det förra och å den andra lockad af det sednare, måste
begäret wäckas att efterstråfwa och anskaffa det som tjenar till bristens

en wiss procent af sin lön till Enke- och pupil Cassan, som kom-
mer Enkorne till godo efter deras männers död, så kunde äfwen Landt-
mannen mycket hällre göra det samma till eget begagnande under
lifstiden. — 2:o Eller ock skulle hwarje skattskyldig Jordbrukare
under goda år äga rättighet att erlägga en del af sina ut-
skylder i Spannemål, efter lagomt nedsatt sädespris, hwar-
med så länge kunde fortfaras tills ett nödigt förråd wore
samladt, att under miswäxt år tjena allmogen till bergning.

På det Staten genom denna åtgärd ej måtte komma att lida
(ehuru det egenteligen ej kan kallas lidande, då undersåtarne der-
genom skyddades för hungersnöd,) kunde detta lån wara ställdt
på 20 eller flera års afbetalning. — Genom sådana i tid samla-
de Spannemåls förråder, skulle äfwen den fördel winnas att, wid in-
träffade miswäxt år, då Staten som ofta händt, nödgats lemna
åt flere Socknar från Militär Magazinerne Spannemåls under-
stöd, och sedan året derpå genom executive medel låtit indrifwa
sin fordran. — Låntagarenes hemman ej till den grad kunde
ruineras att de, såsom ofta inträffadt, genom boskapens för-
skingring, sedan sällan eller alldrig kunnat återhemta sig från
deras inråkade lägerwall. —

Då Landtmannen på sått numera, måste erlägga sina kronoränta
i penningar, till hwilkas anskaffande han oftast förwandlar sin säd till
brännwin, hwarigenom fylleriet utomordenteligen befordras, emedan
han sedan använder alla möjeliga medel till brännwinets försyttrande
och som det ofta händer att han äfwen sjelf är böjd för denna wara
öfwerflödiga bruk, blifwer såten onödigt ur minskad, brännwinet förbrukadt
och räntan måste erläggas af andra tillgångar; men om han

[...] sina ögon; men då flera
af dem ofta förena sig till wår skada, skulle wi ej då, om wi ej
kunna bestå i den olika striden, med allware bjuda till att
sätta en gräns för det oblida ödets förstörande följder? — En
erfaren härförare är icke allenast betänkt på att segra, utan
att äfwen i motsatt fall, med minsta skada draga sig utur striden.
Då äfwen en långwarig erfarenhet lärdt oss, att de medel man i
farans stund med förtwiflan tillgripit, oftare fördt till förderf
än räddning, borde man då ej redan i god tid, så godt i wår
makt står, sätta sig i säkerhet för de tilläfwentyrs tillstötande
missöden? — Och hwilket medel är wäl naturligare, då fråga
är om lifsuppehälle, än att man under de goda åren förser
sig med säd och penningar för de ofruktsamma eller hårdare...
Detta låter wäl göra sig af en omtänksam och flitig Landtbru-
kare; men äro alla flitiga, omtänksamma, måttliga? och

deremot finge afbörda sina utskylder i Spannemål, smör etc. antingen
directe till kronan eller och till Sockne förråds Magazinerne, hwarifrån
den sedermera kunde försyttras, eller i större quantiteter allemnas an-
tingen till den i landet förlagde militairens behof eller till tjenstemän-
nernes aflöning, så skulle landet derigenom tillflyta en stor förmån.
Om uti Städerne, i enlighet med det som i Ryssland är brukligt, den
såkallade brännwins förpactningen infördes, och Socknarne ägde
rättighet att inrätta brännerier, hwarest ränte Spannemålen kunde
förwandlas till brännwin och Öl, och sedan lefwereras till förpac-
tarene i Städerne till försäljning, så skulle hela Socknens mantals-
penningar dermed redan kunna erläggas; Dranken skulle ersätta
hela bränneri inrättnings kostnaden; och den fördel ännu winnas
på köpet, som härflyter deraf att brännwin tillwerkas i stora
Murpannor, framför de små husbehofspannorne som Allmogen wan-
ligtwis äger, hwilka äfwen alldeles skulle komma utur bruk, då
församlingen å dessa brännerier jemwäl kunde tillwerka sitt husbehofs
brännwin.

Det sädes-quantum som skulle tjena till bergning för ett
helt land under miswäxt år, borde wara bra stort, ja till och med
större än möjligt wore att hopsamla, om man endast hade till afsigt
att blott hjelpa den behöfwande, utan att tillika söka förekomma
orsakerne till fattigdomen. Men som sädesbrist i wårt land oftare
uppkommer af misshushållning och lättja, än af werkeliga physiska
oundwikliga orsaker, torde det behöfliga medel-quantum säd ej
ej behöfwa wara synnerligen stort, om de medel tillika användas som
leda till befordrandet af flit och omtanka wid landthushållningen;
och att det är flit, men icke kännedom i landtculturen som oftast saknas,
finner man deraf, att hemman af samma ägo-widd samma fördelar

[...] blifwit obegagnade, hwilka odlade å andra orter, gjordt samma,
[...]ja till och med större gagn än bakar och malmar wid swedjebru-
[...]ket. Sådana Landtbrukare borde derföre ej hafwa orsak att
[k]lага öfwer obillighet, om de blefwe anwiste och tillhållne att genom
[...]ärrbruk nu fylla den brist de wälförtjent derigenom tillskyndat sig,
att genom swedjandet hafwa förstördt sina skogar.

Sedan jag i det föregående sökt bewisa, att det Nordliga Finlands
[...]enninge-styrka och wälmåga, utom åkerbruket, i allmänhet kan grun-
[...]das på de af skogen tillwinnande producter, såsom det hwaraf Landet
[...]äger den största tillgång, will jag slutligen betrakta de medel som
[...]o att widtaga, för att dels lifwa en allmännare håg för dessa nä-
[...]ringar, dels göra dem, så widt möjligt är, fria, lönande och fullt swa-
[...]ande mot ändamålet. Det gifwes icke lätt något kraftigare medel
[...]till lifwande af flit och idoghet än: behofwet och nyttan. Twingad å
[...]ena sidan af det förra och å den andra lockad af det sednare, måste
[b]egäret wäckas att eftersträfwa och anskaffa det som tjenar till bristens

Tia Nr 1396

och oumstyrka, åbon på det ena alldrig saknas bröd, då deremot in-
nehafwaren af det andra, alldrig slipper sina skulder, alldrig sin fattig-
dom. Att genom förskott förse en sådan med bröd så ofta han är
i behof deraf, wore lika ändamålslöst, som att på ett skepp hwilket
blifwit läkt, endast genom pumpning wilja hindra wattnets inträngande
och fartygets sjunkning. —

Ehuru åfwen ett mindre säde-quantum på ofwan nämdt sätt wore
tillräkeligt, så, och emedan säd härwid gör bättre gagn än penningar,
uppstår den andra frågan: huru skall detta Spannemåls-quantum
utan skada kunna förwaras till behöflig tid? samt hwarest bör
det hopsamlas, på det transport kostnaden för Allmogen ej måtte
blifwa för drygt? Härwid äger man twänne utwägar. 1:mo Uti hwarje
Socken inrättas ett eller flere förrådshus, i likhet med dem å flere orter
redan befintliga och förut omnämde Sockne magazinerne, dit Spann-
målen samlas. Likwäl med den skilnad, att som dessa äro inrättade, icke
till den behöfwandes skada, utan till hans hjelp, borde wäst afgiften
antingen alldeles afskaffas, eller i händelse den ansågs nödig till
befordrandet af större flit hos låntagaren, kunde den tillfalla sjelfwa
magazinet såsom tillwäxt, och icke dess förwaltare till belöning uti
egen sak, hwarwid alla delägarene i ordning borde deltaga i be-
fattningen. — Skulle åter uppförandet af sådana byggnader före-
falla Allmogen swårt, och uten wakthållning wid desamma, skött
wore att befara, kunde 2:do den från hwarje by eller Socken genom
årlig uppbörd utgående Spannemål fördelas på några förmögnare
hemman, mot förbindelse att den samma wid påfordran, och efter
erhållen anwisning eller anordning utlemna. På det sådan ge-
nom ett längre förwarande ej måtte taga skada, skulle den åter deraf
tagen continueras som med ny Spannemål kunde ersättas. —

Det i Ryssland på flere ställen brukeliga sättet, att i jord-gropar grafde
i torra sandåsar eller backar förwara sin säd, hwarest den, betäckt med
näfwer, halm och jord, skall kunna bibehållas oskadd i tiotal af år, wore
i detta hänseende en wigtig omständighet, sedan dess anwändbarhet ge-
nom försök blifwit åfwen hos oss bestyrkt. —

Jag kommer nu i ordningen till Prisfrågans senare del, nemli-
gen: "Hwilka äro, utom Åkerbruket, de näringar, hwaruppå i allmänhet
det Nordliga Finlands penninge-styrka och wälmåga, samt wid infallan-
de misswäxter dess räddning ifrån brist och hungersnöd, hufwudsakeligen
bör grundas?" — Då man betraktar de hinder som ligga i wägen
för det Nordliga Finlands handels rörelser, dess dåliga och långa wägar,
dess tunga och grofwa producter hwilka åfwen alla finnas i Finlands
södre orter, hwarwid ämna afsättnings förmån ostridigt är på de sednares
sida; då man fäster sin uppmärksamhet på Norra Finlands ringa
folkmängd och sjelfwa Allmogens råhet och bristande konstfärdig-
het i slöjde- och manufactur arbeten; då man besinnar att bondens
ladugårds producter jemwäl genom en bättre boskapsskötsels införan-
de, swårligen kan till någon betydlighet förökas utöfwer husbehofwet,
i saknad af goda och tillräckeliga betesmarker; då man ännu
lägger härtill, hans ringa lönande jagt, hans beswärliga fiske och
totala brist på lönande bergwerk samt salt och stenkols grufwor,
så kommer man i största förlägenhet då man utom Åkerbru-
ket will uppleta för honom en utwäg till penninge-styrka och
wälmåga, ja man är till och med böjd att tro, det, om ej Försynens
Herre, likasom fordom uti den Arabiska Öknen, komme honom
till undsättning med Åkerbons och Manna, ingenting annat åter-
stode till hans räddning, än de förut brukeliga nödfalls medlen — Bark och Wälska!

…

af dem ofta förena sig till wår skada; skulle wi ej då, om wi ej
kunna bestå i den olika striden, med allware bjuda till att
sätta en gräns för det olika ödets förstörande följder? — En
erfaren härförare är icke allenast betänkt på att segra, utan
att åfwen i motsatt fall, med minsta skada draga sig ater striden.
Då åfwen en långwarig erfarenhet lärdt oss, att de medel man i
farans stund med förtwiflan tillgripit, oftare fördt till förderf
än räddning, borde man då ej redan i god tid, så godt i wår
makt står, sätta sig i säkerhet för de tilläfwentyrs tillstötande
missöden? — Och hwilket medel är wäl naturligare, då frågan
är om lifsuppehälle, än att man under de goda åren förser
sig med säd och penningar för de ofruktsamma eller hårdare.
Detta låta wäl göra sig af en omtänksam och flitig Landtbru-
kare; men äro alla flitiga, omtänksamma, måttliga? och

…blifwit obegagnade, hwilka odlade å andra orter, gjordt samma,
ja till och med större gagn än backar och malmar wid swedjebru-
ket. Sådana Landtbrukare borde derföre ej hafwa orsak att
klaga öfwer obillighet, om de blefwe anwiste och tillhållne att genom
kärrbruk nu fylla den brist de wälförtjent derigenom tillskyndat sig,
att genom swedjandet hafwa förstördt sina skogar.

Sedan jag i det föregående sökt bewisa, att det Nordliga Finlands
penninge-styrka och wälmåga, utom Åkerbruket, i allmänhet kan grun-
das på de af skogen tillwinnande producter, såsom det hwarå Landet
äger den största tillgång, will jag slutligen betrakta de medel som
äro att widtaga, för att dels lifwa en allmännare håg för dessa nä-
ringar, dels göra dem, så widt möjligt är, fria, lönande och fullt swa-
rande mot ändamålet. Det gifwes icke lätt något kraftigare medel
till lifwande af flit och idoghet än: behofwet och nyttan. Twungad å
ena sidan af det förra och å den andra lockad af det senare, måste
begäret wäckas att efterstråfwa och anskaffa det som tjenar till bristens

Tia No 1396

Men som hela Naturen wittnar om den största wishet
uti dess inrättning, så wore det högst orätt att wilja påstå, det Norra
Finland till den grad wore wanlottad, att dess inwånare med förnuftig
omtanka och ihärdig flit, ej kunde förskaffa sig sin goda bergning
af ett land som tydeligen synes wara danadt till wisst ort för men-
niskor; och hwem skulle wäl kunna twifla häruppå, då sjelfwa Spets-
bergens isade hamnar och med ewig snö betäckta fjellar, hwarest, om
man undantager moss arterne, all vegetation upphört, af Naturen
dock rikeligen blifwit försedde med det nödwändigaste för menni-
skors wisstelse under ett så hårdt Climat. — Hafwet lemnar der fisk
och dess isiga böljor framföra dit från fjerran land, genom Skapa-
rens beundranswärda inrättning, brännwed i öfwerflödig mängd; och
likwäl kan Norra Finland, i jemförelse med dessa nordligast belägna län-
der framte betydliga fördelar, ja till och med sådana som uti Europas
lyckligare Orter icke allenast saknas, men till och med utan saknad ej
kunna umbäras. Det äro Norra Finlands widsträckta och i århun-
draden sparade Skogar och de deraf tillwinnande producter, hwilka
en dag skola lemna åt sina ägare det kraftigaste stöd uti behofwets
stund, då åkern dem nekar sin hjelp. Låt hagel och frost, tätt
krossa och qwäfwa den weckliga halmen, de fåfängt förena sin kraft
mot Nordens wäldiga Cedrar. — Som blott furu bjelkar af större gröf-
lek och längd, i handel bäst betala sig, är genom deras försträndt icke
någon brist på brännwed för framtiden att befara, hälst den öf-
flödiga granskogen, jemte tall och björk häruppå ställa en säker borg.

Orsaken, hwarföre Norra Finland ej kunnat draga tillräcklig
nytta af alla sina fördelar, bör wisst icke sökas uti dess producters ringa
wärde, utan i den dryga kostnad som fordras att uppifrån landet med
hästar (den härtills enda utwäg) till Finlands sjö-städer nedföra

så tunga waror. Derföre har det äfwen händt, att blott städerne och de
närmast dertill belägna socknarne, haft denna handel i sina händer;
att härwid såwäl säljaren som ock köparn haft sin goda beräkning
kan med all säkerhet finnas, då man betraktar den flit och liflig-
het hwarmed denna handels rörelse drifwes, jemförd med den myckenhet
af Bräder, Plankor och Bjelkar som årligen utskeppas till utrikes
orter såwäl med finska som utländska fartyg; så att innan kort
allmän brist på denna handels artickel snarare är att befara, än brist
på håg och böjelse hos säljarn att försyttra detsamma. En sanning
som högt talar till Norra Finlands fördel.

Det är derföre som jag ej kan underlåta att med innerlig tacksamhet
underdånighet omnämna och bepriса den faderliga försorg wår Milde
Regent jemwäl derutinnan bewisst wårt Finska fädernesland, då Han ge-
nom de nådigst påbudne, nu påbegynte och med framgång fortsatte
strömrensnings arbeten welat bereda åt Norra Finland en be-
qwäm utwäg till en säker och lönande näringsfång. — Då sjelfwa
Rysslands producter framskaffas från Astrachan till St. Petersborg
uppå Barkor, dragne af hästar eller lejda arbetskarlar längs åt
och uppföre Wolga floden, hwarwid hwarken den kostnad och det
arbete, eller de faror och olyckor hwarmed dessa företag äro förenade
hafwa kunnat öfwerwäga den nytta de medföra; huru mycket mera
lönande skall det icke blifwa för Norra Finlands inbyggare, sedan
floderne kunnat göras far- och segelbara, att sjelfwe nedföra sina
waror i stora partier till sjö-hamnarne och der försyttra dem
till första man; hwarwid de komma att hafwa den oneckeligen
stora fördel på sin sida, att ej behöfwa framsläpa sina tunga bjelk-
flottor emot strömmen, som på Wolga är fallet, utan kunna låta
dem jemt föras af strömmen dit de skåfwa; och skulle äfwen

af dem ofta förena sig till wår skada; skulle wi ej då, om wi ej
kunna bestå i den olika striden, med allwarе bjuda till att
sätta en gräns för det olika ödets förstörande följder? — En
erfaren härförare är icke allenast betänkt på att segra; utan
att äfwen i motsatt fall, med minsta skada draga sig utur striden.
Då äfwen en långwarig erfarenhet lärdt oss, att de medel man i
farans stund med förtwiflan tillgripit, oftare fördt till förderf
än räddning, borde man då ej redan i god tid, så godt i wår
makt står, sätta sig i säkerhet för de tilläfwentyrs tillstötande
missöden? — Och hwilket medel är wäl naturligare, då frågan
är om lifs uppehälle, än att man under de goda åren förser
sig med säd och penningar för de ofruktsamma eller hårdare.
Detta låter wäl göra sig af en omtänksam och flitig Landtbru-
kare; men äro alla flitiga, omtänksamma, måttliga? och

blifwit obegagnade, hwilka odlade å andra orter, gjordt samma,
ja till och med större gagn än backar och malmar wid swedjebru-
ket. Sådana Landtbrukare borde derföre ej hafwa orsak att
klaga öfwer obillighet, om de blefwe anwiste och tillhållne att genom
åkerbruk ersätta den brist de wälförtjent derigenom tillskyndat sig,
att genom swedjandet hafwa förstördt sina skogar.

Sedan jag i det föregående sökt bewisa, att det Nordliga Finlands
näringsstyrka och wälmåga, utom åkerbruket, i allmänhet kan grun-
das på de af Skogen tillwinnande producter, såsom det hwarå Landet
äger den största tillgång, will jag slutligen betrakta de medel som
äro att widtaga, för att dels lifwa en allmännare håg för dessa nä-
ringar, dels göra dem, så widt möjligt är, fria, lönande och fullt swa-
rande mot ändamålet. Det gifwes icke lätt något kraftigare medel
till lifwande af flit och idoghet än: behofwet och nyttan. Twungad å
ena sidan af det förra och å den andra lockad af det sednare, måste
begäret wäckas att eftersträfwa och anskaffa det som tjenar till bristens

Tidn: № 1396

desa flottor af någon händelse skingras, så wore ej ett enda stycke,
såsom warande af träd, i fara att hwarken sjunka eller förkomma,
utan föras af Elfwen närmare det mål dit de syftat. —

Detta är, enligt min tanka, den hufwudsakeligaste närings-
fång som wid infallande misswäxter, kan tjena det Nordliga
Finland till en säker räddning ifrån brist och hungersnöd, och det
så mycket mer som Södra och Westra Finlands skogstillgångar, ige-
nom den mångåriga och omåtteliga exportation, år från år, allt
mindre och mindre kunna förnöja utländningens behof
af dylika producter. — Att wid en lätt och ofördt Transport, äfwen
andra Landtmannawaror kunna med större beräkning nedföras,
torde wara lika klart som det, att sedan Allmogen wunnit mera
insigt och större konstfärdighet, äfwen förädlade Skogs-producter
kunna komma i fråga, såsom Tjära, Harts, Terpentin, Kimrök,
Pottaska, träkäril och sjelfwa farkosterne hwarmed warorne
nedhemtas, såsom större och mindre båtar och skutor, samt
til och bohl färdiga fartyg, kunde wid hamnarne försyttras, äfwen
större Barkor och Pramar, hwars oformliga skapnad och
plumpa byggnad göra dem otjenliga till sjöfart, och beswärli-
ga att återföras till hemorten, skulle, sönderhuggna till wed,
wid hwarje sjö-stad, hålla sin ägare fullkomneligen skadeslös.

Jag känner nog att det finnas dem som genom Fabriquers och
Manufacturers inrättande i Norra Finland, tro sig kunna förskaffa
Landet stora fördelar: Men då man besinnar att en Fabrikant
egenteligen söker sin bergning genom den winst han kan påräkna
wid försäljningen af en wara den han af de ö ort och ställe upp-

[...] of dem ofta förena sig till wår skada; skulle wi ej då, om wi ej
kunna bestå i den olika striden, med allware bjuda till att
sätta en gräns för det oblida ödets förstörande följder? — En
erfaren härförare är icke allenast betänkt på att segra; utan
att äfwen i motsatt fall, med minsta skada draga sig utur striden.
Då äfwen en långwarig erfarenhet lärdt oss, att de medel man i
farans stund med förtwiflan tillgripit, oftare fördt till förderf
än räddning, borde man då ej redan i god tid, så godt i wår
makt står, sätta sig i säkerhet för de till äfwentyrs tillstötande
missöden? — Och hwilket medel är wäl naturligare, då fråga
är om lifsuppehälle, än att man under de goda åren förser
sig med säd och penningar för de ofruktsamma eller hårdare.
Detta låter wäl göra sig för en omtänksam och flitig Landtbru-
kare; men äro alla flitiga, omtänksamma, måtteliga? och

[...]andlade kudimaterierne, genom sin konst kunnat bringa till
större wärde och brukbarhet, så torde denna rörelse ej röna någon
[...]ymmelig framgång, emedan fabrikswarorne swårligen kunna af-
[...]ättas uti ett land der Allmogen af brist på penningar och till och
[...]ed nödig brödföda, är twungen att sjelf förfärdiga åt sig nästan
allt det som den har i werlden behofwer. Det är sant att bonden
[...]genom detta mångslöjde är en klåpare i allt, men så kan heller
ingen menniska på jorden aflåta till honom för billigare pris
[...]ike oss en bättre gjord trädsked, än den han af eget wirke, under
de långa winterqwällarne, sjelf fabricerar åt sig, om den ock wore
så plump att den liknade allting annat mera än en sked. — Söker
[...]äter fabriks idkaren genom sina warors transporterande till bättre
[...]ort, winna bättre afsättning, så möter han der af det swåra
[...]hinder som lägges honom i wägen af en annan som säljeren sam-
[...]ågad wara till så lågt pris att den förra åtminstone måste rabat-
[...]tera hela den dryga transport kostnaden. Deremot blifwer för-
[...]hållandet helt annat, sedan en säker och obehindrad farled underlättat
[...]handeln, och Allmogen hunnit till den wälmåga att icke allenast
[...]öfwerflödswaror kunna komma i fråga hos Landtmannen, utan
[...]att han äfwen, kommen till en större bildning, önskar hafwa sina
[...]nödwändiga effecter af en bättre qualité, än den han sjelf kan
[...]gifwa dem. Derföre såg man äfwen desa inrättningar först blomstra
[...]uti Europas södre länder, förr än i det nordliga Tyskland, och der förr
[...]än i Södra Finland, då deremot i Lappmarken ännu ej finnas spår der-
till. Härutaf synes att Fabriker och Manufacturer lika såsom handeln

[...]lifwit obegagnade, hwilka odlade å andra orter, gjordt samma,
[...]å till och med större gagn än backar och malmar wid swedjebru-
[...]ket. Sådana Landtbrukare borde derföre ej hafwa orsak att
[...]klaga öfwer obillighet, om de blefwe anwiste och tillhållne att genom
[...]kärbruk nu fylla den brist de wälförtjent derigenom tillskyndat sig,
att genom swedjandet hafwa förstördt sina skogar.

Sedan jag i det föregående sökt bewisa, att det Nordliga Finlands
[...]penninge-styrka och wälmåga, utom åkerbruket, i allmänhet kan grun-
[...]das på de af skogen tillwinnande producter, såsom det hwaraf Landet
[...]äger den största tillgång, will jag slutligen betrakta de medel som
[...]äro att widtaga, för att dels lifwa en allmännare håg för desa nä-
[...]ringar, dels göra dem, så widt möjligt är, fria, lönande och fullt swa-
[...]rande mot ändamålet. Det gifwes icke lätt något kraftigare medel
till lifwande af flit och idoghet än: behofwet och nyttan. Twungad å
[...]ena sidan af det förra och å den andra lockad af det sednare, måste
[...]ägaret wäckas att eftersträfwa och anskaffa det som tjenar till trefnan

lätt nog uppstå, der de finna tillräcklig näring för sin rörelse; ty der åtelen är, dit samla sig och örnarne. —

Min mening är wisst icke den, att skogen allena kunde i längden tjena allmogen till räddning under missväxt åren, at dra minst om bonden fritt efter eget behag förfara med densamma, utan anser jag skogen blott de år borde kunna lemna landtmannen ett förskott då andra tillgångar tryta; men att den dessemellan bör njuta i ersättning det hägn och den skötsel hwaruppå densamma, såwäl för sin gjorda som och framdeles till görande nytta, äger de billigaste anspråk. — Att åkerbruket är och förblifwer för Finland alltid första grunden till dess innewånares trefnad, torde i wårt upplysta tidehwarf ej behöfwa styrkas med något bewis. Ofta har jag, ty wärr, warit i tillfälle att se och erfara huru bonden, lockad af den winst som wed och stock-handeln medfört, wäre än den argaste fiende med sin egen skog; och i samma mån hans penninge-styrka tilltagit, har äfwen åkerns nödiga skötsel blifwit försummad, hans mättlighet och sedlighet aftagit; följden har då wanligtwis warit den, att sedan skogen blifwit ruinerad, åkern wanhäfdad och penningarne genom omåttliga lefwerne och onödiga processer förskingrade, har fattigdom och brist med alla sina bedröfliga följder infunnit sig; auctions klubban lade sedan rågan på elendet; boskap och Hemman försåldes, Landswägarne uppfylldes med tjufwar och tiggare, och Häktet med förbrytare.

Den omständighet bör jag härwid ännu widröra, att det gifwes Samfälligheter, till och med hela Socknar upp i landet, hwarest

[illegible]

af dem ofta förena sig till wår skada; skulle wi ej då, om wi ej kunna bestå i den olika striden, med allwarc bjuda till att sätta en gräns för det olidda ödets förstörande följder? — En erfaren härförare är icke allenast betänkt på att segra, utan att äfwen i motsatt fall, med minsta skada draga sig utur striden. Då äfwen en långwarig erfarenhet lärdt oss, att de medel man i farans stund med förtwiflan tillgripit, oftare fördt till förderf än räddning, borde man då ej redan i god tid, så godt i wår makt står, sätta sig i säkerhet för de tillafwentyrs tillstötande missöden? — Och hwilket medel är wäl naturligare, då fråga är om lifsuppehälle, än att man under de goda åren förser sig med säd och penningar för de ofruktsamma eller hårdare. Detta låter wäl göra sig utaf en omtänksam och flitig Landtbrukare; men äro alla flitiga, omtänksamma, måttliga? och

168.

De derwid brukelige manoeuvrer, äro för ungdomen både nöjsamma och nyttiga, såsom säkraste medlet till wäckande af håg och ordning, en omständighet som nästan allmänt saknas hos den lägre klassen, och hwilken dock är källan till så många dygder. Sedan kunde de öfwas att förstå sig på profil- och plan-ritningar, samt efter dem inrätta åt sig modeller till farkoster, qwarn- och husbyggnader samt åkerbruks redskap och håfttyg. Till omlyte och efter hwars och ens fallenhet, kunde de sysselsättas med snickare arbeten, swarfning, färgning, twål- och lim-kokning, ljus-stöpning, bleckslageri, förtenning, mindre smedarbeten, kopparslageri, skomakeri etc. Om sommaren kunde dessa Elever, under en kunnig mans uppsigt icke allenast wara närwarande wid de af arbetsfolket förrättande göromål utan äfwen, efter sin förmåga, lägga handen wid alla uti ett landtbruk förekommande arbeten. En Träd- och kryddgård skulle förskaffa dem en både nöjsam och nyttig sysselsättning

170.

skogen, genom ett mångårigt swedjande, så starkt blifwit medtagen, att bonden numera har swårt att förse sig med tillräcklig brännwed och timmer-stock till husbyggnad, än mindre försyttra några skogsprodukter till anskaffande af säd under missväxt år, hwilka wid ett swedjebruk wanligtwis lättare och oftare inträffa än wid ett ordentligt åkerbruk. — Men som man wid ett sådant hushålls sätt, enligt den erfarenhet jag derom äger, endast begagnat till swedjande torra malmar och äfwen steniga backar och höjder, för att, som det föregifwes, skydda säden mot frost, och tillika undslippa det annars så swåra diknings arbetet, som wid lägländte ställen är oumgängeligen nödwändigt; hwarigenom det händt att mossarne och kärren blifwit obegagnade, hwilka odlade å andra orter, gjordt samma, ja till och med större gagn än backar och malmar wid swedjebruket. Sådana Landtbrukare borde derföre ej hafwa orsak att klaga öfwer obillighet, om de blefwe anwiste och tillhållne att genom kärrbruk nu fylla den brist de wälförtjent derigenom tillskyndat sig, att genom swedjandet hafwa förstördt sina skogar.

Sedan jag i det föregående sökt bewisa, att det Nordliga Finlands penninge-styrka och wälmåga, utom åkerbruket, i allmänhet kan grunda sig på de af skogen tillwinnande producter, såsom det hwarå landet äger den största tillgång, will jag slutligen betrakta de medel som äro att widtaga, för att dels lifwa en allmännare håg för dessa näringar, dels göra dem, så widt möjligt är, fria, lönande och fullt swarande mot ändamålet. Det gifwes icke lätt något kraftigare medel till lifwande af flit och idoghet än: behofwet och nyttan. Twungad å ena sidan af det förra och å den andra lockad af det sednare, måste begäret wäckas att eftersträfwa och anskaffa det som tjenar till bristens

lätt nog uppstå, der de finna tillräckelig näring för sin rörelse, ty der åtelen är, dit samla sig och Örnarne. —

Min mening är wisst icke den, att skogen allena kunde i längden tjena Allmogen till räddning under misswäxtåren, ar- dra minst om bonden finge efter eget behag förfara med densamma, utan anser jag skogen blott de år borde kunna lemna Landmannen ett förskott då andra tillgångar tryta; men att den deremellan bör njuta i ersättning det hägn och den skötsel hwaruppå densamma, såwäl för sin gjorda som och framdeles till görande nytta, äger de billigaste anspråk. — Att åkerbruket är och förblifwer för Finland alltid första grunden till dess innewånares trefnad, torde i wårt upplysta tidehwarf ej behöfwa styrkas med något bewis. Ofta har jag, tyvärr, warit i tillfälle att se och erfara huru bonden, lockad af den winst som wed och stock-handeln medför [illegible] fiende med sin egen skog; och i samma

De derwid brukelige manoeuvrer, äro för ungdomen både nöjsamma och nyttiga, såsom säkraste medlet till wäckande af håg och ordning, en omständighet som nästan allmänt saknas hos den lägre klassen, och hwilken dock är källan till så många dygder. Sedan kunde de öfwas att förstå sig på profil- och plan-ritningar, samt efter dem inrätta åt sig modeller till farkoster, qwarn- och husbyggnader samt åkerbruks redskap och häftyg. Till ombyte och efter hwar och ens fallenhet, kunde de sysselsättas med friskare arbeten, swarfning, färgning, twål- och lim-kokning, ljus-stöpning, Bleckslageri, förtenning, mindre smidarbeten, repslageri, Skomakeri etc. Om sommaren kunde dessa Elever, under en kunnig mans uppsigt icke allenast wara närwarande wid de af arbetsfolket förrättande göromål utan äfwen, efter sin förmåga, lägga handen wid alla uti ett Landtbruk förekommande arbeten. En Träd- och Kryddgård skulle förskaffa dem en både nöjsam och nyttig sysselsätt-

Till No 1796

afhjelpande; men som menniskan af oerfarenhet ofta misstager uti walet af de rätta medel till sitt ändamåls winnande, och sålunda genom misslyckade försök, redan i början blifwit afskräckt ifrån de nyttigaste företag, torde ingenting wara mera af nöden än en på erfarenhet grundad underwisning uti alla de delar som kunna bereda henne en säker utwäg, att af alla sina fördelar och tillgångar, draga den största möjeliga nytta.

Uti ett land hwarest innewånarne hafwa fullt göra med att wärja sig mot hunger och dyrtid, kan ännu ej blifwa fråga om att uppmuntra sådana näringar som producera för Allmogen öfwerflödswaror, så mycket mindre som råämnen såwäl härtill, som och till en del af dess nödwändiga behof ej alltid och i tillräcklig mängd, finnas innom sjelfwa landet. Det är derföre man allmänhet kan säga, att sådana näringar framför andra böra upphjelpas, som af landets egna rudimaterier producera nödwändighets waror, hwarigenom håg wäckes för råämnets framskaffande, som merendels är Landtmannens göromål. Han föranledes till större idoghet och drift, då han finner sig rikeligen belönt för den möda han anwänder, att af jorden alstringa flerfaldig afkastning; och Stadsmannen skall ofelbart sägna sig af bättre trefnad, då han kan undwika att med större kostnad och bekymmer ifrån aflägsna orter anskaffa det nödwändigaste för sin handtering.

Men då man å andra sidan eftersinnar, att, ehuru wår fattiga Allmoge af sina tillgängeliga råämnen, sjelf måste tillwerka alla sina nödwändighetswaror, är den dock ännu i behof af sådana som blott från andra länder kunna erhållas, och hwilka menniskan, utan att återgå till det första natur tillståndet, ej kan umbära, så torde det wara utan all twifwel, att de råämnen som i utbyte mot sådana nödwändighetswaror exporteras, i synnerhet borde förädlas, på det af utländningen må begärligare efterfrågas och bättre betalas.

De är, då åkerns och Ladugårdens afkastning, ej öfwerstigit husbehofwet, har man funnit Finlands export waror utgöras af skogs-producter, dels råa, dels förädlade, hwilka utskeppats från de närmast sjökusten belägne orter, hwaraf Norra Finland, i anseende till sitt läge ej kunnat draga den minsta fördel; men då genom fullbordade strömrensnings arbeten, äfwen för denna del af landet, en säker utwäg till penninge förtjenst kunnat blifwa förskaffad, borde, på det ej genom enahanda förfarande der som här, lika snart brist på dessa waror måtte uppstå då bonden wid deras försträckande fått följa sin egen fantasi, följande omständigheter iakttagas:

Ingen skogsförsäljning finge i annat fall tillåtas, än då befundne nödsbrist sådant påkallade. Den förut omnämnde Sockne-Styrelsen, skulle med afseende såwäl å det i magazinet befintliga spannmåls qwantum, som och med beräknande af det tillskott af säd som till undwikande af hungersnöd borde anskaffas, härwid äga bestämma det belopp af bjelkar, plankor, etc. som från hwarje hemmans skog, i detta ändamål, till affalu finge fällas. Detta sålunda samlade och om wintern till Sockne lastage platserne framskaffade wirke, finge ej af hwarje hemman särskildt och till den det åstundade försäljas, utan genom Sockne-Styrelsens försorg, till närmaste sjöhamn, genom dertill ifrån socken efter tour utsedde arbetare nedföras, samt till den handlande aflemnas, med hwilken köpet redan förut blifwit afslutadt, och af hwilken medlen till Sockne kassan aflemnas.

Tit Nº 1396

lätt nog uppstå, der de finna tillräcklig näring för sin rörelse, ty der åtelen är, dit samla sig och Örnarne. —

Min mening är wisst icke den, att skogen allena kunde i längden tjena Allmogen till räddning under misswäxt åren, ännu mindre om bonden finge efter eget behag förfara med densamma, utan anser jag skogen blott de år borda kunna lemna landtmannen ett förskott då andra tillgångar tryta; men att den deremellan bör njuta i ersättning det hägn och den skötsel hwaruppå densamma, såwäl för sin gjorda som och framdeles till görande nytta, äger de billigaste anspråk. — Att åkerbruket är och förblifwer för Finland alltid första grunden till dess inwånares trefnad, torde i wårt uplysta tidehwarf ej behöfwa styrkas med något bewis. Ofta har jag, tyvärr, warit i tillfälle att se och erfara huru bonden, lockad af den winst som wed- och stock-handeln medför, ... med sin egen skog; och i samma

De derwid brukelige manoeuvrer, äro för ungdomen både nöjsamma och nyttiga, såsom säkraste medlet till wäckande af håg och ordning, en omständighet som nästan allmänt saknas hos den lägre klassen, och hwilken dock är källan till så många dygder. Sedan kunde de öfwas att förstå sig på profil- och plan-ritningar, samt efter dem inrätta åt sig modeller till farkoster, qwarn- och husbyggnader samt åkerbruks redskap och häftygg. Till ombyte och efter hwar och ens fallenhet, kunde de sysselsättas med finskare arbeten, swarfning, färgning, kwäst- och lim-kokning, Ljus-stöpning, Bleckslageri, fäsktenning, mindre smed arbeten, kopparslageri, Skomakeri etc. Om sommaren kunde dessa Elever, under en kunnig mans uppsigt icke allenast wara närwarande wid de af arbetsfolket förrättande göromål utan äfwen, efter sin förmåga, lägga handen wid alla uti ett Landtbruk förekommande arbeten. En Träd- och Kryddgård skulle förskaffa dem en både nöjsam och nyttig sysselsättning ...

Genom en sådan inrättning kunde ganska lätt de hinder och den skada afhjelpas, som möta i synnerhet Kronohemmanens innehafwaren, genom syne förrättningar och anskaffandet af wederbörligt tillstånd för att tillhugga wed eller skogsbygge, hwarwid såwäl underslef och onödiga omkostnader kunna förebyggas, dem skogen sedan på ett eller annat sätt får betala. Lika sällan har det inträffat wid de af kronobetjente förrättade skogs-syner, att den bästa skog ofta ej kunnat anses tåla något hygge, af befarad brist för framtiden, om sökanden ej haft kraftigare skäl att understöda sin begäran med, än sitt trykande behof; då deremot uti den mest uthuggna skogen, ett tillräckligt förråd till försäljning förefunnits om bonden wetat gå den wida genare, men äfwen de dispensiware wägen, som genom accord leder till ändamåls winnande. Då hafwa hwarken den, efter wetskapligt hygge, anbefallda besigtningen och uppmätningen, eller sjelfwa inlastningen och klareringen, förorsakat honom det ringaste krångel: ja till och med de till förhindrande af en större än den lofgifna qwantitetens försäljande, införde fri-Sedlarne, hafwa gjordt en alldeles motsatt werkan. Följden har härwid wanligen warit den, att sedan alla afkortningar blifwit afdragne, har bonden för sitt arbete knappast haft en skäl dagspenning men behållit en tom kista och en ruinerad skog! Så har ofta äfwen med de bästa inrättningarne blifwit förfelad, då man låtit deras handhafwande bero på sådana, hwilkas högsta lag, på långt när, ej warit folkets wäl. —

Deremot, om Sockne-Styrelsen, jemte handhafwandet af ofwan anförde medel till befordrande af större flit och omtanke wid Landtbrukets upphjelpande, tillika hade sig den rättighet förbehållen, att genom Sockne-fullmäktige, taxa syna den Socken underlydande skogen, och sedan sjelf bestämma qwantiteten af det till försäljande wirket som wore

erforderligt till afhjelpandet af Sockens gemensamma och oumgängeliga behof, hwarå äfwen Landshöfdingen i Länet utlåtande blifwit inhemtadt, wore såwäl ofwannämnde swårigheter och missbruk för alltid afhjelpte som och den skada förebyggd, att tvingstrykande Speculanter finge förleda bonden att mot bränwin eller några marker Tobak försälja gröfre timmer, skorwerks-träd och annat sådant wirke af större wärde, till hwilkas återwäxt skogen fordrar längre tid, och dereföre äfwen borde med större hushållsaktighet användas, än att desamma blott skulle tjena mera till enskilde handlanders än sina egna ägares nytta.

På det Landtmannen wore i tillfälle att förskaffa sig af sina tillgängliga råämnen den största möjeliga fördel, borde sådana medel widtagas som tjente dertill, att på ett för honom minst kostsamt sätt, förädla desamma. Första steget härtill kunde göras genom Såg-qwarnars inrättande, hwartill i Finlands många wattufall lemna de tjenligaste tillfällen, uppförde på en eller flere Socknars gemensamma bekostnad, hwarest bräder och plankor, utan särskild betalning till försäljning kunde sågas; men för enskildes behof, mot erläggande af bestämd afgift. En sådan Sockne-såg, borde ej, såsom de privates, med någon ränta belungas, emedan den egenteligen tjenar till att afhjelpa allmänna behof och ej till befordrande af någon enskilds winst; och skogen jemwäl härigenom mera kan besparas då samma summa penningar bör kunna erhållas af ett mindre antal stockar sågade till bräder, som om flere försålde osågade.

Sedermera kunde Tjäru-bränning komma i fråga, hwilken lika som sågen bäst lönade sig om den förrättades under Sockne-styrelsens insende. Wirken härtill finge ej anskaffas genom det så kallade bleknings sättet, hwilket är allmänt kändt såsom skogödande, utan af de till försäljning och wärdsågning anwände furu stockarnes qwarblefna stubbar och rötter, såsom mest lönande för detta arbete och minst graverande för skogen. Af nio kubik alnar sådan wed, erhålles genom bränning en tunna och god tjära;

lätt nog uppstå, der de finna tillräcklig näring för sin rörelse, ty der ätelen är, dit samla sig och örnarne. —

Min mening är wisst icke den, att skogen allena kunde i längden tjena Allmogen till räddning under missväxt åren, ännu mindre om bonden finge efter eget behag förfara med densamma, utan anser jag skogen blott de år borda kunna lemna Landtmannen ett förskott då andra tillgångar tryta; men att den dock emellan bör njuta i ersättning det hägn och den skötsel hwaruppå densamma, såwäl för sin gjorda som och framdeles till görande nytta, äger de billigaste anspråk. — Att åkerbruket är och förblifwer för Finland alltid första grunden till dess innewånares trefnad, torde i wårt upplysta tidehwarf ej behöfwa styrkas med något bewis. Ofta har jag, tyvärr, warit i tillfälle att se och erfara huru bonden, lockad af den winst som wed och stock-handeln medför ... liende med sin egen skog; och i samma

De derwid brukelige manoeuvrer, äro för ungdomen både nöjsamma och nyttiga, såsom säkraste medlet till wäckande af hög och ordning, en omständighet som nästan allmänt saknas hos den lägre klassen och hwilken dock är källan till så många dygder. Sedan kunde de öfwas att förstå sig på profil- och plan-ritningar, samt efter dem insätta åt sig modeller till farkoster, qwarn- och husbyggnader samt åkerbruks redskap och häftygg. Till ombyte och efter hwar och ens fallenhet, kunde de sysselsättas med friskare arbeten, swarfning, färgning, twål- och lim-kokning, Ljus-stöpning, Bleckslagari, förtenning, mindre smedarbeten, kopparslageri, Skomakeri etc. Om sommaren kunde dessa Elever, under en kunnig mans uppsigt icke allenast wara närwarande wid de af arbetsfolket förrättande göromål utan äfwen, efter sin förmåga, lägga handen wid alla uti ett Landtbruk förekommande arbeten. En Träd- och kryddgård skulle förskaffa dem en både nöjsam och nyttig sysselsättning ...

då deremot af lika wirken blekwed, högst ontwejdelt temma konwinnet
På samma sätt, och i enahanda afsigt kunde äfwen gemensamma Beck- och Harts kokningar, samt Terpentin-, Kimröks- och Pottaske tillwerkningar företagas, hwartill, efter skedd requisition, nödiga materialier från hwarje hemman kunde aflåtas. Om dessa arbeten förrättas under kunnige mästares handledning, och de derwid erforderlige effecter eller redskap, anskaffas på sockens gemensamma bekostnad, skall företaget alltid röna en säkrare framgång, samt medföra en wida större besparing på dagswerk m.m. än om hwarje hemman enskildt företoge sig sådana göromål. — Ingen öfwerflödig tillwerkning skulle nedsätta warans wärde; ingen i otid företagen försäljning förorsaka stockning i handeln, än mindre kunde smyggleri eller försnillningar äga rum i så många wittnens och wäktares åsyn, då hela socken utgöres af en enda familie eller liten stat, då hwarje medlems fördel beror på den gemensamma kassans förökande, hwarifrån han i behofwets stund kan förwänta den oegennyttigaste hjelp, den säkraste räddning.

De ofwan anförde utwägarne till anskaffandet af penninge inkomster för Allmogen, äro wisst icke okände i Finland, icke heller har min mening warit att anföra dem såsom sådana, utan har jag endast welat framte, huru den största möjeliga nytta genom dessa medels rätta anwändande, kunde förskaffas, på det missbruket af de fördelar landet äger, ej större skada än nytta måtte tillskyndas detsamma om de blefwe framdeles lika begagnade som härintills; och derföre har jag trodt, att blottandet af en gammal willfarelse, fullkomligen är af samma wärde som upptäckandet af en ny sanning. Jag will nu äfwen i korthet widröra den omständighet som hufwudsakeligen befordrar och lättar sjelfwa werkställigheten af det anförda.

Det är behofwens tillwäxt som ofta gör att menniskan tror sig wara tryckt af brist och fattigdom, ehuru hon ej kan neka sig äga dagligt bröd.

... kan icke heller upptänkas flera än trenne utwägar till hindrande af behofwens tillwäxt; den ena, en fullkomlig okunnighet om de behof som ... äro öfwerflödiga; den andra att sysselsätta själen med yrken och begär, ... at uppfånga åtrån till dessa behof, den tredje är, öfwertygelsen om ... skadlighet. Att det första medlet är omöjligt, lär hwar och en ... finna, och att de sednare twänne, hwarken genom Spartansk stränghet eller den romerska Censurens magt fullkomligen kunna winnas, ... icke heller behöfwa bewis. Det gifwes derföre icke något säkrare medel att förekomma missbruket af menniskans förmögenheter än att genom ... som upplysning, gifwa hennes tänkesätt en sann, en önskad riktning.

Att bestyrka de rådande tänkesättens wälde, är icke nödigt att ingå i widlöftiga betraktelser. Ingen kan neka detta wälde, utan att jäfwa den ... meliga erfarenheten och hela Historien, hwilken nästan på hwart enda ... deruppå framter bewis. Dessa äro tänkesätten, hwilka i alla tider styrt menniskoslägtet. Det äro de som tillskapat lydnad och ordning, och lärdt millioner ... hörsamma en endas befallningar. De hafwa kastat menniskor bedjande ... bäfwande wid de beläters fötter deras egna händer bildat. På wissa orter ... hafwa de gjordt wällustige Despoter, inneslutne i deras Serailler, wördade och ... dyrkade af hela winigheter såsom gudar. På en annan hafwa de skapat ... titel till konungar, och bragt Romaren att mera frukta för konunganamnet, än för sjelfwa tyranniet. De dämpa hos de swarta känslan ... af deras förtryck, och bringa dem att anse de hwita såsom ett högre slägte. ... Tänkesätten hafwa ledt folken i deras förhållande emot hwarandra. ... åtskilde för Grekerna menniskoslägtet i twänne delar, Greker och Barbarer, och tilldenade för deras uppförande emot dessa twänne klasser ... menniskor en olika moral. Hwad annat än tänkesätten gjorde ... öfwer magtens wälde? hwad annat har alstrat Religions-tvång och förföljelser, skapat Martyrer, infördt de blodiga Autos da fé, skickat myriader Christna att omkomma i det Heliga Landet? De hafwa födt Chevaleriet, begreppet om Anor, duellen; mägtigare än alla konungar

Till N:o 1396

lätt nog uppstå, der de finna tillräcklig näring för sin rörelse; ty der åtelen är, dit samla sig och örnarne. —

Min mening är wisst icke den, att skogen allena kunde i längden tjena allmogen till räddning under misswäxt åren, an-dra minst om bonden finge efter eget behag förfara med densam-ma, utan anser jag skogen blott de år borde kunna lemna landt-mannen att förskott då andra tillgångar tryta; men att den der-emellan bör njuta i ersättning det hägn och den skötsel hwar-uppå densamma, såwäl för sin gjorda som och framdeles till gö-rande nytta, äger de billigaste anspråk. — Att åkerbruket är och förblifwer för Finland alltid första grunden till dess inwå-nares trefnad, torde i wårt upplysta tidehwarf ej behöfwa styrkas med något bewis. Ofta har jag, tyvärr, warit i tillfälle att se och erfa huru bonden, lockad af den winst som wed och stock-handeln medför, … sin … lemnade liende med sin egen skog; och i samma

och alla lagar. De sträcka sitt wälde öfwer hela werlden, till alla …er af menniskor. Då den Europeiska Adelsmannen aftwättar en skymf i sin wäns blod, rister Japonesaren sin buk, för att icke öfwer-lefwa wanära eller onåd. Huru många i sig sjelf likgiltiga förrät-ningar hafwa icke igenom tänkesätten för de lägste medborgare blif-wit så afskywärde, att dessa icke utan det yttersta wåld dertill skulle kunna bringas. Det är tänkesätten, som alstrat de dygdigaste och de brottsliga-ste gärningar, som störtat Curtius i Kålan, och satt knifwen i Rawaillacs hand. Det äro de som ur samma passion frambragt så olika gärningar, som gjorde Alexander till eröfrare, samt Bernhard till stiftare af Munkorden, Wilhelm Penn i sina lagar till toleransens, fredens och menniskornas wän, som bragt Brutus, att af kärlek till sitt fädernesland mörda sin wälgörare, och så många andra att dö för sina konungar. Med ett ord: Laglydnad, Frihets eller Trältdoms anda, Afgudri, Wid-skepelse, Fanatisme, Heder, Dygder och Laster hafwa berott och bero af Tänkesätten. Exemplen äro så många, att nästan intet hade behöft anföras. Också bestrides icke tänkesättens wälde. Twärtom, sjelfwa de, som neka upplysningens kraft, erkänna fördomarnes styrka.

Det är således icke på upplysningens nytta, utan på möjligheten att bibringa allmänheten en fullkomlig upplysning, som man twiflar. Men hwarföre icke skilja emellan fullkomlig och tillräcklig upplysning? Den upplysning är tillräcklig, som leder hwar och en till sällhet och fullgörande af sina skyldigheter. I samhället är hwar och en tillräckeligen upplyst, som wet hwad han i sin krets behöfwer weta. Hwad behöfwer mängden weta? Sina rättigheter och sina skyldigheter, samhällets föremål, nyfwands(?) sakliga ordning och nödwändiga behof. Den behöfwer känna sina rättigheter, ty utan denna kännedom är den icke säker att blifwa lycklig, icke säker att ej blifwa förtryckt. Den behöfwer känna sina skyldigheter, ty utan denna kännedom skulle rättigheterna lätt kunna missbrukas och samhället förstöras. Kännedomen af samhällets föremål, ordning och behof blir den säkraste

De derwid brukelige manoeuvrer, äro för ungdomen både nöjsamma och nyttiga, såsom säkraste medlet till wäckande af håg och ordning, en omständighet som nästan allmänt saknas hos den lägre klassen, och hwilken dock är källan till så många dygder. Sedan kunde de öfwas att förstå sig på profil- och plan-ritningar, samt efter dem inrätta åt sig modeller till farkoster, qwarn- och husbyggnader samt åkerbruks redskap och käftyg. Till ombyte och efter hwar och ens fallenhet, kunde de sysselsättas med friskare arbeten, swarfning, färgning, swål- och lim-kokning, ljus-stöpning, bleck-slageri, förtenning, mindre smidarbeten, kopparslageri, skomakeri etc. Om sommaren kunde dessa Elever, under en kunnig mans upp-sigt icke allenast wara närwarande wid de af arbetsfolket förrät-tande göromål utan äfwen, efter sin förmåga, lägga handen wid alla uti ett landtbruk förekommande arbeten. En Träd- och kryddgård skulle förskaffa dem en både nöjsam och nyttig sysselsätt-…

…mand både för öfwertygelsen om skyldigheter och för deras uppfyllande. … folk, som icke äger dessa kunskaper, är oupplyst, är lätt förtryckt, beror … sällhet af andras nycker, och är snart förfördt till oroligheter och … laster. — Då man betraktar flera samhällen äfwen uti den upplysta … af Europa, kan man lätteligen blifwa föranledd till den billiga fråga: … upplysningens nytta är så stor, hwarföre har man ej med större nit och … ihärdighet sökt befordra dess utspridande äfwen bland den lägre folk-klassen? … anföras flere orsaker, och bland de wigtigaste, brist på medel till … förandet af ett sådant storwerk. Men hwarföre har man då ej i flera … gjordt ansänd med uppförandet af umbärliga prågtbyggnader, hwilka … förslag beräknas efter tunnor guld, så länge och intill dess uti hela … det. odlingen af det rena menniskoförståndet och kärlek till dygden, som … gör all annan byggnad, wore uppförd! Om man wille instälta utförandet … projecter, upphäfwa öfwerflödiga stiftelser och afskaffa ändamåls-… lösa stats-pallintiwr så skulle man åtminstone hafwa färdiga skolrum och nö-… lärare löner; om man inställde fyrwerkerier och illuminationer, så kunde … för den summa dessa medtaga på en afton, upplysa allmogen för ett sekel. … del har trodt, det allmogen ej behöfde bråka sig med några studier för … använda hwad dess lilla jordtorfwa afkastar. Andra hafwa åter på-… stått att de namkunnigaste staters fall blifwit börjat med upplysningens … ankomst, påskyndadt med dess tillwäxt, fullbordat med dess flor. Några … hafwa funnit rådligt att endast lemna Historiens och Witterhetens fält öppna … fria; äfwen wissa delar af politiken. Det tillåtes att eftertänka huru … åkerbruk, handel och näringar skola förbättras; äfwen till och med huru … finanser skola styras; men de stora frågorna om menniskors rättigheter, … menniskors allmänna och största lycksalighet, få icke undersökas. Om … undersökningen kan tillåtas, så är det blott för några få, och men dem … statsförfattarna studera, ofdem bör de öfriga ledas. Wissa fördomar böra för nyttan bibehållas.

lätt nog uppstå, der de finna tillräcklig näring för sin rörelse, ty der ätelen är, dit samla sig och örnarne. —

Min mening är wisst icke den, att skogen allena kunde i längden tjena Allmogen till räddning under missväxt åren, ar-dra minst om bonden fritt efter eget behag förfara med densamma, utan anser jag skogen blott dels böra kunna lemna Land-mannen ett förskott då andra tillgångar tryta; men att den der-emellan bör njuta i ersättning det hägn och den skötsel hwar-uppå densamma, såwäl för sin gjorda som och framdeles till gö-rande nytta, äger de billigaste anspråk. — Att åkerbruket är och förblifwer för Finland alltid första grunden till dess inwå-nares trefnad, torde i wårt upplysta tidehwarf ej behöfwa styrkas med något bewis. Ofta har jag, tyvärr, warit i tillfälle att se och erfara huru bonden, lockad af den winst som wed och stock-handeln medföra [illegible] räcka liende med sin egen skog; och i samma

De derwid brukelige manoeuvrer, äro för ungdomen både nöjsamma och nyttiga, såsom säkraste medlet till wäckande af håg och ordning, en omständighet som nästan allmänt saknas hos den lägre klassen, och hwilken dock är källan till så många dygder. Sedan kunde de öfwas att förstå sig på profil- och plan-ritningar, samt efter dem inrätta åt sig modeller till farkoster, qwarn- och husbyggnader samt åkerbruks redskap och håftyg. Till ombyte och efter hwar och ens fallenhet, kunde de sysselsättas med finare arbeten, swarfning, färgning, twät- och lim-kokning, Ljus-stöpning, Bleck-slageri, förtenning, mindre smidarbeten, Kopparslageri, Skomakeri etc. Om sommaren kunde dessa Elever, under en kunnig mans upp-sigt icke allenast wara närwarande wid de af arbetsfolket förrät-tande göromål utan äfwen, efter sin förmåga, lägga handen wid alla uti ett Landtbruk förekommande arbeten. En Träd- och Trädgår skulle förskaffa dem en både nöjsam och nyttig sysselsätt-[illegible]

Sådana omdömen, sådana lämmelser hafwa blifwit herde och fälde ifrån den tid, då wettenskaperne afskuddat sig myndighetens, widske-pelsens och magtens twång. Jag will icke här inlåta mig i undersökning om riktigheten eller orittigheten af dessa intryck; jag will icke gran-[illegible] huruwida sanningen eller osanningen åstadkommit mera ondt i [illegible] Jag will blott af riktighetens beskaffenhet, dömma till deras upplysn[illegible] som gjordt dem. Så mycket är dock säkert, att allt twång och [illegible] företag att hindra utwecklingen af menskliga böjelserna, anlagen och egenskaperne, blifwa slutligen lika så fåfänga som de till sin beskaffenhet äro orättwisa. Ehuru en gammal blind häst länge [illegible] gå omkring då den drager qwarn-hjulet eller Lerbråkan, men [illegible] nog bryter benet af sig, om den utan eftersyn utsläppes i ängen, så är det dock alltid bättre att skaffa ögon åt dem hwilka ej kunna se, att slå dem uter hufwudet på dem hwilka se.

Jag will upphöra att längre, inför upplysta män, bewisa upplys-ningens nytta för allmogen, jag will blott framte den lättaste och sä-kraste utwäg att till en början bibringa Allmogen en nödwändig och nyttig upplysning uti alla dess närings-grenar. För att wara en god Landtbrukare, fordras en förening af kunskaper och erfarenhet, dessa kunskaper äro ganska widsträckta, emedan Landtmanna arbeten äro beständiga tillämpningar af åtskilliga wettenskaper och konster. De flesta konster hafwa sina särskilda skolor, men åkerbruket, den första, den nyttigaste af alla, äger ännu ingen i wårt land. Assessor Ahlman war wäl ej den enda som kände detta behof, men han war måhända den första som kraftigt sökt wäcka till dess afhjelpande. Hans förtroende har härwid fallit på Kejserl. Finska Hus-hållnings-Sällskapet, Hwars lofliga nit, till befordrande af all-mänt nyttiga företag är lika wäl kändt, som den sanning är ostridig, att dylika företag, endast af sådana män, med framgång kunna utföras Och om det äfwen någongång händt att Sällskapets outtröttliga nit och goda wilja ej alltid hos allmogen rönt en önskad framgång, bör orsaken

[illegible] till endast söker uti den omständighet att Sällskapet, i saknad af [illegible]gen, till anställande af hushålls-rön beständ landt egendom, funnit sig [illegible] anlåten, att wid wiktigare sanningars uppletande bygga på andras uppgifter, hwilka sällan saknat en öfwertalande kraft, men äfwen [illegible] sällan kunnat förmå en nå allmoge till efterföljd deraf.

Att de af enskilde jordbrukare anställda försök ej alltid kunna [illegible] nog tillförlitliga, torde till en del deraf inhemtas, att hwarje [Lan]dthushållare hwarken gärna will lemna sin jord till anställandet [af] kostsamma och osäkra försök, hwilka ofta kunde beröfwa honom [illegible] års afkastning; icke heller äger den bästa wiljan alltid den för-[illegible] erfarenhet, och den största skicklighet icke alltid de tjenligaste [illegible] del till ett försöks utförande eller anställande. Derföre kan det [illegible] hända att de som afhandlat något ämne i Landthushållningen, [illegible] tingen af okunnighet eller af för stort begär att blifwa namkunnige, [för] mycket godtroget antagit främmande Länders uppgifter, dem de [utan] afseende på olika klimat och andra skiljaktigheter, welat [in]föra uti deras eget lands jordbruk, hwarigenom wäl en och annan [i] början blifwit förledd till misslyckade försök, men Allmogen har [illegible] snart nog tillslutit sina öron, fasthakat sig ännu närmare [wi]d sina förfäders sedwanor, och äfwen för sannare uppgifter för-[bli]fwit döf och oböjlig.

Jag känner ingen enda wiktig förrättning wid Landthushållnin[gen] [illegible], till hwars undersökning och fullkomnande kännedom i Chemi, [illegible] Meteorologi och Technik ej wore nödig; men sådana experimenters ut-[fö]rande, fordra apparater, dessa ett Laboratorium, och framför allt [en] sak-kunnig man. Så länge Landtbruket ej stöder sig på säkra grunder, [så länge] [j]ordens wäxtgifwande beståndsdelar icke undersökas till deras beskaffen-[he]t, mängd och inbördes förhållande; så länge ej några skicklige män, [illegible] en till sådana försöks anställande upplåtit jord, med erforderlig

lätt nog uppstå, der de finna tillräckelig näring för sin rörelse, ty der ätelen är, dit samla sig och Örnarne. —

Min mening är wisst icke den, att Skogen allena kunde i längden tjena Allmogen till räddning under missväxt åren, att dra minst om bonden finge efter eget behag förfara med densamma, utan anser jag Skogen blott de är borde kunna lemna Landtmannen ett förskott då andra tillgånger tryta; men att den deremellan bör njuta i ersättning det hägn och den skötsel hwaruppå densamma, såwäl för sin gjorda som och framdeles till görande nytta, äger de billigaste anspråk. — Att åkerbruket är och förblifwer för Finland alltid första grunden till dess inwånares trefnad, torde i wårt upplysta tidehwarf ej behöfwa styrkas med något bewis. Ofta har jag, tyvärr, warit i tillfälle att se och erfara huru bonden, lockad af den winst som wid och stock-handeln medförde [illegible] ... ... watte liende med sin egen skog; och i samma

konstfärdighet och med all tillgänglig kännedom af allt det som ätminnan af andra nationer redan blifwit gjordt, genom försök till tillfågander, öppna Löngrafwarne till Naturens färste för de mystna okända i åkerbruket, komma wi, likasom wåra fäder länge nog famla i omörkret uti Naturens stora Skolrum. —

Kejserliga Finska Hushållnings-Sällskapet har genom [illegible] under den 12te Februari förledit år, jemwäl upgifwa fråga, rörande de Allmänska Skolornes organisation gifwit mig ett godt tillfälle wid handen att begagna mig af ett beredjakeligt medel till fulländande af den plan, förewarande afhandling framter. I händelse mig tillåtes att yttra min tanka öfwer dessa Skolor, ehuru jag hwarken känner beloppet af, eller willkorn för den till deras inrättande donerade fonden, skulle jag wåga i ödmjukhet anföra följande: Om dessa medel blefwe anwände till uppköp eller arrenderande af en Landtegendom eller närbelägen Kongsgård, hwarest till bildande af skickelige Lärare i Landthushållningen, ett Institut blefwe organiseradt samt försedt med alla dertill hörande requisita; skulle, enligt min tanka, nyttan genom denna enda anstalt blifwa wida större och allmännare för Finland än om flera sockne Skolor inrättades af samma medel. Eleverne härwid kunde utgöras af omkring femton års gamla, från hwarje socken insände och efter behag antagne qwickare bonde gåssar, hwilka kostnadsfritt finge njuta uppehälle och undervisning, med förbindelse att efter slutad Läro-curs, wissa år stå i Sällskapets tjenst. Här skulle de under winter-månaderne underwisas uti Läsandet, Räknandet och Skrifwandet, hwarwid den Lancasterska methoden, såsom den billigaste och lättast till ändamålet ledande isynnerhet är att recommenderas.

De derwid brukelige manoeuvrer, äro för ungdomen både nöjsamma och nyttiga, såsom synnerligt medel till wäckande af håg och ordning, en omständighet som nästan allmänt saknas hos den lägre klassen, och hwilken dock är källan till så många dygder. Sedan kunde de öfwas att försätta sig på profil- och plan-ritningar, samt efter dem inrätta åt sig modeller till farkoster, qwarn- och husbyggnader samt åkerbruks redskap och käftyg. Till ombyte och efter hwar och ens fallenhet, kunde de sysselsättas med friskare arbeten, swarfning, färgning, twål- och lim-kokning, Ljus-stöpning, Bleckslageri, förtenning, mindre smedarbeten, kopparslageri, Skomakeri etc. Om Sommaren kunde dessa Elever, under en kunnig mans uppsigt icke allenast wara närwarande wid de af arbetsfolket förrättande göromål utan äfwen, efter sin förmåga, lägga handen wid alla uti ett Landtbruk förekommande arbeten. En Träd- och Krydd-gård skulle förskaffa dem en både nöjsam och nyttig sysselsättning. Här wore de i tillfälle att lära sig känna, nyttiga träd, plantor och grässlag af både oeconomisk, Technologisk och Medicinsk nytta, jemte deras nödiga ans och skötsel. Åt de mera för sig komne, kunde uppdragas utförandet af wissa försök, uppsigten öfwer arbetet wid wissa förrättningar och de yngres handledning i sådane stycken som de sjelfwe wore wäl kunnige uti. Sedan dem blifwit bibringat allt det Sällskapet föreskrifwit och som för en god Landthushållare anses för nödigt och nyttigt att weta och kunna, skulle de såsom Lärare i Landthushållningen utsändas, åtminstone en till hwarje Socken, hwarest

Den uppmaning Kejserliga Finska Hushållnings-Sällskapet gjort till Finlands Landthushållare, att öfver sin hushållning föra noga bok, och meddela den åt Kejserliga Finska Hushållnings-Sällskapet, ger mig anledning att ödmjukast underställa Sällskapet de anteckningar, jag sedan 7 år, tillbaka fört

de med nödig handräckning af Sockne-Styrelsen; kunde, om så
äskades, inrätta Sockne Skolor för barn, samt i Landtbruket
gå de fullwuxne med råd och dåd tillhanda. En man med så-
dan kännedom kunde alltid och allestädes finna sin goda bergning.

Ett sådant Institut skulle på sådant sätt blifwa en plant-
Skola för Landtbruket; derifrån kunde Landet förses både med
Lärare och nyttiga råd; då alla de der anställde försök och wid-
tagne förbättringar i Landtskötseln blefwe samwetsgrant och omsorgsfullt
noga upptecknade och genom Strö-skrifter eller genom en Hus-
hålls-Tidning, till allmänhetens kännedom befordrade. Sådana
försök skulle efterfrågas med begärlighet, läsas med intresse
och tros utan borgen. Ja de nyttige resultaterne skulle
eftergöras utan alla utsatte belöningar; och då man efter
hand flyttade det nyttiga för Samhället i klassen af bewiste
klara och allmänt erkända sanningar, dem ingen utan skam
eller åtlöje skulle wåga bestrida eller i werkställigheten för-
gäta, skulle en sådan hushålls-bok äfwen finna den
säkraste affättning. =

Jag slutar här mitt Swar, men ej min önskan, att snart se Fin-
land hugnad med upplysning om de Anstalter som Kejserliga Finska
Hushållnings-Sällskapet, till Swars uppsatta Beprofwan jag
wågat framlägga detta ringa arbete, anser såsom tjenligast
att widtaga, till häfwande och förekommande af de så ofta
inträffande missväxternas swåra och förstörande följder.
På Eder, Wördade Fäder! fäster Finska Landtmannen nu

sin blick, af Eder hoppas han få det bästa råd
wid sina företag, det säkraste Stöd under Fattigdo-
mens börda och det kraftigaste Förord hos en
Regent som utgör
Samtidens Glädje, Framtidens Hopp.

169.

Tillg. N:o 1396

jag hwarken känner beloppet af, eller willkoren för den till deras in-
rättande donerade fonden, skulle jag wåga i ödmjukhet anföra
följande: Om dessa medel blefwe anwände till uppköp eller arrende-
rande af en Landtegendom eller närbelägen Kungsgård, hwarest,
till bildande af skickelige Lärare i Landthushållningen, ett Insti-
tut blefwe organiseradt samt försedt med alla dertill hörande requi-
sita; skulle, enligt min tanka, nyttan genom denna enda anstalt
blifwa wida större och allmännare för Finland än om flera Sockne
Skolor inrättades af samma medel. Eleverne härwid kunde utgö-
ras af omkring femton års gamla, från hwarje Socken insände eller
efter behag antagne qwicka bonde gåssar, hwilka kostnadsfritt finge
njuta uppehälle och underwisning, mot förbindelse att efter slutad
Läro-curs, wissa år stå i Sällskapets tjenst. Här skulle de under
winter månaderne underwisas uti Läsandet, Räknandet och Skrifwan-
det, hwarwid den Lancasterska methoden, såsom den billigaste och
lättast till ändamålet ledande i synnerhet är att recommenderas.

170.

Den uppmaning Kejserliga Finska Hushållnings-Säll-
skapet gjort till Finlands Landthushållare, att öfver sin hus-
hållning föra noga bok, och meddela den åt Kejserliga Finska
Hushållnings-Sällskapet, ger mig anledning att ödmjukast under-
ställa Sällskapet de anteckningar, jag sedan 7 år tillbaka fört

jag hwarken känner beloppet af, eller willkoren för den till deras in-
rättande donerade fonden, skulle jag wåga i ödmjukhet anföra
följande: Om dessa medel blefwe använde till uppköp eller arrende af en Landtegendom eller närbelägen Kongsgård, hwarest till bildande af skicklige Lärare i Landthushållningen, ett Institut blefwe organiseradt samt försedt med alla dertill hörande requisita; skulle, enligt min tanka, nyttan genom denna enda anstalt blifwa wida större och allmännare för Finland än om flera socken Skolor inrättades af samma medel. Eleverne härwid kunde utgöras af omkring femton års gamla, från hwarje socken insände och efter behag antagne qwickare bonde gåssar, hwilka kostnadsfritt finge njuta uppehälle och underwisning, mot förbindelse att efter slutad Läro-curs, wissa år stå i Sällskapets tjenst. Här skulle de under winter månaderne underwisas uti Läsandet, Räknandet och Skrifwandet, hwarwid den Lancasterska Methoden, såsom den billigaste och lättast till ändamålet ledande isynnerhet är att recommenderas.

Till N:o 1796

Ankom den 30. Januarii 1832. N:o 1796. 170.

Ödmjukast Memorial.

Den uppmaning Kejserliga Finska Hushållnings-Sällskapet gjort till Finlands Landthushållare, att öfver sin hushållning föra noga bok, och meddela den åt Kejserliga Finska Hushållnings-Sällskapet, ger mig anledning att ödmjukast underställa Sällskapet de anteckningar, jag sedan 7 år tillbaka fört

Till No 1396

uppå Åutamo Rusthåll i Lojo Socken.

Då jag först nyligen beslutit att våga anmäla m
såsom täflande om det utfästa priset, har jag icke helle
ännu hunnit ställa mina räkenskaper i det skick, att de ku
na fullständigt underkastas Sällskapets uplysta pröfs
jag anhåller likväl ödmjukast att till en början få inl
na ett sammandrag utvisande huru dagsverken, under de för
5 åren blifvit använde och skall inom 5 à 6 veckor hafv
åran insända återstöden af den enkla bokföring genom hv
jag för min del tyckt mig få en ganska klar öfversigt a
mitt Landtbruk.

Lojo Åutamo den 24 Januarii 1832. Herm. Henr. Carlin

Öfversigt af hushållningen på Autamo.

År 1825.

Åkerbruket					Häst	Oxe	Karl	Qvinna
Åkerns brukning	41½.	68½.	59.	—				
Såning och myllning	18¾.	19½.	28½.	5.				
Uttredt spillning	—	—	—	16.				
Upskätning af dikesmull efter hvarje plöjning etc.	—	—	1½.	19.				
Gödsel körning	9.	32.	40.	3.				
Skörd af Höstsäde	¾.	—	22½.	35½.				
D:o af vårsäde. 1829 äfven af Vicker	—	2.	11.	13½.				
Riörne	1¾.	22½.	63.	27½.				
Potäters sättning och uptagning etc.	4½.	1.	20.	48½.				
Rofvors d:o	—	2.	2¾.	5.				
Linets och Hampans ränsning, dragning etc.	—	1.	8½.	26.				
D:o D:o beredande till täga	—	—	4½.	16.	79.	148¼.	261½.	214½.
Smide för Åkerbruket					—	—	5½.	—
Höbärgning	15½.	6.	79½.	100.				
Löfbrytning	—	2.	5½.	5.	15½.	8.	85.	105
Svedjebruk (allt utom skörden)					—	1.	31½.	12.
Utmäkat Får och Svin Kättorne.					—	—	—	4.
Hoplagt Ladugårds mullen.					—	—	6.	—
Granris körning	3.	21¾.	16½.	—				
Mull d:o	17.	71¾.	71½.	—				
Kört och hoplagt spånor	—	3.	2½.	—				
Hoplagt mull i Kärret	—	—	6¾.	—				
Kört och hackat löf under Fåren.	—	—	1.	—				
Hackat Granris till Stallet	—	—	9½.	—				
D:o d:o till Ladugården	—	—	11½.	—				
Kört ströhalm på Ladugården	—	—	—	—				
Hoplagt Torf vid utfallet i Lavklox.	—	—	—	—	20.	96½.	117¾.	
Kört Gärdsel	1.	12½.	7¾.	—				
Huggit, klufvit gärdsel, hvässt stör.	—	—	25.	—				
Gärdesgårds arbete	—	—	56.	—				
Lagt Stengärd	2.	4.	39½.	—	3.	16½.	128.	—
Kört hö och halm	12.	35½.	59.	—				
Skurit halm till Ladugården	—	—	25½.	—				
D:o d:o Stallet	—	—	19.	—	12.	35¾.	103½.	
Tagit Qvastris, vidjor och dem snott.							3.	1.
Kört skär- och Kastved.	13.	45½.	35¾.	—				
D:o Rie- och Bastu-ved	4.	28¾.	18¼.	—				
Huggit skär och Kastved	—	—	43.	—				
D:o Kakelugns ved	—	—	12½.	—				
D:o Rie och Bastu ved	—	—	16½.	—	17.	74¼.	126.	—
Vikat fiskbragder	—	—	10¼.	½.				
D:o tjärande	—	—	2¼.	—				
Notdragt	—	—	29.	28.				
Bragders lappning	—	—	10½.	—				
Binding af nya bragder	—	—	21.	—	—	—	73.	28½.
					146½.	380¼.	940¾.	364¾.

År 1826.

Åkerbruket								
Åkerns brukning	36½.	63¾.	44¾.	—				
Såning och myllning	20¾.	16.	26½.	3½.				
Uttredt spillning	—	—	—	11.				
Upskätning af dikesmull efter hvarje plöjning etc.	—	—	½.	14.				
Gödsel körning	15½.	51½.	54¾.	11.				
Skörd af Höstsäde	11.	—	19.	39.				
D:o af vårsäde. 1829 äfven af Vicker	1½.	[illegible]	4¾.	6.				
Riörne	2½.	23.	66¾.	29.				
Potäters sättning och uptagning etc.	7.	—	13¾.	49.				
Rofvors d:o	—	1½.	¾.	3.				
Linets och Hampans ränsning, dragning etc.	¼.	—	1½.	5.				
D:o D:o beredande till täga	—	—	2.	8.	84½.	155½.	234½.	17[illegible]
Smide för Åkerbruket					—	—	5½.	
Höbärgning	8½.	1½.	56½.	64½.				
Löfbrytning	2.	—	1¾.	12.	10½.	1½.	58	7[illegible]
Svedjebruk (allt utom skörden)	—		—	—	—	2.	31½.	1[illegible]
Utmäkat Får och Svin Kättorne.					—	—	2.	
Hoplagt Ladugårds mullen.					—	—	9½.	
Granris körning	6½.	3½.	8.	—				
Mull d:o	3½.	49.	39¾.	—				
Kört och hoplagt spånor	—	2.	2½.	—				
Hoplagt mull i Kärret	—	—	5½.	—				
Kört och hackat löf under Fåren.	—	—	—	—				
Hackat Granris till Stallet	—	—	5.					
D:o d:o till Ladugården			5½.					
Kört ströhalm på Ladugården								
Hoplagt Torf vid utfallet i Lavklox.					9½.	54½.	132.	
Kört Gärdsel	15.	8.	19.	—				
Huggit, klufvit gärdsel, hvässt stör.	—	—	15.	—				
Gärdesgårds arbete	—	—	64¾.	¾.				
Lagt Stengärd	—	—	11¾.	—	15.	8.	110½.	
Kört hö och halm	16½.	51.	41½.	¾.				
Skurit halm till Ladugården	—	—	2½.	—				
D:o d:o Stallet	—	—	3.	—	16½.	51.	46¾.	
Tagit Qvastris, vidjor och dem snott.					—	—	2.	
Kört skär- och Kastved.	5.	9½.	9¾.	—				
D:o Rie- och Bastu-ved	1.	1.	2½.	—				
Huggit skär och Kastved	—	—	43½.	—				
D:o Kakelugns ved	—	—	2½.					
D:o Rie och Bastu ved	—	—	10.	—	6.	10½.	68½.	
Vikat fiskbragder	—	—	15.	1½.				
D:o tjärande	—	—	1¼.	—				
Notdragt	—	—	20½.	17½.				
Bragders lappning	—	—	4½.	—				
Binding af nya bragder	—	—	16.	—	—	—	57.	1[illegible]
					141½.	283.	757½.	281

År 1827.

Åkerbruket								
Åkerns brukning		49½.	46¾.	—				
Såning och myllning		14.	27¾.	4½.				
Uttredt spillning		—	¾.	11.				
Upskätning af dikesmull efter hvarje plöjning etc.		—	—	21.				
Gödsel körning		28.	41¾.	13½.				
Skörd af Höstsäde		—	35½.	28½.				
D:o af vårsäde. 1829 äfven af Vicker		4½.	11¾.	10½.				
Riörne		33½.	81.	34¾.				
Potäters sättning och uptagning etc.		—	10½.	36½.				
Rofvors d:o		3.	2.	6.				
Linets och Hampans ränsning, dragning etc.		1.	6¾.	15.				
D:o D:o beredande till täga		—	7½.	23.	88½.	133.	271½.	20[illegible]
Smide för Åkerbruket					—	—	3½.	
Höbärgning		5.	78½.	68½.				
Löfbrytning		—	½.	2½.	10.	5.	78¾.	70¾.
Svedjebruk (allt utom skörden)					4.	6.	34½.	12¾.
Utmäkat Får och Svin Kättorne.					—	—	3.	2.
Hoplagt Ladugårds mullen.					—	—	7.	—
Granris körning		2½.	1½.	—				
Mull d:o		35.	50.	5¾.				
Kört och hoplagt spånor								
Hoplagt mull i Kärret		—	22.	—				
Kört och hackat löf under Fåren.		—	¾.	—				
Hackat Granris till Stallet								
D:o d:o till Ladugården		—	1.	—				
Kört ströhalm på Ladugården		1½.	1½.	—				
Hoplagt Torf vid utfallet i Lavklox.					16½.	39.	76½.	1.
Kört Gärdsel		11.	8½.	—				
Huggit, klufvit gärdsel, hvässt stör.		—	10.	—				
Gärdesgårds arbete		—	41½.	2½.				
Lagt Stengärd					2.	11.	60.	2½.
Kört hö och halm		40½.	35½.	2¾.				
Skurit halm till Ladugården		—	17¾.	—				
D:o d:o Stallet		—	12¾.	—	16.	40½.	65¾.	2¾.
Tagit Qvastris, vidjor och dem snott.								
Kört skär- och Kastved.		15½.	29¾.	—				
D:o Rie- och Bastu-ved		19½.	9¾.	—				
Huggit skär och Kastved		—	36.	—				
D:o Kakelugns ved		—	11.	—				
D:o Rie och Bastu ved		—	8½.	—	20½.	35½.	95.	—
Vikat fiskbragder			9½.	4½.				
D:o tjärande		—	1.	—				
Notdragt		—	26½.	23¾.				
Bragders lappning		—	9.	—				
Binding af nya bragder		—	13½.	—	1.	—	59.	28½.
					158½.	269½.	754½.	324

År 1828.

Åkerbruket								
Åkerns brukning	49¾.	60½.	63¾.	—				
Såning och myllning	21.	16½.	27½.	8.				
Uttredt spillning	—	—	1.	13.				
Upskätning af dikesmull efter hvarje plöjning etc.	—	—	5.	29.				
Gödsel körning	12.	44.	62¾.	32½.				
Skörd af Höstsäde	½.	—	39½.	35½.				
D:o af vårsäde. 1829 äfven af Vicker	—	1.	7¾.	7½.				
Riörne	5½.	11.	66½.	30.				
Potäters sättning och uptagning etc.	8.	—	12¾.	32.				
Rofvors d:o	1.	—	1½.	2				
Linets och Hampans ränsning, dragning etc.	½.	2.	15½.	23½.				
D:o D:o beredande till täga	1.	—	10.	30.	99½.	135.	312¾.	242½.
Smide för Åkerbruket					—	—	1.	—
Höbärgning	18.	4½.	100.	70.				
Löfbrytning	—	—	1½.	1¾.	18.	4½.	101¾.	71¾.
Svedjebruk (allt utom skörden)					—	5.	9¾.	3.
Utmäkat Får och Svin Kättorne.					—	—	5½.	2.
Hoplagt Ladugårds mullen.					—	—	10¾.	—
Granris körning	9½.	7½.	15.	—				
Mull d:o	21¾.	49.	55¾.	4.				
Kört och hoplagt spånor	1.	5.	11½.	—				
Hoplagt mull i Kärret								
Kört och hackat löf under Fåren.	¾.	—	1¾.	—				
Hackat Granris till Stallet	—	—	21.					
D:o d:o till Ladugården	—	—	4½.					
Kört ströhalm på Ladugården	—	—	—	—				
Hoplagt Torf vid utfallet i Lavklox.					33.	61½.	149.	4.
Kört Gärdsel	[illegible]	6.	3½.	—				
Huggit, klufvit gärdsel, hvässt stör.	—	—	10.	—				
Gärdesgårds arbete	—	—	25.	—				
Lagt Stengärd					—	6.	38½.	—
Kört hö och halm	28½.	37.	48¾.	½.				
Skurit halm till Ladugården	—	—	—	—				
D:o d:o Stallet	—	—	1¾.	—	28½.	37.	50½.	½.
Tagit Qvastris, vidjor och dem snott.							2¾.	1¾.
Kört skär- och Kastved.	11.	7.	15½.	—				
D:o Rie- och Bastu-ved	—	13½.	8½.	—				
Huggit skär och Kastved	—	—	9¾.	—				
D:o Kakelugns ved	—	—	5½.	—				
D:o Rie och Bastu ved	—	—	13.	—	11.	20½.	51¾.	—
Vikat fiskbragder	—	—	12½.	4.				
D:o tjärande	—	—	2.	—				
Notdragt	—	—	19.	16.				
Bragders lappning	—	—	10½.	—				
Binding af nya bragder	—	—	21½.	—	—	—	65½.	20.
					189½.	269.	798¾.	345.

År 1829.

Åkerbruket								
Åkerns brukning	29¾.	56½.	49½.	—				
Såning och myllning	17¾.	15.	24½.	6½.				
Uttredt spillning	—	—	½.	13.				
Upskätning af dikesmull efter hvarje plöjning etc.	—	—	5.	20.				
Gödsel körning	35½.	36½.	71½.	19½.				
Skörd af Höstsäde	1.	—	32½.	17.				
D:o af vårsäde. 1829 äfven af Vicker	—	5½.	10½.	7½.				
Riörne	8.	17½.	83.	33.				
Potäters sättning och uptagning etc.	6½.	—	11.	26½.				
Rofvors d:o								
Linets och Hampans ränsning, dragning etc.	¼.	1.	9½.	19½.				
D:o D:o beredande till täga	—	—	5½.	12½.	98½.	132.	302.	174½.
Smide för Åkerbruket					—	—	3¾.	—
Höbärgning	9½.	4½.	41½.	49½.				
Löfbrytning	—	—	3½.	5½.	9½.	4½.	45.	54¾.
Svedjebruk (allt utom skörden)					—	—	13.	1½.
Utmäkat Får och Svin Kättorne.					—	—	3½.	2.
Hoplagt Ladugårds mullen.					—	—	12.	—
Granris körning	5	12½.	12¾.	—				
Mull d:o	33.	99½.	110.	—				
Kört och hoplagt spånor	—	2.	1.	—				
Hoplagt mull i Kärret	—	—	21½.	—				
Kört och hackat löf under Fåren.	—	—	—	—				
Hackat Granris till Stallet	—	—	10¾.	—				
D:o d:o till Ladugården	—	—	23½.	—				
Kört ströhalm på Ladugården	1½.	—	1½.	—				
Hoplagt Torf vid utfallet i Lavklox.	—	—	3½.	—	39½.	114.	185½.	—
Kört Gärdsel	—	18½.	10¾.	—				
Huggit, klufvit gärdsel, hvässt stör.	—	—	19½.	—				
Gärdesgårds arbete	—	—	34¾.	4.				
Lagt Stengärd	—	4.	12.	—	[illegible]	22½.	77.	4.
Kört hö och halm	42½.	67½.	72½.	—				
Skurit halm till Ladugården	—	—	2½.	—				
D:o d:o Stallet	—	—	12½.	—	42½.	67½.	87.	—
Tagit Qvastris, vidjor och dem snott.					—	[illegible]	5½.	—
Kört skär- och Kastved.	—	30.	21.	—				
D:o Rie- och Bastu-ved	¼.	29½.	18.	—				
Huggit skär och Kastved	—	—	16.	—				
D:o Kakelugns ved	—	—	5½.	—				
D:o Rie och Bastu ved	—	—	21¾.	—	¼.	59½.	82.	—
Vikat fiskbragder	—	—	14¾.	½.				
D:o tjärande	—	—	1	—				
Notdragt	—	—	36½.	25¾.				
Bragders lappning	—	—	15½.	—				
Binding af nya bragder	—	—	35¾.	—	—	—	102¾.	26½.
					190.	400¼.	918½.	263.

	År 1825							
Transport					146½	380¾	940¾	364¾
Diverse för Stallet	15½	½	4.	—				
Ladugården	—	1.	4.					
Hushållet	1¾	1.	11¾	12.	17¼	2½	19¾	12.
Qvarnsordnings tällande och malning.					¾	9.	14¾	
Sökning af Kreatur								
Wallgång								
Morgon och afton arbeten					—	—	19.	—
Slagt	—	—	2½	5¼			2½	5¼
Reparationer af Hus	—	—	21.	—				
af Inventarier	—	—	39	—	—	—	60.	
Kört och huggit Timmer till Qvarn								
Qvarns rifning och uptimring								
Kört och huggit Timmer till Torklada	—	8¾	5½	—				
Ladans uptimring	—	—	19¼	—	—	8¾	24¾	—
Onera. Vargskall.	—	—	1½					
diverse d:o vacanseslåpning	15	—	15.	—				
Landvägslagning	3.	—	4.	—				
Prästrättigheter och klocktransport lagning etc	5½	—	11.		23½	—	31½	—
Kört sand och lagat egna vägar.								
Brännvins tillverkning								
Trädgården Trädensputsning, gräfning, sådd etc	—	—	7½	5.				
Kört sand till Trädgården	7.	—	7.	—	7.	—	14½	5.
Humlegårdens skötande, Humlans rifning etc					½		3.	8.
Kummin plockning								
Kopat stock ur Griste fallet.								
Huggit, kört och barkat Takved					—	—	14½	—
Amiliorationer.								
Kört sten till Kofähusbygnad								
D:o d:o Oxfähusbygnad								
Sprängt och kört Kalksten								
D:o Gråsten								
ved till Kalkugnen.								
Kalkugnens upsättning m. m.								
Kört ler till Kalkugnens täckning.								
D:o Kalk								
Hoplagt ler till Tegelslagning								
D:o Sand								
Slagit och bränt Tegel								
Kört Tegel								
D:o Sand till Murbruket.								
Huggit och kört Stock.					—	8.	11½	—
Jämnat Fähusplanen och rifvit de gl. byggnader.								
Sågat Plankor och bräder etc								
Arbete vid Fähusmurens upsättande.								
Smide till Byggnaden								
Brädkantning till 2:ne dörrar och fenster ramar								
Kört ler till jämning af Fähusgolfvet								
Tackt Fähusmuren								
Kört ler till Fähustaket								
D:o d:o och sand till Parterrens fyllning					—	23½	14½	—
Stallsmuren upförd jemte väggar och tak.								
Dikning i ängar och röjning. ~~1826 Nyängsdam~~	—	2	33.	—	—	2		
D:o åker.	—	—	4½	—	—	2.	40½	—
Vändt Linda					—	6.	6.	—
Ny ängs Damm								
Rest och rifvit Mikla samt ved dertill								
Kört gamla halmladan till Kråkberget								
Ladans uptimring								
Huggit och kört stock till Trädgårdsplanket					—	5¼	6.	
Plankets färdigande								
Nyekstock. Höhäck. Hafverlär och säng 1825 ny Hyfvelbänk					—	—	5½	—
Bundit väfskedar					—	—	12¾	—
Lagat Kärl och spillningslådor					—	—	10½	—
Hoplagt gl. Svedjegärden, bihlat balkar					—	—	8¼	—
Ljors och Skärors slipning.					—	—	4.	2½
					195½	445¾	1264½	397¾

	År 1826							
Transport					141½	283.	757½	28[illegible]
Diverse för Stallet	16½	½	22¼	—				—
Ladugården	½	½	3.					
Hushållet	2.	1.	8¾	19½	13¾	1¾	34	[illegible]
Qvarnsordnings tällande och malning.					1¾	4.	10.	
Morgon och afton arbeten						—	19¾	—
Slagt	—	—	9¾	6.		—	2¾	—
Reparationer af Hus			32¼	—				
af Inventarier			7½	—	—	—	40.	
Onera. Vargskall.	—	—	7	—				
diverse d:o vacanseslåpning	12.	—	12.	—				
Landvägslagning	2.	—	2.	—				
Prästrättigheter och klocktransport lagning etc	1.	—	6½	—	15.	—	27½	—
Kört sand och lagat egna vägar.					1.	½	3¼	—
Brännvins tillverkning					—	—	1.	[illegible]
Trädgården Trädensputsning, gräfning, sådd etc							5½	[illegible]
Humlegårdens skötande, Humlans rifning etc					½	—	4½	[illegible]
Kummin plockning					—	1	—	[illegible]
Huggit, kört och barkat Takved					—	1½	2¼	—
Kört sten till Kofähusbygnad	4.	31.	22.	—				
Sprängt och kört Kalksten			10.					
D:o Gråsten	—	—	52.	—				
ved till Kalkugnen.	—	—	19½	—				
Hoplagt ler till Tegelslagning	—	—	5.	—				
D:o Sand	—	—	2.	—				
D:o Sand till Murbruket.	—	—	3.	—				
Huggit och kört Stock.	16¾	15½	28½	—	20¾	46½	142½	—
Sågat Plankor och bräder etc	—	—	80½	—	—	—	80½	—
Dikning i ängar och röjning.					—	—	3.	—
Rest och rifvit Mikla samt ved dertill					2	—	15¾	2[illegible]
Nyekstock. Höhäck. Hafverlär och säng 1825 ny Hyfvelbänk					—	—	12¾	—
Lagat Kärl och spillningslådor					—	—	15¾	—
Ljors och Skärors slipning.							2¼	1[illegible]
					201¼	337¼	1180	348[illegible]

	År 1827						
Transport				158½	269½	754½	324.
Diverse för Stallet	½	20½	—				
Ladugården	1.	2½					
Hushållet	½	8¾	20.	16½	2.	31¾	20.
Qvarnsordnings tällande och malning.				¾	15.	19.	½
Sökning af Kreatur				—	—	1½	1¾
Wallgång							3.
Morgon och afton arbeten						20.	
Slagt	—	2.	4.	—	—	2.	4.
Reparationer af Hus	—	13½	—				
af Inventarier	—	10¾	—	—	—	24¼	
Onera. Vargskall.	—	1	—				
diverse d:o vacanseslåpning	—	16½	—				
Landvägslagning	—	14½	—				
Prästrättigheter och klocktransport lagning etc	—	1.	—	20.	—	33	—
Kört sand och lagat egna vägar.				—	½	1½	—
Brännvins tillverkning	—	1¾		—	—	1¾	18.
Trädgården Trädensputsning, gräfning, sådd etc				—	—	—	15.
Humlegårdens skötande, Humlans rifning etc				½	—	1½	6.
Huggit, kört och barkat Takved				—	½	2½	—
Kört sten till Kofähusbygnad	119¾	94¼					
Sprängt och kört Kalksten	—	26.	—				
ved till Kalkugnen.	3.	22½	—				
Kalkugnens upsättning m. m.	—	24¾	—				
Kört ler till Kalkugnens täckning.	—	—	—				
D:o Kalk	—	1.	—				
Hoplagt ler till Tegelslagning	—	[illegible]	—				
D:o Sand		[illegible]					
Slagit och bränt Tegel	5½	22.	—				
Kört Tegel	1½	1½	—				
D:o Sand till Murbruket.		16½	—				
Huggit och kört Stock.	23.	29¾	—				
Jämnat Fähusplanen och rifvit de gl. byggnader.	—	19.	—				
Sågat Plankor och bräder etc	—	44½	—				
Arbete vid Fähusmurens upsättande.	—	171¼	2½				
Smide till Byggnaden	—	3.	—				
Brädkantning till 2:ne dörrar och fenster ramar	—	4½	—				
Kört ler till jämning af Fähusgolfvet	21.	29					
Tackt Fähusmuren	—	2½	—	88¾	173½	511¾	2½
Stallsmuren upförd jemte väggar och tak.				—	—	4½	—
Dikning i ängar och röjning.	—	12.	—				
D:o åker.	—	3.	—	—	—	15.	—
Vändt Linda				—	6.	5.	—
Ny ängs Damm				—	—	1½	—
Plankets färdigande				—	—	54¼	—
Nyekstock. Höhäck. Hafverlär och säng 1825 ny Hyfvelbänk				—	—	6¾	—
Lagat Kärl och spillningslådor				—	—	10¾	—
Ljors och Skärors slipning.				—	—	3¾	2¼
				284¾	467¼	1505¾	397.

	År 1828							
Transport					189½	269.	798¾	345.
Diverse för Stallet	13.	—	17½	—	—	—	—	—
Ladugården	—	1½	1¼		—	—	—	
Hushållet	3.	½	22.	½	16	2½	40¾	½
Qvarnsordnings tällande och malning.					¾	11½	14¾	1.
Sökning af Kreatur					—	—	8.	—
Morgon och afton arbeten					—	—	29.	—
Slagt	—	—	6¾	12.	—	—	6¾	12.
Reparationer af Hus			9.	—				
af Inventarier	—	—	12½	—	—	—	21½	
diverse d:o vacanseslåpning	16.	—	17.	—				
Landvägslagning	1.	—	9	—				
Prästrättigheter och klocktransport lagning etc	1.	—	1.	—	18.	—	27.	—
Trädgården Trädensputsning, gräfning, sådd etc					—	—	3½	11.
Humlegårdens skötande, Humlans rifning etc					—	—	4.	9.
Kummin plockning							1.	3.
ved till Kalkugnen.					4½	2½	6.	—
Huggit och kört Stock.	4.	114½	68¾	—				
Jämnat Fähusplanen och rifvit de gl. byggnader.	—	—	17¾	—				
Sågat Plankor och bräder etc	—	—	53.	—				
Smide till Byggnaden	—	—	1¾	—				
Kört ler till jämning af Fähusgolfvet	13.	—	19					
Kört ler till Fähustaket	15.	—	22½	—	32.	114½	182¾	—
Stallsmuren upförd jemte väggar och tak.					—	—	16½	—
D:o åker.					—	—	4½	—
Lagat Kärl och spillningslådor					—	—	2½	—
Ljors och Skärors slipning.					—	—	3½	2½
					260¾	400	1174¼	384.

	År 1829							
Transport					190	400¼	918½	263.
Diverse för Stallet	16.	—	17½	—				
Ladugården	—	—	2¼	—				
Hushållet	—	2.	22½	3½	16.	2.	42½	3½
Qvarnsordnings tällande och malning.					¼	13.	17.	—
Morgon och afton arbeten							41.	—
Slagt					—	—	5½	7½
Reparationer af Hus	—	—	20¼	—				
af Inventarier	—	—	28¾	—	—	—	49	—
Kört och huggit Timmer till Qvarn	—	19½	13¾					
Qvarns rifning och uptimring			46.		—	19½	59¼	—
diverse d:o vacanseslåpning	12.	—	12.	—				
Landvägslagning	13.	—	18.	—				
Prästrättigheter och klocktransport lagning etc	8.	—	13.	—				
Kört sand och lagat egna vägar.	2.	32½	28½	—	35	32½	71½	—
Brännvins tillverkning					—	—	4.	10.
Trädgården Trädensputsning, gräfning, sådd etc					—	—	4½	11½
Humlegårdens skötande, Humlans rifning etc					—	¾	2.	9.
Kummin plockning					—	— ¾	— ½	—
Kopat stock ur Griste fallet.					—	¾	½	—
D:o d:o Oxfähusbygnad					—	4½	2½	—
Kört ler till Kalkugnens täckning.					—	22½	10¾	—
D:o Kalk					2.	—	3½	—
Slagit och bränt Tegel	5½	5.	25.	—	5½	5.	25.	—
Huggit och kört Stock.					—	29½	19½	—
Sågat Plankor och bräder etc					—	—	54.	—
Dikning i ängar och röjning.	—	1.	28.	—				
D:o åker.	—	—	22½	—	—	1.	50¼	—
Vändt Linda					—	10	5½	—
Kört gamla halmladan till Kråkberget	—	18½	10.	—				
Ladans uptimring	—	½	25¾	—	—	19.	35½	—
Bundit väfskedar					—	—	5.	—
Ljors och Skärors slipning.					—	—	2¼	1¼
					248¾	559½	1429.	305¾

	År 1825							
Transport					195¾	445¼	1264½	397½
Fåhusskullans uptimring och röstning								
Jarvedens läggning								
Lertaket. Dess lappning								
Införi Fåhuset Sparrar och bräder								
Fåhusets och skullans inredande								
Bakors bihlning och skrädning								
Sparrarnes och Takstolarnes skrädning								
D:o bihlande								
Timmerstockarnes skrädning								
Väggarnes bihlande								
Kört sand till fyllning bakom Fåhuset								
D:o sågspån till taket								
Bräder från Andias och Svartå								
Bron mellan Stallet och Fåhuset								
Huggit och kört stock till Utfallet i Laxklax								
Kört ler till compost gödsel								
Hudars beredning					–	–	7¼	2.
Tjärat Ekstockarne					–	–	1	–
					195¾	445¼	1272¾	399½
Försummade dagsverken Eric	–	–	111.					
andra drängar			4.					
Marknader, frimåndagar, resor etc.	16½	[illegible]	35¼	9.				
Erics egna körslor	2.	8.	3¾	–	18¾	8.	151.	9.
Pigan Lisas likkista och Graf								
Karstuboernes väg								
					214¼	453¼	1429¾	408½

	År 1826							
Transport					201¼	337¼	1180.	34[illegible]
Hudars beredning					–	–	8.	2½
Tjärat Ekstockarne					–	–	1.	–
					201¼	337¼	1189.	35[illegible]
Försummade dagsverken Eric	–	–	90.	–				
andra drängar	–	–	10.	–				
Marknader, frimåndagar, resor etc.	14½	2.	29.	95.	14½	2.	129.	25½
Erics egna körslor					8½	11¼	2	–
					224¼	350½	1320.	37[illegible]

	År 1827							
Transport					284¾	467¼	1505¾	397.
Hudars beredning					–	–	9½	2½
Tjärat Ekstockarne					–	–	1.	–
					284¾	467¼	1516¼	399½
Försummade dagsverken Eric		–	91.	–				
andra drängar		–	6½	–				
Marknader, frimåndagar, resor etc.		–	54.	9.				
Erics egna körslor		12¾	1.	–	50¾	12¾	152¾	9.
					335½	480.	1669.	408½

	År 1828							
Transport					260¾	400.	1174¼	384.
Fåhusskullans uptimring och röstning	–	–	103½	–				
Jarvedens läggning	–	–	17½	–				
Lertaket. Dess lappning			81¾	26.				
Införi Fåhuset Sparrar och bräder	–	1.	5.	–				
Fåhusets och skullans inredande	–	–	79¼	–				
Bakors bihlning och skrädning	–	–	5¾	–				
Sparrarnes och Takstolarnes skrädning	–	–	11.	–				
D:o bihlande	–	–	1¼	–				
Timmerstockarnes skrädning	–	–	34.	–				
Väggarnes bihlande			3.					
Kört sand till fyllning bakom Fåhuset	¼.	¾	1¼	–				
D:o sågspån till taket	38.	–	38.	–				
Bräder från Andias och Svartå	24.	–	24.	–	62¼	1¾	405¼	26.
Bron mellan Stallet och Fåhuset					–	1.	7.	–
Hudars beredning					–	–	5¾	1½
Tjärat Ekstockarne					–	–	1.	–
					323¼	402¾	1593¼	411½
Försummade dagsverken Eric	–	–	136½		–	–	[illegible]	
andra drängar	–	–	15.				[illegible]	
Marknader, frimåndagar, resor etc.	40.	–	53½	12.		[illegible]		
Erics egna körslor	4.	12.	2½	–				
Pigan Lisas likkista och Graf	–	–	5½	½				
Karstuboernes väg			2.		44.	12.	217.	12½
					367¼	414¾	1810¼	424.

	År 1829							
Transport					248¾	559½	1429	305¾
Lertaket. Dess lappning					–	–	2.	–
Huggit och kört stock till Utfallet i Laxklax					–	3½	3.	–
Kört ler till compost gödsel					1.	32.	23¾	–
Hudars beredning					–	–	5½	2½
Tjärat Ekstockarne					–	–	1.	–
					249¾	595.	1464¼	308¼
Försummade dagsverken Eric	–	–	121¾	–				
andra drängar	–	–	22	–				
Marknader, frimåndagar, resor etc.	32¾	–	41¼	14.				
Erics egna körslor	2.	4.	1½	–				
Karstuboernes väg	–	–	8.	–	34½	4.	194½	14.
					284½	599.	1658¾	322¼

	Hvete Sått		Skördat		Sått	Råg i Åker	Skördat		Lass Hö	Spillning	Muld	Släpptes på bete månadsdag	Intogs från betet
1824.	—	8.	4.	7½.	10.	5½.	99.	11.	99				
1825.	—	13.	2.	15.	11.	24.	65.	2.	158.			23/5.	4/11.
1826.	—	7	4	15.	11.	4.	94.	15.	114.			2/6.	8/11.
1827.	—	9½	1.	22½.	11.	—	104.	7½.	144.			3/6.	1/11.
1828.	—	8.	2.	15.	11.	—	76.	23½.	177.			3/6.	11/10.
1829.	—	6.	3.	7½.	10.	8.	83.	9.	156.			17/6.	25/10.
1830.	—	5½.	3.	—	8.	9	54.	7½.	117.			28/5.	23/10.
1831.	—	16.	2	15	9.	15.	80	22½.	127.				

1825.	Hafra Sått		Skördat.		Korn Sått		Skördat.		antal Hästar	Föl.	Oxar.	Oxar	
1825.	3.	—	13.	7½.	1.	14.	6.	—	3.	1.	7.	22/5.	10/11.
1826.	1.	15.	6.	—	—	26.	2.	15.	3.	1.	7.	31/5.	10/11.
1827.	2.	—	12.	22½.	1	—	6.	7½.	4.	—	7.	24/5.	3/11.
1828.	1.	14.	6.	7½.	—	28.	3.	15.	4.	1.	7.	9/6.	14/10.
1829.	1.	26.	10.	—	—	23.	3.	—	4	2.	7.	17/6.	28/10.
1830.	1.	15.	13.	15.	—	24.	7.	15.	3.	2.	7.	28/5.	28/10.
1831.	1.	15.	7.	22½.	—	24.	3.	7½.	3.	1.	7.		

	Ärter			Sått Vicker		Skördat.		Lass vicker hö	Lass Halm.	Får	Kor.	Kor.
1825.	—	17.	4. 15.							20.	16/5.	3/11.
1826.	—	15½.	3. —							25.	18/5.	10/11.
1827.	—	13.	2. 15.							20.	24/5.	3/11.
1828.	—	16.	1. 17.							22	27/5.	14/10.
1829.	—	15.	4. 7½.	1	—	4.	19.	6.	4.	25.	19/5.	28/10.
1830.	—	11.	3. 15.	—	23.	6.	15.	8.	6.	23.	21/5.	28/10.
1831.	—	15.	2. 15.	—	22½.	3.	15.	5.	2.	20.		

	Sått Råg i Svedj.				Potäter				Rofvor Tr.	Äpplen Tr.
1824	1	—	—	—	6.	—	60.	—	9.	2.
1825.	—	24.	10.	—	6.	—	55.		8.	1.
1826.	1.	—	4.	15.	6.	—	60.		12.	3.
1827.	1.	15	7.	15.	7	—	75.		10.	2.
1828.	—	23.	6.	—	6.	—	70.	—	—	2.
1829.	—	—	4.	10.	6.	—	60.		13.	1½.
1830.	1	8.	—	—	7.	—	70.	—	16.	1.
1831.	2.	—	7	7½.	7	15	60.	—	1½.	1.

	Lin Tr.	Kr.	Lass	tt.		Hampa			Ungnöt	Svin.	Kor.
1825.		9.	14.	—	—	13.	2.	15.	10.	4.	16.
1826	—	9.	14.	—	—	13.	2	16.	11.	5.	14.
1827.	—	4½.	2.	—		11.	2.	—	12.	6.	13.
1828.	—	10.	13.	—	—	12.	8.	—	13.	4.	13.
1829.	—	13.	12.	15.		12.	6.	15.	13.	6.	12.
1830.	—	—	—	—	—	12	6.	—	14.	5.	12.
1831.	—	8	2	—		12.	4.	—	12.	4.	12.

Въ Императорское Финляндское Общество сельскаго хозяйства.

Öfversättning.

Till Kejserliga Finska Hushållnings-Sällskapet.

Medlen till folkets lifsnäring, i synnerhet i missväxtår, utgöra ett af de vigtigaste föremål för Regeringens omsorger. Under den allmänna nöden uppfinner Hon utvägar, uppmuntrar den enskilda industrien, som förskaffar uppehälle åt många familjer, och öppnar källor till allmän försörjning. Gränserna för denna uppsats medgifva icke att ingå i detaljerade historiska bevis; det är nog att omnämna det i Moskwa och Ryssland under namn

176

af Iwan den Stores, bekanta tornet i Kreml, hwars byggande under hungersnöd tillhör Godunoffs regering.

Då således Regeringen icke sparar några uppoffringar för allmänt väl, är den enskilde icke mindre förbunden att dertill medverka med alla möjliga medel.

I anledning af denna oföränderliga sanning får underteknad äran tillställa Kejserl. Finska Hushållnings Sällskapet frön af sädesväxter som med framgång odlas i sydöstra delen af Sibirien. Efter genom oafbrutna relationer med nämnde werldstrakt, erhållen underrättelse om dessa växter har underteknad skyndat att införskrifva dem i afsigt att efter möjlighet göra dem

179. 187.

Въ Императорское Финляндское Общество сельскаго хозяйства.

185.

177.

inhemska i detta land. Begagnande således detta tillfälle får underteknad äran öfverlemna dessa frön i trenne paketter N:o 1, 2 och 3, åtföljande följande korta beskrifning.

Paketet N:o 1, med ett ax särskildt, innesluter 200 sädeskorn Amerikanskt korn. Detta sädesslag för vid pass 15 år sedan infördt från Norra Amerika, har blifvit odladt i södra Sibirien i Gouvernementet Tomsk och till en del i Provinsen Omsk. Utom hvad odlarene sjelfve förtära, föres deraf nuförtiden en betydlig myckenhet till salu. Dess säd förvaltas tidigt om våren, i Gouvernementet Tomsk icke sednare än i April. Afkastningen i medeltalet förhåller sig som 25:1.

Paketet N:o 2, med trenne ax under lite

Въ Императорское Финляндское Общество сельскаго хозяйства.

A, B och C, innehåller 250 korn af det rikligt gifvande Chinesiska hvetet. Denna växt har utom sin ovanliga fruktbarhet, ännu den särskilda egenskapen, att axet, likväl innehåller korn af alla tre arterna d. ä. A, B och C, ty om man afskiljer de nedersta, medlersta och öfversta kornen af detta ax, och särskildt utsår hvarje sort, så uppväxer ett hvete fullkomligt olika till axets utseende, men enahanda till korn d. ä. de nedersta kornen, som äro egentligt större gifva ett lika så groft hvete som utsädet o. s. v. För öfrigt verkar denna olikhet i yttre utseende ingen väsendtlig skillnad i afkastning eller sådens grofhet. Det utsås lika

så tidigt om våren som det i Amerikanska kornet: medel-afkastningen förhåller sig som 80:1. —

Paketet N:o 3 innehåller 100 korn vildt växande Råg. Detta sädesslag har händelsevis år 1828 blifvit funnet på Kirgisiska Steppen, på ett afstånd ifrån gränsen af 170 verst och blifvit odladt under 50° 45' nordlig bredd, på experimental åkern nära staden Semipalatinsk. Denna Råg växer icke af årligt utsäde såsom den vanliga, utan ifrån roten, i likhet med andra perenna växter. Första utsådet förrättas emellan den 20 Julii och 15 Augusti. Medel afkastningen förhåller sig som 10:1. —

Allmän anmärkning. Till odling af alla dessa växter bör man välja ställen, liggande emellan

tvenne höjder med dalöppningen vänd åt söder, eller åtminstone på middagssidan af en höjd.

Olikheten af härvarande jordmån och klimat tillåter icke att i förväg gå någon slutsats rörande framgången af dessa växters odling; detta beror på försök, men om de vid härvarande landthushållning bekanta fullkomlighet, lyckas att i detta land gifva dem hemmastaddhet[illegible] så anser undertecknad sig ett fö-lycklig, om detta hans hopp uppfylles till Finlands nytta och om Kejs. Finska Hushållnings Sällskapet benädigar honom med underrättelse om följderna af Dess anställda försök.

Titulär Råd J. Kunitsin.

Nummis nära Åbo
den 17/29 Januarii 1834

Öfversatt af C. L. Segercrantz

Въ Императорское Финляндское Общество Сельскаго Хозяйства.

Способы народнаго продовольствія, наипаче въ неурожайные годы, составляютъ одинъ изъ важнѣйшихъ предметовъ попеченій Правительства; оно, въ годину народнаго бѣдствія, изыскиваетъ средства, поощряетъ частную промышленность, доставляющую пропитаніе многимъ семействамъ,

Ett i största korthet uppgjordt utkast till någon förmåns vinnande för detta land, innehåller jag ödmjukast [illegible] öfverlemna till Wälborne Herr Stats Secreterarens granskning, välvilja och omvårdnad, för att väcka K. F. Hushållnings-

и открываетъ собственные источники для народнаго продовольствія. Предѣлы сей статьи не дозволяютъ входить въ подробныя историческія доказательства: довольно указать на извѣстную въ Москвѣ и россіи подъ именемъ Ивана-Великаго Кремлевскую башню, построеніе которой во время голода принадлежитъ царствованію Годунова.

И такъ, если Правительство не дорожитъ никакими пожертвованіями для блага народнаго, то и частные люди тѣмъ не менѣе обязаны содѣйствовать оному всѣми зависящими отъ нихъ средствами.

Руководствуясь сею непреложною истиною, нижеподписавшійся имѣетъ честь представить Императорскому Финляндскому

les till Finlands nytta ... Finska Hushållnings Sällskapet beu/degar honom med underrättelse om följ/derna af Dess anställda försök.

Titulär Råd J. Kunitzin.

Nummis nära Åbo den 17/29 Januarii 1834

Öfversatt af C. L. Segercrantz

Ett i största korthet uppgjordt utkast till någon förmåns vinnande för detta land, anhåller jag ödmjukast få öfverlemna till Wälborne Herr Stats Secreterarens granskning, välvilja och omvårdnad, för att väcka K. F. Hushållnings-

Обществу Сельскаго хозяйства семяна хлѣбныхъ растеній, съ успѣхомъ разводимыхъ въ Юго-восточной части Сибири. – Будучи въ постоянныхъ сношеніяхъ съ тамошнимъ краемъ, нижеподписавшійся, по первому извѣстію о сихъ растеніяхъ, поспѣшилъ выписать ихъ съ тѣмъ намѣреніемъ, дабы по возможности водворить оныя въ здѣшнемъ краѣ. Пользуясь симъ случаемъ, –

нижеподписавшійся имѣетъ честь представить сіи семяна въ трехъ пакетахъ подъ № 1, 2, и 3, присовокупляя къ тому нижеслѣдующее краткое оныхъ описаніе:

Пакетъ № 1, съ однимъ колосомъ особо, заключаетъ въ себѣ 200 зеренъ Американской пшеницы. Она вывезена изъ Сѣверной Америки около 15 лѣтъ назадъ и разведена въ Южной части Сибири, въ Томской Гу-
=берніи

les till Finlands nytta [illegible] Finska Hushållnings Sällskapet berä-
digar honom med underrättelse om följ-
derna af Dess anställda försök.

Titulär Råd J. Kunitzsin.

Nummis nära Åbo
den 17/29 Januarii 1834

Öfversatt af C. F. L. Segercrantz

Ett i största korthet uppgjordt utkast till någon förmånlig vinnande för detta land, anhåller jag ödmjukast få öfverlemna till Wälborne Herr Stats Secreteraren granskning, välvilja och omvårdnad, för att väcka K. F. Hushållnings-

и частію въ Омской области. — Нынѣ, сверхъ мѣстнаго продовольствія, значительное количество оной поступаетъ на вольную продажу. — Посѣвъ оя производится рано весною въ Томской Губерніи непозже Апрѣля; средній урожай содержится какъ 25: 1. —

Пакетъ № 2, съ тремя колосьями подъ лит: A, B и C, заключаетъ 250 зеренъ Китайской многоплодной пшеницы. Сіе растеніе, сверхъ чрезвычайной своей плодовитости, имѣетъ еще то особенное свойство, что колосъ подъ литерою A, заключаетъ зерна всѣхъ трехъ видовъ, т: е: A, B и C; ибо естьли отдѣливъ нижнія, среднія и верхнія зерна сего колоса посѣять каждый сортъ особо, то родится пшеница, совершенно различная видомъ колоса, но одинакая зерномъ, т: е: нижнія зерна, которыя несравненно крупнѣе, дадутъ такую же крупную пшеницу, какая была посѣяна; —
и т. далѣе.

les till Finlands nytta ...
Finska Hushållnings Sällskapet benådigar honom med underrättelse om följderna af Dess anställda försök.

Titulär Råd J. Kunitsün.

Nummis nära Åbo
den 17/29 Januarii 1834

Öfversatt af C. A. Segercrantz

Ett i högsta korthet uppgjordt utkast till någon förmån rörande för detta land, innehåller jag ödmjukast få öfverlemna till Wälborne Herr Stats Secreteraren granskning, välvilja och omvårdnad, för att väcka K. F. Hushållnings-

Впрочемъ сіе различіе въ наружномъ видѣ колосьевъ недѣлаетъ никакой существенной разности ни въ урожаѣ, ни въ добротѣ хлѣба. Посѣвъ ея производится также рано весною какъ и Американской ярицы; средній урожай содержится какъ 80:1.—

Пакетъ № 3, содержитъ 100 зеренъ Дико-растущей ржи. Сіе растеніе случайно найдено въ 1828 году въ Киргизской степи, разстояніемъ отъ границы во 170 верстахъ и разведен[о] подъ 50° 29' 45" Сѣверной широты на опытномъ хуторѣ близъ города Семипалатинска. Рожь сія родится не отъ сѣмегоднаго посѣва, какъ обыкновенная, но отъ корня, подобно прочимъ грунтовымъ растеніямъ.— Первый посѣвъ производится между 20 Іюля и 15 Августа; средній урожай содержится какъ 10:1.—

Общее примѣчаніе: Для посѣва всѣхъ сихъ растеній должно выбирать мѣста, лежащія между двумя возвышеніями, обращенными своею котловиною къ югу, или по крайней мѣрѣ на полуденной сторонѣ возвышенія.

…les till Finlands nytta … Finska Hushållnings Sällskapet benådigar honom med underrättelse om följderna af Dess anstälda försök.

Titulär Råd J. Kunitzin.

Nummis nära Åbo den 17/29 Januarii 1834.

Öfversatt af C. L. Segercrantz

Ett i största korthet uppgjordt utkast till någon förmån vinnande för detta land, innehåller jag ödmjukast i öfverlemna till Wälborne Herr Stats Secreteraren granskning, välvilja och omvårdnad, för att väcka K. F. Hushållnings-

na / ffjö / hafva / a, eller / isa att / bar blif / ihållan

Различіе здѣшней почвы и климата не дозволяетъ сдѣлать какое либо заключеніе объ успѣхѣ урожая сихъ растеній — это дѣло опыта; но ежели опытъ сей, при извѣстномъ совершенствѣ здѣшняго Сельскаго хозяйства водворитъ сіи растенія въ семъ Краѣ, то нижеподписавшійся почтетъ себя весьма счастливымъ, ежели сія надежда его сбудется въ пользу Финляндіи и ежели Императорское Финляндское Общество Сельскаго хозяйства удостоитъ его извѣщеніемъ о послѣдствіяхъ своихъ испытаній.=

= Титулярный Совѣтникъ И. Куницынъ

17 Генваря 1834.
Нуммисъ близъ Або.—

-les till Finlands nytta, [illegible]
Finska Hushållnings Sällskapet benägen
digar honom med underrättelse om följ-
derna af Dess anställda försök.

Titulär Råd J. Kunitzin.

Nummis nära Åbo
den 17/29 Januari 1834

Öfversatt af C. L. Segercrantz

Ett i största Korthet uppgjordt utkast till
någon förmån, vinnande för detta land, innehåller
jag ödmjukast så ofvannämnda till Wälborne
Herr Stats Secreteraren [illegible], vänligen [illegible]
anmodad, för att vinka K. F. Hushållnings-

Ålands naturliga läge gifver anvisning på sjöns förmåner, hvilka hufvudsakligast hafva utgjort sjöfart och fiske. Dessa jemte lätt afsättning på Sverige hafva grundlagt höga skatter. En inskränkt och bergig jordyta, ehuru bördig under ett mildare luftstreck, för knapp att bära utlagarnas tyngd, mödosam att begagna för vinsten, har blifvit försummad och vanskött. Nu hastigt ombytta förhållan-

les till Finlands nytta [illegible]

Finska Hushållnings Sällskapet bevärdigar honom med underrättelse om följderna af Dess anstälda försök.

Titulär Råd J. Kunitsin.

Nummis nära Åbo
den 17/29 Januari 1834

Öfversatt af C. J. L. Segercrantz

Wälborne Herr Stats Secreterare!

Ett i största korthet uppgjordt utkast till någon förmån rörande för detta land, anhåller jag ödmjukast få öfverlemna till Wälborne Herr Stats Secreterarens granskning, välvilja och omvårdnad, för att vinna K. F. Hushållnings-

185

Sällskapets uppmärksamhet. Med afseende på
de betydliga summor, hvarmed Åland i skatt år-
ligen bidrager, dess svårt iråkade förfall, samt
landets ovana och mindre håg för landthushåll, tor-
någon hjelp och uppmuntran vara att hoppas.
Skulle i grund häraf något vara att förvän-
ta, men denna medföljande skrift borde i ett
eller flera hänseenden ändras, ville jag med all
undergifvenhet efterkomma, därom underrättad.
Jag har här anställt åtskilliga försök och de
flesta hafva väl slagit ut. Af 1 tt rofsfrö
utsådda, i några år, har jag fått en utmärkt
skörd. En och en half kappe bohvete i årets
sådda hafva på torr och sandig mark gifvit
frodig skörd. Morötter i nyplog hafva vä[l]
bra. Bönor i åker hafva först i år gifvit o-
Sommar-råg dittills är [illegible] mindre bra ut. En
utländsk god hvithafra har jag odlat, som
i fjorårs gaf 7:e korn, då blandsäd gaf 4:de

186

under en svår torka.

Med fullkomligaste Högaktning har jag
den äran framhärda

Wälborne Herr Stats-Secreterarens

ödmjukaste tjenare

Fr. P. v. Knorring

Finström
27 Sept. 1839.

187

Ålands naturliga läge gifver anvisning på
sjöns förmåner, hvilka hufvudsakligast hafva utgjort sjö-
fart och fiske. Dessa jemte lätt afsättning på Sverige hafva
grundlagt höga skatter. En inskränkt och bergig jordyta, eme-
n bördig under ett mildare luftstreck, för knapp att bära in-
vånarnes tyngd, mödosam att begagna för vinsten, har bli-
vit försummad och vanskött. Nu hastigt ombytta förhållan-
[illegible] sjöfart och afsättning, ber

Ålands naturliga läge gifver anvisning på tvenne förmåner, hvilka hufvudsakligast hafva utgjort sjöfart och fiske. Dessa jemte lätt afsättning på Sverige hafva grundlagt höga skatter. En inskränkt och bergig jordyta, ehuru bördig under ett mildare luftstreck, för knapp att bära utlagornas tyngd, mödosam att begagna för vinsten, har blifvit försummad och vanskött. Men hastigt ombytta förhållanden: genom hög tull hämmad sjöfart och afsättning; betydligt försämrade fisken, dels genom tillandning, dels genom ett ödande fiskande, dels genom myken skjutning, dels också aftagande transke under en tid, hafva väckt uppmärksamheten på Landthushållningens förmåner. Öfvertygelsen har nu blifvit stärkt, att i jordens rätta bearbetande finnes en tryggare utsigt för framtiden och ersättning för förlorade förmåner. Men vana, kunskap och drift, såsom egentliga vilkor tillkade åt jordens skötsel, saknas. En vis inrättning kan bereda vanan, rikta kunskapen och lifva driften, samt framkalla mångfaldiga frukter.

På Åland odlas få växter, men öfver dessa äro tillräckliga för landets behof, och dock skulle flera lönande växtslag här med större förmån, än i Finland kunna framdrifvas, samt med en sjelflig skötsel till fyllest förnöja folket och dessutom gifva något öfverskott till utförsel. Härtills har Finland för betydliga summor försett Åland med de varor, som jorden och climatet erbjudit, men kunskap och drift förnekat det. Ett uppdrifvet, eller uppmuntradt Landtbruk skulle bringa Åländningarna att umbära andra länders producter och utom denna fördel, att öka egen productionen till afsättningsvinst. Lättjan och okunnigheten söfvas här, och ifrån dem vakna en tilltagande fattigdom och en aftagande sedlighet, alltid förbundna hos en allmoge, som för sitt lätt vinning, nu försmäktad framkomst, som under strafvande till sjös fått frestelse, ej fel eller behöft vakta sig för dem. Ett förbättradt åkerbruk i hela dess omfattning minskar Armodet, ökar Skicklighet, Arbetsamhet och Drift, utbyter som yppighet emot tarflig Förnöjsamhet, men förnämligast sammanbinder Seder och Folk. Jordens vårdiga skötsel är det ädlaste jordiska värf, fasthåller trognast sedligheten, lär genom en mödosammare behandling, att högre uppskatta och värdigare använda dess alster, samt utgör den Stam, hvari alla öfriga yrken böra inympas.

Innan kortare förfluten tid dess Åländska sjöfarten nästan af hvarje man, med ett ganska stort antal små och mindre farkoster till närmaste Städer utom Åland. Med skärans vänlige till Granriket, blefvo större fartyg nödvändiga

för sjöfart åt aflägsnare orter och i följd deraf minskadt behof af tjenare, hvilka böra användas på åkerbruket. I närvarande förhållande bör en skarp gräns uppdragas emellan Tjenare och Landtbrukare.

De medel, som kunna verka den förändring, att da Ålänningen blir Landtbrukare i högre mening, ty han och drift skola ersätta bristen på jordyta, äro Undervisning, Uppmuntran och Belöning. Till fast grund för dessa ä medel finnas hos mindre ädla i behofvet, fåfängan och vinningslystnaden, hvilka dock hafva en säker framgång. Behofvets tillfredsställande, vinningslystnadens förnöjan och fåfängans smickrande äro i allmänhet verksamma drifffjedrar, hos bonde verksammare.

Uppmärksamheten fästes vid bristerna i Landthushållningen, såsom:

Åker. Åkrarna äro illa tegflagna. Mer än på någon annan ort besåas hyra i åker på Åland. All jord är salt- och kalkartad och hvilar på berg. Saltet binder vätan, hvilken längre till qvarhållen bringar vid den öfvergående jorden till en ovanlig skarphet. På Åland löses jorden lätt i väta, men skarpnar hastigare och hårdare vid torka. Emellan jordlaget och bergen finnes alltid en mängd kalgrader. Närvarande långvariga och skarpa vårvindar da betydligt brädden på åker med hyra, men ej på väldikt smal teg. Den enda allmänna plog är Ards. Högst få vändplogar finnas hos ståndspersoner på Åland. Lur och gräslupen trädesjord vändes ej af arder. Dock användes öfverallt arder till all trädesjord och stundom till nyplog. Den bildades af gräsvall åker med spade; men i sednare tider har öfverbättringar, hvilka kommo för hastningsarbetet uppgräftat n mark. Ålänningen använder medlet genom andra, men att det ej själf, såsom tungt och besvärligt. Gräftningsarbetet kostar mer än dubbelt emot plöjning med rätt och vändplog, då det sednare dessutom snarare gifver användbar åker.

Nästan ingen artificiel gödsel begagnas, med undantag af myrstackar och något ringa skär-mylla, som genast köras på åkern, samt högst obetydligt gräning af någon enda hönsbackadt på ladugården. Ehuru mergel till myckenhet finnes i landet användes den af ingen på åker. All spillning kastas hög utanför fähuset, der den urlakas och torkas, samt gifver knapp föda för åkern. Öfver sommaren ligger boskapen på bar mark ... om nätterna, hvarföre efter den ingen spillning kan samlas. På många ställen utköres om vintern gleggödsel i små högar eller utdelade lass på åkern, der den fryser, torkas och lakas, innan den kan nedköras. På nio-tionde delar af all åker odlas råg; förutom dessutom något, litet korn, ärter och hvete, obetydligt hafra, rofvor, humle och lin, samt alldeles icke sommarråg och bönor, bredigt korn, bolveti, växter för olje-pressning, förnämligast af okunnighet om dem och deras skötsel.

Äng och Bete. De flesta ängar äro till öfvervuxna med träd och en stor del mosslupna, och betas strängt om hösten, äfvensom något om våren, en följd af illa skötta betesmarker och felande utfodring om vintern. De hafva aldrig ådragit sig någon uppmärksamhet och således icke vunnit någon förbättring. Detta gäller än mera för betshagar och betesmarker. Något enda försök, att i smått vända dem till åker har lyckats väl och gifvit god äring. Någon enda bonde och högst få ståndspersoner hafva odlat Thimoti-gräs och ängssäfle, och alla förena sig i ett lof öfver deras förträfflighet. Bristande tillfälle att erhålla frön, hafver äfven gjort hinder här.

Skog, största delen af yngre växt, är hastigt aftagande och njuter ingen skötsel. Träden fällas i skogen utan afseende på årstid och månskiften, qvistarna qvarlemnas, såsom det heter, för att göda marken, hvarigenom det knappa betet mycket hämmas. Endast ungefär löfqvistning begagnas till bränsle. Ved hugges vanligen ej föregående året i förråd, hvarföre mycken rå ved brännes. Förnämligast Kumlinge, men äfven Föglö, samt alla yttersta delar af Åland hafva alldeles kala trakter, beväxte endast med några krypande enbuskar. Med instuckna pil- sälg- och videkäppar kunde dessa marker skyddas för torka och vind, vedtillgång vinnas, samt det ringa jordlagret ökas i tidens lopp genom löfvens affall. Trädplantering och sådd af trädfrön vore behöfliga öfver hela landet. Ekar trifvas väl, men Författningarna tycks utöda dem. Högst få Ekar, almar, lönnar och lindar finnas, deremot ingen poppel, bok, castanie, lärkträd, hvilka dock väl skulle trifvas.

Sanka ställen, finnas förnämligast i Finström, Jomala och Hammarland, utgörande sura, fuktiga marker, masar, myror, kärr och träsk, till en stor del omgifna af gyttjiga, sanka stränder, hvilka alla till stor fördel för landet genom aflopp kunde göras brukbara, då de nu befordra frost, tjocka en fruktbar nyttig mark eller skada en närbelägen trakt. Men kraft, kunskap och vana finnas icke för att åvägabringa dessa högst nödvändiga arbeten, derföre borde Strömrensningscorpsen anlitas. Communicationsbefordrande på flera ställen genom grafningar skulle medföra stor förmån för vägen till sjös, äfvensom för fisket.

Boskap. Samt vårdas och skötas kreaturen. Om hösten lemnas de länge ute om nätterna i regn och köld. Om vintern utfodras de med torrt foder vanligen 3 gånger den ljusa tiden af dygnet, och hela mörka tiden af dygnet utan föda. Hackelse och baddningar begagnas nästan intet, men endast hö och halm, mest blandade, hvilket kallas blandfoder, samt något rörvass och fräken. Af dessa, jemte andra orsaker då faren mycket om vintrarna, mjölka kornalitt, äro kreaturen mindre ihärdiga och plågas af qvarka.

Byggnader, uppföras, inredas och vårdas i allmänhet rätt bra, dock fogas timren icke väl, hvarföre de äro kalla och dragfulla, isynnerhet golfven, som merendels äro försedda med mellanbjelkar. Alla stugor hafva öppen spis, vid hvilken hela dygnets mörka arbetstid ved och ris brinna till upplysning, emedan pertor icke nyttjas. Härigenom förödes mycket ved och stugan är alltid kall. Till och med kamrar äro med öppen spis och oftast fotmuradt i väggen.

All åbyggnad, med undantag af par från illa uppförda sten-fähus är af trä. På en ort, der skogen är ringa, betydligt aftagande och kan försyttas med mycken kostnad, vore af vigt, att uppföra hus af sten och lera, antingen af gråsten, bränd eller obränd tegelsten, samt h[…] brukshus, helst ock tillgång finnes på alla dessa byggnadsämnen, men deremot på flera ställen timret måste ifrån Finland afhämtas eller framskaffas. Gärdesgårdarne äro af samma ämnen, som i Finland, med undantag af ban[…] hwarte granqwistar begagnas, och göras här högre, tätare och ställas tätt. För Åland med ymnig tillgång på sten, men deremot med en knapp och aftagande skog vore Stengärdesgårdarne lämpeligaste, äfvensom lefvande häckar, emedan de växter, som dertill kunna användas, här trifvas väl.

Slöjder, enkla, användbara för landtbruk, fiske och segtation förrättas af männerna bra, men föga utöfver deras behof till vinning. Ingen finnes, som kan förfärdiga ett enkelt vagn, våfskedar, vid-, tig- och rotkorgar, sikt, krakor, finare trädarbeten, m. m. Qvinnornas slöjdfärdighet är inskränkt; de kunna sticka, spinna och väfva dåligt; ingen kan knyppla, göra hal[…] hattar, m. m. och få förfärdiga sina egna kläder.

Trädgård. Oaktadt jordmån och clima äro vida mer gynnande än i Finland, finnes ytterst få bönder, hvilka odla fruktträn och användbara kökgväxter. På hela Åland finnes ingen bikupa.

Undervisning skulle af Gemligpersoner behöfvas i trädskötsel, i qvinnoslöjder, förnämligast i spinna och väfva, i stengärdesgårdars förande, samt i sten och lerhus uppbyggande för landtmanna ändamål. Belöningar och uppmuntringar skulle utsättas för 5, 6 och 10 [R]: i silfver och penningar, beroende af den vinnandes val, att begagna det förra för äfvängen eller det fedrare, såsom något ersättning för utlagd kostnad, eller för behofvet. Dessa belöningar skulle bestämmas för: väl dikad och tegslagen åker; ny plog, användande af vändplog, samt andra bättre redskap; artificiell gödsels beredande samt dess jämte mergels begagnande; åtskilliga sädesslags odlande; välskött äng och betesmark; hö-fröns sående och samlande; välskött skog; trädplantering och trädfröns utsående; utdikande af sank mark; boskapsskötsel; sten och lerhus uppbyggande; stengärdesgårdars uppförande; åtskilliga mans och qvinnoslöjder; frukttränas tillväxt; bikupors skötsel. Tagas till löftet om dessa uppmuntringar en fullständigare undervisning om sättet att erna det rätta ändamålet, blifva tjeningen, uppmärksamheten och lärdomen lefligare, samt högen kraftigare, då belöning för hvarje sak finnes på bordet. Gjenligt vore äfven att på Åland tillhanda hålla för allmogen till billigare priser, vändplogar, bättre åkerbruksredskap, lin-, hampa, gräs-, träd-, samt sädes-frön.

Åland är ett litet land, förr gynnadt, numera vanlottadt, men jemfördt med andra länder bidrager det mångdubbelt emot dess förmåner, att skatta till det Allmännas bästa, väntar derföre med billigare språk en åtgärd, i sig sjelf ringa, men dock mäktig och gjenlig, att upplysa det om utvägar för näring, för att bringa både och förmåner arbete och välgift i gemenskap med hvarandra.

Finström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

Kom den 18 Januari 1844. N:o 1141 193.

191. till Åbo

190.

den 28 Maj 1842 N:o 784. 189.
den 5 Jan. 1843.

Svar, till Kejserliga Finska Hushållningssällskapet i Åbo, på Prisfrågan N:o 9de Hvilken är annonserad i Finlands Allmänna Tidningsblad N:o 3. för år 1842.

Angående om Mask som förstör gräsväxten, att utöda den, är att proberat och försökt bot, att der marken visar sig vattna med en sprutkanna detta stället med stark saltlake, antingen af kokad eller sådan lake der kött legat uti; detta är äfven förträffligt att fördrifva ohyra af kreaturen, att tvätta dem högst 2 à 3 gånger med salt lake, så försvinner ohyran.

Skulle detta enkla men dock säkra bot blifva antaget och gillat, efter att hafva blifvit försökt, vill insändaren gifva sitt namn och vistelseort tillkänna, för att erhålla den utlofvade belöningen, om det i Helsingfors tidning blifver underrättadt om E. J. L. metod blifvit gillad.

Alt åbyggnad, med undantag af par små illa uppförda Sten-fähus är af träd. På en ort, der Skogen är [illegible]

[illegible]

gjenfördt med andra länder bidrager det mångdubbelt en at dess förmå-
ner, att skatta till det Allmännas bästa, väntar derföre med billigast
språk en åtgärd, i sig sjelf ringa, men dock mäktig och tjenlig, att
uppelyssa det om utvägar för näring, för att bringa både och förm-
arbete och ettgift i gemenskap med hvarandra.

Kärkström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

[illegible] den 18 Januari 1844. N:o 1141

191.

190.

Högädle Herr Stats Secreterare!

Högvälloftliga Kejserliga Finska Hushåll-
nings Sällskapets Skrifvelse af den 24 Ja-
nuari a.c., hvari Sällskapet ger mig
tillkänna att Det bekommit mitt
Sammandrag af Observationer öfver

[illegible]

-liga Finska Hushållnings Sällskapet, jag
öfversända bilagde Sammandrag af Större
Observationer m. m. i åtskilliga Finlands
Socknar jemte hvarjehanda anmärkningar
i Saken Lappajärvi den 8 Januari
1844.

Jacob Jemmay

[illegible]

193.

skörden i åtskilliga orter i landet …
att jag icke torde hafva något deremot
att det genom trycket göres allmänt
bekant, har jag haft äran att
hänvisa, hvarföre hos Herr Stats Se-
kreteraren jag vördsammast får anhålla
att jag icke har något emot Sagde Sam-
mandrags m. m. tryckning; men för
dessa arbetens af mig expedierande
till stor del [illegible], den för en
Prest brådaste arbetstiden, så vid cor-
recturet hvad språket etc. vid [illegible]
Gunstigast torde öfverses och rättas.

Med djupaste vördnad har äran
att framhärda

Högädle Herr Stats Secreterarens
ödmjukaste
Tjenare
Jacob Fellman

Lappajärvi den 8 October
1844.

genfördt med andra länders bidrager det mångdubbelt en at dessa förmå-
ner, att skatta till det Allmänna bästa, vänta derföre med klingande
Språk en åtgärd, i sig oförringa, men dock mäktig och tjenlig att
uppelysa det om uteägor för näring, för att bringa både och förmå
arbete och rätt i gemenskap med kommande.

[illegible] den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

Som den 18 Januari 1844. N:o 1141

191 193

Ödmjukaste Memorial!

Vördsammast får, till Högvälloflige Kejserliga Finska Hushållnings Sällskapet, jag öfversända bilagde Sammandrag af Skörde Observationer m.m. i åtskilliga Finlands Socknar jemte hvarjehanda anmärkningar i Socken Lappajärvi den 8 Januarii 1844.

Jacob Fellman

Anmärkningar öfver sammandraget af Skörde m. m. Observationer ur Correspondenternas berättelser till ... Finska Hushållnings Sällskapet i Åbo

Sammandrag ... Finska Hushållnings Sällskapet i Åbo

Socken	År		Vehten	Bohvete	Lin	Hampa
...ga Socken	7.					
...iko Socken	6	3	7/5, 18/7, 23/8, 4 1/2		1/6, 21/7, 16/8.	
...ernåminne	2.				29/5, 16/7, 12/8, 7 1/2 t	26/6, 7/8, 30/8, 9 t.
...omala.	6.	1/3			16/5, 24/7, 10/8.	
...ammela	7.	3/6			6/6, 21/7, 13/8.	
...Kapell of ...Socken.	4.	9 14/15				
Borgå	6.					
...mojärvi	3.			2/6, 8/7, 26/9 (93 3/3)	29/5, 23/6, 8/8	15/6, 17/7, 4/8.
...nola	7.	4.			5/6, 10/7, 25/8, 10 t	17/6, 31/8.
...itasaari	6.	5			3/6, 23/7, 3/9, 13 t	25/6, 24/8, 22/9, 5 t
...manti	2.	18.		4/6, 18/8, 16.8	13/6, 17/8	10/6, 17/8.
...lajoki	7.				7/6, 20/7, 14/8.	14/6, 20/7, 26/8.
...ningå	3					22/6, 17/8, 7/9, 3 t.
Paltamo	7.					17/6, 1/9.
...iå	5.					5/6, 24/8
...dusjärvi	7.					
...emi	8.					
...ujamo	4.					
...lankylä	16					
...are.	4					15/5, 30/8, 7 1/2 t
Summa		75.231.	45	393.8		
Medeltal af kart...		93.7 1/2.	45	1966.9.		

Jacob Gummerus

...elen. —

a) Enligt 16 åriga observationer af Kyrkoherden derstädes Nils ... Observationerna äro inhändigade ifrån Observations orten ... ifrån denna Regeln gör likväl Ilomants ett betydligt undantag, enligt noggranna Observationer af J. Molander, sedermera Biskop af Borgå, der, efter 12 Månaders och 8 dagars född, skördats 26 Juni ... af en Tunnas utsäde. men emedan observationerna äro anställda, endast åren 1818 och 1819, då i hela landet blef ... ärsvext och Ilomants har längre sommar än ofvannämnde ... orten, kan man ej säga sig derå. —

...ne, att gnalla till det allmännas bästa, vänta derföre med tillgå... Skrät en åtgärd, i sig sjelf ringa, men dock mäktig och tjenlig, att upplysa det om utvägar för näring, för att bringa bonda och föru... arbete och ...ligt i gemensamt med hvarandra.

Kiuftsröm den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

ne, att främja till det allmänna bästa, vantar derföre med tillgång språk en åtgärd, i sig sjelf ringa, men dock mäktig och tjenlig, att upplysa det om uteslöjan för näring, för att bringa bonda och förm arbete och uttryck i gemenskap med hvarandra.

Tjuström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

Anmärkningar öfver sammandraget af skörde m.m. Observationer ur Correspondenternas berättelser till Kejserliga Finska Hushållnings Sällskapet i Åbo

af

Pehr Gummerus

Af Sammandraget ses att Råg och Korn äro de allmännaste Sädesslagen i Finland och bland rotväxterna Potäter. Regeln för Rågafkastningen tycks vara att ju längre tid man lemnar den att rota sig för än den följande året skjuter i skaft desto större blir afkastningen i korntal; så, till exempel, i Sodankylä, ehuru total missväxt der ofta inträffar, har Rågen i medeltal gifvit 17½ korn, sålunda att Rågen lemnats 13 månaders och 3 dagars tid att rota sig, växa och mogna, men beräknas ej mera än högst 8 Tunnor af ett Geometriskt Tunneland, emedan det besås der rätt i Juli månad. I Kemi, der Rågen mognar efter 12 månader och 22 dagar ifrån sånings-dagen, räknas 13 Tunnor 25 5/7 kappar afkastning efter en Tunnas utsäde; dock ej mera än 6 Tunnor af ett Geometriskt Tunneland. – Närmast Kemi fås i Pelkosenniemi största afkastning af Rågen nemligen 11 Tunnor 25 5/7 kappar af en Tunnas utsäde, sedan det legat Ett år och 8 dagar i jorden, likväl ej öfver Sex Tunnor af ifrån Ett Geometriskt Tunneland. I Tohmajärvi afskördas, enligt Tre åriga observationer, 11 Tunnor 10 kappar af en Tunnas utsäde, efter 12 månader och 7 dagar ifrån sånings-dagen och hvad som märkvärdigare är fås der en Tunnas Råg på ett Geometriskt (!?) – den högsta Råg afkastning man i Finland och af ett Geometrisk Tunneland – om ej Observatorn tagit miste om åkervidden, helst man känner att Rågen vanligen sås mera gles i Karelen. –

(a) Enligt 16 åriga observationer af Kyrkoherden derstädes Nils Rinkell. Observationerna äro inhändigade ifrån Observations orten genom Pastor Adj... handskr. – Ifrån denna Regeln gör likväl Uleåborgs... att betydligt undantag, enligt noggranna Observationer af J. Melander, f.d. Biskop i Borgå, der, efter 12 månaders och 8 dagars säd, skördats 26 Tunnor af en Tunnas utsäde. Men enär observationerna äro anställda, endast åren 1818 och 1819, då i hela landet blef ...ig årsväxt och Uleåborgs har längre sommar än ofvannämnde orter, kan man ej sätta sig derå. –

Af sammandraget ses att Medelafkastningen af Råg in-
genstädes i Spannmåls Socknarne kunnat drifvas till mer 9:de Korn
I Sagu, der Rågen mognar på 11 Månader 11 dagar, rä-
knas endast $8\frac{4}{7}$ Korn och 6 Tunnor af Ett Geometriskt Tunneland
i Halikko, der Rågen Mognar 11 Månader 13 dagar, räknas 7:de Korn
i Pungamunne, der Rågen mognar på 10 Månader 25 dagar
räknas 8:de Ditto
i Tammela, der Rågen mognar på 11 Månader 23 dagar,
räknas $6\frac{4}{7}$ Korn och 5 Tunnor 5 Kappar afkastning af
Ett Geometriskt Tunneland.
i Tuulois Kapell af Hauho Socken, der Rågen mognar
på 11 Månader 27 dagar och afkastar 5 Tunnor $22\frac{1}{2}$ Kap-
par på Ett Geometriskt Tunneland, erhålles 7:de
Kornet.
i Ilmola, der Rågen mognar på 11 månader 25 da-
gar och ger $5\frac{1}{2}$ Tunna af Ett Geometriskt Tun[neland]
erhålles $7\frac{6}{7}$ Korn.
i Kalajoki, der Rågen mognar sedan det legat
12 Månader 9 dagar i jorden och ger 5 Tunnor 18
kappar af Ett Geometriskt Tunneland, fås $6\frac{2}{7}$ Korn.
i Liminga, der Rågen mognar på 12 månader
9 dagar, $6\frac{1}{3}$ Korn

Häraf ses med hvad vilkor den tidiga sådden
verkar till större afkastning i Korntal nemligen
att der sådden förrättas tidigt, der fås mera gles
och den sednare sådden lemnas tid att väl rota sig
förrän den andra året begynner skjuta i skaft.
Sålunda räknas i Elimäs, ehuru medelafkastnin-
gen är 26 Kornet, endast 7 Tunnor af Ett Geome-
triskt Tunneland — i Kemi, der medelafkastnin-
gen är närmare 14:de Kornet, 6 Tunnor af Ett
Geometriskt Tunneland. — I Pelkane, der En Tunna
utsäde ger närmare Tolf Tunnors afkastning,
fås af Ett Geometriskt Tunneland Sex Tunnor
och ju mera man närmar Södern desto större blir
afkastningen af Ett Geometriskt Tunneland i förhål-
lande till utsädet.

Största Kornafkastningen finner man i Paldamo
nemligen 7:de Kornet eller 8 Tunnor $21\frac{3}{4}$ kappar ifrån Ett
Geometriskt Tunneland. — I Liminga fås väl 8 Tunnor
5 Kappar af Ett Geometriskt Tunneland, men endast
$7\frac{1}{2}$ Korn efter utsädet. — Äfven med detta sädesslag tycks
korntalet vara i stigande ju längre man kommer
till Norden, dertill bör likväl ej den Nordiska jordens
fruktbarhet tagas som orsak, utan hänför det till en
del deraf att der man har mindre åkerstycken hin-
ner man bättre ansa och cultivera dem än på Spann-
måls orter, hvilket äfven är fallet med den Nordliga-
ste Spannmåls Socken Liminga der åkervidden är
större, till en del deraf att ju längre upp åt Norr desto
mera äro nattfrosterna fruktade, hvarföre man till
åkerjord väljer upphöjda ställen, kullar och backar, deraf
det blifvit ordspråk Niitä peltoa kivistä, moiti sar-
ka savista. På steniga backar med sand mylla
eller grofft grus komma växterna tidigare fort och oa-
ktadt ymnig spillnings tillgång, som fallet är der man har
liten åker, gifva de god afkastning. — I Spannmåls
orterna deremot, der åkervidden är stor och dere-
mot svarande hötillgången saknas; ty dels äro ängar-
ne upptagna till åkrar, dels gifva de ej så jemna
marker, der de af flöderna och bäckvattnet sällan öfver-
svämmas, eller höroten hård och vår otillräckligt upp-
blötes, så ~~[illegible]~~ vika höstkörslar; hvarföre man der ej kan
tillfälle att annorlunda än medelst jordblandnin-
gar göra sandiga markerna fertila, om och sådane
skulle finnas, utan ~~[illegible]~~ föredras den så kallade
tyngre jordmånen, hvilken vexer med mindre spill-
ning. De frodas bättre än de ??? sten-
bundna marken med tjock och lång halm, men
afkasta mindre Spannmål än steniga och
sandiga backar då de efter behof plöjas och
gödas [samt ej lida af våta väder] — Sålunda om jorden för behörig spillnings cul-
tur få afkastar den [stenbundna] jordmån, sådan man

uppsöka det om utvägar för näring, för att bringa både arbete och förm
arbete och utgift i gemenskap med hvarandra.

Kinström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

finner den på kullar och höjder, sjö- och elfstränder, m.m. [...]
rötterna så starkare fäste och vexterna hålla sig bättre upp-
rätta, den bästa säden och ger ymnigaste afkastning; [...]
dessutom anses uppe i landet den grofva sandmyllan el[ler]
groft grus, blandadt med litet lera eller lermylla, vara
mest Spannmålsgifvande, för det tredje lätt och styf
leran. Ty i Spannmålsorterna till exempel Stor- och
Lill-Kyrö samt Södra Finland, der leran är af annan [art]
än hos oss och der man förstår att använda den, icke
illa ansedd jordmån, helst den är mera stenfri och
lättare att uppodlas och anses än backjord; men uppe
i landet, der åkrar finnas, förekommer oftare gr[...]
arbad lera, hvilken man undviker emedan spillnin-
gen ej verkar på den i samma förhållande som
på sand- och sandjord- den står ej så bra mot
frost och torka, ger ej så god säd och ymnig säd m[...]
För det fjerde Svettleran eller lerblandad fin san[d]
af den Finska Allmogen hiisat kallad— förr annan san[d]
än denna, anses den fina sanden blandad med
torfmylla, som de kalla rånäkkö, vara såvä[l]
till Spannmålens godhet som afkastningens mäng[d]
och aldra sämst åsjan eller mosstorfven, som icke
är blandad med sådana grund, hvarföre och Svedje-
backar, som ej gifva hälften så mycket halm
som kärråkrar och kyttländer, altid gifva bättre
säd och rikare afkastning än de sednare.—

I Norden, som i Kemiträsk, Sodankylä, Kajana har
använder man till och med sand, med ganska ringa
blandning af andra jordarter, till åker, emedan den
uppvärmes snart af Solvärmen och qvarhåller län-
gre den emottagna värmen hvarigenom den drif[ver]
och påskyndar vextligheten och den nyckord[...]
animala spillningen som derå påföres, afhjelper
att den i viss mån uthärdar torka.

I allmänhet tycks Hvetet gifva mindre afkast-
ning än Rågen och trifs endast i Södra Finland

upptaga det om utvägar [till] näring, för att bringa båda och förena
arbete och utgift i jemvigt med hvarandra.

Lindström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

samt äfven der gifver nästan lika gemen skörd som Rågen
i Lappmarken: såsom i Haliko, Tammela, Tuulos och Jomala,
der man deraf vissa år skördat mycket högt korntal,
men har det andra åren misslyckats. Underligt är lik-
väl att Hvetet i Haliko, Tammela, Tuulos, der det ger
äfven i medeltal större afkastning än der så af Råg,
icke odlas i större mängd.

Potäterna afkasta mer än något slags säd nemligen
55 Tunnor 22½ Kappe af Ett Geometriskt Tunneland,
utom den förmån att Potatoes culturen ökar och stärker
jordens fruktbarhet. Skulle man anse fyra Tunnor Potäter,
hvilket på några orter är vanligt, motsvara En Tunna
Råg så skulle Ett Geometriskt Tunneland, planteradt
med Potäter, gifva en afkastning motsvarande Tretton
Tunnor 28½ Kappe Råg det är mer än dubbel revenu
mot hvad Rågen afkastar i Finland.

Näst Potäten ger Bohvetet största afkastning,
Nitton Tunnor 20 Kappor af En Tunnas utsäde och
Åtta Tunnor af Ett Geometriskt Tunneland— det
skulle således tyckas förtjena bättre öde än att det
bland Tjugo Socknar endast odlas i Två, nemligen
i Ilomants och Tohmojärvi.

Ärter odlas icke Nordligare än i Wiitasaari vid höj-
den af Skara— de gifva mindre Korntal än Rågen; men
större än Kornet och mera af Ett Geometriskt Tun-
neland än hvarken Råg eller Korn eller något i Fin-
land odladt sädesslag, utom Bohvete.

Utaf alla Sädesslag ger hafran, med undantag af Vic-
ker, som endast blifvit odlad i Haliko, den minsta af-
kastning såväl i korntal som efter jordvidden. Man
skulle förmoda att hafran af den orsak, som desse-
tom är det billigaste sädesslag, icke borde odlas, men
på den minst bördiga jordmån kan till hafverkul-
turen användas, torde dess odling likväl på
många ställen svara räkning.— Jag för min

det har synts mig finna att enär jag sått En Tun[na]
Hafra, i lika slags (slätländt vattensjuk) jordmån
med lika Kultur som Kornet, har hafran afkastat
50 procent mera i Korntal än Kornet i samma
slags jordmån, men efter arealen vidden var ej
skilnaden så stor; dessutom har hafran i sådant
fall gifvit mera halm och agnar än Kornet.
Svedjeländen afkasta mera såväl i Korntal som
efter ägovidden än Kyttländen (a).

Å Sagu erhölls den rikaste Rågskörd år 1818. nemligen
15:de Kornet och minsta år 1821 6:te Kornet — skilnaden
utgjorde alltså 9 Korn. — Den högsta afkastning af
Ett Geometriskt Tunneland, steg äfven år 1818, Åtta Tun-
nor och minsta, år 1821, Fyra Tunnor att Råg —
skilnad Fyra Tunnor. — Maximum af Kornet, var år
1819, 7½ Korn och minimum, år 1818, 2½ Ditto — skil-
nad fem Tunnor — Kornafkastningen af Ett Geometriskt
Tunneland observerad endast i Twå år, då Maximum och
minimum var Sex Tunnor af Ett Geometriskt Tunne-
land alltså ingen skilnad (b)

(a) Samma resultat har äfven jag fått i mitt jord-
bruk; dock har jag ifrån Kyttländen erhållit 3 à 4
gånger så mycket halm som ifrån Svedjeländen
och är Kyttlands halmen mjelkare och bättre till
boskapens utfodring än Svedjelands halmen.
Hvad åter säden vidkommer anses Svedjelands Rå-
gen för 12 à 15 procent bättre än åkerrågen och åker-
rågen 12 à 15 procent bättre än Kyttlands Rågen. —
Det kommer dock mycket an på hvarn mineral- eller
stenbunden ~~mossbunden~~ mark åkerrågen vuxit
och hvilket slags äfja eller torfmossa man be-
gagnat till Kyttländen; ty det ges Kyttländer, hvilka
medelst långvarig förruttnelse, redan förvandlats sig
till mylla.
(b) Tulligt Observationer anställda åren 1817, 1818, 1819, 1820, 1821
1822 och 1823 af Martin Tolpo.

upplysa det om utvägar för näring, för att bringa bönder och [illegible]
arbete och vetgirig i gemenskap med hvarandra.

[illegible]ström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

I Haliko var Rågens Maximum i Korntal, år 1820, Tio Tun-
nor och minimum, år 1818, Fyra Tunnor — skilnad alltså
Sex Tunnor på En Tunnas utsäde. — Hvetet gaf, högsta afkastning
år 1819, Elfte Kornet och minsta, åren 1818, 1821 och 1823, Sjette Kor-
net — skilnad 5 Tunnor. Af Korn skördades mest, år 1819, Sjette
Kornet, och minst, år 1818, Andra Ditto — Summa skilnad Fyra
Tunnor — Afkastningen efter jordvidden är icke antecknad
på något sädesslag i Haliko. För öfrigt anmärkes att intet
sädesslag ger i Haliko så rik skörd i Korntal som Hvetet,
och torde fordra annan jordmån och bättre ans än andra
sädesslagen, emedan eljest vore skäl att hufvudsakligast odla
Hvete. — Högsta afkastning af Potäter, år 1820, Elfva Tunnor
och minsta, år 1818, Twå Tunnor af En Tunnas utsäde —
skilnad Nio Tunnor (a)

Från Pernåminne har man blott Twå års Observationer,
hvilka gifva ringa resultat. (b)

I Jämala är Rågen det förmånligaste sädesslaget
i afseende å Korntals afkastning. Maximum, inträffade
år 1823, Tionde Kornet och minimum, år 1821, Femte
Ditto — skilnad var fem Tunnor på En Tunnas utsäde. —
Hösthvetet gaf högsta afkastning, år 1823, Tolfte Kornet
och lägst, år 1818, Twå och Ett halft — skilnad Nio och
Ett halft. — Kornet högst, år 1823, Sex och Ett halft, minst,
år 1818, Twå och Ett halft — skilnad Fyra Ditto. —
Hafran högst, år 1823, Sex och Ett halft, minst, år 1818,
Twå Ditto — skilnad Fyra och Ett halft.
Potäter högst, år 1823, Nio och Ett halft, minst, år 1821,
[Noll] — skilnad Nio och Ett halft. (c)

I Tammela ger Hösthvetet högsta Korntal af alla säde-
slag. — Högsta afkastningen, inträffade år 1822, 16½ Korn
och minsta, år 1821, Andra Ditto — skilnad 14½. Maxi-
mum efter åkervidden icke uppgifven

(a) Tulligt Observationer gjorda åren 1817, 1818, 1819, 1820, 1821, 1822 och 1823 af
E. J. Agnelius
(c) Observationerna äro anställda åren 1818, 1819, 1820, 1821, 1822 och 1823 af
Elias Stadius. —

Högsta Rågafkastning ifrån åkern, 8de Kornet inträffade år 1819, 1820 och 1822 och minsta, år 1818, 4de Ditto – skiljnad endast 4. – Efter åkervidden afkastade Ett Geometriskt Tunneland maximum 6½ och minimum 4 Tunnor Råg – skiljnad var 2½ Tunna. –

Maximum af Kornet, åren 1819 och 1820, Sjette Kornet minimum Andra Ditto – skiljnad Fyra och Ett halft. – Af Ett Geometriskt Tunneland var maximum Sex och En Tredje del och Minimum En Tre Femte dels Tunna. Maximum af Potäter, år 1820, 20de Kornet och minimum åren 1821 och 1822 4de Ditto – skiljnad Sextonde. Maximum af Ett Geometriskt Tunneland, år 1820, 220 Tunnor och minimum, år 1823, 90 Tunnor – skiljnad 130 Ditto på Ett Geometriskt Tunneland. (a)

I Juckasjärvi Kapell af Enontekis Socken gaf Höstsädet högsta afkastning såväl i Korntal som efter åkervidden som dermed erhölls. – Maximum i Korntal, inträffade år 1819, Nio och Ett halft Korn och minimum, år 1818, Tre Ditto – skiljnad Sex och Ett halft. – Maximum af Ett Geometriskt Tunneland Nio Tunnor, år 1820, och minimum, år 1818, En och En half Tunna – skiljnad Sju och En half Tunna. – Sådan afkastade högsta Korntal, år 1819, Elfte Kornet och minsta, år 1818, Femte Ditto – skiljnad Fyra Tunnor. – Ett Geometriskt Tunneland gaf högsta skörd, åren 1819 och 1820, Sju och En half Tunna, minsta år 1818, Fyra Tunnor – skiljnad Tre och En half Tunna. – Kornet afkastade högsta Korntal, år 1819, 10de Kornet, minst, år 1818, 2¾ Ditto, skiljnad 7¼. Af Ett Geometriskt Tunneland var högsta Korn afkastningen åren år 1819, 9½ Tunna och minsta, år 1818, 2¾ Ditto – skiljnad 6¾. –

Hafran gaf högsta Korntal, år 1819, Sex och Ett halft och minsta år 1818, 3½ Korn – skiljnad 3½ – af Ett Geometriskt Tunneland maximum, år 1819, Elfva Tunnor och minimum, år 1818, 4½ Ditto – skiljnad 6½ Tunna. Högsta afkastning af Potäter, år 1820, 10de Kornet och minsta, år 1818, 1¾ – skiljnad 8¼ – af Ett Geometriskt Tunneland maximum, år 1820, 103 Tunnor och minimum, år 1818, 16⅓ Tunna – skiljnad 86⅔ D:o (a)

I Bergsjö Skär och Storkroknäs var Sädens maximum, i 1822 och 1823, Åttonde Kornet och minimum Femte Ditto – skiljnad Fyra – afkastning efter åkervidden icke observerad – (b)

I Pajala Sjöjärvi gaf Sädan högsta Korntalet, år 1820, Sextonde Kornet och minsta, år 1818, Sjette Ditto, såsom lika mycket af Ett Geometriskt Tunneland, hvilket likväl låter betvifla Ett någorstädes i Kanten skulle utsås En Tunna Råg å Ett Geometriskt Tunneland. – Samma egengas förhållande varit med Korn eller lika mycket af En Tunnas utsåde som Ett Geometriskt Tunneland, nemligen, ~~Sextonde~~ Tolfte Kornet eller Tolf Tunnor, hvilken afkastning inträffade år 1820 och minsta skörd, 1819, Fa Tunna – skiljnad, på maximum och minimum i Råg Tio Tunnor och ... i Korn afkastningen Elfva Tunnor (c)

I Alnela inträffade rikaste Rågskörd år 1818 och 1819, Fjonde Kornet och minsta, år 1821, Fyra och Ett halft Ditto – skiljnad utgjorde Fem och Ett halft. – Det högsta af Ett Geometriskt Tunneland, år 1819, Sex och Fjerdedels Tunna. – Kornet afkastning högst, år 1822, Åttonde Kornet och minst, år 1821, Tre och En fjerdedels Tunna – skiljnad 4¾. – Maximum af Potäter var 18de och Minimum 1½ – skiljnad 16½ i Korntal. Maximum af Ett Geometriskt Tunneland 115 och minimum 40 Tunnor – skiljnad 75 Tunnor (d) –

(a) Observationerna äro anställda åren 1817, 1818, 1819, 1820, 1821, 1822 och 1823 af N. M. Tolpo.

(a) Observationerna äro anställda åren 1818, 1819, 1820 och 1821 af A. Mennander.

(b) Observationerna anställda åren 1818, 1819, 1820, 1821, 1822, och 1823 af Johan Borgström.

(c) Observationerna anställda åren 1817, 1818 och 1820 af Peter Wallenius. –

(d) Observationerna anställda åren 1817, 1818, 1819, 1820, 1821, 1822 och 1823, men af hvilken det befinnas ej anteknadt. –

uppfylla det om utvägar till näring, för att bringa båda att förena arbete och rättvisa i gemenskap med hvarandra.

Vinströn den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

I Wihtasaari fieks högsta Rågskörd, åren 1817 och 1820, Tolfte Ko[rnet och]
minsta, år 1821, Tredje Ditto – skiljnad Nio – Af Ett Geometriskt Tunn[e-]
land var maximum Sex och minimum En och half Tunna – [skilj-]
nad Fyra och Ett halft – Maximum af Kornet, år 1819, Åttonde [Kor-]
net och minimum, år 1821, Andra Ditto – skiljnad Sex. (a)

I Ilomants inträffade högsta Rågskörd, år 1819, Trettionde [...]
Kornet och minsta, år 1818, Tjugonde Ditto – skiljna[d]
Tolf – Maximum af Ett Geometriskt Tunneland, år 1819 [...]
Åtta Tunnor och minimum, år 1818, ~~Tredje Ditto – skilj~~ [...]
Sex Tunnor – skiljnad Två Tunnor. – Maximum af K[or-]
net, år 1819, Sjette och minimum, år 1818, Tredje – [...]
skiljnad Tre Tunnor – Af Ett Geometriskt Tunneland [skör-]
dades högst Sex Tunnor och minst Tre Tunnor – skiljnad
Tre Ditto. – Utsås alltså endast En Tunna på Ett Geom[e-]
triskt Tunneland. ~~Ko~~ Hafra högst, år 1819, Fjerde och år 18[..]
minst, intet Korn – skiljnad Fyra Korn. Hafran [...]
minst komma fort i Ilomants, hvilket i allmänhet [...]
fallet med ej mer högdlare Landsorter – Af Potäter fi[cks]
~~fieks~~ år 1817, mest Åttonde Kornet och minst, år 18[..]
Fjerde Ditto – skiljnad Fyra, samt af Ett Geometriskt
Tunneland, år 1819, Trettio Två Tunnor och, 1818,
Sexton Ditto – skiljnad utgjorde Åtta Tunnor. – M[...]
utsår här alltså endast ~~en~~ Fyra Tunnor Potäte[r]
i Ett Geometriskt Tunneland. Af Åter erhölls, år
1819, Sjunde och, år 1818 Femte Kornet – skiljna[d]
på två Korn; men af Ett Geometriskt Tunneland
var högsta afkastningen, år 1819, Sju En Tunno[r]
och minsta, år 1818, 16 Ditto – skiljnad ~~alltså~~ Sex Tunn[or]
I Ilomants utsås alltså Tre Tunnor Åter på Ett Geo-
metriskt Tunneland. – Bohvetet afkastade, år 1819
Trettionde Andra Kornet och Åtta Tunnor af Ett Geo-
metriskt Tunneland – Sås alltså endast Fyra och En h[alf]
Kappe Bohvete i Ett Geometriskt Tunneland. (b)

(a) Observationerna äro anställda åren 1817, 1818, 1819, 1820,
1821 och 1822 af Johan Boxström.

(b). Observationerna äro anställde år 1818 och 1819
af Johan Molander.

I Kalajoki erhölls, år 1819, högsta Korntalet af Råg som var Nionde
[...], minsta, år 1821, Andra – skiljnad var 7. Det högsta af Ett Geo-
metriskt Tunneland, år 1819, Sju Tunnor och minst, år 1821,
[...] Tunnor (! ?) – skiljnad Fyra Ditto. – Potatoes Kulturen gaf
högsta afkastning åren 1822 och 1823, Tolfte Kornet och minst,
[...] 18, 2/3 – skiljnad 11 1/3. – Den högsta afkastning utaf Ett Geo-
metriskt Tunneland, inträffade år 1823, Sjuttio Tunnor och mini-
[mum], år 1818 Två och En half Tunna. (a)

I Liminga högsta Rågafkastning i Korntal, åren 1819 och 1820,
[...]onde Kornet och minsta, år 1821, Tredje – skiljnad ~~Fem~~ –
[...] Ett Geometriskt Tunneland skördades, år 1819, Sexton
Tunnor (! ?), hvilket ej kan vara annat än misstag att
[på] Ett Geometriskt Tunneland skulle utsås Två Tunnor Råg.
Högsta Korntalet af Korn inträffade, år 1820, Sjette Kornet och
[minsta], år 1821 Två och Ett halft – skiljnad 3 1/2. – Maximum
[af] Ett Geometriskt Tunneland, år 1820, Tolf Tunnor och mini-
mum, år 1821, 4 1/2 – skiljnad 7 1/2 Tunna. Högsta Korntal
[af] Potäter fieks, år 1819, Tionde och minsta, år 1821, Andra
Kornet – skiljnad Åtta – Af Ett Geometriskt Tunneland var
maximum hundra Tunnor och minimum Trettio Ditto –
skiljnad Sjuttio Tunnor – (b)

I Paldamo erhölls högsta Korntalet af Råg, [jäke] år 1822, Femtonde
Kornet och minsta, år 1821, Sjette – Summa skiljnad nio – Af Ett
Geometriskt Tunneland skördades det högsta, år 1822, 7 1/2 Tunna
och minst, år 1821, Tre Tunnor – skiljnad 4 1/2 Tunna. – Afvan Svedj[e]
skördades högst, år 1822, Trettionde Kornet och minst 1823
Femtonde Ditto – skiljnad femton, dock af Ett Geometriskt Tunneland
[...] mera än högst Fem Tunnor – Ett Geometriskt Tunneland
[...]ed besås alltså endast med Sex Kappor Råg – Högsta Kornskörden
inträffade i Paldamo, år 1819, Tionde Kornet och Tolf Tunnor af Ett
Geometriskt Tunneland; år 1821 fieks intet Korn – skiljnad Tio
Korntal och Tolf Tunnor å Ett Geometriskt Tunneland. Högsta Po-
tatoes skörden inträffade, åren 1822 och 1823, Tionde Kornet eller

(a) Observationerna äro anställda åren 1817, 1818, 1819, 1820,
1821, 1822 och 1823 af Johan Frosterus.

(b) Observationerna äro anställda åren 1819, 1820 och 1821
af Gabr. Calamnius.

[...] upptagsa det om utvägar för näring, för att bringa borda och förv[...]
arbete och utsigt i gemensamt med hvarandra.

Kinström den 22 September 1839. Frans P. von Knorring

eller Sjuttio Tunnor af Ett Geometriskt Tunneland och minsta, åren 1818 och 1819, Sjette Ditto, eller Tjugu fyra Tunnor af Ett Geometriskt Tunneland — skilnaden blir Fjerde Korntal och på Ett Geometriskt Tunneland Sexton Tunnor. (a)

I Ijo erhölls högsta Kornskörden, år 1822, Tio och Ett halft Korn och minsta, år 1821, Fyra och Ett half Ditto — Skilnad Sex; och största skörden af Kornet år 1819, Femte och minsta af Ditto, år 1821, Tredje Korn — Skilnad Twå. — Afkastning efter åkerns vidd icke observerad. (b)

I Pudasjärvi lyckades Kornet bäst, år 1822, då det gaf Adertonde Kornet och sämst, år 1821, då det gaf intet Korn. — Sammaledes gaf Kornet, år 1822, Sjuttonde Kornet och af Ett Geometriskt Tunneland Fjorton Tunnor samt år 1819 lika som år 1822 — Huru Kornafkastning blifvit efter jordvidden finnes icke antecknadt. Potäterna gåfvo bästa skörden åren 1817 och 1822, dock ej utöfver Sjette Kornet och sämsta, år 1821, 0 — jordvidden icke observerad. (c)

I Kemi lyckades Kornet bäst år 1825, afkastningen var Sextonde Kornet, eller Sju och En half Tunna af Ett Geometriskt Tunneland, gaf likväl åren 1819 och 1820 Fjortonde Ditto eller Sju Tunnor af Ett Geometriskt Tunneland; minsta afkastningen inträffade år 1818, Sjunde Kornet, eller Tre och En half Tunna af Ett Geometriskt Tunneland — skilnad var [illegible] åttonde Kornet och på Ett Geometriskt Tunneland Fyra Tunnor. — Kornet lyckades bäst år 1822

(a) Observationerna äro anställda åren 1817, 1818, 1819, 1820, 1821, 1822 och 1823 af C. Fr. Aejmelaeus.

(b) Observationerna äro anställda åren 1818, 1819, 1820, 1821 och 1822 af Jacob Frosterus.

(c) Observationerna anställda åren 1817, 1818, 1819, 1820, 1821, 1822 och 1823 af Isaac Moulin

uppfylla det om [illegible] för närvarande, för att bringa bönder och [illegible] arbete och rättigt i gemensamt med hvarandra.

[illegible] den 22 September 1839. Franz C. von Knorring

och gaf då Fem och Ett halft Korn eller ungefär Nio Tunnor af Ett Geometriskt Tunneland, och sämst, år 1818, då det gaf Twå och Ett halft Korn, eller Fyra Tunnor af Ett Geometriskt Tunneland — skilnad på Korntal blir Tre och på Ett Geometriskt Tunneland Fem Tunnor. Potäterna gåfvo högsta skörd år 1824, Tionde Kornet och minsta, år 1818, Fjerde Ditto — Skilnad Sex — jordvidden icke bestämd (a)

I Kuusamo lyckades Kornet bäst, år 1820, med Tjugunde Kornet och år 1821 sämst med 0 — skilnad 20. Ett Geometriskt Tunneland gaf, år 1820, Tio Tunnor och år 1821, 0 — skilnad 10 Tunnor. Högsta Kornafkastning befinnes hafva inträffat, åren 1819 och 1820, med Fjerde Kornet eller åtta Tunnor af Ett Geometriskt Tunneland och minsta, år 1821, 0 — skilnad Fyra och på Ett Geometriskt Tunneland åtta Tunnor. Potäterna gåfvo bästa skörd, år 1820, Tio Tunnor af En Tunnas utsäde och minsta år 1821, Twå Tunnor af Ditto utsäde — skilnad åtta — jordvidden icke uppgifven. (b)

I Sodankylä gaf Kornet år 1789, 19de år 1791, 32dra år 1792, 22dra, år 1793, 19de, år 1796, 30de, år 1798, 22dra, år 1799, 32dra, år 1801, 32dra och år 1803, 32dra Kornet — år 1790, 0, år 1795, 0, år 1797, 0, år 1800, 0 och år 1802, 0. — skilnad 32. — Högsta afkastning af Kornet ficks, år 1791, 7de Kornet — år 1790 skördades Första Kornet, år 1795, intet, år 1797 Första och år 1802, intet — skilnad 7 — jordvidden icke uppgifven (c)

I Enare erhölls af Kornet rikaste skörd, år 1828, Tionde Kornet och, åren 1827 och 1830, minst Första Ditto — af

(a) Enligt observationer gjorda åren 1818, 1819, 1820, 1821, 1822, 1823, 1824 och 1825 af Matthias Castrén

(b) Enligt observationer anställda åren 1818, 1819, 1820 och 1821, af Abraham Moulin

(c) Enligt observationer verkställda åren 1788, 1789, 1790, 1791, 1792, 1793, 1794, 1795, 1796, 1797, 1798, 1799, 1800, 1801, 1802 och 1803 af Nils Enkell.

Ett Geometriskt Tunneland högst, år 1826, Tjugu Tunn[illegible]
samt åren 1829 och 1830 endast Andra ditto —
Af Potäter erhölls, år 1826 Fjerde Kornet och, år 182[illegible]
endast Andra ditto — Skyggrad Tio. — (a)

Några observationer och rön äro väl af Författaren
anställda med Korn, Sockerärten, Potäter, Rofvor [illegible]
m. m. i Utsjoki, men som inga andra vexter, [illegible]
ledde till Ekonomiskt resultat, än Rofvor, några [illegible]
år Potäter och Rumex acetosa att begagna [illegible]
som Patientia så förbigås de här —

Af efterföljande Tabell eller uträkning finner man [illegible]
nets mogningstid ej vara så olika som ~~[illegible]~~ åtskilliga [illegible]
beskrifvare och andra i trycket afhandlingar uppgifv[illegible]
gifvit — Man har på oräkneliga ställen lärt att
Kornet mognar i Lappmarken någon gång på [illegible]
den korta tiden af Sex à Sju veckor ifrån så[illegible]
ningsdagen. —

i Socken behöfver Kornet	N. dagar ifrån såningsdagen för att erna sin mognad
i Utsjoki	99.
i Puraåminne	103.
i Jomala	116
i Tammela	103
i Tenlois Kapell af Hauho Socken	111.
i Borgå	98.
i Sotkamojärvi	88.
i Uleå	94.
— Wiitasaari	90.
— Utsjoki	75.
— Kalajoki	92.
— Liminga	95.
— Paldamo	93.
— Sjö	83. Anm. Åkerjorden i Sjö består mest af sand
— Pudasjärvi	90.
— Kemi	82.
— Kuusamo	85
— Sodankylä	90
— Enare	96 Anm. Skulle man våga så Kornet något tidigare torde annat resultat uppstå, men så i Enare, af fruktan för frost förr än jorden ernår sin tillbörliga [illegible]

(a) Enligt Observationer anställda år 1826, 1828, 1829 och 1830 utaf Författaren häraf

uppgifva det om utvägar få närig, för att bringa bonda och förv[illegible]
arbete och utgift i jemvigt med hvarandra.

Utsjoki den 22 September 1839. Franz J. von Knorring

Om man ock ifrån denna beräkning undantager Utsjoki,
der observationerna äro gjorda endast i Två år, nemligen
åren 1818 och 1819, då somrarne voro varma och drifvande,
så märkes likväl tydligt att Kornet mognar tidigare
in i landet än vid Hafskusterna. — Den betydligaste skillnad
af 34 dagar märkes, enligt fleråriga närstående samtida obser-
vationer, emellan Jomala och Kemi — emellan Jomala och
Sjö 33 dagar, emellan Jomala och Kuusamo 31 dagar, emellan
Jomala och Sotkamojärvi 28 dagar, emellan Jomala samt
Pudasjärvi, ~~och~~ Wiitasaari och Sodankylä 26 dagar,
emellan Jomala och Kalajoki 24 dagar, emellan Jo-
mala och Paldamo 21 dagar. — Vid Puraåminne,
som ligger invid öppna Raumo Sjö, behöfver Kornet
vida längre tid för att mogna än i Sotkamojärvi och flere
andra orter uppe i landet. Tenlois Kapell af Tammela Sock-
ken är de enda som tyckas göra ett betydligt undantag,
men då jag aldrig besökt någotdera af dessa ställen och
alltså icke känner locala förhållanden kan icke heller
uppgifva orsaker dertill. — Då nu, enligt en allmän regel,
hafskustens klimat är förmånligare för vextligheten
än climatet uppe i landet under samma Polhöjd
och man, genom flere städes anställda observationer,
har sig bekant att 500 fots lägre höjd öfver haf-
sytan verkar ungefär lika förmånligt för vext-
erna som En grads Sydligare Climat, så följer att
den mera tempererade värmen, som erfars vid
Kustorterna, är helsosammare för vextligheten
än de hastigare afbrotten, hvilka man erfar
uppe i landet, och det i större mån på coupera-
de och höjdrika än på flacka och jemna orter;
såsom t. ex. har England, med sin låga värme,
under sommar månaden för vextligheten
mera gynnande Climat, än många några grader
Sydligare couperta länder på några Tusende

hålls större höjd ofvan hafsytan med vida större sommar värme. Samma är förhållandet emellan Skånska- och Mecklenburgska låg- och Hannoverska högländer. —

[illegible] för att bringa både och förm arbete och utgift i gemenskap med hvarandra.

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

Förbättrad Linberedning i Liffland

Till en mera utvidgad och förbättrad odling af Lin i Liffland, har Werkl. Stats Rådet och Riddaren Baron Meyendorff, som derjemte söker befrämja en förbättrad Linberednings process, i icke ringa mohn bidragit. Vid denna artikels ständigt tilltagande begärlighet, torde ingen möda böra sparas, att uppdrifva Lin afkastningen såväl i afseende å quantité som qualité. Nyttan häraf är obestridlig, då man tager i öfvervägande, att i Holländska och Brabantska Linet, hvilket anses vara det bästa, i England afyttras till 6. à 7. Rubel Silfver högre pris per pud än det yppersta hos oss. Liffländska Hushållnings Sällskapet har blifvit avertueradt derom, att Liffländskt Lin, som undergått beredningsprocess, enligt Brabantska methoden, i England betalts med 1. Rub. Silfver högre för pudet, än annat Lin, som blifvit exporteradt från Riga; af sådan anledning har man äfven i Liffland upphandlat ett parti af detsamma emot 1. Rub. Silfver högre afgift per pud, än som erlägges för det yppersta, bearbetadt efter vanlig

method. För det utmärkta linet efter Brabantska methoden, stannar Liffland i förbindelse hos Belgiske undersåten Van Steenkiste, hvilken, uppå Baron Meyendorffs kallelse, för några år sedan bosatt sig i Liffland, hvarest han efter inhemtade notiser om locala förhållanden förbättrat den brukliga methoden att bereda Linet medelst tillämpning af den Brabantska, och infört nämnde beredningsmethod vid 24 särskildta Egendomar. Linet, hvilket af Van Steenkiste vid förledet års Manufactur Exposition i St Pburg, blifvit produceradt, har haft förmån ~~att~~ väcka utomordentlig uppmärksamhet; med föranledande hvaraf han af Hans Majestät Kejsaren i Nåder ~~funnit~~ godt hugnats med en Medaille att bäras kring halsen i St Anne Ordens band. Van Steenkiste emottager äfven hos sig elever, emot förbindelse att inom ett års förlopp införa den uti linberedningen efter den af honom adopterade method, samt att dessutom före utgången af denna termin på 3 eller 5 dagar begifva sig till det Gård, ~~[illegible]~~ ifrån hvilket eleven

blifvit afsänd, för att å stället visa huruledes Linet bör brytas och bråkas. För hvarje elev erlägges 30 Rub. Silfver för sjelfva undervisningen samt dessutom 20 Rub. Silfver för kosthållningen under loppet af året, eller inalles 50 Rub. Silfver om året, hvilken afgift inbetalas förskottsvis för halfåret; med kläder bör dock eleven förses af Gårdsegaren ~~[illegible]~~. Förbehållande Van Steenkiste sig att då eleven icke är sysselsatt med Linberedningen, får begagna denne äfven till andra sysslor.

Å Godset Klein Roop brytes linet med en egen slags Maschin med jernvalsar, men bråkas med Brabantska linbråckor; genom begagnandet af hvilka redskap betydlig arbetskraft besparas, beloppet ökas och producten amelioreras. Baron Meyendorff har gifvit Liffländska Hushållnings Sällskapet vid handen, att medelst ifrågakomne inrättning, som drifves af en ind. häst, fyra personer bråcka omkring 44. Pud lin om dagen; och borde enligt V. Steenkistes afgifne försäkran 5,000 nafsor lin kunna tvenne gånger under loppet af 12 timmar befordras mellan valsarne af sagde maschin, hvarvid afkastningen bordt blifva 10. ~~pr~~ gånger men Lintoppar äro medelst begagnandet af

Hinsttröm den 22 September 1839. Franz P. von Kn

vanlig linbråcka samt dessutom af ojemförligt bättre qualité. V. Steenkiste åtager sig att uppställa en sådan linbråcka för 80. Rub S:r, äfvensom att derjemte å stället undervisa hvem som helst densamme genom häst borde sättas i rörelse, likasom att, så framt å Godset tillgång å handtverkare och tillbehör sådant medgifver eller sig i öfrigt verkställa låter, anbringa sagda inrättning vid någon qvarn. I öfrigt förbehåller sig V. Steenkiste under hans vistande å något Gods, der han pligtskyldigast vid alla förefallande behof bör vara till hands, att erhålla hö för sin häst samt omkring 2½ Tchetverik hafre för hvarje resa.

Den som å denna V. Steenkistes anmälan fäster afseende, äger att vända sig till honom sjelf i hans hemvist å Godset Klein Roop. Liffländska Hushållnings Sällskapet har, för att uppmuntra honom, samt tillika visa sin erkänsla, förbundit sig att meddela honom en Gratification af 10. Rub S:r för hvarje Gods, från hvilket han kunde uppte intyg öfver att nöjaktigt hafva undervisat den honom tillsände eleven, hvilken Gratification kommer att utfalla för de första 30. Gods, af hvilka han erhåller sådant intyg.

Linström den 22 September 1839. Franz V. von Knorring

Högädle Herr Commerce Rådet

Beträffande Tit förfrågan angående Baron Meyendorffs Linberednings-method, anser jag mig skyldig lämna följande meddelanden:

Det är allmänt erkänt och med sanningen öfverenstämmande, att Belgiska Linberednings Methoden är den med ändamålet bäst passande och således förtjenar att efterföljas. Herr Baron Meyendorffs försök på Gross-Kleinroop hafva dock tyvärr ännu ej kunnat lemna något bevis derpå, ty på allt lin hvad som på dessa gods odlas och tillkommmer, är så liten skilnad (om öfverhufvud en sådan är för handen) emellan allt annat Marienburger, att man ej betalar högre pris härföre.

Förleden vår uppehöll sig nämnde Herr Baron härstädes flera dagar i egenskap, af Minister

Grefve

3

Grefve Cancrins Agent, för att underrätta sig om anledningen till utländska klagomål öfver Riga Linvrak och min befattning såsom Inspector för Wrakanstalterne härstädes måste således [illegible] marföra mig honom. Herr Baron Meyendorff[?] rönnde på det fördelaktigaste af linsorter han sett i Brabant, äfvensom han underrättade om införskrifningen af utländska arbetare och väntade dagligen från Roop bevis på försökets lyckande.

Den väntade dagen inträffar och på 2 mar infördes ungefär 3 Sk, men af alla efter 3 [illegible] funnos blott 2 Buntar eller 44 marker hvilka gåfvo ett svagt begrepp om hvad som frambringas ut Modell-landet, det öfriga qvantumet vräktes [illegible] betaltes endast för Marienburger Lin. Baron sjelf och dess broder, som är förvaltare på godset studsade öfver resultatet och funno ej annan utväg än förtröstan på en framtid, dock har det lin som i år hitkommit från Roop ej [illegible] minsta vis gäte denna förhoppning till mötes.

Som jag gerna ville gå saken närmare [illegible] grund har jag försökt att erhålla några upplysningar härom af en härvarande bosatt Brabanter [illegible] och till upplysning härpå erhållit de underrättelser att: Linberedarena såsom hinder för ett motsvarande resultat upgifva 1:mo Jordmånens inre beskaffenhet. 2:do Climatet 3:o Brist på arbetshänder och 4:o såsom hufvudsakligast vattnets beskaffenhet för rötningen.

Detta är hvad jag om saken till ledning har och ansett mig böra upgifva.

Med synnerlig högaktning framhärdar

Högädle Herr Commerce Rådets

Riga d. 4/16 Mars 1841.

ödmjukaste Tjenare
Carl Gustaf Werberg[?]

fritt vivere under resa [illegible]

hafva underrättat den honom tillstående [illegible]
hvilken Gratification komme att utfalla
för de första 30. [illegible], af hvilka
hos erhåller stället intyg.

Linköping[?] den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

1841

Carl Gustaf Westberg

Riga den 4/16 Marty

Ankom d. 23 d:o

Beswarat d:o

hafva underrättat den honom tillsände eleven hwilken Gratification komme att utfalla för de första 30. Gard:r, af hwilka han erhåller slikt intyg.

Lindström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

Lammin Jokkolasta jinä 31 päi Tammi Kuuta 1841

207.

H. d. 5 Mars 1841.

N:o 572.

205.

Wälborne Herr Stats-Secreterare!

Sedan jag med anledning af wårt senaste aftal efterhört huruwida inom Hauho, Lampis eller Koskis någon lämplig person funnits som kunde, med fördel för orten, åt följa den Emissarie K. F. Sällskapet nästa Höst wille utskicka för att inhemta nödig kännedom om Linuppstagningen, beredningen och skjötseln deraf å främmande Ort, samt jag erhållit förslag på en här wälkänd Hemmans ägare och Linodlare i Lampis Sn, wid namn Adam Fredric Jakola, hwilken jag haft hos mig till samtal i ämnet, och som nu, efter något betänkande, förklarat sig beredwillig att emot uppgifna wilkor af en Rubel Silfver för dagen, skjuts och fritt wivere under resetiden, blifwa Emissa-

1841

Carl Gustaf Westberg

Riga den 4/16 Marty

Ankom den 23 d:

rien följagtig; så får jag nu äran sä[...]
tillkännagifwa och härwid bilägga Jak[ko-]
las egenhändiga, förleden gårdag mi[g]
tillhandakomne bref.

Han är werkeligen en af dett[a]
Läns upplystare Bönder och äger inom
sin församling allmän både aktning
och förtroende, förstår rätt wäl allt h[vad]
man å Svenska språket säger, men
han ej förmås att tala annat än fin[ska]
Ty han är Ledamot af Finska Språk för[e-]
det (Lönnrotts) och en ifrig förfäktare a[f]
detsammes införande, så i tal som skrif[t]
Önskwärdt är dock, att Emissarien jem[te]
wore hemma i Finskan för att i alla h[än-]
na communicera sig med sin följeslaga[re]

Jakkolas i brefwet yttrade önska[n]
att i tid få weta terminen för resan, b[ör]
Herr Stats Secreteraren i adwis till mig u[pp-]
fylla, på det han må medhinna derfö[re]
arrangera om sitt Jordbruk och öf[riga]
Oeconomie, och jag om Pass och afresa.

Luminin Jakkolasta finä 31 päi Tammi Kuuta 1841

207.

206.

I fall Herr Stats-Secreteraren ej har
något deremot, föreslår jag härmed Jakola
till Ledamot i K. F. H. Sällskapet och att
han wid återkomsten från utrikes resan
blir betedrad med Kallelse Bref. Mannen,
wid pass 40. år gl. har ännu icke smakat
bränwin, äger owanlig slöjd färdighet,
är duglig Urmakare och trefwen Jord-
brukare.

Med warm högaktning har jag
äran framlefwa

Wälborne Herr Stats-Secreterarens

Ödmjukaste tjenare

Joh. Fr. Dreheens

Tavastehus den 2/2 1841.

Tingström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

1841

Carl Gustaf Westberg

Riga den 4/16 Marty

Ankom den 23 d:

Zinström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

Laminin Jokkolasta sinä 31 päivä Tammi Kuuta 1841

207.

Korkiasti Kunnijoitettava Herra Guvernöri. m.m.!

Minä olen empinyt sinne ja tänne, sitä asiaa, kuinka minä laitaisin toimittaa, sen tarkoituksen kuin sillä Reisulla on; että mennä Ulkamaallen, Oppimaan Maan pellavan Wiljellystä parantamaan; Minä en suinkan pelkää Reisuta

Departementet för Manufaktur inrättningar och Inrikes Handeln, uppå H: Finance

jos waikka Mikin: kun minä waan Waittaisin
pää tarkoituksen. Sitä minä olen empinyt
kiskustellut Muutamain Maan Weljiäm
ja. jotka kuitenkin on käskinneet minua
nemään; waikka minä olen itseni sanannut,
peräksi tädä asiaa toimittamaan —

Niin jos ei korkijasti kunnijoitettava Her
Guvernöri! ei sais parempata kuin mina
Kun en minä taida itsiäni kieltää menemä
ja kojetan tehdä kaikki mitän taidan, sen ta
tuksen Woittamiseksi. — Mutta tästä asiasta:
myös Reisu kumpanista soisin ensin saava
jutella. Hänen Kejsarillisen Majestettinsä Su
men Maan Neuvan antajan! kansa: En
mitten siitä millä ajalla sinne olis tar
liisempi mennä. Meijän Maan pellavan
vyys on ollut, eli tullut Woiteluksi en
len Lijoilamisella kuin Muokkaamisella

Sen tähden tulisin minä olevan tarpelisen, että
meña sinne silloin kun pellavat ylös ote-
taan Maasta. että sais Nähdä heidän lijai-
tuksensa. —
Ei mitään muuta; Waan taivan Onnea ja
menestystä kuin myös Terveyttä Korkyasti
Kunnijoitettavalle Herralle Guvernorille

Elän Teidän armanne

Kaikkein Nöyrinpänä
palvelians
Adam: Fredric: Jakolainen

Departementet för Manufactur Inrättningar och Inrikes Handeln, nyja H. Finance

...ström den 22 September 1839. Frans P. von Kromi...

Gouvernements Rådsherren
Och Kejserliga Kongl: St
Stanislai Ordens tredje samt
Kejserl. St Anna orden samt
St Wladimirs Fjerde Class,
Herr J. F. Stichaeus
Tavastehus

Kungörelse angå. anslag af Premier för ameliorerad linberedning

Hans Majestät Kejsaren har, i öfverensstämmelse med Minister Conseilens beslut, fattadt i anledning af Herr Finance Ministerns, under den 18 förvikne Mårtii i ämnet gjorde framställning, funnit godt i Nåder förordna: till uppmuntran för jordbrukande classen att vinnlägga sig om förbättrad linecultur, till Finance Ministern öfverlemna anordnande af Premier, till ett belopp af Ett Tusende Rubel Silfver, för dem af Allmogen uti särskilte Gouvernement, som vinnlägga sig om beredning af lin efter förbättrad Flamändsk method, nemt: i mohn af præsterande behörige intyg, för de fyra första 100. Rubel, de fyra näst påföljande 50. Rubel, äfvensom de tio öfriga 40. Rubel.

I afseende å underdånig åtlydnad af förenämnde Nådiga föreskrift, har Departementet för Manufactur Inrättningar och Inrikes Handeln, uppå Hr Finance

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

Ministerns befallning, gifvit tillkänna, de
till undfående af slike Premier följan
grunder blifvit fastställde:

1, Till undfående af premie, är
allmänhet en hvar af Allmogen, likasom
innehafvare af lägenheter å landet, å
hvilka jordbruk idkas, berättigad: Såle
likväl att en och samma person icke
kan undfå mera än en Premie.

2, Personer, hvilka önska slike
Premier undfå, äga genom vederbörand
Auctoritet eller Godtägare till Departe
mentet för Manufactur inrättningar i la
och Inrikes handeln insänna minst 11. ska
i fullgodt skick varande lin, jemte vede
randes intyg deröfver, att samma Lin ä
sjelfva verket blifvit å Sökandens
fält odladt, äfvensom af honom efter
nyare methoden bearbetadt, åtföljdt af
uppgift om qvantiteten af å sådant sätt
utaf Sökanden tillverkadt lin.

3. Jemte det af ifrågakomne lin
fordras alla egenskaper, som tillhöra

det slag, hvars utskott är kändt under
benämning af , borde linet
vara fullkomligen rensadt från agnar;
börande bearbetningen af ofvannämnde
lin å hela längden af fasern vara
enahanda; hvarjemte styrka och mjukhet
borde förenas med den ifrågakomne sort
egna finhet: helst dymedelst inom
samma omfång vinnes högsta möjliga
antal fasér, hvilket bereder linets
ypperighet, som utgör dess förnämsta
egenskapen, hvarmedelst detta nya slag
utmärker sig framför andre.

4, Åliggande Departementet för Manu-
factur inrättningar i Landet och Inrikes
Handeln, efter verkställd behörig gran-
skning af det insände Linets öfver-
ensstämmelse med nu uppgifne grunder,
i afseende å fastställelse, till Hr.
Finance Ministern med utlåtande i ämnet
inkomma, samt, så framt linet
blifvit behörigen godkändt, utverka
anordnande af Premie för det-
samma, enligt fastställd ordning.

Lindström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

Om förbättrad method för beredning och odling af lin.

Klein-Roop

I sammanhang med anslag för Premier till införande af förbättrad beredning och odling af Lin, har till Allmänhetens kännedom bordt bringas, det slik beredning redan för några år sedan blifvit af Belgiske undersåten Van Steenkiste å Werkl. Statsrådet Baron Meijendorffs Egendom i Liffland infört, hvarifrån sagde method sedermera kringspridt sig till 41. särskilde Egendomar i [illegible] Gouvernement. Derefter har bemälte Van Steenkiste uppehållit sig å Coll. Assessoren Karpovitschs Egendom uti Jaroslafska Districkt, hvarest v. St. under loppet af åren 1837, 1838 och 1839 meddelat undervisning åt 80. personer, hvilka i sådant ändamål från Hrr Godsägare i ~~[illegible]~~ olika Gouvernement blifvit honom tillsände.

Närande V. St. jemväl nu sinnad att å Egendomen Klein-Roop hos sig antaga elever, hvilka under loppet af ett år komme att bibringas kunskap om linodling, emot årsafgift af 50. Rub. Silf. för hvarje elev, för undervisning och kosthållning, kläder icke inbegripne.

Å Klein-Roop ~~[illegible]~~ brytes linet med maschin af eget slag, med jernvaltsar, samt bräckes med Brabantisk linbräcka; genom hvilka redskaps användande, icke allenast betydlige arbetskrafter besparas, utan äfven ~~[illegible]~~ quantiteten ökas samt qualiteten förbättras. Å slik linbräcka, som drages af en häst, brytes af fyra man omkring 10¼ Rd lin ~~[illegible]~~ dagen; och kunna 5000. näfvar lin under loppet af 12. timmar tvenne resor befordras ~~[illegible]~~ emellan valtsarne af linbräckan, hvarigenom linflocken erhålles 10 proc. större än med vanlig bräcka, samt qualiteten dessutom vida bättre.

[illegible]ström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

N. H. åtager sig för 80 Rubel Silf. uppställande af en slik linbråka

(Ur Handels-Tidningen.)

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorri[illegible]

Renseignemens sur la Culture du Lin en Belgique.

Conformément au désir que vous m'en avez témoigné j'ai l'honneur de vous soumettre les renseignemens que je me suis procurés sur la Culture & l'apprêt du Lin en Belgique. 28.

Cette Culture est générale dans les Flandres, le Brabant & le Hainaut.

Les principaux marchés sont:

Courtrai pour la Flandre Orientale.

Lokeren }
St. Nicolas } pour la Flandre occidentale

Malines pour le Brabant.

Ath pour le Hainaut.

Il existe dans la qualité des Lins que fournissent les divers marchés une différence notoire, qu'on peut jusqu'à un certain point attribuer aux variations du sol mais qui provient surtout des soins donnés à la plante & du mode employé pour le rouissage.

Le Lin demandant beaucoup d'engrais, on le sème de préférence dans les terres qui l'année précédente ont porté du Chanvre ou du Grain et qu'on Commence avant tout par bien fumer pendant l'hiver. On renouvelle cette opération au moment des Semailles & l'expérience a démontré que pour le second engrais la fiente de pigeons battue bien menu et les cendres de bois sont ce qu'il y a de mieux pour dresser la terre, qui doit avoir été bien retournée & rendue aussi meuble & unie que possible au moyen de la herse & du Rouleau, c'est pourquoi un sol léger & friable convient mieux que tout autre.

Dans les Flandres pour dernier engrais, on emploie généralement les tourteaux fabriqués avec le résidu provenant des moulins à huile dont on forme une bouillie très claire en les faisant fermenter avec de l'eau dans des caves ou réservoirs adaptés à cet usage & il n'est pas rare de voir un Cultivateur aisé dépenser de quatre à Cinq Cents francs par Bonier & même davantage pour préparer Convenablement sa terre qui lui rend ensuite avec usure, les dépenses qu'il a faites pour elle.

Un bon fermier ne sème de Lin au même endroit qu'une

présumément être de qualité supérieure.

Après l'avoir lié en bottes, on empille le Lin horizontalement dans des quadres ou Cages en bois qui ont 10 ou 12 pieds de long, sur 6 ou 8 de large & autant de profondeur & dont les barreaux sont très espacés les uns des autres. On place les quadres dans la rivière où on les fait enfoncer assez pour que l'eau

une fois tous les six ou sept ans. Plus les semailles sont précoces et plus la fibre de la plante acquiert de consistence. On s'en occupe en Flandre pour le milieu du mois de mars quand il n'y a plus rien à redouter des gelées. Dans le Brabant et le Hainaut, ce n'est guère qu'en Avril & dans quelques lieux on sème encore pendant les premiers jours du mois de Mai.

On se sert quelquefois de graine Anglaise, mais plus généralement de celle de Riga & on calcule qu'il faut de 2 1/2 à 2 3/4 tonnes pour ensemencer convenablement un bonnier de terre.

Quand les jeunes plantes ont acquis une longueur de 2 ou 3 pouces il faut les sarcler à la main pour en retirer les mauvaises herbes; les femmes & les enfans font ordinairement cette besogne. Le produit des récoltes varie non seulement selon les districts, mais nécessairement aussi en raison du plus ou moins de soins donnés à la plante.

On a reconnu qu'un bonnier rend année commune à

Courtrai	de 300 à 400	pierres de 6 k	& une fraction	
Lokeren	" 300 à 400	d°	"	d°
St Nicolas	" 250 à 350	d°	"	d°
Malines	" 250 à 350	d°	"	d°
Ath & le Hainaut	200 à 250	d°	"	d°

Ainsi que je l'ai dit plus haut les différences de qualité proviennent principalement du rouissage. Cette opération se pratique de 3 manières, savoir: Dans l'eau courante comme à Courtrai dans la Lys, rivière qui traverse ce district. Dans des mares d'eau stagnante de 20 à 30 pieds carrés sur une profondeur de 4 à 5 pieds, ainsi qu'il est l'usage dans les environs de Lokeren, de St Nicolas & dans le Brabant, enfin à la Rosée, mode adopté dans le Hainaut où l'on fait rouir le Lin, en l'étalant dans les champs & l'y laissant exposé aux eaux du Ciel.

Les Lins de Courtrai sont les plus estimés, viennent ensuite ceux de Lokeren, de St Nicolas & du Brabant, & enfin ceux du Hainaut.

Dans les Districts de Lokeren & de St Nicolas ainsi que dans le Brabant on arrache le Lin de terre lorsque les feuilles commencent à tomber du pied de la tige & que la graine est bien

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorri

Om linodlingen i Belgien.

[illegible]
[illegible] 1843.

formée, sans être pourtant parvenue à maturité. Après en avoir détaché la graine on le lie en paquets de 6 à 8 k, qu'on plonge immédiatement dans l'eau où on les assujettit de manière à ce qu'ils ne puissent surnager à la surface. Le temps nécessaire pour le rouissage varie selon la qualité & la profondeur de l'eau & la température. Dans l'eau stagnante il faut ordinairement 8 à 15 jours pour cette opération.

Lorsque le rouissage est bien à point & que les filamens se détachent facilement de l'écorce de la plante, on étend le Lin sur l'herbe pour le sécher & le faire blanchir. A défaut de prairies, les champs de bled ou de trefle qu'on vient de faucher conviennent également, mais il faut autant que possible choisir un jour bien sec pour cela, car de fortes pluies tombant sur le Lin, au moment où l'on vient de le retirer de l'eau en affaiblissent les fibres.

Pendant qu'il reste ainsi étendu il ne faut pas négliger de le retourner de tems en tems avec une perche surtout après chaque averse de pluie. Au bout de quatre ou cinq semaines le Lin aura acquis une belle couleur grise tirant sur le bleu. On le fait bien sécher avant de le rentrer & s'il reste en meules ou en granges, deux ou trois mois avant d'être teillé il n'en devient que plus fort & se nettoyé d'autant mieux.

Dans les Environs de Courtrai, on n'arrache le Lin de terre que quand la graine est bien mûre. On la recueille d'abord, puis on fait sécher au grand air les plantes qu'on arrange dans les champs sur deux lignes parallèles de sept ou huit pieds de long, debout sur leurs racines, de manière que, les têtes se rencontrant, chaque tas ressemble à un petit toit ouvert aux deux bouts.

Quand le Lin est bien sec, on le met en grange pour ne le faire rouir qu'au printems suivant, même il n'est pas rare du tout de voir les cultivateurs des environs de Courtrai garder un ou deux ans avant de le mettre à rouir, celui qu'ils présument être de qualité supérieure.

Après l'avoir lié en bottes on empile le Lin horizontalement dans des quadres ou cages en bois qui ont 10 ou 12 pieds de long, sur 6 ou 8 de large & autant de profondeur & dont les barreaux sont très espacés les uns des autres. On place ces quadres dans la rivière où on les fait enfoncer assez pour que l'eau

une fois tous les six ou sept ans. Plus les semailles sont
precoces et plus la fibre de la plante acquert de consistence.
On s'en occupe en Flandre pour le milieu du mois de mar[s]
quand il n'y a plus rien à redouter des gelées. Dans le Braba[nt]
et le Hainaut, ce n'est guere qu'en Avril & dans quelques loca[lités]
on seme encore pendant les premiers jours du mois de Ma[i]

l'eau les couvre entièrement, mettant sur chaque quadre un[e]
Barrique qu'on vuide ou remplit à volonté, selon que l'on
veut faire surnager ou enfoncer le lin dans l'eau.

Le rouissage en rivière demande à peu près le même tem[s]
que l'eau stagnante et on fait herber ensuite de la même
manière que dans les autres districts. Le Lin de Courtrai
est d'un blanc jaunâtre & supérieur en qualité à tous le[s]
autres. C'est également ce district qui produit les meille[urs]
lins pour la fabrication du fil à dentelle.

On seme le Lin destiné à cet usage très serré employan[t]
près du double de grains que pour les autres qualités; soit en[viron]
5 Tonnes de Riga au bonnier & quand la plante commence à
grandir on l'empêche de retomber à terre en la soutenant
au moyen de longues perches placés sur de petits batons à
la hauteur convenable & c'est ce qu'on appelle du lin ram[é].

Dans le Hainaut & les Districts qui fournissent le Lin
roui à la Rosée on attend comme à Courtrai pour le retirer
de terre que la graine soit mûre & quand il est sec on l'emp[ile]
sur place, pour le faire rouir ensuite au fur & à mesure de[s]
besoins; c'est généralement vers le mois de septembre q[u'on]
rouit le Lin en l'étendant sur les Champs & l'y laissant
absorber la pluie & la Rosée. Ce rouissage prend ordinairem[ent]
deux mois au moins & il ne faut pas négliger de retourner [de]
tems en tems le Lin avec une perche afin qu'il s'hume[cte]
le plus également possible.

On gardait autrefois beaucoup de Lin pour le rouir
au printems, époque où les pluies sont ordinairement
abondantes & lui donnent une couleur jaunatre ressemblan[te]
à celle du Lin de Courtrai, mais aujourd'hui on en rouit for[t]
peu dans cette saison. Les hauts prix des cércales ont beaucoup
contribué depuis deux ou trois ans à diminuer la culture du
Lin dans le Hainaut où les dernières récoltes de cette plante
ont généralement mal réussi.

Après que le Lin a été roui et séché on lui fait subir
une premiere manipulation qui se pratique dans le Braba[nt]
au moyen d'un instrument appelé en flamand Knappe[r]
espèce de Chevalet de bois sur lequel est fixé par une d[e]

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorri[ng]

Om linodlingen i Belgien.

(Afskrift ur [illegible] [illegible] Juli 1843.

des extrémités une petite traverse également en bois avec
laquelle on broie la plante pour la ramollir, en s'y prenant
à peu près comme si on voulait hâcher de la paille.
Dans les autres districts, on se sert du Bookhamer qui
est tout bonnement un maillet avec lequel on bat le Lin sur
une planche, cela fait on emploie le Zwingel sorte de
carde grossière pour nettoyer & séparer entièrement les
filamens de l'écorce puis on donne le fini au moyen du
"Krabber" espèce de couteau émoussé & du peigne en bois
"Kam" dont on se sert sur un tablier de cuir que portent
ordinairement les ouvriers teilleurs.

A Lokeren, St. Nicolas & Malines on reunit le Lin
en paquets pesant un peu plus de 6 lbs qu'on appelle Pierres
ou "Steenen" en flamand dont 36 vont à la Balle qui pèse

à Lokeren 103 kilograms
" St. Nicolas 105 do
" Malines 110 do

La Livre differé tant soit peu dans chacun de ces
districts, les fermiers n'ayant pas encore pu se faire à l'idée
d'adopter le Kilogramme comme unité de poids.

A Courtrai & dans le Hainaut le Lin est arrangé en
bottes "Booten" pesant un peu plus de 3 lb. Il en va
72 à la Balle dont le poids varie, dans les deux districts de
103 à 104 Kilos

Les Balles se font en forte toile grise, ces Lins
ainsi preparés s'expédient pour l'Angleterre, qui en
achète tous les ans en Belgique des quantités énormes.

Pour vous mettre parfaitement au courant de la
qualité & de la valeur relative de differentes Espèces de Lin
que produit la Belgique, j'y joins les indications suivantes. savoir:

C. S. V. P.

une fois tous les six ou sept ans. Plus les semailles sont précoces et plus la fibre de la plante acquiert de consistence. On s'en occupe en Flandre pour le milieu du mois de mars quand il n'y a plus rien à redouter des gêlées. Dans le Brabant et le Hainaut, ce n'est guere qu'en Avril & dans quelques locali[tés] on seme encore pendant les premiers jours du mois de mai

Lokeren	1 pierre	1re qualité	à 95 sous de Brabant	soit	fr. 4.07	la pierre ou
	1 "	2e	" 76	"	3.26-6 [illegible]	une
	1 "	3e	" 56	"	2.40	fraction
St. Nicolas	1 "	1e	" 65	"	2.79	
	1 "	2e	" 55	"	2.36	
	1 "	3e	" 48	"	2.06	
Malines	1 "	1e	" 70	"	3.—	
	1 "	2e	" 62	"	2.66	
	1 "	3e	" 49	"	2.10	
Courtrai	1 Botte ou ½ Pierre	1e	" 120 les 2 Bottes	"	5.14	
	1 "	2e	" 80	"	3.43	
	1 "	3e	" 60	"	2.57	
Ath ou Hainaut	1 "	1e	" 44	"	1.89	
	1 "	2e	" 34	"	1.46	
	1 "	3e	" 30	"	1.29	

Anvers le 11 Juillet 1842

Pour Monsieur D'Arnell

de la part de

F. C. Agie

[illegible] den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

Om linodlingen i Belgien.

[illegible] Juli 1843.

Ehuru det är utom allt tvifvel, att till en fördelaktig linodling i Belgien mycket bidrager sjelfva ortens läge, att det nämligen är ett lågland och har ett tempereradt, ja nästan kyligt och fuktigt klimat; så måste man dock medge, att dess lins utmärkta egenskaper bero icke mindre af odlingssättet än af iakttagande af flere andra vilkor. Af denna orsak är det vi äfven anse för icke öfverflödigt att åt våra läsare meddela efterföljande, i detta hänseende intressanta, artikel, lånad från tidningen "Pohl's Landwirthschaftliches Archiv," i det hopp, att de i densamma skola finna flere för dem nyttiga upplysningar.

Linet fordrar i allmänhet en jordmån, som är god, ren, stark, djup, lucker, mera lätt än tung; hvarföre detsamma äfven i Belgien företrädesvis odlas på sandig-lergrund. Hvad sjelfva den ordning för sädesombyte beträffar, som vid linodling bör iakttagas, så är att märkas, att detsamma kan följa efter ganska många växter; men efter några af dem trifves det bättre. Såsom de bästa föregående växtarter för lin räknas i Belgien: hafra, råg, potäter och klöfver. Efter det första af dem, isynnerhet om jorden är något gödslad, växer linet företrädesvis väl och ger en icke blott mycket finare spånad (spinngods), utan äfven af en bättre fång, samt föredrages äfven derföre af näringsidkare framför hvarje annat. Efter råg växer det äfven ganska väl, men kommer ej upp emot det förra. Att före lin odla potäter, för hvilken orsaks skull jorden en längre tid blifvit gödd, gynnar likaledes mycket linets växt, ty i sådan händelse göres jordmånen icke allenast till tillräckligt stark, utan rensas äfven från skadligt ogräs. Slutligen trifves äfven linet väl efter klöfver och växer rikligt, men

ger ej så fin tråd och till färgen ej så vacker spånad; hvarföre
näringsidkare värdera det mindre. För öfrigt kan ett väl singjor
på behörigt sätt beredt klöfver fält anses för nästan lika så gynna
lin, som ock ett hvitbetsland, ty hvardera förete de en tillräckelig
duktig kraft, hålla sig en längre tid rena och fordra obetydliga
för en serskild bearbetning för linväxt.

Huru stark än jordens alstringsförmåga må vara, bör lin alldrig
på samma ställe förr än efter 7. års mellanrymd. Efter lin kan,
men, följa all slags råg, eller ännu bättre klöfver, hvilken, sådd t
med jemte linet, längre fram uppväxer väl; men om linet, i f
af ogynsam väderlek, lägger sig i förrtid, så tager klöfvern öfv
den och qväfver detsamma helt och hållet; icke sällan händer det äfv
man efter lin odlar hvete, men detta kan äga rum endast på tung
mån.

Vid linodling ägnar man en synnerlig uppmärksamhet åt vald
medel till jordmånens upparbetande och förberedande; ty ju ändamål
re det är, desto mindre omkostnader äro af nöden och desto större
följaktligen rena vinsten. Om man har för afsigt att odla lin s
efter rågskörden, bör fället från början behörigen upplöjas, rågst
sönderharfvas och sedan ännu par gånger öfverplöjas. Efter p
tagningen och klöfverbergningen måste fället ofördröjligen par gånger
plöjas och lemnas i sådant skick till såningstiden. Vid linodling
fuktig jordmån plöjes icke åkern under en senare årstid, utan gen
skäres endast på längden af fåror i bildande tegar, för vattnets
bortflöde, men sedan om våren harfvas och plöjes den tvärs öfver

I allmänhet måste följande iakttagas vid beredningen af jordmå-
nen för linsådd. Så snart Flamandern utsett och bestämt ett fält
till linodling under följande året, så genomharfvar han detsamma väl
och plöjer det djupt genast efter föregående växtens inbergning. En så-
dan plöjning verkställes vanligen till en djuplek af 7. till 8. och 9. tum
och det alltid så att de under (till) liggande fuktiga lagren vändas
uppåt. I Belgien anser man ett sådant vändande af den fuktiga
jorden till den grad vigtigt och nyttigt, att man, vid en slutelig
bearbetning af fället, framdrager från färornes djup med spadar
något af det fuktiga jordlagret och kringkastar det på ytan, och icke
sällan, utan afseende på det icke litet ökade besväret och de för-
storade utgifterne, verkställer man en sådan med handen utförd
uppluckring med hvarannan eller hvar tredje fåra. Detta om-
nämna vi hufvudsakligen för att bestyrka, det linet, om detsam-
ma odlas på ett och samma ställe förr än efter en mellanrymd
af 7. år, så fordrar det företrädesvis en sådan jordmån, som
icke innesluter linrötter och som följaktligen kan gifva behörig
näring.

För att åstadkomma lika höjd hos de särskilta linstånden
eller åtminstone icke motverka en sådan växt, måste åkerfältet
vid slutad höstberedning vara jemnt upplöjdt. Ett sådant up-
plöjande och jemnande har utom dess den fördel, att den bidra-
ger att hålla jordmånen fuktig (hvilken omständighet är så gynnan-
de för linodlingen) en längre tid, än då densamma blifvit be-
brukadt i tegar eller med djupa fårar. Att tegvis bebruka lin-

228.

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorri…

fält kan endast i sådan händelse äga rum, att jordmån[illegible] dan af sig sjelf är mycket fuktig. Sedan den Flamändsk[illegible] den sålunda beredt sitt fält, sysselsätter han sig outtrött[illegible] vid vårens annalkande med att harfva och jemna dess[illegible] Detta gör han derföre att den blifvande växtens fina rött[illegible] må ur äfven de minsta grundbeståndsdelar i jorden[illegible] are kunna emottaga närande ämnen och för att meddela jordm[illegible] en för en god linväxt behörig luckerhet och finhet, hv[illegible] då den plöjda åkern satt sig, mycket bidrager att bi[illegible] densamma fuktig.

Då om vintern eller tidigt om våren mindre köld[illegible] träffa och jorden fullkomligen torkat, slapa de på fält[illegible] Fördelaktigast är att detta sker 2. à 3 veckar före såd[illegible] men för ingen del under fuktig väderlek, emedan up[illegible] fält då lätt stämmas af forslingen och på dem qvarbl[illegible] djupa hjulspår. Man anser det för mycket nyttigt att, [illegible] der gynnande väderlek, genast blanda urinen med j[illegible] förmedelst harf. Färsk gödsel nyttjar man ej i Flan[illegible] emedan densamma, om ocksa gynnande för sjelfva linvä[illegible] dock icke verkar så fördelaktigt för dess egenskaper, [illegible] brunnen och förruttnad spillning.

Stundom begagnar man i Belgien, i stället för att med urin[illegible] förruttnad spillning, göda lin fält, oljaktiga utpressningar, som visa[illegible] ganska verksamma i detta afseende. Sedan fältet ändteligen på [illegible] sätt före vinterns ankomst, blifvit med all möjlig omsorg plöjatt, g[illegible]

för andra gången harfvadt och, allt efter jordmånens beskaffenhet, 2. eller 3. gånger öfvervältradt och jemnadt, och jorden tillräckligt torkat och uppvärmts, så att ingen skada af frost mer är att befara, skrider man till utsåningen af linet. Vid daggryningen, då luften ännu är fullkomligen stilla, begifver sig såningsmannen på åkern; han afmäter åt sig ett såningslager af ett stegs bredd — och, genomgående hvart och ett sådant några gånger, utsår han fröna, iakttagande att de samma fördelas lika öfver hela åkerns yta, ty endast i slik händelse växer linet lika tätt. För att säkrare uppnå detta mål, verkställes sådden i Flandern till höger och venster, det vill säga, såningsmannen, genomvandrande på längden det lager, som skall besås, utkastar först fröna med högra handen, men, framkommen till slutet, vänder han sig om, träder från det besådda lagret ett steg åt sida och framskridande i denna riktning sår han med venstra handen. Såningslagren äro alldrig bredare än ett steg. Till linsådd väljer man alltid en klar och vacker dag, företrädesvis derföre, att regn och en ofullkomlig torrhet i jorden hafva visat sig för linväxten mycket skadliga. Man nedharfvar fröna med en fintandad harf 2. gånger tvärsöfver och jemnar sedan fältet — lätt med en handvälter. Vältringen, som bidrager till broddens jemnhet och en lika fördelad fuktighet, verkställes alldrig med häst, emedan uti de qvarblifne hästspåren under en regnig väderlek samlar sig vatten och linet snart gulnar på ett sådant ställe.

För att utröna dugligheten af linfrö, i synnerhet då desamma hemtas från andra orter, undersöker man dem. Man tager en bestämd qvantitet frökorn, lägger dem uti en med god mylla fylld lerkruka och ställer densamma på några dar i ett varmt rum; efter 5. 6. eller 7. dygn kan man

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorri[illegible]

sedan utröna frönas godhet: ett godt frö måste vara af gull-
brun färg, glänsande, tungt och rikt på olja. Ryskt linfrö är
re d:ä. af nästan fullkomligt gullgul färg och i allmänhet myck
Det ges ej något frö slag, som fordrar tätare ombyte än lin.
mandrarne utså alldrig linfrö, som de fått från Riga flere än
gånger; för det 3^dje året förse de sig redan med nytt från
de ort.

Om efter sådden en regnig väderlek inträffar, hvilken icke
lan förorsakar att på ytan af linfältet bildar sig en tunn skorp
så sönderśmular man den med en handharf af stån törs (m
нобасы бороны); om åter i motsatt fall efter sådden en
för torr väderlek inträffar, som beröfvar jorden den för li
växtlighet nödvändiga fuktigheten, så öfverfar man jord
en handvälter.

Under första perioden af linets växt, då det uppnått från
3. tum, fordrar det redan en omsorgsfull rensning; men om vi
höjd af 3.–4. tum i detsamma förmärkes ogräs, rensar man det f
dra gången. Men ofta händer det äfven, att då första rensningen
tad, man ofördröjligen får skrida till den andra. Arbetskarlar
alltid barfota, stående på knä. Att man ej anställer någon rens
under fuktig väderlek förstås af sig sjelft. Till de hufvudsakligt
gräsväxter i linet, förekommande i Belgien, räknas: tistel, säf (om
och quickrot.

På linländer visa sig icke sällan mullvadar, men dem utrotar
lätt genom vanliga kända medel, d. ä. man lurar på dem vid öpp

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

gen af deras jordhål, kastar upp dem med spade och dödar dem,
samt jemnar de af dem undergräfde ställen med handvälter. Den skada
som jordloppor pläga förorsaka linvexten är ej i den grad märkbar
i Belgien till följe af linländernes vidsträckthet, som på orter der denna
odling ej drifves i så stor skala; Snarrefva (hamlebinda) äfven skadlig för lin-
vexten, förekommer ej i Flandern och tyckes hvarken tillhöra ortens jord-
mån eller klimat.

Om man förmärker att linet växer sämre på några ställen, göder man
dem i Flandern till större delen med urin, företrädesvis af svin, eller
också begagnar man aska. Gärdesgårdar omkring linfält, hvarom några
författare tala, uppför man ej mer i Belgien, till följe af de betydliga utgifter, desamma föranleda.

Då under gynnande väderlek linet redan äger en jemn täthet,
goda blommor och tillbörlig höjd, så är det mycket vigtigt att bestäm-
ma tiden för dess upptagning och att undersöka med all möjlig upp-
märksamhet och sakkännedom alla dermed förenade omständigheter.
På ställen, hvarest linet, efter att hafva uppnått en betydlig höjd,
lagt sig till följd af uthållande fuktig väderlek och starka stor-
mar, så att mer ej något hopp gifves, att det af sig sjelf eller genom
en lätt vind förmådde höja sig, och fara således är för han-
den, att det underkastas förruttnelse, så bör man för ingen del upp-
skjuta dess inbergning, utan upptaga detsamma från fälten, så
snart de särskilte stånden börja antaga en gulröd färg.

Då linet uppnått mognad, d. ä. sedan detsamma utblom-
mat och fröhufvuden något härdnat och innehålla om också icke
ännu alldeles mogna frön, men dock redan i sådant tillstånd

228.

att 3/10 närma sig mognad; bör man uppmärksamt gifva
på fältet hvarje dag eller, om det är möjligt, nästan hvarje t
för att öfvertyga sig om redan större delen af linet antager
önskade gula genomskinliga färgen eller framställer den än
en blandning af gulgröna, hvita och glasfärgade kolörer;
om större hälften af linfältet antagit ofvannämnde gula färg,
kan man skrida till insamling; men deremot vore det
klokt att taga upp linet då endast några strån gulnat, men
riga qvarblifva gröna eller att uppskjuta insamlingen till
att större delen af linstånden öfvermognat. Icke mindre
åstadkomma äfven den, som ovillkorligen började invänta
ofvannämnde tecken till mognad; ty hos några linarter
komma de alldeles icke och om linet ej upptages i behö
tid, så händer att det ånyo börjar blifva grönt och blom
samt gifver då redan en vara som är svag och af
egenskap.

Två eller tre veckar, stundom till och med en
nad, före linskörden samlas näringsidkare och uppköp
i Belgien och bese noga linfälten samt öfverväga ofvan
de omständigheter, som hafva inflytande icke allenast på
nets mängd utan äfven på dess beskaffenhet. De vandra
8 gånger kring fältet, undersöka ståndens längd, trådens (
rens) styrka, finheten och i synnerhet färgen och jem
ten, och till följe af allt detta bestämma de linets pris. Vanligen
sätta bönderne linpriset icke efter vigt utan efter linfälte

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorri

bredd, samt taga för ett visst område, bevuxet med godt lin,
från 42. till 48 gulden. Linförsäljningen verkställes här mycket
sällan efter vigt.

Så snart den rätta tidpunkten inträffat, skrider man till sjelfva
lin insamlingen, dock alldrig under fuktig väderlek eller efter en dy-
lik då linet ej ännu fullkomligen torkat, emedan i slik händelse, det-
samma under insamlingen trasslas och ej begränst låter binda
sig i knippar, utan de på ställningar satte banden ojemnt torr-
ka, ruttna och få fläckar.

Vid sjelfva lininsamlingen förfar man på följande sätt. Så
snart solen torkat den om natten fallna daggen, begynner man den-
na operation från en sida, som är motsatt den hvartåt linet lu-
tar sig; man fattar med hvardera händerne ifrån 15. till 20. strån
och rycker dem ur jorden, detta upprepar man från 6. till 8. gån-
ger för att få en handfull. Sedan, för att åtskilja de uppryckta
stråna från dem, som ännu stå på rot, utlänser man häftigt
de förra, i samma riktning, som de sednare, för att icke bryta
hvarken de i handen befintelige eller de ännu å rot stående.
Hvarje handfull, som sålunda blifvit uppryckt, ordnar man, ut-
drager de utstående stråna och jemkar dem med de öfriga, –
skakar dem med båda händerne i luften för att de strån,
som vid uppryckningen krökt sig, måtte räta sig genom
sina rötters naturliga tyngd (hvilket i synnerhet är oundvikligt
för lin som lagt sig) och slutligen lägger man dem på
jorden bakom sig. Denna sammanläggning är mycket vigtig

för lin, som lagt sig, ty derigenom, att man vä
de uppkomne vecken utåt, rätar sig linet och antage
en rakhet som är oundviklig för detsammas or
liga bearbetande.

I allmänhet måste linets ordentliga och regelbu
sammanläggande noga iakttagas vid hvarje särsk
slag af bearbetning, ty utan denna försigtighet är det
möjligt att undvika linstrånas sammantrasslin
som har ett ganska vigtigt inflytande på t
gans godhet.

Under varm väderlek qvarlemnar man li
på åkern ifrån 4. till 5. timmar, men under ka
och fuktig från 10. till 15, hårigenom vissna
detsamma något och blifver styfvare. Här ä
det icke öfverflödigt att i förbigående omnämn
att då linet ännu står å rot, på detsamma i
sällan visa sig mörka fläckar, troligen ett f
vrampaktiga tilvääter. Dessa fläckar skilja s
ifrån dem, som bildas under linets liggande p
marken eller vid dess förruttning derigenom,
de förra försvinna vid linets borstande, d
de sednare äfven efter borstningen äro märkba
på sjelfva de finaste trådar och på intet v
kunna utplånas.

För att bevara det på marken liggand

linet ifrån dessa fläckar bör man endast, före
inträffande af regn, lägga detsamma i små
stackar af en särskilt construction: En del
af arbetarene uppryck a linet från fältet, de
andra lägga de för ett halft dygn sedan
beredda knipparne uti dessa stackar. I syn=
nerhet om fara är för handen af regnig vä=
derlek, så qvarlemnar man alldrig på marken
de uppryckta knipparne, utan samlar —
dem genast i stack. I slik händelse
gripa alla arbetarene till uppradningen
för att före regnets inträffande sluta
insamlingen.

För att bidraga till linets skyndsammaste
torrkning ställer man stackarne i samma
riktning som de herrskande vindarne.
För att uppföra en sådan stack, behöfves
oundvikeligen 2ne arbetare som rada och
2ne gossar, som räcka dem linknipparne.
De radande ställa sig på knäna, den —
ena midt emot den andra. Gossarne upp=
lyfta knipparne och radarene emot=
taga dem, en i sender, slå dem lätt
med rotändan mot marken och stäl=
la dem på dessamma, så att emellan

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

knipparne befinner sig ett afstånd af 1
1½ fot, på det att stråna icke må kr
eller brytas, utan hålla sig raka oc
tätt slutna till hvarandra med hufv
dena uppåt; man derpå så uppför n
darene af dessa knippar en stack och
dit de dervid uppstapla hvarje ny b
del, så tilltrycka de densamma lätt m
knäna.

Sedan de sålunda uppreſt en stack af
10. till 15. fots längd, så, ~~sammanbinda de dem på följande sätt.~~ För att göra d
samma starkare och på det att knippar
hvarken genom vindens åtgärd elle
af annan orsak må nedramla, sammanbinda de dem på följande sätt. M
sänkande handen till midten af hv
je fjerde eller femte knipphvarf utd
ger arbetaren från midten några strå
först från ena sidan, sedan från de
andra, sammanfattar medelst de
sa strån knipparne vid deras öf
ra ändar och gifver på detta sätt åt st
ken utseendet af en pyramid, sam
mansogad af rader af knippar, staplad
på ofvannämndt sätt uti tvänne hvarandra
något motsatta sneda riktningar.

Taket eller kammen på stacken måste vara slack, hafva släta och jemna sidor och hela stacken i allmänhet vara radad tillräckligt tätt, undantagandes om linet ännu är något fuktigt, i hvilken händelse det snart ruttnar. —

På tredje eller fjerde dagen efter stackningen, då allt lin eller åtminstone de yttre stråna redan börja gulna, så radar man, för en fullkomligare och jemnare torkning, linet ånyo uti ett annat slags stackar, på följande vis:

Först utbreder man på marken, för att bilda ett botten för stacken, ett hvarf halm eller bräder, på det att linet ej må vara uti omedelbar beröring med jorden, sedan ställer man på denna grund knipparne upprätt och mycket tätt, stödande dem från hvardera sidorne med stänger, sammanbundna med halmrep; eller ställer man på halm eller brädbottnet först i upprätt ställning tre rader af linknippar från 8. till 10 fot i längd och uppå dem radar man de öfrige knipparne till 7. eller 8. fots höjd. Dessa högar ställer man likasom de ofvanförmälde stackarne så, att deras smalare sida är vänd mot de herrskande vindarne. På sådant sätt hålla de sig icke allenast starkare, utan linet torkar i dem snarare och jemnare, ty om morgonen verkar solen på dem från ena sidan och på eftermiddagen från den andra. För att bevara sådana högar för regn betäcker man dem med

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knoring

halm. – I sådan ställning kunna de lemnas från 8. till två veckor, och i brist på tider eller sjel för att ... dem ända till sex veckor, utan att de taga skada.

Sedan linet tillräckligen torkat och dess frö mognat, uttröskar man dem med ett eget slags ... ta slagar, liknande dem man begagnar för ... loga, och slår man först lin knipparne först från ena sidan och sedan man vändt om dem, från den andra. Oberäknadt tiden, som åtgår till ... göring och sortering, kan en arbetare tröska ... till 115. knippar i dygnet; men måste han ... jemte äfven sortera linet, så hinner han ej ... mera än 50. En sådan tröskning synes med afseende på möjligheten att akta de särskilta stråna ... trådarne, vara bättre och ändamålsenligare ... den vanliga bråkningen. –

Efter tröskningen sorteras linet af sjelfva ... idkarene, i synnerhet om detsamma är af ... lighet, hvarvid afskiljas de korta, mörka, skadade ... alla dylika odugliga knippar, de läggas särskilt ... och ombindas med ett, men de af bättre egenskaper ... 2.ne halm rep. De från öfversta och nedersta ändan af knippan utstående stråna utrycker man, binder dem äfven i särskilta knippar och bildar af dem ett eget slag. –

Sjelfva bandet gör man så, att knuten har sin riktning nedåt, men ändan på repet emot linstrånas öfversta spets; fast än detta synes vara en ... tydlighet, iakttages det dock alltid. –

En omsorgsfull sortering är för 2.ne orsakers skull af högsta vigt: –

1. Det af sämre slag varande linet eller det, som under ett långt liggande på marken redan något försämts och består af tjocka strån, fordrar icke en så långvarig blötning som det bättre slaget d.v.s. det fina, långa och välredta. –

2.o De korta stråna, blandade med de längre, afskiljas vid bråkningen och borttandel af linet samt användes till blår. –

Det på ofvannämnde sätt sorterade och bundna linet lägges antingen straxt i blöt eller bevaras på stället, utsatta för luftens åverkan, till nästa vår. Af sig sjelf förstås, att bevarandet af det sämre slags linet till följande året medför inga fördelar.

Förr än man sänker linet i vatten, binder man det i knippar af ända till åtta tums diameter, hvarvid ena hälften af stråna vändas med rötterna åt ena sidan, den andra hälften åt andra. De öfra ändarne af de med 2.ne halmrep ombundna knipparne skrapar man med en kam, utdrager de utskjutande stråna och ombinder derefter knippan på midten med ett tredje rep, iakttagande dock att banden icke blifva alltför stränga, på det att vid blötningen vattnet må kunna jemnt verka på alla strån. –

Genom blötningen förstöres växtlimmet, som förenar linstrånas trådar, deras öfversta omklädnad o.s.v. Denna operation verkställes bäst medelst vatten uti enkom dertill beredda gropar eller floder. Ett lin i vatten blött är alltid starkare, ej så ofogligt vid bråkningen och har en klar och vacker färg. Den härtill erforderliga tiden kan närmare be...

Linström den 22 September 1839. Frans P. von Knorring

stämmas och följaktligen hela processen med icke an-
dra utgifter ~~verkställas~~, i synnerhet om för detta än-
mål redan förefinnes någon inrättning, verkställas på en kor-
tid, än under en långsam blötning förmedelst dagg
och i händelse af en ihållande fuktig väderlek, li-
et blir skört, mjukt och vid beredningen mycket osy-

De brister man hos oss vanligen tillskrifver
vatten blött lin, bestående deruti, att detsamma ä-
till färgen mindre tungligt och strängare än det
dagg blötta, äfvensom att tåget af det vatten blötta va-
svårare att blekas — grunda sig, enligt min me-
på bristande kännedom i detta hänseende oc-
på mindre beräkning vid blötningens verkställa-
utan tvifvel bere der, besår och gelöjer bonden sitt
land med all möjlig omsorg och får från detsam-
ma lin af bästa slaget, men nu upplåter det, för
vidare bearbetning, åt qvinnorne, hvilka icke allti-
grundligen kunna bedömma denna sak; de bör-
rengöra, blarka blöta linet, utan att hörja använda-
hörig uppmärksamhet, hvaraf slutligen händer, at-
äfven det bästa lin visar sig vara af sämre slag. —

Lent, sakta flytande flodvatten är det bästa för lin-
blötning, då deremot strömvatten vanligen för me-
sig gyttjiga partiklar som intränga mellan lin-
strånas och göra dem orena. — Dessutom vid ombytlig-
ten af ett sådant vattens temperatur går sjelfva bl-
ningen för sig långsamt och ojemnt. Vattnet, inneh-
ande andra tillblandningar, såsom kalk, jern, o-
eller uppfyllt med ek- al- blad, som innehålla s-
skilda trädämnen, åstadkommer samma verkan

som friskt brunsvatten eller hvarje annat, som ej
har aflopp. Kistorne för linsänkningen beläggas på
sidorne med halm för att sålunda all orenlighet
i vattnet och i allmänhet tjernartiklar icke må kun-
na meddela sig åt linet. Linknipparne ställer man
i kistan upprätt, tätt vid hvarandra och ofvantill
betäcker man dem något med halm, hvarefter de
nedsänkas medelst stenar så långt att kistan
ej mera sjunker längre. På några orter ersätter
man kistan på stenar medelst tunnor fyllda med
vatten. Härvid måste dock observeras, att vid slutet
af blötningen, vattnet från tunnorna ej må få
rinna på linet, ty det uppvärmes i dem till den
grad, att om det faller på någon del af linet, som
redan är tillräckligen utblött, så kan med det-
samma en skadlig öfverblötning inträffa. Un-
der varm väderlek fulländas blötningen på fem
eller 6. dagar, under kall fordras härtill från 2.
till 4. veckor. — Af mycken vigt för bevarandet af linets
godhet är, att detsamma ej får ligga för länge i vat-
ten, utan i tid upptages. — Hvarföre man mot slu-
tet af blötningen oupphörligen uppmärksamt
undersöker kistan och tid efter annan utdrager
från midten några knippor, samt från dem åter
några strån till prof; om de befinnas vara till-
räckligt blötta, sluter man deraf, att äfven de
öfriga knipparne ej mera fordra blötning. På
det välblött strå måste basten låta skilja sig från
de öfriga delarne, stängeln från roten till halfva

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorrin

ess längd måste lätt låta klyfva sig med något b
trådämnen måste lätt afsöndra sig ifrån basten, s
att tråden kan från densamma utdragas, i hvilk
händelse den (basten) qvarblir såsom ett tomt rör. – Om lin
ligger några timmar för mycket i vatten, som u
der varm väderlek ofta inträffar, så blir det den
skört och dåligt. Hvarföre det alltid är säkrare a
blöta detsamma mindre, men derefter vid ble
ningen lemna det längre i fria luften, hvareft
samma äfven något blötes. – Med det ofvanförme
afskiljda korta linet förfar man sammaledes
endast med den skilnad, att dess knippar tillbinda
hårdare för att förhindra dess allt för hastiga bl
ning, ty befinnande sig i samma blötkäril med d
öfriga och varande ~~ofta~~ oftast mera söndergnidet och s
get och derföre äfven mjukare, blötes detsamma f
tare och går lättare öfver till förruttnelse. –

De från vattnet upptagne linknippena ställ
först lodrätt, på det att vattnet må kunna fritt afrin
från desamma, sedan läggas de efter 2. eller 4. tim
i såkallade Belgiska Kapeller, hvilka hafva en s
construction. De hafva en conisk form, till hvars for
vande arbetaren med ena handen tager 2.ne linkn
par vid öfre ändarne och med nedre ändarne på
je af dem beskrifver han en halfcirkel, sedan f
tar han öfre ändarne något uppåt, för att sålun
göra en lodrätare böjning på den formerand
conens sidor. – En sådan ställning af lin uti kap
ler verkställes icke blott derföre, att linet i de

snarare torkar och det är beqvämare att vid blek-
ningen utbreda detsamma, men äfven förderskull
att, till följe af den råa bastens sötaktiga beskaf-
fenhet, insekter gerna sätta sig på densamma
och, i det de fräta den, skada de sjelfva trådarne.

Det sålunda torkade linet underkastas
nu blekning; men om, för några orsakers skull,
man måste uppskjuta blekningen till följande
året, så är det oundvikligt att fullkomligen tor-
ka detsamma och sedan förvara det på torra,
för råtter skyddade ställen. –

För blekningen måste linet vara bundet i små
knippar, hvilka man, efter tillbörlig redning af
de strån, som trasslat sig, forslar till de renaste
ängställen ~~och~~ samt der strödes(?) för att göra blekningen så
vällyckad som möjligt, uppslöjer ~~man~~ och utbreder banden
mycket glest, samt rättar försigtigt linskiftan, på
det de alla må ligga i en riktning. –

I Mars månad och i allmänhet om våren
blekes linet mycket bättre, än om hösten, emedan
ängarne på denna årstid äro renare och linet
kan längre qvarblifva på stället, utan att
underkastas förruttnelse. Emedan den undre sidan
af det på marken utbredda linet, till följe
af den fuktighet jorden meddelar detsamma,
alltid förr multnar, än den öfra, så är det i
hvarje händelse till förekommande häraf och
för ~~[illegible]~~ en jemnare linets murkning af nöden, att
under god väderlek, efter hvar tredje eller fjerde

228.

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

dag vända detsamma med långa, tunna stäng[…]
men under regnigt väder måste det ske åtmin[…]
en gång om dagen.—

I allmänhet är det af nöden att, under h[…]
den tid linet blekes och i synnerhet vid intr[…]
fande full väderlek, så ofta som möjligt betr[…]
detsamma för att utröna, om icke på detsamm[…]
visa sig svarta, genom intet medel utplån[…]
ra fläckar, eller om icke insekter insmutsit s[…]
a. s. v. I hvardera händelserne måste linet ge[…]
ånyo omvändas eller till och med helt och hålle[…]
upptagas från marken och ställas i koppel[…]
lunda, att de ändar på linstånden, som förut[…]
funno sig i beröring med jorden nu blifva vän[…]
uppåt.—

Icke sällan inträffar det, att en eller två dy[…]
derpå man redan kan skäkta linet i de bladen[…]
hvarefter de komma att under vintern bevaras för[…]
under den påföljande våren åter komma på […]
ning.

Vid en sådan förnyad blekning af linet, som[…]
blifvit af nöden, antingen derföre att detsamm[…]
första gången icke fullkomligen utblektes, eller[…]
den dålig väderlek, starka hettor o. m. d. för[…]
ledde dess förtidiga insamling, så utbredas lin[…]
stånden något tätare än första gången. Hvar[…]
i fall bastien frivilligt skiljer sig ifrån skaften o[…]
desamma redan äro tillräckligen hvita, man[…]
lägger linet åter i koppeller och, efter en full[…]
torkning i desamma, binder det i stora knipp[…]

från 1. till 1 2. fot i omkrets, ordnar och skäktar dem
hem, för en ytterligare sortering. Sin sortering verk-
ställes endast i den händelse, att det är särdeles
godt, ty en sortering af dåligt lin är af ingen nytta.
men om, emot förmodan, efter alla dessa opera-
tioner, linet visar sig icke ännu alldeles hvitt, så
underkastar man det en ytterligare blekning.

För bråkningen tröskas linet helt ~~och hållet~~ ^(latt)
med ett eget slags platta, undertiden sårade slag[…]
gor. I Flandern företrädes ett sådant slags klapp-
träd våra linbråker. För denna operation skall
läggas linet på en, lik ett loggolf, hårdt slagen
mark eller på en enkom för denna orsak skall
beredd sten från 8. till 10. fots längd och från 5. till
sex fots bredd och arbetskanten, i det han med
högra foten tilltrycker under en rät vinkel ändarne
på de uttröskande linstråna, på det de under slagen
med klappträdet må återstudsa utan att trasslas, verk-
ställer dessa slag ovillkorligen så, att klappträdet
faller på linet med hela sin yta och för ingen del
med kanterna; dessutom erfordras en egen, icke
liten vana att afpassa styrkan, med hvilken slag-
trädet måste falla på linet i öfverensstämmelse
med det sednares beskaffenhet.— Sjelfva tröska-
ningen begynner man från de nedersta eller rot-
ändarne, sedan går man till de öfversta och
slutligen till midten af stängeln. Sedan man
sålunda tröskat linets öfversta yta, vänder man

Linström den 22 September 1839. Franz S. von Knorring

detsamma och trösker det ånyo i samma ordning
som förut; men sedan trådpartiklarne blifvit
afskiljda från de verkeliga trådarne, så bin-
der man det först och borstar det sedan samt bin-
der det ånyo i knippar. Hos linhandlande verkstäl-
les bråkningen vanligen genast efter dess trösk-
ning, emedan då intet behof göres att skilt
borsta och ånyo binda detsamma. Bråkningen verk-
ställes i såkallade linbråkar på följande sätt:
sedan arbetskarlen först tagit en knippa i
handen, flätar han den och sänker densamma
i den uti linbråkan sig befintliga öppning;
sedan tager han en annan knippe, hvilken
han äfven jemkar lik den första och samman-
stående bägge, bråkar han dem så länge till
linet frigöres från alla trådpartier och blifver full-
komligt mjukt. — Allmändrarne påstå att genom
bråkningen meddelas åt linet en viss — Ofy-
lighet. Afskafvandet af trådpartierne från
lintråden medelst en egen knif, brukas vid
bråkning endast i den händelse, att linet icke
fullkomligen multnat och trådarne kl[illegible]
derföre med svårighet lossar från detsamma.
Om man har för afsigt att sälja endast brå-
kadt lin, så väger man det genast efter ske-
dd bråkning och lägger det i packor; i mot-
satt fall öfverlemnas det till borstning, som

för sig går på följande vis: eftersom lin efter verk-
ställd bråkning befinner sig i stora buntar, hvilka
omöjligen låta sig behörigen borsta, så sönderdelar
man dem i helt små knippar, hvilka man först
borstar med gröfre och glesa borstar, men sedan med
tätare. — Här bör man anmärka, att de öfversta
ändarne alltid förr borstas, än de öfriga delarne
af lintråden; dessutom måste man vid lin borst-
ning iakttaga, att man låter så litet som möj-
ligt af detsamma gå förloradt och att tråden
icke afrifvas; ty i motsatt fall skulle en icke
ringa del af linet endast kunna användas
till blår. — Efter linborstningen hopvridas 2. till 3.
sådane knippor, och begynner man denna hop-
vridning från knipparnes nedersta ända och
slutar med den öfversta. —

För att gifva åt linet en mera klar färg,
större lenhet och mjukhet, lägger man detsamma
efter bråkningen eller borstningen i en säck, hvil-
ken man öfvertäcker med ett bräde samt be-
lastar med en sten och ställer densamma vid
till någon tid på ett fuktigt ställe. —

I afseende på det inflytande blötnings-,
bleknings- och bråknings-tiden har på sjelfva
linets beskaffenhet, kan man säga följande:

I fall linet icke är fullkomligen utblött och
blekas i Martii, så antager det alltid en röd-
aktig och i allmänhet mindre god färg. Om

man deremot, efter linets upptagande från fält[...] utan att utrycka dess frö, bevarar det till följand[e] vår och sedan blöter det under loppet af samm[a] samt bleker det under den derpåföljande vår[en] d. v. s. redan in på det tredje året, och slutlig[en] bråkar dessamma 6. eller 7. veckor efter blekni[ngen] så blir det alltid af en utmärkt beskaffenh[et]. Häraf följer att tiden, under hvilken linet l[igger] öker dess förträfflighet, finhet och i allmänh[et] alla dess goda egenskaper. – För öfrigt äger d[etta] tillämpning endast på lin af bästa sorten; sa[mma] slags lin, som uppvuxit under ogynnsamma förhållanden eller längre fram blifvit vårdslö[st] behandladt, blifver deste sämre ju längre de[t] ligger. –

Ännu är det nödvändigt att säga någr[a] ord om linpriset i Belgien, vinsten af dess[am]ma och utgifterne vid dess bearbetning. –

Ehuru uti Belgien blötningsställen[a] ofta äro belägna på längre afstånd från linodlarens hemvist, så ges det dock alltid tillf[älle] att i närheten af dessamma finna mennisko[r] som för en måttlig vedergällning åtaga sig h[ela] bestyret med blötning, blekning o. s. v. I Be[l]gien erhåller en mästare, som ombesörjer al[la] dessa operationer, vanligen: för blötningen a[f] 22. till 24. Centner lin, omkring 4½. francs; fö[r]

dess bindande i knippor, sänkning i vattnet, upptagning derur, uppradning i Kapeller och ombindning, – 6. francs 30. centimer; för utbredning, omvändning, uppsamling å nyo, radning i kapeller, bindning i knippor och öfrigt – 6. francs 30. Centimer. Vid den vidare skeende bearbetningen af lin betalas för bråkningen af 3½ mark, i ägarens kost, 27. Centimer, i egen kost 40. Centimer, för borstningen af samma linqvantitet. – med en grof borst – 5. Centim: – med en fin – 18. Centim: för rensning af 100. □ stänger lin betalas från 24 till 30. kreuzer. –

Vid afsalu af ännu på fältet befintligt lin erhåller ägaren i medeltal från 42. till 48. florinner för hvarje 100. □ stänger. Af 100. □ stänger kan man erhålla från 700. till 1000. ℔ rått lin, hvilket åter af 100. ℔. endast ger från 20. till 24. ℔. bråkadt lin. – Af en 3½. skålpunds knippa bråkadt lin fås efter borstningen i medeltal från 1. till 1¾. ℔. –

Salupriset äro vanligen följande: 100. ℔. rått lin kosta 4½. floriner, blekt – 6½. floriner, ett skålpund blår – efter fin borstning, 45. Centim: efter grof – 22. Centim: –

Det vid bråkningen erhållna blåret säljes vanligen för 10. Centm: fin borstadt från 30. till 36. francs, half-fint 20. till 25. francs, groft två

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

ire 3. francs, halfgroft från 4. till 5. francs.

Riga

K. d. 25 febr 1843

N:o 942

d. 3. f. 10. mars

Till

Kejserl. Hushålls Sällskapet i Åbo

Som Petersburgska Handelstidningen N:o 5 d. 16 januari
med mycket, fast ännu obevist beröm upptager verkningen
och nyttan af en Lin-bråknings- och rensnings-Machin
under benämning Farniers Maschine, och Hushålls Sällsk.
i hopp af fördelar för Linodlingen derigenom kunde
anledning på en sådan uppköp; finner jag mig
dig meddela Resultatet af de försök man på Minist.
siel befallning härstädes med densamma anställt,
Således hafver äran bifoga en trogen Afskrift af de
Protokolls förhandlingar som i den anbefallda Commission
passerat jemte dess Resumé
Öfver de försök man i Dorpat, Pleskow och flere
städer

Linström den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

ett 3. francs, halfgroft från 4. till 5. francs.

städer anstält finnas inga utförliga förhandlingar; bristfälligheten blef dess förutan ändock slutligen af bekant.

Herr Garnier f: d: Ingenieur officer i fransk tjenst, är ingalunda uppfinnaren ej en gång tillverkaren af maschinen fastän man gifvit honom Namnet deraf; uppfinnaren är väll och slätt, hvilket har upptäckts, Refe(?) för en Belgisk mekanisk werkstad.

Af Herr Commerce Rådet Kingelin(?) är mig på Kongl. Hushålls Sällskapets vägnar uppgifvit att framdeles till Roop i Lifland afsända den för närvarande här i Landet(?) varande Lin arbetaren. Jag anhåller härmed ödmjukast om föreskrift hvilken tid detta bör ske, om före sån(?) eller kort före skördetiden? Efter min oförgripeliga mening vore den sednare tiden den nyttigaste, dels emedan winterns uteblifvande ej tillåtit Personen någon erfarenhet i wårt behandlingssätt och beredning af Linet, och man nu mera fäste på Wåhrens(?) ... för linförseln(?), dels och just [ved] den första Preparationen till insamlingen och den derefter följande Processen blefva för honom hufvudsaken.

Med utmärkt Högaktning hafver äran framhärda

Kongl. Hushålls Sällskapets

ödmjukaste Tjenare
Carl Gent Weisberg(?)

Riga(?) 5 Jan: 1843.

Hirschhorn(?) den 22 September 1839. Franz P. von Kn...

Riga
den 29sten Januar
1843.
Mittags 12 Uhr.

Im Lokale des Rigaschen Börsen-Comité versammelt gewesen:

Seine Excellence, der Herr residirende Landrath und Ritter R. Samson von Himmelstiern,
der Herr Wettherr W. Straus,
der Herr dimittirte Rathsherr C. A. v. Kröger.
der Herr dimittirte Rathsherr B. C. Grimm.
der Herr dimittirte Rathsherr J. E. v. Jacobs.
der Herr Kaufmann J. F. Fastena.
der Herr Kaufmann J. H. Jensen.
der Herr Kaufmann A. J. Stieda.

Die aufgenommenen Protokolle über die am 19ten 20sten und 22sten d. M. veranstalteten Versuche mit den Garnierschen Flachs-Maschinen wurden verlesen und nach geschehener Approbation von den dabei anwesend Gewesenen unterschrieben.

Seine Excellence, der Herr residirende Landrath Samson von Himmelstiern machte hiebei die Anzeige, daß der Herr dimittirte Oberst von Grote und der Herr Baron von Fölkersahm nicht hätten erscheinen können, weil Ersterer verreist, Letzterer aber unpäßlich sei.

Nach hierauf von den Herren Delegirten und Sachverständigen gepflogener, mehrstündiger Berathung, vereinigten sie sich sämmtlich — auf Grund der stattgehabten Versuche und in Berücksichtigung der

hier

hier in Betracht kommenden Verhältnisse – zu folgend[em]

<u>Gutachten über die Garnier'schen Flachsmaschinen und namentlich deren Anwendbarkeit für Livland.</u>

Nach Ausweis der Protokolle vom 19ten und 2[0ten] Januar d. J. haben die Brech- und Schwingmaschinen <u>nacheinander</u> an reinem Flachs ausgearbeitet:

1., 2 ℔ 8 Loth in 30 Minuten
2., 2 ℔ 12 Loth in 29 Minuten *)
3., 2 ℔ 4½ Loth in 33 Minuten

zusammen 6 ℔ 24½ Loth in 92 Minuten, also durchschnittlich 2½ ℔ in 30 Minuten.

Angenommen nun, die Brech- und Schwing-Maschinen arbeiteten <u>zu gleicher Zeit</u> und die bei beiden beschäftigten 6 Personen wechselten – zur Erholung der beim Drehen der Maschinen (insbesondere der Schwingmaschine) stark angestrengten – in ihren verschiedenen Thätigkeiten unter einander ab, – so würden diese 6 Personen mit den Maschinen in 15 Minuten 2½ ℔ und demnach im Laufe von 24 Stunden (die in dieselben fallende Arbeitszeit auf 14 Stunden veranschlagt) höchstens 140 ℔ an reinem Flachs ausarbeiten.

Nach der am 20sten Januar von den Landleuten gemachten Angabe arbeitet dagegen 1 Person in 24 Stunden (die auf Schlaf, Essen etc. zu verwendende Zeit abgerechnet) aus der Hand 20 bis 25 ℔ reinen Flachs; es würden sonach 6 Personen in eben dieser Zeit aus der Hand 120 – 150 ℔ liefern. –

*.) Hier benutzte man die größere, eigentlich durch die [illegible] Kraft in Trieb zu setzende Brechmaschine.

[illegible] den 22 September 1839. Franz [illegible] von Knom[illegible]

Beachtet man hierbei noch die Kosten der Anschaffung und Erhaltung der Maschinen, das Erforderniß eines geräumigen, geheizten Locals zur Aufstellung derselben, so stellt sich leicht heraus, daß die Garnier'schen Maschinen, ohne <u>mehr</u> zu liefern, die Bearbeitungskosten ungemein erhöhen.

Jedoch auch der <u>Qualität</u> nach kann dem durch die Garnier'schen Maschinen gereinigten Flachs kein Vorzug vor dem durch die Hand der Landleute ausgearbeiteten, gegeben werden.

Denn wäre gleich einzuräumen, daß die Schwingmaschine den Flachs reiner stellt, als es gewöhnlich jetzt bei den Landleuten der Fall ist, – so darf doch nicht übersehen werden, daß die gedachte Maschine durch eine zu scharfe Behandlung der Flachsfaser dieselbe schwächt, einen zu bedeutenden Abgang an Heede verursacht, und ein sehr gutes Flachsgewächs bedingt, – daß mithin ein mittelmäßiges Gewächs sich für die Bearbeitung auf der Schwingmaschine keineswegs eignet, weil aber eine Moderation der Schwungkraft der immer gleich stark arbeitenden Maschine nicht möglich ist, während der Landmann nach der Güte der Flachsfaser auch die bei der Reinigung anzuwendende Kraft-Anstrengung abmißt.

Eine Bestätigung dieser Behauptung liegt auch in dem Umstande, daß bei den Versuchen sich viel Heede absonderte und in derselben eine nicht unbeträchtliche Quantität Haar vorfand. Auch hatte sich als ein Uebelstand die Unreinheit der Heede, welche mit Staub und Scheven versetzt war, ergeben.

Wenn nun – diese durch die angestellten Proben gewonnenen Resultate festgehalten – zur Beantwortung der Hauptfrage hinsichtlich der <u>Anwendbarkeit der Garnier'schen Maschinen in Livland</u>

und

und der durch dieselben etwa zu erzielenden Vortheile übergegangen wird, so muß, sowol im Interesse der Flachsproducenten, als auch der Flachshändler, solche Anwendbarkeit durchaus dem hiesigen Verhältnisse nachtheilig – in Abrede gestellt werden.

Mag auch nicht geleugnet werden können, daß die Garnierschen Maschinen für den in Frankreich und Belgien cultivirten Flachs von Nutzen sind, da dieser mit seinem starken, geschmeidigen Harl eine Bearbeitung auf der Maschine, ohne einen so bedeutenden Abgang an Heede zu liefern, verträgt, so möchte doch der in Livland und den benachbarten Gouvernements gebaute Flachs wegen seines trockenen und gröberen Harls (indem man, von ihm zugleich reife Saat zu erzielen, gewohnt ist) sich nicht für eine Bearbeitung mittelst dieser Garnierschen Maschinen mit Walzen qualificiren, wie solches auch die angestellten Versuche dargethan haben.

Wenn ferner einer Seits es feststeht, daß die Reinigung (das Brechen und Schwingen) des Flachses – und geschehe sie durch noch so vollkommene Maschinen, – keineswegs im Stande ist, die Natur oder das Wesen des Flachses zu verbessern, und aus einem schlechten Gewächs einen guten Flachs ausgearbeitet werden kann; – wenn auch anderer Seits anerkannt worden, daß ein gutes Flachsgewächs mit geringer Mühe und ganz einfachen Vorrichtungen zu reinigen ist, jedoch sehr leicht seine gute Beschaffenheit – durch eine unzweckmäßige Behandlung beim Rösten und Trocknen unwiederbringlich einbüßt, – so muß es vor der Hand für Livland wünschenswerther erscheinen, daß die Cultur des Flachses vervollkommnet, und sowol bei dem Anbau, als bei der (ersten) Behandlung desselben mit größerer Einsicht und Sorgfalt, als bisher, verfahren werde. Wie gewinnreich dieses sein würde, hat die Er-

fah-

fahrung vielfältig bestätigt und sind auch bereits in Livland durch die Bemühungen und Unterweisungen des Ausländers Steenkist sehr bemerkbare Fortschritte in dieser Hinsicht gemacht worden, indem der größere Theil der Livländischen Flachse, welche früher nur zu den geringeren Gattungen gezählt werden mußten, jetzt zu den vorzüglichsten gehören, welche man nach Riga bringt, und die am besten bezahlt werden. Weshalb es denn auch den in andern Gouvernements Flachsbau treibenden Bewohnern zum größten Vortheil gereichen würde, die Flachscultur mit mehr Sorgfalt und nach den Grundsätzen in Ausübung zu bringen, wie sie von Steenkist angewiesen worden.

Wäre nun auch anzunehmen, daß der Flachs durch die Garnierschen Maschinen reiner, als bisher bei der Handarbeit, geliefert und dabei nichts an innerer Kraft einbüßen würde, so ist dennoch – was zunächst die Producenten betrifft, – nicht glaublich, daß der Bauer je im Stande sein werde, die Kosten des Ankaufs und der Erhaltung der erw: Maschinen zu erschwingen. Es wird demselben ferner an Mitteln gebrechen, das zur Aufstellung derselben erforderliche, geräumige Local sich zu verschaffen, welches noch überdies bei der kälteren Jahreszeit geheizt werden müßte, weil der Flachs – in der Kälte bearbeitet – leicht bricht. Es würde endlich der Landmann, da doch wenigstens 6 Personen zugleich bei der Maschine thätig sind, jedes Mal sein ganzes Dienstvolk aufbieten müssen, was ihm, seinen Verhältnissen nach, höchst störend, oft ganz unmöglich wäre.

Wollte nun auch der Gutsherr (: der jedoch nach dem Folgenden die Kosten nicht durch einen erhöhten Flachspreis ersetzt erhalten würde :) die Maschinen ankaufen und deren Gebrauch dem Bauer gestatten, so stellten sich auch hier schwer zu beseitigende Hindernisse der Be-

nut-

Zinstrom den 22 September 1839. Franz P. von Knorring

nutzung der Maschinen durch den Landmann entgegen.

Ohne der dem Bauer innewohnenden Mißtrauens gegen derartige Neuerungen zu gedenken, müßte ihm doch die Bearbeitung seines Flachses auf dem Hofe und im Lokale des Gutsherrn nicht nur sehr unbequem sein, sondern auch sonst eine Menge Schwierigkeiten und Inconvenienzen herbeiführen. Schon die Nothwendigkeit, seinen Flachs nach dem häufig mehreren Meilen weiten Hofe transportiren zu müssen, würde hinreichend sein, den Bauer von der Maschinen-Arbeit zurückzuschrecken.

Dagegen bedarf der Landmann bei seiner gegenwärtigen Reinigungs-Weise des Flachses nur ganz einfacher und daher höchst wohlfeiler Geräthe, vermöge deren er in seiner engen Stube allein, oder mit so vielen Menschen, als er gerade entbehren kann, den Flachs zu geeigneter Zeit bearbeitet.

So wenig nun für den Producenten, so wenig dürfte auch für die mit Flachs handelnde Kaufmannschaft von dem Gebrauch der mehrerwähnten Maschinen Vortheil zu erwarten sein. Zur Begründung dessen Folgendes:

Nach den in Riga bestehenden Verhältnissen führt nämlich der Producent den Flachs – gebrochen und gereinigt – dem Productenhändler zu, dieser verkauft ihn wieder dem über See handelnden Kaufmann (Commissionair), welcher endlich den Flachs nach dem Auslande an seine Committenten absetzt.

Es entsteht sonach hier die Frage, ob nicht für den Productenhändler, welcher bisweilen den Flachs vom Landmann nicht gehörig gereinigt empfängt, es geeignet erscheine, durch Benutzung der Schwingmaschine den ihm zugeführten Flachs dem Commissionair reiner (aber natürlich durch Anwendung der Maschine auch theurer) zu verkaufen?

Es

Zünftröm den 22 September 1839. Franz v. von Kn[illegible]

Es wird auf diese Frage verneinend geantwortet werden müssen. Der Commissionair kann eben so wenig dem Productenhändler, als dem Producenten den durch die Maschinen-Bereitung erhöhten Flachs-Preis zahlen, weil ihm derselbe von seinen ausländischen Committenten nicht ersetzt würde. Der nicht unbedeutende Flachs-Absatz von Riga nach dem Auslande und hauptsächlich nach England findet nämlich seinen eigentlichen Stützpunkt in dem geringen Preise, für den – im Vergleich mit anderen Flachs producirenden Ländern – hier diese Waarengattung geliefert werden kann. Den Engländern, welche mindestens 85% des gesammten von Riga exportirten Flachsquantums beziehen, ist hierbei um eine größere Reinheit des verschifft werdenden Flachses weniger zu thun, weil sie, die Meister im Maschinenbau, hinlänglich Mittel besitzen, mit geringen Kosten und Mühen in dieser Hinsicht den Flachs zu verbessern.

Könnte demnach für einen geringeren Preis als der bestehende, dem Auslande der Flachs von hier aus durch Anwendung der Garnierschen Maschinen gestellt werden, so müßte deren Erfindung eine sehr glückliche, deren Anwendung höchst gewinnreich für den hiesigen Handelsverkehr sein. – Ist dieses jedoch – wie aus Obigem erhellet – keinesweges der Fall, wird im Gegentheil sogar der Flachspreis erheblich erhöht, – so ist – da der hiesige Handelsplatz alsdann die Concurrenz der anderen Flachs producirenden Länder nicht aushalten kann – die Hauptstütze des hiesigen Flachs-Absatzes gebrochen und bei den Garnierschen Maschinen kein Gewinn, sondern eine beständige Abnahme des Flachs-Exports zu erwarten.

Nicht weniger würden für den commerciellen Verkehr höchst nachtheilige Wirkungen schon deshalb zu befürchten sein, weil die Ausländer – mit dem Character des bisher von Riga verschifften Flachses und der demselben angemessenen

uns

der Behandlungsweise vertraut — beim Empfang einer die Anwendung der Garnierschen Maschinen für sie neuen und durchaus fremden Flachsgattung in seinem regelmäßigen Geschäftsgange eine Stockung erleiden müßten.

Es führen mithin alle obigen Erörterungen dahin zurück: daß durch die Garnierschen Maschinen der Flachs bedeutend vertheuert und — abgesehen von der Schwierigkeit der Anwendung — im günstigsten Lichte betrachtet sein Werth nur sehr unbedeutend erhöht wird; daß für nur eine Erstattung der durch die Maschinen-Arbeit auf den Flachs zu verwendenden erheblichen Kosten durch einen erhöhten Preis vom Auslande her keineswegs zu erwarten steht.

Der hohen Staatsregierung aber ist — in dankbarster Anerkennung ihrer zum Besten der wahren Interessen des Reichs unermüdlichen Sorgfalt — für die auf ihren Befehl angeordnete Hersendung der Garnierschen Flachsmaschinen hiemit der pflichtschuldige Dank gebührlich abzustatten.

Landrath R. J. C. Samson v. Himmelstiern, Rathsherr W. Straus, Delegirter des Börsen Comité C. von Kröger. B. C. Grimm Associé der Handlung Mitchell & Co, als Kommissionär.
J. E. Jacobs, Associé der Handlung Jacobs & Gordon, als Kommissionär, J. Fastena als Productenhändler. J. H. Jensen, als Productenhändler, A. Stieda, als Productenhändler. C. D. Bambam als Protokollführer.

...instrom den 22 September 1839. Franz P. von Kromm...

Riga
den 22sten Januar
1843.
Vormittags 11 Uhr.

In dem in der Stadt an der großen Schmiede-Gasse sub Pol: No 230 & 231. belegenen von Jacobs'schen Speicher

versammelt gewesen:
der Herr Wettherr Wilhelm Straus
der Herr dimittirte Rathsherr C. A. v. Kröger,
der Herr dimittirte Rathsherr J. E. v. Jacobs
und Herr Kaufmann J. H. Jensen.

Der Mechaniker Herr Garnier war gleichfalls erschienen.

Es wurden 10 ℔ litthauischen, in der Dörre der Brauer-Compagnie, Vormundes Kymmel bei 12–15° Wärme-Graden gedörrten Flachs-Strohs abgewogen und
auf der großen (eigentlich durch Pferde- oder Dampfkraft zu bewegenden) Brechmaschine
in 11 Minuten (von 27 Minuten bis 38 Minuten auf 12 Uhr) gebrochen. — Dieser Act erforderte 5 Personen, deren Thätigkeit, wie bei den bereits früher mit der kleinen Brechmaschine angestellten Versuchen vertheilt war, nur daß, statt einer, zwei Personen die Maschine bewegten.

Den gebrochenen Flachs schwang man sodann
auf der kleinen Schwingmaschine
und war damit in 18 Minuten (von 42 Minuten auf 12 Uhr bis 12 Uhr) fertig. — Zwei Personen setzten die Maschine in Trieb; die dritte besorgte dabei das Einlegen und Herausnehmen des Flachses.

Beim

Beim Abwiegen zeigte der reine Flachs ein Gewicht von 2 ℔ 12 Loth, die abgefallene Heede: [illegible] Loth. Auf Holz und Scheine kamen darnach 7 ℔ 1/2 Loth.

Schliesslich brachte man 10 ℔ livländischen, bei 12 – 13° Wärme gleichfalls in der Kymmelschen Dörre getrockneten, Flachsstrohes von derselben Güte, wie der bisher angewandte, livländische —

in die kleine Brechmaschine,

hatte diese Quantität in 15 Minuten (von 21 Minuten bis 36 Minuten auf 1 Uhr) gebrochen und dazu nach früherer Weise die Hülfe von 4 Personen gebraucht.

Die hierauf angestellte Reinigung auf der kleinen Schwingmaschine ward in 18 Minuten (von 36 Minuten bis 54 Minuten auf 1 Uhr) vollendet. Auch jetzt mussten 2 Personen die Maschine in Bewegung setzen.

Der so gewonnene reine Flachs wog 2 ℔ [illegible] Loth, die dabei abgefallene Heede 24 1/2 Loth; und betrug sonach das Gewicht des Holzes und der Scheine 7 ℔ 3 Loth.

So zu verschreiben.

Rathsherr Wm Straus

F. E. v. Jacobs.

C. v. Kröger.

J. H. Jensen.

C. D. Bambam

als Protokollführer.

Riga

den 20sten Januar

1843.

Vormittags 11 Uhr.

Actum in dem in der Stadt an der grossen Schmiedegasse sub Polizei-Nro 230 & 231. belegenen von Jacobsschen Speicher.

Versammelt gewesen:

der Herr dimittirte Oberst von Groote

der Herr Wettherr Wilhelm Straus

der Herr dimittirte Rathsherr C. A. v. Kröger.

der Herr dimittirte Rathsherr F. E. v. Jacobs

die Herren Kaufleute J. H. Jensen und J. F. Tastena, —

so wie der Mechaniker Herr Garnier.

Der hiesige Kaufmann J. Fielitz sistirte – auf dahin geäusserten Wunsch – mehre Landleute aus Liv- und Kurland, wie auch aus den russischen und litthauischen Gouvernements, welche darüber befragt:

wie viel ℔ reinen (gebrochenen und geschwungenen) Flachses ein Bauer in 24 Stunden aus Flachsstroh guter Qualität zu bereiten im Stande sei?

sämmtlich sich in der Weise äusserten:

dass insgemein ein Mann in 24 Stunden (: die auf nächtliche Ruhe, Essen und Erholung zu verwendende Zeit abgerechnet) aus gutem Flachsstroh 20 – 25 ℔ reinen Flachses auszuarbeiten pflege.

Solche Aussage der Landleute bestätigte auch der mitanwesende gräfliche Landwirth Herr

Wil-

Wilhelm Kröger – als mit seinen Erfahrungen übereinstimmend.

Es wurde hierauf mit den Versuchen der Garnierschen Maschine fortgefahren, zu solchem 10 ℔ bei Zimmer-Wärme getrockneten, litthauischen Flachsstrohes abgewogen und dieselben auf der kleinen Brechmaschine 48 Minuten auf 12 Uhr zu brechen, angefangen. Um 13 Minuten (1 Minute auf 1 Uhr) war die Handlung beendigt, – bei welcher, wie gestern 4 Personen thätig gewesen.

Nunmehr schritt man mit der kleinen Schwingmaschine 4 Minuten auf 1 Uhr zum Reinigen des abgebrochenen Flachses. Der einen, die Maschine in Trieb setzenden Person mußte bald – auf Wunsch des Herrn Garnier – eine zweite zur Hilfe beigestellt und einige Zeit darauf das Schwingen ganz eingestellt werden, weil der zu bearbeitende Flachs zu feucht war.

Ein hierauf unternommener Versuch – 10 ℔ litthauischen Flachsstrohes auf der großen (aus eisernen Walzen bestehenden) Brechmaschine zu brechen, konnte gleichfalls nicht vollendet werden, weil der Mechanismus in Unordnung gerathen war.

Der Landwirth Herr Wilhelm Kröger gab sodann zu bemerken, wie es ihm schien, daß beim Schwingen des Flachses auf der Maschine die Schäwe nicht gehörig von der Hede abgesondert und deshalb eine abermalige Reinigung der letzteren nothwendig wurde – was bei dem Schwingen aus der Hand keineswegs der Fall sei.

Es

Es ist solches zu verschreiben und eine nochmalige Probe mit der Maschine am 22sten d. M. Vormittags 11 Uhr hierselbst vorzunehmen.

Rathsherr Wm. Straus.
J. E. v. Jacobs.
C. v. Kröger.
J. H. Jensen.
J. Jastena.
C. D. Baumann.
als Protokollführer.

Riga
den 19ten Januar
1843.
Vormittags 11 Uhr.

Nachdem zur Anstellung der durch die [illegible] Sr. Excellence, des Herrn Kriegs-Gouverneurs von Riga, General-Gouverneurs von Liv-, Ehst- und Kurland p. p. Baron von der Pahlen vom 7ten Januar c. No. 29. angeordneten Versuche mit den von dem Ausländer Garnier behufs des Brechens und der Reinigung des Flachses erfundenen Maschinen – sich die zu solchem Zwecke erwählten Herren Delegirten und Sachverständigen in dem in der Stadt an der grossen Schmiedegasse sub Pol: Nris 230 & 231. belegenen v. Jacobschen Speicher versammelt hatten, und zwar:

als Delegirter der Livländischen Ritterschaft:
Seine Excellence, der Herr residirende Landrath und Ritter Reinhold Samson von Himmelstiern in Begleitung der Sachverständigen:

der Herr dimitt: Obrist von Groote, und
der Herr Baron von Fölkersahm.

als Delegirter Eines Edlen Wettgerichts:
der Herr Wettherr Wilhelm Straus,
mit den von Einem Edlen Wettgerichte erwählten Sachverständigen:
Herrn dimittirten Rathsherrn B. C. Grimm,
Herrn dimittirten Rathsherrn J. E. v. Jacobs,
Herrn Kaufmann J. F. Fastena,
Herrn Kaufmann J. H. Jensen,

Herren

Herr Kaufmann A. F. Stieda –
als Delegirter des Rigaschen Börsen-Comité:
der Herr dimittirte Rathsherr C. A. v. Krö[ger]
auch der Mechaniker Herr Garnier erschienen wa[ren]
– wurden die daselbst aufgestellten Maschinen in A[ugen]-
schein genommen.

In dem gedachten Speicher-Raume befan-
den sich 4 Maschinen:

zwei größere, durch Dampf- oder Pferde-
Kraft zu bewegende Maschinen – eine zu[m]
Brechen des rohen Flachses und eine, die
entsprechende, behufs des Schwingens od[er]
Reinigens des bereits gebrochenen Fla[ch]-
ses;

so wie:

zwei kleinere, durch menschliche Kraft
in Trieb zu setzende Maschinen – von den[en]
wieder eine zum Brechen, die zweite zu[m]
Schwingen des Flachses bestimmt war.

Es wurde hierauf – in Gegenwart Sr. Ex-
cellence, des Herrn Kriegs- und General-Gou-
verneurs, General-Lieutenants p. p. Baron von
der Pahlen, Sr. Excellence, des Herrn Com-
mandanten, General-Lieutenants v. Mander-
stiern, Sr. Excellence, des Herrn Vice-Gou-
verneurs, wirklichen Staats-Raths v. Cube u[nd]
des Herrn Polizeimeisters, Obristen v. Da[h]-
row – ein Versuch mit der kleineren Brech-Ma-
schine und der mit dieser correspondirenden kle[i]-
neren Schwing-Maschine veranstaltet.

Nachdem zu solchem Behufe eine Qua[n]-
tität litthauischen, bei 30 Wärme-Grade[n]
in der Malzdörre der Brauer-Compagnie

Ver-

verwandten Kymmel gedörrten rohen Flach-
ses (: Flachsstrohes :) abgewogen worden war, und sich
dessen Gewicht zu 10½ ℔ ergeben hatte, begann
man

auf der kleinen Brechmaschine

50 Minuten auf 12 Uhr den gewogenen Flachs-
stroh zu brechen. 5 Minuten auf 1 Uhr, also in
15 Minuten war dieser Act vollendet, welcher
4 Personen beschäftigt hatte. Es reichte nämlich
eine Person den handvollweise geordneten Stroh
der zweiten, ihn in die Maschine bringenden,
die dritte nahm den gebrochenen Stroh aus der
Maschine, welche durch eine vierte Person in
Bewegung gesetzt wurde.

Hierauf fing man
auf der kleinen Schwingmaschine

10 Minuten auf 1 Uhr das Reinigen des gebroche-
nen Flachses an und war damit 25 Minuten auf
ein Uhr – also gleichfalls in 15 Minuten – fertig.
Hierbei waren 2 Personen thätig gewesen, von denen
eine den Flachs in die Maschine brachte und nach
geschehener Reinigung herausnahm, die andere aber –
jedoch mit sichtbarer Anstrengung – die Maschine
bewegte.

Beim Abwägen des also zubereiteten – gebro-
chenen und gereinigten Flachses ergab sich dessen
Gewicht auf 2 ℔ 8 Loth, die dabei abgefallene
Heede wog 20 Loth und betrugen demnach Holz-
und Schäwe: 7 ℔ 20 Loth.

Der Delegirte des Börsen-Comité, Herr
dimittirter Rathsherr von Kröger gab hierauf
zu Protokoll: wie er der Ansicht sei, daß eine
genaue Feststellung der etwanigen Vorzüge der
oben erwähnten Garnierschen Maschinen vor

den

der bisher bei den Landleuten üblichen Brech- und Reinigungs-Weise der Flachses nothwendig erfordern, daß neben einem solchen Versuche mit der Maschine auch eine Probe-Bereitung mit gleicher Quantität rohen Flachses derselben Gattung durch Landleute hierselbst veranstaltet werde; – und müßte auf solchem Wege – bei gleichmäßiger Berücksichtigung der Verhältnisse beider Bereitungsarten hinsichtlich der erforderlich gewesenen Zeit, der Bonität des bereiteten Flachses und des dabei sich zeigenden Abfalls – wol zu einem gründlichen Urtheile über den Werth der Garnierschen Maschine zu gelangen sein. –

Es soll solches Alles in das Protokoll aufgenommen und der zweite Versuch mit der Maschine morgen, den [illegible] Januar c., Vormittags 11 Uhr angestellt werden.

Landrath R. J. C. Samson.
Rathsherr Wm. Strauss.
B. C. Grimm.
J. E. Jacobs.
C. v. Kröger.
J. Pastena.
F. H. Jensen.
A. Hieda.
C. Dr. Bambam.
als Protokollführer.

Om Dragsjukan i Finland åren 1840 och 1841.

Enligt till Medicinal Öfverstyrelsen ingångna officiella Rapporter.

Den första Rapport, som till Medicinal Öfverstyrelsen ingick om Dragsjukans framträdande i Finland år 1840 är ifrån Prov. Läkaren i Sordavala distrikt, daterad den 10. November 1840. Deraf inhemtas att uti Uguniemi Socken den 20. October flere personer insjuknat med Diarrhé, kräkningar, krampdrag och stark feber, af hvilka 4. redan den 27. aflidit, samt att genom Prov. Läkarens besök derstädes den 28. angående sjukdomens orsak utredt blifvit, att sagde personer den 19 gjort en stark måltid af nyss gräddadt varmt bröd, beredt af med Sotas eller mjöldryga (Secale cornutum) till mer än hälften blandad råg, och derefter hastigt insjuknat.

I Rapport af samma dag anmäler bemälde Prov. Läkare att äfven i Jaakimvara Socken Rödsot är gängse, icke utspridd genom smitta, utan fastmer genom likstidigt å särskilta orter verkande dels climatiska dels locala orsaker, isynnerhet skadliga födoämnen, såsom omogen och med såkallade Sotas eller mjöldryga mer eller mindre blandad säd. Samtidigt härmed inlupo äfven underrättelser om Dragsjukans yppande redan i September i Jockas, Pumala, och Sulkava Socknar af Nyslotts distrikt, samt uti Pielis och Nurmis Socknar af Karelen. Till följe af General Directeurens för Medicinal Verket med anledning häraf till Prov. Läkarens i berörde distrikt afgångne Ordres att noga undersöka förhållandet med sjukdomen samt derom utförligen inberätta, hafva Rapporter härom ingått:

Från Prov. Läkaren i Nyslotts distrikt af 27. Nov. 5, 11, 18 och 25 Dec. 1840. den 14. 22. Jan. 5. 26. Febr. 1. 21. 30. April, 7. 20. Maj. 4. 27. Juni och 14. Augusti 1841.

Från Prov. Läkaren i Sordavala distrikt af 3. 10. 17 och 29 Dec. 1840. den 7. 28. Jan. 4. 11. Febr. 4. 11. Mars samt 21. April 1841.

Från Prov. Läkaren i Karelen af den 14. Oct. och 4. Dec. 1840. samt 20. Febr. och 5. Juni 1841.

Dessutom hafva sedermera äfven följande Läkare inkommit med berättelser om yppad Dragsjuka, nemligen:

Prov. Läkaren i Kexholms distrikt, Rapport af den 6. Januari 1841. om yppad Raphania i Tarikkala Socken hos 4. personer, med anmälan att brandkornet i dessa fall utan tvifvel gifvit anledning till ifrågakomne sjukdom, hvilken enligt Rapport af den 23 i samma månad upphört efter att inalles hafva hemsökt 6. personer, men sedermera åter framträdt i Mars månad, då enligt Rapport af den 9. April inalles 29 personer deraf blifvit angripne, och endast 7.me aflidit. Af de sjuke hade 2.ne dibarn, hvilkas mödrar voro friska, ej förtärt annan föda än modersmjölken. Sjukdomen förklaras efter allt utseende hafva sin grund i förskämd spannemål, framför allt i grödan från af höjder och berg inslutna kärr. –

Prov. Läkaren i Kuopio distrikt, Rapport af den 17. Febr. 1841. att dragsjukan med temmelig häftighet utbrustit äfven i Pieksämäki Socken, der af 12. insjuknade personer 7. aflidit, samt att efter noggrann undersökning sjukdomen uppkommit af säd, som i ovanlig grad varit blandad med Secale cornutum. En sednare Rapport af den 5. April innehåller att sjukdomen upphört i Pieksämäki, men deremot med mycken häftighet utbrustit i Nilsiä och Lappawirta Socknar, derest af 40. sjuke dock endast 7. aflidit. Läkaren anmärker en fördeles lossning af Epidermis vid convalescens-perioden.

Prov. Läkaren i Fredrikshamns distrikt Rapport af den 24. Febr. 1841. att i Lappvesi Socken 4. personer varit hemsökta af Dragsjuka.

Prov. Läkaren i Heinola distrikt, Rapport af den 24. Febr. 1841. om en raphanie-liknande sjukdom i S:t Michels Socken, hvaraf 7. personer då varit angripna och 6. tillfrisknat. Symptomerna voro: en beständig darrning eller känsla af krypande i den yttre huden, som kändes torr och sträf, periodiskt morgon och afton inträffande kramp i extremiteterna och någongång hela kroppen, matlusten minskad, tungan litet hvitbelagd,

Pupillerna något utvidgade, pulsen naturlig och en något lindrig Diarrhé.

Prov. Läkaren i Uleåborgs District, Rapport af den 4. Maj 1841, att äfven i Muhos Socken Dragsjukan visat sig, härrörande af för mycken blandning af mjöldryger uti säden. Minst 5. personer hade insjuknat, 2.ne aflidit och 1. förlorat sina sinnens rätta bruk. –

Af Rapporterne från Prov. Läkaren i Nyslotts distrikt inhemtas att förhållandet med insjuknade och döde, så vidt det kunnat af Läkaren i dessa glest befolkade trakter inhemtas, varit följande:

	Insjuknade.	Döde
Jockas Socken	183.	16.
Sulkava	83.	6.
Pumala	8	–
Kerimäki	52.	5.
Rantasalmi	28.	4.
Säminge	9.	–
Jorois	36.	2.
Wesälaks	3.	–
Heinävesi Kapell	18	–
Nyslott Stad	1.	–
Summa.	421.	33.

Uti Sulkava hade hos 2.ne och i Kerimäki hos 1. person sjukdomen öfvergått till sinnessvaghet, samt i Rantasalmi 1. person deraf blifvit döfstum. –

Orsaken till sjukdomen uppgifves otvifvelaktigt vara njutandet af Secale cornutum. Uti Sulkava hade för bristande tillgång rågen blifvit afskiljd till utsäde, samt mjöldrygan använd till bröd. Uti Rapporten af den 5. December beskrifves sjukdomen sålunda: Uti början af sjukdomen, då den har en mera acut character, uppstår kramp hufvudsakligast i händerne och framarmen, som blifva svullna och blånande. Ansigtet är rött, ansigtsmusklerna ryckas smått, ögonlocken och tungan äro uti en jemn darrning, målföret stapplande och otydligt, pulsen är långsam

/40 à 50 slag i minuten/ tungan hvitbelagd, ingen appetit. Andtäppa under anfallen, som tätt aflösa hvarandra. Stundom angripes hela kroppen af kramp, med särdeles ömhet, förnämligast uti fingerspetsarne samt nedre delen af ryggraden, fortfarande äfven sedan krampen upphört. Sedan sjukdomen varat en längre tid, eller då den svagt angripit patienten, påkomma anfallen på obestämda tider, ifrån 4 till 6 gånger om dagen till endast en gång hvarje annan dag. Hos convalescenter glesna anfallen till endast en gång i veckan eller ock än mera sällan. Anfallet förebådas genom domning och myrkrypning uti lederne, andedrägten sker hväsande med korta afbrott, pulsen blir mycket långsam, tungan ren och kroppen kännes mera kall. Appetiten blir god, stundom starkare än uti friska tillståndet, hufvudet besväras af tyngd och svindel samt en fortfarande värk, äfven sedan krampsymptomerne upphört, förenad med confusion.

Behandlingen hade bestått uti kräkmedel i början af sjukdomen samt afförande medel /Rheum/ emellan anfallen. Sedermera krampstillande medel /Liquor tartari ammon. och karbad, samt slutligen stärkande medel /Cort. Kinkin., Trifol. aquat./. Kalla begjutningar på hufvudet och invertes Tinctura ferri uppgifvas hafva medfört en särdeles god verkan hos svaga och med svindel samt oredighet besvärade patienter. Åderlåtning har icke medfört någon nytta icke ens i början af sjukdomen. Recidiv af sjukdomen hade äfven inträffat der convalescenterne underlåtit att rena den till bröd använda säden, hvarföre äfven Gouvernementet i länet sett sig föranlåten meddela befallning till vederbörande kronobetjente att anställa noggrann besigtning å den hos allmogen befintliga säd, samt derest den befinnes skadlig, å stället undervisa samt tillhålla allmogen att medelst dryftning, sållande och skrädning rena säden från deri befintliga skadliga ämnen. Såsom skäl till sjukdomens utbredda härjningar samt hinder för dess hämmande, uppgifvas: Allmogens huglöshet samt misstroende för Embetsmanna åtgärder, helst när det gäller att rubba dess tro derpå att rågen /Guds lån/ aldrig kan vara skadlig för helsan, och att man i alla tider förtärt den jemte drygorna utan minsta olägenhet. I Sulkava kyrkoby inrättades i April 1841 ett Lazarett för de sjuke. Rapporten af den 14. Augusti innehåller att sjukdomen i hela districtet upphört. —

Prov. Läkarens i Sordavala district Rapporter lemna följande resultat:

	Insjuknade.	Döde.
Uguniemi Socken	19.	8.
Jaakimvaara	21.	4.
Sordavala	15.	—
Imbilaks	7.	—
Summa.	62.	12.

Rapporten af den 21. April innehåller underrättelsen att sjukdomen allaredan kan anses hafva i districtet upphört.

Såsom orsak till sjukdomen uppgifves förtärandet af bröd beredt utaf kärr-råg, hvilken varit angripen af rost, samt blandad med en sjettedel till en tredjedel mjöldryga, hvaremot säden med mjöldryga blandad råg, som växt i åker eller torrare mark ej utöfvat skadelig verkan på helsan. I Tuokilaks by af Sordavala socken, der mestendels kärr-råg förtäres, och der sjukdomen äfven nu varit gängse, skola för några år sedan tre personer aflidit i Raphanie. Uti Imbilaks hade den skadeliga rågen växt å lågländt svedjemark, och befunnos vid undersökning sjelfva kornen af den bästa qualité och icke blandade med några andra frön eller ämnen än en tiondedel små raka i brottet gråa och mycket hårda mjöldrygekorn, och uppgifves uti Rapporten af den 11. Mars att all hittills funnen dragsjukan förorsakande råg varit lika beskaffad. Allmogen har med största svårighet kunnat förmås att misstänka rågens skadlighet, utan fasthållit vid den tro, att sjukdomen och deraf förorsakade dödsfall inträffat i följd af uppsåtlig förgiftning genom Zigenare. —

Behandlingen har i detta district bestått i kräkmedel af Tartarus emeticus och Ipecacuanha, samt

afförande Rhabarber med Glaubersalt. Emot krampanfallen varma frotteringar, bad och ingnidning af Ungv. Lauri composi-tum, Oleum Hyoscyami, camfert, samt invertes Tartarus am-monii pyroleo aquosus, Alcohol sulphur. æthereus och Tinctu-ra Opii. Vid feberns början hafva lindrig åderlåtning och varmt drankbad visat sig välgörande.

Rapporterne från Karelen innehålla att dragsjukan i Nurmis och Pielisjärvi varit inskränkt endast inom de nordligaste ödemarkerne, der säden sällan hinner till fullkomlig mognad. Dödsfallen blefvo och endast tre. I December 1840 utbröt sjukdomen åfven i Liebelits Socken. Vid moderkyrko församlingen dogo inalles 6. och 2^{ne} blefvo simnessvaga. I Kondiolaks Kapell har de sjukas antal varit ganska stort, men endast 7. aflidit. Recidiver hade ofta inträffat. I Tohmajärvi Socken yppade sig sjukdo-men i slutet af April af 40. insjuknade dog endast 1.– Samma tid visade den sig åfven i Kitelysvara Kapell och i Ilomants Socken, dock utan dödlig utgång. Således inalles i Districtet endast 17. döde i dragsjuka. Att rena säden dertill var allmogen för mycket fördomsfull. Torpare och Inhysingar med flere barn hafva mest blifvit hemsökte af sjukdomen, emedan de nödgats köpa sin brödföda och oftast fått åtnöja sig med säljarens samsta säd.–

Symptomerne, som characteriserat dragsjukan på dessa orter, öfverensstämma temmeligen med dem som af Pathologerne uppgifvas.

Behandlingen har hufvudsakligast bestått i kräk- och laxermedel, ofta repeterade, nemligen Tart. antimonii, Ipecacuanha, Magnes. Sulphur. calomel och Jalappa samt Rheum med cremortartari. Under sjelfva anfallen karbad och gnidningar. Som efterkur hafva jernmedel blifvit använde med nytta.–

Slutligen torde i sammanhang härmed böra omnämnas åfven den nervösa sjukdom, liknande en lindrigare grad af Raphania, som i November 1840 yppade sig i Mohla Socken, der enligt Läkarens Rapport af den 4. December uti endast en by 10 personer tonvis in-sjuknat samt 3^{ne} aflidit. Sjukdomen tecknas sålunda: Dess utbrott förebådas genom en eller flere dagars all-män kraft- och matlöshet, hastigt öfvergående frossbryt-ningar med flygande värk uti hela kroppen, myken sömnaktighet och stor mattighet; derpå hastiga och häf-tiga ryckningar uti extremiteternas muskler, afvex-lande med ihållande smärtsamma contractioner af hela truncus och extremiteterne. Hvarje Paroxysm varande ifrån en half till två timmar återkommer än flere gånger på dagen, än med flere dagars mellan-skof, och slutas med sömn och allmän mattighet. Något orsakligt förhållande är här ej angifvet, ej heller omnämner Läkaren huruvida han vid sitt besök å orten undersökt beskaffenheten af säden.

Helsingfors den 22. September 1841.

Frans Johan Rabbe.

PS. För ej offentliggöras utan H:r Gen. Directeurs, S:r om Kadtreans tillstånd.—

<u>Smör</u>

för utskeppning bör behandlas på följande sätt.

Kärnmjölken frånskiljes så snart smöret är färdigt, hvarefter det tvättas väl <u>i kärnan</u> med klart källvatten, minst 2. gånger. Vidare afskiljes mjölkpartiklarne genom knådning, under ombyte af vatten, och bör framför allt erinras, att smöret bibehålles godt i den mån man förmår derifrån fullkomligt afsöndra mjölken, – en sak, hvaråt man hos oss i allmänhet egnar för liten omtanka.

Endast <u>fint</u>, fullkomligt <u>rent</u> salt bör användas till smörsaltning.

De smuts partiklar och den bittra smak som det grofva saltet innehåller, verka skadligt på smörets smak och utseende, och den mening att groft salt bättre bevarar smöret, hvilar på en fördom.

Som smöret så litet som möjligt bör utsättas för luften, bör det genast inpackas i täta fjerdingar, innehållande 60. ℔ 30 ℔ och 15 ℔ hvardera. Dessa fjerdingar böra vara gjorda af ek, ask eller bok, tätbandade med snygga <u>skalade</u> trädband.

Fjerdingen urtvättas väl med salt lake för att taga bort all trädsmak.

I bottnen strös fint salt till ungefär ¼ t:ms tjocklek, derpå packas smöret <u>hårdt</u> och saltas på vanligt sätt

emellan, hvarefter i öfra ändan åfven lägges 4 tum tjock
af salt. Fjerdingarne få aldrig stå öppna, utan
slutas genast efter packningen och böra vara luft-
vattentäta, samt derefter hållas på friskt ställe.

Man påstår att vårt nordiska smör till följe
det finare och mera aromatiska gräs som korna
är i sig sjelft mycket smakligare och bättre än
Irländska, Holländska eller Holsteinska, men att
genom vårdslös behandling deremot snart öfver
till en viss grad af förskämning.

243.

En stadigvarande sädesstack.

Angenämt måste det otvifvelaktigt vara för hvar och en att se, huru
våra upplysta landthushållare omsider begynna att vända
sin uppmärksamhet på ekonomiens vård, hvilka hittills, under en
allmän, inrotad vårdslöshet för denna såväl i den enskilda som
... det mest
... uppsats om
... åt en del
... anblicken
... meddelad,
... landet, som
... i landt-
... et anonym
... as våra
... använda en
... förnuftigt
... sådan
... ad, gäspe
... De af-
... as ägnas
... lära conser-
... s åtnjuta
... mest upp-

242 b

Förslag till förenklande af temperatur-correctionen vid bränvinsprofning.

För bränvinsprofvare gradens correction
afseende till temperaturens afvikande
från normal-värmen har jag sedan en
längre tid användt en method som för dess
enkelhet torde förtjena att göras allmännare
bekant, och jag derföre tager mig friheten meddela
det, för att deraf göra det bruk, som kan
finnas lämpligt. Sedan jag anmärkt att
den vanliga för denna correction anstående
Tabellen, som förekommer t. ex. i Tredje Delen
af Berzelii Kemi, med ganska obetydligt
fel kan sammanfattas i den enkla regel, att
hvar 7de thermometer-grads skillnad ifrån
+20° motsvarar en afvikelse af 1 procents
grad ifrån den rätta för normal-temperaturen
gällande, har jag, för att göra all vidare
reduction i detta ämne öfverflödig, låtit
för bränvinsprofning förfärdiga en bredvid-
stående fast graderad, för öfrigt vanlig, Qvick-
silfver Thermometer, som å A föreställer den
vanliga centesimal-graderingen och å B den nya,
i hvilken siffrorna graderna

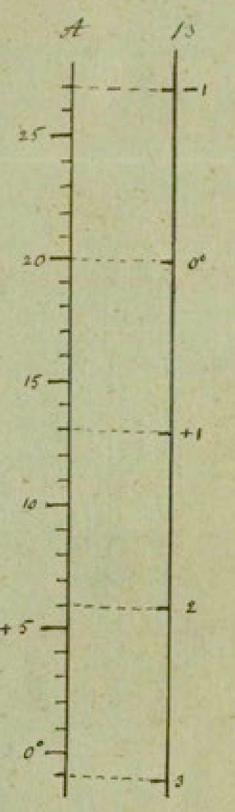

.. −1 0 +1 +2 +3 ..

således hvar för sig motsvara centesimalskalans

.. +27 +20 +13 +6 −1 ..

Z

emellan, hvarefter i öfra ändan åter lägges 4 [illegible]
af salt. Kjerdingarne få aldrig stå öppna, utan [illegible]
slutas genast efter packningen och böra vara luft-
vattentäta, samt derefter hållas på friskt ställe.

Man påstår att vårt nordiska snö hiefölj[illegible]

Fördelen af en 3° graderad Thermometer-skala, medan 2/ af nyss anförda anmärkningar tydligt att, då densamma jemte Profvaren [illegible] i Mandvin, man endast behöfver [illegible] graden för att genast hafva den för temperaturens afvikelse corrigerade profvaregraden, en [illegible] den enkelhet att den minst bildade kan förrätta den.

Genom denna fördel [illegible] i vanlig [illegible] tillräckligt noggranna [illegible] att vid bränvins-profningen intaga temperatur-correctionen, [illegible] den fördel, att denna nödiga correction [illegible] af mindre kunniga personer ofta blir underlåten till undvikande af [illegible] tio [illegible] kunstiga tabeller, framdeles torde komma i allmännare bruk, till stor [illegible] säkerhet för både köpare och säljare af [illegible] varande varan, så mycket mera, som [illegible] enkelhet och egenskap att utan [illegible] kunna göra ganska kort, måste göra föreslagna Thermometern både mindre dyr [illegible] af begvämare bruk än den vanliga.

En stadigvarande sädesstack.

Angenämt måste det otvifvelaktigt vara för hvar och en att se, huru våra upplysta landthushållare småningom begynna att vända sin uppmärksamhet på skogarnes vård, hvilka hittills, under en allmän, inrotad vårdslöshet för denna såväl i den enskilda som i Statshushållningen vigtiga artikel, utrotats på det mest oförlåtliga sätt; bland annat tjenar nedanstående uppsats som ett intressant bevis på en förständig vård, ägnad åt en del af skogshushållningen, som, måhända, vid första anblicken synes mindre vigtig. Densamma har blifvit oss meddelad, om vi ej misstage oss, af en aktningsvärd Dam på landet, som redan tillförene meddelat oss andra nyttiga insigter i landthushållningen, men beklagligtvis hitintills förblifvit anonym.

Hon anmärker, och det med skäl, att genom det hos våra bönder vedertagna bruket att till sädesstackar använda en stadig myckenhet af störar och pålar, förstöres oförnuftigtvis en lika stor mängd timmerstockar, emedan hvarje sådan stör, som nu årligen utan ringaste gagn går förlorad, gåfve efter en viss tidrymd virke till ett icke ringa värde. De af ofvannämnde Dam föreslagna ständiga sädesstackar synas såväl i detta afseende, som äfven för sjelfva sädens bättre conserverande medföra vigtiga fördelar, hvilka med ränta återbetala de obetydliga utgifter, som erfordras för att i ett för allt upp-

bygga sådan. Jo här en beskrifning af denna af meddelade ny

inrättning.

Sedan länge har jag med bedröfvelse bemärkt det omåttlig

bruket af störar, som af en gammal, hos våra bönder insmygad,

årligen och i synnerhet om hösten förstöras på endast sädesst

Af sådane störar, om hvilka man det följande året alldrig

dade sig, nedhöggos på min obetydliga egendom öfver 20

hvarvåren gå de förlorade utan den ringaste nytta, då de d

om de fått blifva å rot, innom någon tid hade kunnat blifv

förvarliga timmerstockar eller åtminstone dugligt brän

Då detta gjorde mig ondt, föll det mig in att låta uppföra

ett för alt och det på en längre tid (för 40 år och detta

i afseende å skog en ella ringa termin) en af stockar gjord

digvarande stack för sädeskärfvors bevarande.

Jag bragte detta beslut i verkställighet och följden rättfärdig

beqvämnaden och fördelen af en sådan stack. Förliden hös

signade Gud mig med en god årsväxt och man saknade u

ne för sädens inbergande, då visade sig den stora nyttan

användbarheten af min utaf gårdens timmerkarlar af

par uppförda stadigvarande stack. I densamma in

des 15,000 kärfvor slagen hafra och ehuru stacken för

gången ej hade något egentligt tak, utan endast var be

med halm, som vanliga årliga stackar, ja till och med öf

hvarfvet var ej en gång omgifvet af bräder, har likväl såväl

sädeskornet som och halmen hållit sig utan minsta skada

ända till denna tid d.v.s. till April månad.

I den förmodan att min stadigvarande sädesstack möjligt-

vis kan vara af nytta äfven för andra, finner jag mig föran-

låten att härhos framställa en ritning och omständlig beskrif-

ning af densamma, hvarefter det blifver lätt för hvarje landt-

man att med egne timmerkarlar uppföra en sådan.

Ritning:

Förklaring af ritningen.

N:o 1 utsigten af stacken ifrån sidan.

N:o 2 " " " ändan.

N:o 3 Stackens plan.

a) Två rader stolpar, nedtillkringbrände och instötte i jorden till 1 ½ (arschine)

b) En stockhvarf, ställd på stolpar, på tappar.

c) Störar, trädda genom stolparnes öron, på 1 arschins afstånd ifrån (hvarandra.)

d) Störar, ställde på dem i likhet af ett sädesfrö. Dessa läggas i mån

af hvarje hvarfs påfyllnad, för den händelse att kärfvarne skulle

sänka sig, om säden blifver mer än ett år liggande i stack.

e) Störar under hvarfvet för att fästa halmen, hvarmed stacken

täckes, då den saknar tak.

f) En brädkantning endast omkring öfra hvarfvet, för att, i hän-

delse af kärfvarnes sättning, snö ej må ingå från sidan.

g) Portar för luftens fria genomgång och de emellanstundom räa b[...]
nes bättre berkande.

h) Fem bottenhvarf för luftdrag och afskiljande ifrån jordens fu[...]
tet och för någon slags värn emot råttor och husfåglar.

k) Styltor för att stöda stacken emot stormar. Dessa ställas om[...]
stolparne, sedan stacken är fylld.

l) Gärd med en brant omkring stacken för att afleda fuktighe[...]
Dessamma är rundtomkring omgifvet af fyrkantiga bjelk[...]
på det nedtrödda kornet ej må rulla längs marken, utan k[...]
samlas. –

Det är utom allt tvifvel, att ett stadigvarande brädtak p[...]
en sådan stack, med en tillräcklig kantning rundtomkrin[...]
förökar dess nytta och gör, i sådan händelse, kanten kr[...]
öfversta hvarfvet öfverflödig, emedan densamma sedan sk[...]
dar af takets kant emot snö och från sidan inkommand[...]
regnskurar. Vi önske att en sådan nyttig stadigvarande [...]
dessstack blifve införd äfven på andra landtegendomar [...]
hoppas vi i sådan händelse erhålla härom underrättel[...]

Red. –

---

med posten från Wiborg
den 9 Januari 1845

№ 1347

1.

245

Anspråkslöst meddelas här några åsigter beträffande:

Skogshushållning i Finland.

Mig lockar icke äraus namn
Hon bor dock i mitt bröst.
Min skörd ej gror i ryktets famn.
Jag skär den uppe hvar höst.

Inledning.

I förhållande till skogsprodukternes värde å olika orter i Finland och andra Länder, har såsom en följd deraf ocksa skogars vårdande warit och fortfar att wara hos mindre tänkande, der tillgången är så rikelig, att oerfarenheten och oförståndet tillåter dem inbilla sig, de ~~s~~ samma wara outtömmelige.

Uti öfvervägande tagas bör; att wårdandet och widmakthållandet af Finlands skogar åligger oss, ej allenast för nu lefwande utan ocksa för efterkommandes nytta, hvarvid den högsta möjliga afkastning med skogens fortfarande bestånd och återväxt bör afses, oss ägare enskildt och det allmänna till gagneligaste ändamål; dervid ofta intresse-collision uppkommer som endast Regeringen förmår och åligger att bewaka, det allmänna till gagn och den skadliga egennyttan till hinder.

Förhållanden i de fleste andra och mer befolkade länder i Europa kunde åberopas, der skogsprodukternes wärde eller pris innom sednaste Sekel (100de år) stigit flerdubbelt och bristen derå endast såsom bränsle betraktadt, skulle medföra folkets undergång, om derstädes ej för sistnämnde behof funnes Stenkol och andra Mineraliska brännämnen t. ex England, der en ½famns furu stenstock ifrån Finland endast för part-behof (Palot-latwor) kostar omkring fem Rubel B:co Ass. oaktadt Stenkol uti öfwerflöd och den grad finnes att deraf årligen utskeppas en mängd, såsom bränsle motsvarande 600,000, kubikfamnar wed, och hwarest för par hundrade år sedan fanns i förhållande till dåvarande folkmängd nära likamycket skog såsom nu i Finland till dess närwarande folkmängd.

Skog eller trädväxter erfordra för sin fortkomst liksom alla växter, utom lämplig jordmån, behörig mängd wärme och fuktighet, af hwilka omständigheter deras fortskyndande och yppighet hufvudsakligast beror och som

till betydlig grad bestämmer deras arter eller slag;
oaffedt jordmånen, kunna lika litet, å de orter där
met, året om beräknadt, är betydligt större än hos oss
Finland, våra barrträd fortkomma, som hos oss eller
gre Nord, af brist på erforderlig wärmemängd, sydla
ska träd t.ex Ek, Bok, Ceder m. fl.

Wäxtlighet och mognad fördröjes eller påskyndas af min
eller större wärmemängd, hvilket åter, Latitude eller
peratur och Nederbörds förhållanden oafsedt modifie
(förändras) af jordens läge t.ex höjd, sluttning och
mot Nord, som medföra ett kallare klimats verk
till den grad att 300 alnars höjd anses medföra aftagan
wärme nära med 15 Mils Nordligare Latitud, som
anses medföra 4 dagars senare blomning och 10,
senare kulminations- eller fullmognings-tid f
träd, med för öfrigt lika jordnatur-förhållanden.

Må vi ej glömma, att näst åkerbruket utgöres
behof af skogens produkter och att med dessas rätta v
och användande, wi kunna vara så lycklige som
Länders folk, där en rik natur utan Menniskho
gärd utwecklar de kostligaste frukter; och besinna, a
det per medium erfordras en tidlängd af 180 à 200, å
innan en Furu är fullmogen och 140 à 150 år inn
den är fullgod för byggnader, och att efter en sådan
längd, våra efterkommande skola minst hafva ett
dubbelt större behof af skogens produkter, som för n
varande behof torde upptaga 10, Millioner Tunnland
vidd, ty per person torde 7, Tunnland erfordras

Utom den nytta och behof som för byggnader
bränsle etc. etc. oss göres, härflyta följande fördelar a
skogsväxt och i den mån mer ju högre och täta
träden äro, nemligen:

I klimatiskt hänseende:

1:o Att winter kölden och deraf härrörande kyla
hålles om Våren eller Sommaren kortare tid än
skoglös mark och trakt.

2:o Att träden igenom sin dragningskraft ök
värmet och Nederbörd samt fördröjer deras afdu
ning, hvarigenom sommarfrost-skador hindras
förminskas.

3:o Utgöra skydd för skadliga windar t.ex kall

Nord-Ost winden samt Ostliga hafswindar, hvarföre alltså mot nämnde wäderstreck och emot Haf å Östra sidan, alltid då det sig göra låter, skog bör lemnas wäxande.

4:o Förekommes ofta, åska och hagels skadliga werkan å närbelägne sädesfält, som hellre draga sig och nedslå i skogen.

Till jemförelse för beräknandet af skogsprodukternas i träd användande, anföres här några facta:

Af 288 Cub. fot eller 1/4 Cub. famn trädmassa (löstmått)
beräknas circa 5/9 tunna Tjära med 5 dagswerkens arbete.
" Dito — 28 d:o Smidjekol d:o 5 1/2 d:o d:o
" Dito (löfträd) 3 1/5 lisp:d Potaska d:o 5. d:o d:o.

För än wi gå till betraktelse af skogars skötsel, meddelas några råd för iaktagande wid byggnads- och annat träd-wirkes behandling, till befordrande af längre waraktighet.

a) Hugg eller fäll aldrig, grön frisk skog om Sommaren för något begagnande af waraktighet, ej en gång till bränsle utom för sveder.

b) Undvik om möjligt att i Nymånad och då jorden ej är halfrusen, att fälla byggnadvirke eller stock.

c) Låt ej flottad stock eller ved längre ligga i watten än oundvikeligen behofvet kräfver.

d) Bygg ej om möjligt af nyhuggen (otorkad), omogen eller öfvermogen timmer, och aldra bäst om den till timmer ämnade stock får å sin rot stå, 5 à 6 år barkad i 4 à 5 tums ringar, som några år å rad ökas till sin bredd i likhet med wanliga tillgången för Tjärukatning.

e) Underlåt aldrig att hel och hållet eller i ränder afbarkad timmer, som öfver Vår- eller Sommar-tid skall afhuggen bewaras eller uppläggas, och helst bör deröfver hafvas tak eller täckelse.

Skogars skötsel.

De sätt eller Systemer efter hwilka barrskogar skötas och begagnas, kunna hänföras till twänne.

1º Skiftesbruket, som är att på en gång för ett eller flera års behof afdrifwa eller nedhugga en regulier sträcka af skogen, och derifrån till gården eller på någon ledig elbra[-]lig plats bortsläpa samt upplägga det afhuggna, för att efter behofvet begagnas.

2º Gallringsbruket, då för tillfälliga behofvet endast [...]diga afhugges och bortsläpas, men som är ett förderfvligt sätt eller system, thywärr hos oss dock allmänneligen och begagnat, hwarifrån vi böra öfvergå till förstnämnda om vi icke slutligen äfven med tillräckeligt skogsmarks-rymme eller widd skola lida brist på mogna träd och timmer, samt sålunda förskräckeligt dyrt köpa oss öfvertygelse grundad på erfarenhet om det falska i den tro att skogen är outtömmelig ty den wäxer nog af sig sjelf.

3º Årsvings- eller Rotskotts-bruket som endast kan lämpas för löfskog.

Utom den misshushållning som uppkommer igenom [...]vings (eller blädnings) brukets begagnande, i thy att vid ett sådant mycken stående ungskog förderfvas såväl vid trädens fällande som körslor och tramp, lider ockå de qvarblifvande, igenom den rubbning uti trädens och plantornes wäxtställning som inträffar utan ordning hwilket för skog likssom för alla wäxter är menligt, allt lefvande har sin natur och hwarje (våldsam) afwikelse derifrån, inwerkar mer eller mindre menligt på vegetationen eller det lefvandes lifsfortsättning (fortkomst) misshushållas äfven oftast igenom tredje sålunda i synnerhet, att sådane huggas eller fällas å sådan jordmån som icke är tjenlig för skogs återväxt eller (till) beteslmark t. ex. a) hårdlera eller swag och torr sandjord, b) samma jord såsom redan skogbewuxen, fortfarande skulle som sådan och riktigt behandlad gifva ägaren fördel, c) att deraf tages för många skördar hwarigenom jorden utmattas kan till den grad, att ingen eller högst sentida återwäxt kan äga rum, d) och att den afwedjade marken ej hålles gårdad eller fredad för kreaturs bete 3 à 4 år efter det den åter till swedje inlägges eller lemnas, e) samt att icke, där man önskar återwäxt af skog,

tillräckligt och friska Moderträd lemnas för markens återbe-fröande, såframt ej det till afswedning bestämda är, å någon sida skogbewuxen.

Wid Skiftesbruket, hwarigenom åsyftas och erhålles en tät och jemnårig skog bör iaktagas:

1º Att påföljande höst efter skiftets afdrifning eller huggning, jorden uppkrattas eller krassas, på det ditkommande frön bättre måtte kunna rota sig, hwarföre ockå till befordrande af befröning, här och där, friska äldre Moderträd qvarlemnas stående 2 à 3 års tid, men dessa träd om de icke 4 à 5 alnar högt äro qwistfria, skola qwistas så högt ifrån marken som nu sagt är; skulle åter dugliga Moderträd innom skiftet ej finnas eller skiftet wara omgifvet på par sidor af qvarstående duglig skog, så bör ej underlåtas att med trädfrön af samma slag som där wuxit, beså detsamma.

2º Att skiftet icke göres bredare än 2 à 3 famnar utöfver den höjd som omstående och qvarblifvande skog eller träd hafva, för öfrigt får skiftet efter local omständigheter göras i fyrkanter eller linier (vägar) som i sistnämnde fall helst böra sträcka i Sydwest eller emellan Söder och Norr och i den händelse localomständigheter sådant ej medgifva bör skifteslinien gå i wågig ~~~ form

3º Att det afdrifna skiftet blifwer inhägnad eller annorledes bevarat för kreaturs tramp och bete uti 9 à 10 års tid.

4º Alla större qwistar skola borttagas ifrån marken och tillses samt igenom krattning förekommas att icke gråswäxt får froda sig och framför allt att ej stillastående watten å den afdrifne marken får finnas öfver sommaren. Under wäxt- eller omloppstiden renhålles marken ifrån större vindfällen.

5º Där marken för högskog är tjenlig, bör åsyftas att få sådan bildad, men där bör man komma Naturen till hjelp, att då skiftet är 30 à 40 år gammal, borthugga och afföra alla deråwäxande förtryckte eller trängda- och krymplings-träd, som sedermera hwarje 20 à 30de år repeteras, om vi wilja undgå förlusten på hwad som bortrensas och befordra (samt påskynda) de slutligen qvarwäxande trädens wäxtlighet.

Wid en skogs indelning uti skiften, bör början göras med afdrifningen å den ojemnaste och nöduxnaste delen deraf, såframt ej oundwikligt inträffat behof af timmer förefinnes. Skulle åter den skog som till afdrifning förekommer, wara jemn och så tät att afståndet emellan träden

är 2 à 3 alen, då förtjenar att öfverwägas om det icke kan blifva fördelaktigare att behandla en sådan skog eller skifte såsom ett redan bildat högskogsskifte, det will säga: rensa och gallra det efter behofvet för dess fortfarande skötsel intill trädens kulminationstid eller fällmognad, som kan anses wara inträffad: då trädmassans mängd eller summa dividerad med trädet, trädens ålder gifver den största qvot, eller blifver störst, och hwarefter ett träd ej med fördel kan lemnas att wäxa emedan det derefter ej mera tilltager i massa eller widd utan snarare lager röta.

Den för ägaren förmånligaste skörde- eller fällnings vid 60 à 62 graders Latitud inträffar: för Furan vid 140 à 150 års — för Granen vid 100 à 110 års — för Björk och Abl 80 à 90 års-ålder där jorden är något när frisk, ej serdeles hård och att watten vid rötternes djup ej står. Alla trädslag lida af för mycken fuktig- eller sank-jord, hwarföre också dikning af skogsmark ofta medför nytta. Där man är i tillfälle att begagna sig af Såg inventerad för träds affägning på sin rot förstås af sig sjelf att dessas begagnande hafva företräde framför Yxan.

Där skiften uti Barrskog äro indelte i linier för ett års behof (hwilka om också endast indelte för wedbehofvet, böra till antalet minst wara 30 st.) bör afdrifningen eller borthuggningen af skogen företagas i den ordning, att hwarje 4de linie eller skifte årligen afdrifves, så att hwarje afdrifven linie omgifves å båda långsidor af skog t: ex: för 8 skifteslinier ~~finnas~~ och om början göres med N:o 4 skulle förhållningen blifva följande 1. 5, 2, 3, 6, 2, 7. (2.7.5 1. 3 6.8. 4 afdrifnig. / 1.2.3.4.5.6.7.8. Skiften). Löfskog afdrifves i ordning, och är alltid, utom där skogen eller träden uppkommit eller så aflägsen ifrån Gården att marken ej tillåter afdrift mer än 50 års ålder, fördelaktigare att behandlas såsom Årfvingsskog, det will säga: att wårtiden innan safwen kommer i omlopp hos träden, afhugga alla träd innom skiftet twärt och glatt-af och qvarlemna stubbarne omkring en aln höga för att erhålla skott och telningar (årfvingar) för att efter wäxt och behof framdeles beskattas. Wid hwarje Gård bör dock någon del behandlas såsom Högskog för slöjd, om också icke tillgång på mark skulle medgifva detta i större skala, men då bör afdrifningen företagas om Hösten, October eller November och ungskog lemnas å skiftet i händelse ej äldrigare wäxande skog å sidorne af skiftet finnes. Här bör återwäxttiden wara 40 à 60 år innan afdrifning med fördel kan företagas; men för löfskog till wedbehof är 20 till 30 års omloppstid, tillräcklig

Med iakttagning af hwad för Högskogs behandling sagt är och hwars omlopps- eller återwäxts-tid, för att såsom sådan kunna wara gagnelig för timmer, bör wara 140 à 150 år och efter jordmånen innehåller 1800 à 3000 st. träd eller trädmassa 90 à 100 kubik famnar på Tunnlandet eller den widd där man plägar utså 20 till 22 kappar Råg, då vi af wåra wanligen blädade eller afgallrade barrskogar ej wåga beräkna mer än 20 à 30 famnar wed.

Emedan skogswidden hos en ägare sällan är så stor, att hela skogsmarken får, i anseende till behofvet eller afdrifning, indelas uti så många skiften eller delar, att hwarje kan lemnas en omloppstid som erfordras för Högskog eller 140 à 150 år, då äfven skiftena borde wara lika många, så är nödigt, att sedan årsbehofsskiften blifvit beräknade och indelade, man då om tillgång gifves, lemnar hwad som återstår för Högskogsbruket af bäst bewuxen trakt som efter föreskrifvet sätt skötes nemligen renas från windfällen, hålles fri ifrån ljung och frodigt wäxande gräs, krymplings eller förtryckte träd samt stillastående watten.

Där åter skogsmarken är så ringa att endast årsbehofvet för bränsle eller knappast detta får afses för indelningen af skogens skiftande, är det dock bättre att begagna denne uti årsskiften, än att utan ordning öfverfara och behugga sin skog, på skäl af hwad här om gallringsbruket yttradt är. Wid indelningen af skog för tillräcklige behof och i mån af skogswidden, måste skiftens antal blifva efter omständigheterne, och där äfven skogen är att anses såsom blandskog Tall- och löfträd böra dock skiftens antal wara minst 30, om ändamålet någorlunda skall winnas. Till förtydligande af min åsigt anföres följande kalkyl:

Med antagandet af skogsmark, som på Tunnlandet innehåller 20 famnar kastwed eller nära 7/, kubik famnar löst-mått (löst mått eller spjelkad, förhåller sig till fast (solid) trädmassa såsom 144 till 100.) och årliga behofvet för en jordlägenhet eller åboskap till bränsle och gärsle wara 30 famnar kastwed eller (10 cub. famnar) så skulle till årsskifte erfordras 1½ Tunnld skogsmark, följaktligen med 50 års omloppstid summa 75 Tunnland och med 30 års omlopp 45 Tld. Sålunda kan för hwarje förhållande beräkning göras för skifterindelningen, när man affer sitt års behof, den befintliga skogens wedinnehåll och skogsmarkens widd t. ex: årsbehofvet 30 famnar kastwed, af skogsmark med 5 famnar på Tld och 20 års återwäxt såsom löfskog i årfvingsbruk, erfordrar 120 Tld widd fördelad uti 20 skiften.

Bedömmandet af träds eller skogs ålder wäxtlighet och wedinnehåll.

Detta läres hufvudsakligast igenom erfarenhet eller praktik, som ernås wid betraktandet af: a) Safringarne å fälde träd, b) Qwistkransarne, hwilka båda, hwarje tillkännagifva ett års

ålder af wäxttiden hos trädet då man härtill räknar 4-
såsom de första och otecknade.
Wäxtlighetens bättre eller sämre beskaffenhet
af förhållandet med: årsskottens, längd den qvistfria delen
stammens- och hela trädets - längd, stammens tjockle
1/ proportionerliga koniska- form, hastigt spetsande - form
2/ att trädet i toppen ej är torkad, 3/ qvistarne ej sterrande
knöliga samt 4/ stammen mycket lafbelagd, hwilka
sistnämnde omständigheter bevisa dålig wäxtlighet
sjuklighet hos trädet.

Barrträd som växa i tät-sluten skog emottas lång
tids röta än de som wäxa fristående eller å öppen
plats, men med löf- eller Näfver-träd är förhållan
twärtom.

Till utrönande om ett träd innuti har någon
lig röta, lägger man trädet, som å ändarne bör wa
jemthugget, fritt liggande ifrån jorden på 2 à 3 tw
träd eller balkar, då man med örat mot kärnan
den ena ändan, igenom hörslen förnimmer hu
da obetydliga slag eller knäppar å den andra än
lätt och tydligt höras, då trädet är friskt, och twärto
om det af någon röta är skadat.

För bedömmandet af ett träds eller skogs wedinneh
gifves wisserligen flere sätt att beräkna, men s
fordra större arithmetisk kunskap än att förv
är hos dem eller Allmoge för hwilka här skrif
är, dock låter sig detta läras tillräckligt för ä
målet, om man gifver sig tid och någon möda
wid huggningar uppmärksamma.

Träd- eller Skogs- plantering och såning,

Träd- eller Skogs-plantering torde i Finland
på länge ej annorlunda komma ifråga än fö
prydnad och förnöjelse, utom hwad Fruktträds pla
tering widkommer, men som hörer till frukt
trädgårds- skötsel och deraf läres såsom hit ej hör

Såsom en för alla slags träds plantering gällan
regel hörer: Att plantan ställes uti samma wä
strecks riktning och samma djup i jorden däruti d
uppwuxit och stått samt att dess rötter omgifves
samma slags jord hwaraf de å sitt förra växtstäl
warit närmast omgifne.

Ehuru ocksa icke allmännelig skogsbesåning i d
land snarligen torde komma ifråga, så torde dock hwar

omtänksam skogsägare ej underlåta att med
trädfrön beså, i skogen befintelige större barmarks
fläckar, samt mer och mindre underhjelpa naturens
besåning å afdrifne (borthuggne) skogsskiften eller
trakter, hwarföre några upplysningar meddelas.

Såsom ledning för bedömmandet af jordmånen och
walet af fröslaget till besåning böra vi efterfölja hwad
naturen oss förewisar å stället igenom betraktandet af
de mäst och bäst wäxande trädslag, däraf vi kunna
sluta till jordmån och för dess besåning lämpeligaste
fröslag; men där vi ej hafva denna wägledning att
tillgå, böra vi efterfölja hwad erfarenheten lärt oss
nemligen: Att Tall och Furu bäst fortgår i torr och
sandig jord, Gran i fuktig sandmylljord lik-
som Ahlen men Björken fordrar utom mat-
mylla ocksa lera eller fastare och mindre fuktig
jordmån än Gran och Ahl.

Till besåning af ett Tunnland jord beräknar man
15 à 16 ℔ frön för Tall och Gran, eller å en jordfläck
där man skulle efter wanlig Rågsädd utså 2/4 kappe
är 1/2 ℔ frön tillräckeligt.

Ahl, Asp, Poppel, Sälg och Pihl - träd fortplantas wan-
ligast och bäst medelst telningar, aflägg eller störar,
och besåning besörjes wanligen af Naturen i an-
seende till frönas ymnighet och lätthet för Win-
den. där wäxande träd i närhet finnes, endast
af oss tillses att jorden är öppnad för frönas
emottagning, som våra öfverlemnade skedjeland
der nogsamt bevisa.

Trädfröns insamling och behandling,
Tall eller Furan.

Däraf erhålles icke frön alla år, wanligen
endast hwarje 4de år.

Som frönas klängande (uttagande) utur kottarne
är besvärlig kunna sistnämnde för besående
begagnas outklängde öfverlemnat till de milda
eller Sydwestliga windarnes åtgärd, som utan
vår widare åtgärd än deras utkastande, bäst och

snarast detta förmår.
Frökottarne böra wara twänne års å trädet sittande
då de samlas ifrån och med December månad och
warsamt torkas i warmt rum eller högst +40°C, så
de såsom groende frögoda kunna förwaras 4 à 5 år.
En tunna kottar gifwer wanligen ¾ à 4 ttd rent
frö.

Granen.

Dess kottar kunna lättare klängas än Tallens, och
bör besåning helst ske med frö också emedan dess
rare än Tallens frön ~~för~~må tränga sig i gräs-
den mark, hwarföre det också här är oundvikligt
nödigt att den till besåning ämnade jorden är
öppnad.
Kottarnes frön mogna innom året i November
månad och böra samlas före påföljande årets
Mars månad.

Lärkträd.

Härvid gäller hwad för Granen sagt är, och s[…]
nämnde alla: att nedfallne å marken liggande
kottars frö ej är pålitligt.

Björken.

Dess frön som mogna innom året böra
insamlas i början af September.

Ahlen.

Fröna böra insamlas i slutet af Oktober
månad innom wäxtåret.

Anmärkning:
Författaren till denna lilla uppsats, har så sent i tiden
fattat sitt beslut att wåga [illegible] Kejserl. Finska
Hushållnings Sällskapet med dettas igenomläsande,
att tiden icke före den 1. Febr. medgifwer behörig
redigering eller retouchering af styliseringen, hwil-
ket om i brist på bättre, som ej betwiflas, Kejserliga
Sällskapet skulle finna det wärdt att tryckas, han
efter förmåga will fullgöra sådant.